



T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
ÖĞRENCİLERİNİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ AKADEMİK
MOTİVASYONLARI İLE ERTELEME DAVRANIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurcan SARIASLAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Cansel AKBULUT

TOKAT

Şubat, 2022

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Cansel AKBULUT danışmanlığında hazırlamış olduğum “Fen Bilgisi Eğitimi Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinin Pandemi Sürecindeki Akademik Motivasyonları İle Erteleme Davranışları” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Tez Yazarı (Ad Soyad) İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY

Nurcan SARIASLAN tarafından hazırlanan “**Fen Bilgisi Eğitimi Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinin Pandemi Sürecindeki Akademik Motivasyonları ile Erteleme Davranışları**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 24.01.2022 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı/ Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)**İmzası**

Üye (Başkan): Doç. Dr. Oktay BEKTAŞ

.....

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Cansel AKBULUT

.....

Üye : Prof. Dr. Erdal ŞENOCAK

.....

ONAY

...../...../.....

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Cansel AKBULUT hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez savunması jürisinde bulunan sayın hocalarım Prof. Dr. Erdal ŞENOCAK ve Doç. Dr. Oktay BEKTAŞ'a değerli görüş ve önerileri ile tezimin son şeklinin verilmesine sağladıkları katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Çalışmama gönüllü olarak katılan ve zamanını ayırıp çalışmamın verilerinin oluşmasını sağlayan değerli meslektaşlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitim hayatım boyunca yardımını hiç esirgemeyen Kübra ÇAKMAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana yardımlarını esirgemeyen babam Fakı SARIASLAN'a, annem Zeynep SARIASLAN'na ve biricik ablam Nurhan SARIASLAN'a şükranlarımı ve sevgilerimi sunarım. İyi ki varsınız.

ÖZET

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ AKADEMİK MOTİVASYONLARI İLE ERTELEME DAVRANIŞLARI

Sarıaslan, Nurcan

Yüksek Lisans, Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cansel Akbulut

Şubat 2022, XIV + 184 sayfa

Bu araştırmada, pandemi sürecinde fen bilgisi eğitimindeki tezli yüksek lisans öğrencilerinin akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarını incelemek amaçlanmıştır. Çalışma, durum çalışması desenine sahip nitel bir yöntem araştırmasıdır. Katılımcılar Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerden amaçsal örnekleme türlerinden “maksimum çeşitlilik” örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Çalışma beşi erkek 14’ü kadın olmak üzere toplam 19 öğrenciden oluşan çalışma grubu ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan; “Katılımcı Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” kullanılmıştır. Pandemiden dolayı katılımcılarla görüşmeler çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen verilerin analizi için içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bulgular pandemi etkisi, akademik motivasyon, yüksek lisans programının özellikleri ve akademik erteleme şeklinde dört başlık altında rapor edilmiştir. Veriler yorumlanırken yedi tema (pandemi etkisi, akademik motivasyon, beklenti, yüksek lisans program özellikleri, çalışma stratejisi, akademik kazanımlar ve akademik erteleme) ortaya çıkmıştır. “Akademik motivasyon” ve “beklenti” temaları akademik motivasyon başlığı altında, “yüksek lisans program özellikleri”, “çalışma stratejisi” ve “akademik kazanımlar” temaları ise yüksek lisans programının özellikleri başlığı altında yer almaktadır. Ayrıca gerekli durumlarda temalar altında kategoriler tanımlanmıştır. Pandemi etkisi “*kişisel/*

genel”, “*iş*” ve “*teknoloji*”; akademik motivasyon “*içsel*”, “*dışsal*” ve “*motivasyonsuzluk*”; beklenti “*tezden*”, “*programdan*” ve “*karşılama durumu*”; yüksek lisans program özellikleri “*derslerin işlenişi*”, “*ilgi alanı/çalışma konusu*”, “*akademik etkinlikleri katılım*”, “*zorluklar*”, “*öğretim üyesi/danışman*”, “*duyuşsal*”, “*bilişsel*” ve “*davranışsal*”; akademik erteleme “*davranış şekli, önlem, duyuşsal sonuçlar, bilişsel sonuçlar, davranışsal sonuçlar ve sebep*” kategorileri altında ele alınmıştır.

Pandemi sürecinin psikolojik yorgunluk ve kısıtlamalardan kaynaklı sosyalleşememe şeklinde *kişisel/genel*; mesleği gerçekleştirememesi şeklinde *iş*, uzaktan eğitimle tanışma ve teknoloji becerilerinin gelişmesi şeklinde *teknoloji* kategorilerinde katılımcıları etkilediği görülmüştür. Akademik motivasyon temasında katılımcıların mesleki ve kişisel gelişime önem vererek, içsel motivasyonlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yüksek lisans sürecinde genel olarak öz-yeterlik inançlarında bir artış olduğu görülürken, pandemi sürecinde motivasyon düşüklüğü yaşamalarına rağmen çeşitli motivasyon düzenlemesi stratejileri yoluyla akademik motivasyonlarını korumaya çalıştıkları görülmüştür. Katılımcılar tez çalışmaları ile alanda var olan açıklığı giderme ve fen eğitiminin niteliğini artırmayı, programdan ise öğrencilerin gelişimine katkı sağlama ve fen eğitimi alanında kendilerini geliştirmeyi beklediklerini belirtmişlerdir. Çoğunluğunun genel olarak yüksek lisans sürecinde beklentilerini karşıladıkları, pandemi döneminde ise beklentilerinde de bir değişikliğin meydana gelmediği görülmüştür. Yüksek lisans programının özelliklerinde katılımcılar pandemi sürecinde yüz yüze etkileşimin eksikliğini hissetmelerine rağmen yüksek lisans öğreniminin uzaktan öğrenim yoluyla mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların çalışırken teslim tarihi yaklaşan görevlere öncelik verdikleri görülmüştür. Katılımcılar yüksek lisans eğitiminden en çok alan eğitimi ve bilimsel araştırma yöntemleri hakkında kazanımlar elde etmişlerdir. Katılımcıların akademik erteleme davranışını yapmamak için verilen görevleri zamanında yapmaya çalıştıkları ancak pandemi döneminde akademik çalışmaları yürütmede zorlandıkları tespit edilmiştir. Önlem olarak için her gün az da olsa ders çalıştıkları ve uykusundan fedakârlık ettikleri görülmüştür.

Yüksek lisans öğrencilerinin içsel motivasyona sahip oldukları ve zorlu pandemi döneminde çeşitli motivasyon düzenleme stratejileri kullanarak akademik erteleme

davranışlarını önlemeye çalıştıkları görülmüştür. Bundan yola çıkarak lisansüstü eğitim süresince öğrencilerin motivasyonlarını artırıcı destek sunulmalıdır. Ayrıca pandemi döneminde katılımcılar deneyimledikleri zorunlu uzaktan eğitim faaliyetleri sonucunda yolda harcadıkları zamanı akademik çalışmalarına ayırarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bu sebeple tezli yüksek lisans programlarında öğretim üyesi ve öğrenciler arasındaki etkileşimin artırılması sağlanarak derslerin bir kısmının ya da tamamının uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmesine olanak sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Erteleme, Akademik Motivasyon, Fen Eğitimi, Pandemi, Lisansüstü Öğrencileri



ABSTRACT

**SCIENCE EDUCATION MASTER'S DEGREE STUDENTS'
ACADEMIC MOTIVATION AND PROCRASTINATION BEHAVIORS
DURING THE PANDEMIC**

Sariaslan, Nurcan

Master's Thesis, Department of Science Education

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Cansel Akbulut

Feb 2022, XIV + 184 pages

This study aims to examine the academic motivation and academic procrastination behaviors of master's students in science education during the pandemic. The study is qualitative method of research with a case study design. Participants were selected from Tokat Gaziosmanpaşa University science education master's program students using one of the purposive sampling "maximum variation". The study was carried out with a study group consisting of a total of 19 students, five males, and 14 females. In the research, the "Participant Information Form" and "Semistructured Interview" were used as data collection tools both of which were prepared by the researcher. Due to the pandemic, interviews with the participants were held online.

The content analysis method was used for the analysis of the obtained data. The findings were reported under four headings as effect of the pandemic, academic motivation, characteristics of the graduate program and academic procrastination. While interpreting the data, seven themes (effect of the pandemic, academic motivation, expectation, characteristics of the graduate program, study strategy, academic attainments, and academic procrastination) emerged. The themes of "academic motivation" and "expectation" are located under the title of academic motivation, and the themes of "features of the graduate program", "study strategy" and "academic

achievements" are located under the title of characteristics of the graduate program. Additionally, some categories were defined under the themes when necessary. The effect of the pandemic was handled under the categories of "*personal/general*", "*business*" and "*technology*"; academic motivation under "*intrinsic*", "*extrinsic*" and "*amotivation*"; expectation under "*from the thesis*", "*from the program*" and "*status of meeting expectation*"; characteristics of the program under "*progression of the course*", "*research interest/subject of the study*", "*participation in academic activities*", "*difficulties*", "*faculty member/advisor*", "*affective*", "*cognitive*" and "*behavioral*"; academic procrastination under "*behavior type, prevention, affective consequences, cognitive consequences, behavioral consequences, and reason*". It was seen that the participants were affected; *personal/general* in the form of psychological fatigue and not being able to socialize; *business* not being able to perform the profession; *technology* in the form of meeting with distance education and the development of technology skills. In the academic motivation theme, it was found that the participants were more intrinsically motivated by giving importance to professional and personal development. While it was observed that there was an increase in the self-efficacy beliefs of the participants during the graduate program in general, it was observed that they were tried to maintain their academic motivation through various motivation regulation strategies despite their low motivation during the pandemic period. They stated that with their master's study they expected to contribute to the development of science education and to improve themselves in the field of science education. It was observed that the majority of them met their expectations in the graduate process in general, and there was no change in their expectations during the pandemic period. As for the characteristics of the graduate program, although the participants felt the lack of face-to-face interaction during the pandemic period, they stated that master's education could be possible through distance learning. It was observed that the participants gave priority to the tasks whose deadlines were approaching while studying. Participants attained the most from graduate education about field education and scientific research methods. It was determined that the participants tried to complete the given tasks on time in order not to perform the academic procrastination behavior, but they had difficulties in carrying out academic studies during the pandemic period. As prevention, it has been observed that they study a little every day and sacrifice from their sleep.

It was observed that master's degree students had intrinsic motivation and tried to prevent academic procrastination behaviors by employing various motivation regulation strategies during the difficult pandemic period. Considering this, motivational support should be provided to the students during their graduate studies. In addition, the participants stated that they devoted the time they spent on travelling to their academic studies on the occasion of the distance education period. For this reason, it is recommended to make legal arrangements that will allow some or all of the courses to be carried out through distance education in the master's program by supporting the interaction between the students and the faculty members, and among the students.

Keywords: Academic Procrastination, Academic Motivation, Science Education, Pandemic, Master's Students



İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	x
TABLO LİSTESİ.....	xii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	6
Önem.....	7
Sayıtlar	10
Sınırlılıklar	10
Tanımlar	10
BÖLÜM II	12
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	12
Lisansüstü Eğitimde Fen Bilimleri Eğitimi.....	12
Lisansüstü Eğitiminde Fen Bilimleri ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	15
Akademik Motivasyon	20
Öz-Belirleme Kuramı.....	27
Akademik Motivasyon ile İlgili Yapılan Araştırmalar	34
Akademik Erteleme.....	38
Akademik Erteleme ile Yapılan Çalışmalar.....	40
BÖLÜM III.....	44
YÖNTEM	44
Araştırmanın Deseni.....	44
Araştırmanın Bağlamı	44
Çalışma Grubu	46

Veri Toplama Araçları	56
Katılımcı Bilgi Formu	56
Yarı Yapılandırılmış Görüşme	57
Veri Toplama Süreci	57
Verilerin Analizi.....	59
BÖLÜM IV	61
BULGULAR.....	61
Pandemi Etkisi	61
Akademik Motivasyon.....	68
Yüksek Lisans Programının Özellikleri.....	89
Akademik Erteleme	122
BÖLÜM V	144
TARTIŞMA	144
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	153
KAYNAKÇA.....	161
EKLER.....	180
Ek 1. Etik Kurul Kararı.....	180
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	181
Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme	182
.....	183
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çağdaş Motivasyon Kuramları: Atıf, Yükleme ve Öz-belirleme Kuramlarının Temel Özellikleri	26
Tablo 2 Katılımcıların Özellikleri.....	48
Tablo 3. Pandemi Etkisi Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları	62
Tablo 4. Akademik Motivasyon Temasında Ortaya Çıkan Gerekçeler, Katılımcılar ve Frekansları	70
Tablo 5. Beklenti Temasında Ortaya Çıkan Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları	82
Tablo 6. Yüksek Lisans Program Özellikleri Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları.....	90
Tablo 7. Çalışma Stratejisi Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları	107
Tablo 8. Akademik Kazanımlar Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları	118
Tablo 9. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarına Yönelik Durumları.....	123
Tablo 10. Akademik Erteleme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları	126

ŞEKİL LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1. Motivasyon Tanımını İçeren Kavramlar	21
Şekil 2. Motivasyon Sürecinin Basitleştirilmiş Şematik Gösterimi	26
Şekil 3. Öz-belirleme Meta-Kuramının Bileşenleri	29
Şekil 4. Motivasyon Türü ve Düzenleyici Stilleri, Nedensellik Merkezi ve Buna Tekabül Eden Süreçlerle Öz-Belirleme Kuramı	32



KISALTMALAR

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

KPSS : Kamu Personeli Seçme Sınavı

UZEM: Uzaktan Eğitim Merkezi

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

YÖKDİL: Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı



BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

Tüm Dünya 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve bütün evreni etkisi altına alan Covid-19 virüsünün neden olduğu pandemi ile iki yılı aşkın bir süredir başa çıkmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda bazı tedbirler ve önlemler devletlerce ve hükümetlerce alınmaktadır. Hem Dünya'yı hem de Türkiye'yi etkisi altına alan pandemi sebebiyle, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında tüm eğitim kurumlarında olduğu gibi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) da 13 Mart 2020 tarihinden itibaren 3 hafta süreyle üniversitelerde eğitim öğretim faaliyetlerine ara verme kararı almıştır. Daha sonra YÖK Başkanı Saraç (2020) yaptığı açıklama ile Türkiye'deki tüm üniversitelerin 23 Mart 2020 tarihi itibari ile uzaktan eğitime geçtiğini belirtmiştir. Üniversitelerde yüz yüze yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri, üç dönemdir, uzaktan yani çevrimiçi olarak yürütölmeye çalışılmıştır. Eğitim - öğretim sürecindeki bu zorunlu ve hızlı dönüşüm beraberinde bazı sıkıntıları ve sorunları da getirmiştir. Durak, Çankaya ve İzmirli (2020) yaptıkları çalışmada üniversitelerin uzaktan eğitime geçiş sürecindeki uygulamaları incelediklerinde, üniversitelerde uzaktan eğitim alt yapısının yeterli olmadığını ya da kurumların bu sürece hazırlıksız yakalandıklarını, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin bu sisteme yabancı oldukları ya da daha önce hiç kullanmadıkları için yeni düzene adapte olmada zorlandıklarını ortaya koymuşlardır. Sistemdeki eksikler nedeniyle canlı derslerdeki zaman kısıtlamasının olması gibi kısıtlayıcı durumlar da söz konusu olmuştur. Bu süreçte, teknolojik aksaklıkların yanı sıra, öğrencilerin yaşadığı bireysel sorunlar da gözlenmiştir. Karadağ ve Yücel (2020) çok sayıda üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitimden memnun olmadıklarını ve verim alamadıklarını belirtmişlerdir. Durak ve diğerleri (2020) çalışmalarında katılımcıların uzaktan eğitime devam konusundaki görüşlerini sorduklarında katılımcılardan bazıları öğrenmenin sorumluluğu öğrencide olduğu için bu süreçte öğrencilerin içsel motivasyon odaklı olmaları ve kendi

öğrenmelerini düzenlemeleri gerektiğini belirterek bu konuda genelleme yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinde teknik sorunlar daha çok ön plana çıkmış olsa da öğrencilerin yaşadığı motivasyon sorunları ve erteleme davranışları da göze çarpmaktadır. Öğrenci motivasyonunda ve ilgisinde azalma, derslerin çevrimiçi uzaktan yürütülmesi ve denetim yetersizliğinden kaynaklı verilen ödevlerin ve görevlerin yapılmaması, öğrencilerin dikkatinin azalması, uygulama derslerinin yapılamaması, sınıf içi atmosferinin eksikliği ile topluluk hissinde azalma, verilen görevleri anlamama ve teknoloji kullanımındaki yetersizlikler bu süreçte çevrimiçi (uzaktan) öğrenme ortamlarında öğrencilerin yaşadığı zorluklara örnek olarak verilebilir (Saltürk ve Güngör, 2020). Daha fazla çalışma ve emek gerektiren eğitimin en üst basamağı olan lisansüstü eğitim düşünüldüğünde öğrencilerin bu süreçte akademik becerilerini geliştirmede zorlanması kaçınılmazdır. Yüksek lisans dönemi, bireylerin araştırmacı kimliklerini kazandıkları ve pek çok yeni beceriyi geliştirmeleri gereken, farklı görev ve sorumlulukların yer aldığı eğitim yaşantısının önemli bir aşamasıdır. Aynı biçimde fen bilgisi eğitimi yüksek lisans programında öğrenim gören yüksek lisans öğrencilerinin de eleştirel bir bakış açısı ile sorgulama yapmaları, bilimsel bakış açısına sahip olmaları ve fen eğitime yönelik bilimsel açıdan katkı sağlamaları beklendiğinden, yüksek lisans çalışmalarını yürütürken çok emek vermeleri ve disiplinli olmaları gerekmektedir. Pek çok zorlukla mücadele edilen lisansüstü eğitim hayatında, öğrenci kendi görev ve sorumluluklarını üstlenmektedir, ancak pandemi ile üniversitelerde geçilen uzaktan eğitim süreci yüksek lisans öğrencileri için ilave zorlukları beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Yükseköğrenim öğrencileri yüz yüze eğitim verilirken dahi derse katılım ve motivasyonlarını koruma noktasında zorlanırken (Uçar, 2020), pandemi ile başlayan bu süreçte daha da büyük zorluklar yaşadıkları düşünülmektedir. Tezli yüksek lisans programı kapsamında öğrencilerden alan semineri, tez önerisi verme, tez çalışması ve yazımı, tez sunumu gibi görevleri sınırlı bir zaman dilimi içerisinde yapması gerektiği düşünüldüğünde, bu görevleri başarı ile tamamlayabilmeleri için programlı çalışmaları ve işlerini ileri bir tarihe bırakmamaları gerekmektedir. Bu da lisansüstü çalışmalarında öğrencilerin motivasyonlarını korumalarının ve akademik erteleme yapmamalarının önemini göstermektedir. Öğrencilerin derse devamlılığı ve bu süreçteki akademik görevlerini yerine getirebilmesi için karşımıza isteklendirme yani motivasyon kelimesini çıkmaktadır.

Motivasyon, bireyin bir işi yerine getirmesini sağlayan güdü, güdülenme olarak tanımlanmaktadır (Acar ve Uslu 2014; Enficiye, 2019; Kayalı, Karaman, Kurşun, ve Balat, 2020). Yani hedeflere ulaşmak için kullanılan duyuşsal bir değişkendir. Eğitimde motivasyon; sürece dahil olmalarını, istekli olmalarını ve başarı elde etmelerini sağlamaktadır yani eğitim sürecinin verimliliği ve devamlılığı açısından motivasyon önemli bir etkidir (Enfiyeci, 2019). Eğitimde motivasyon kişiyi harekete geçiren, davranışına yön veren en önemli etkidir. Motive olan bir öğrenci, olması istenen yani hedeflenen davranışı yapmak için harekete geçer. Motive olan birey, görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için eyleme geçer. Bu noktada başarı kaçınılmazdır. Öğrenmede etkenlerden biri de motivasyondur. Öğrenenler, öğrenme süreçlerinden sorumludurlar (Uçar, 2019). Eğitim seviyesinin üst basamağında bulunan büyük bir emek ve çaba gerektiren lisansüstü eğitimde ise bireyin akademik görevlerini yerine getirmesi, motivasyonuna bağlıdır. Motivasyon ile akademik başarı arasında olumlu bir bağ vardır. Kuloğlu (2020) uzaktan eğitim gören lisans ve ön lisans öğrencileri ile yaptığı çalışmada sonucunda motivasyonun, başarının yordayıcısı olduğunu belirtmiştir. Yapılması gereken akademik görevlerin zamanında ve tam olarak yapılabilmesi, sürekliliğin sağlanabilmesi için kişinin motive olması gerekmektedir. Kişi öğrenirken severse yani kendini motive ederse o işi sürdürür. Özellikle uzun ve disiplinli bir süreç olan lisansüstü eğitiminde bireylerin motivasyonu daha da önem kazanmaktadır. Lisansüstü çalışmaların sürdürülmesi pandemi sürecinde, uzaktan yapılan eğitim faaliyetleri devam ederken daha da zorlaşmaktadır. Genç ve Göksu (2019)'ya göre yurt içinde yapılan akademik motivasyon ile ilgili çalışmaların daha çok ortaokul ve lisans öğrencileri ile yapıldığının, genellikle fizik, biyoloji, kimya alanları ile yapıldığı, fen bilgisi eğitimi alanında çalışmanın kısmen daha az olduğunu belirtmişlerdir. Sönmez ve Hastürk (2020) de fen eğitimi alanında yapılan doktora tezlerini incelediklerinde araştırma grubu olarak en fazla fen bilimleri öğretmen adaylarıyla, öğretim kademesi olarak da en fazla yedinci sınıf kademedeki öğrencilerle çalışıldığını tespit etmişlerdir. Yükseköğretim düzeyinde yapılan çalışmalar, temel eğitim ve ortaöğretim kademelerindeki eğitimin kalitesine yön vermektedir. Bu nedenle çağın gerektirdiği yenilikleri bilen, uygulayan, donanımlı bireylerin yetişebilmesi için lisansüstü düzeyde etkili bir fen eğitimi gereklidir (Sönmez ve Hastürk, 2020). İlter (2020) Türkiye’de öğrencilerin lisansüstü eğitim alma kararlarını etkileyen etkenleri araştıran çalışmaların oldukça az sayıda olduğunu ve öğrencilerin lisansüstü farkındalıklarını ve neden

lisansüstü eğitime devam ettiklerini çeşitli değişkenler (lisansüstü eğitime ilişkin bilgi, akademik motivasyon, karar verme yetkinliği gibi) açısından inceleyen çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla eğitim-öğretim faaliyetlerinin yani örgün eğitimin en üst basamağında yer alan lisansüstü öğrencilerinin motivasyonlarını incelemek lisansüstü eğitiminin niteliği hakkında alanyazına katkı sunacaktır.

Lisansüstü öğrencilerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için motivasyon önemli olan bir kavramdır ancak motivasyonunu koruyamadığı özelliklerde pandemi sürecinde karşımıza diğer kavram olan “erteleme” kavramı çıkmaktadır. İçinde bulunduğumuz bilgi ve iletişim çağında gerek günlük gerek akademik hayatta gerçekleşen hızlı değişimler, bireylerin yapması gereken görev ve sorumlulukları artırmaktadır. Bireyler sonucunda karşılaşılabilecekleri olumsuz durumları bilmelerine rağmen zaman zaman işlerini ileri bir tarihe bırakmaktadırlar; bu durum “erteleme” kavramı ile açıklanmaktadır. Bireylerin hayatlarının büyük bir bölümünü anaokulundan üniversiteye kadar okulda geçirdikleri düşünüldüğünde en çok sergilenen erteleme davranışının eğitim alanında olduğu görülmektedir. Bu da karşımıza “akademik erteleme” kavramını çıkarmaktadır. Dolayısıyla, erteleme davranışları içerisinde en çok “akademik erteleme” araştırma konusu olmuştur. Bireylerin akademik olarak yerine getirmesi gereken görevleri yani okul faaliyetlerini, kaygı ve stres sonucu sürekli ya da ara ara yerine getirmemesi, geciktirmesi, son ana bırakması ya da yapmamaya başlaması “akademik erteleme” olarak ifade edilmektedir (Ay, Arslan, Adıgüzel ve Çoban, 2019). Alanyazında görevleri ve kararları erteleyerek son ana bırakma eğiliminin ülkemizde bir sorun olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Balkıs, 2007; Bankacı, 2019; Çelikkaleli ve Akbay, 2013; Erdoğan, 2019; Korkmaz, 2018; Ocak ve Karataş, 2019; Şirin ve Duman, 2018). Bu durum kaynakların ve zamanın etkin kullanımının önünde önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle akademik erteleme davranışının incelenmesi ileriye dönük olarak çözüm önerileri sunabilmek için oldukça önemlidir.

Uzaktan eğitim sürecinde de insanlar zamanı yönetme konusunda sıkıntılar yaşamaktadırlar. Zamanı yönetme, derslere katılma ve devamlılığı sağlama konusunda yaşanan bu sorunlar bir süre sonra erteleme davranışını meydana getirmektedir. Akademik erteleme, akademik başarıyı olumsuz etkileyen önemli bir faktördür. Kişi önce motivasyonunu kaybederek, erteleme davranışını devamlı hale getirme eğilimi

göstermektedir. Akademik erteleme davranışı öğrenciler arasında yaygın olan bir davranıştır. İlgili alanyazına bakıldığında akademik erteleme ile ilgili yapılan araştırmaların daha çok yüz yüze ortamlarda yapıldığı, uzaktan öğrenme ortamlarında akademik erteleme davranışının etkilerini inceleyen araştırmaların sayısının sınırlı kaldığı görülmektedir. Ayrıca yapılan araştırmaların çoğunluğunun nicel araştırma yaklaşımına dayandığı, nitel araştırmalar ile konunun daha ayrıntılı, derinlemesine incelenmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (Uçar, 2020).

Şimdiye kadar genel ya da akademik erteleme davranışları ve akademik motivasyon ile ilgili yapılan çalışmalar hep yüz yüze eğitim ortamında yapılan çalışmalardır. Ancak pandemi sürecinde eğitim faaliyetlerinin uzaktan yani çevrimiçi olması öğrencilere bazı kolaylıklar sağlanmasına rağmen (derse devam zorunluluğunun olmaması, sınavların ve derslerin evden yapılması, dönem dondurma hakkının tanınması gibi), pek çok zorluğu (internet ya da bilgisayarı olmadığı için derslere katılamama gibi) da beraberinde getirdi. Lisansüstü eğitimde de var olan uzaktan eğitim ile kişi öz-düzenleme becerisini geliştirerek bireysel öğrenme ortamını oluşturmaktadır (Uzoğlu, 2017). Bu şekilde çalışan ve meslek sahibi olan öğrenciler için zamandan, mekândan ve yoldan kazanç da sağlanmaktadır. Türküresin (2020) yaptığı araştırmada uzaktan eğitimin faydalarını üç kategoride toplamıştır; ekonomiklik, tekrar ve zaman-mekân esnekliğidir. Uzaktan eğitiminin olumsuzluklarını ise öğrenmenin kalıcı olmaması, ölçme ve değerlendirmeden kaynaklı sorunlar, disiplin sorunları, internet sıkıntısı, sistem sorunları ve etkileşim eksikliği olarak belirtmiştir. Derslerde uygulama yapılamamasından ve iletişim eksikliğinin olduğunu da belirtmiştir. Ayrıca ölçme ve değerlendirme kısmında uzaktan olması, odaklanamama gibi sorunları da belirtmiştir. Yine Özdoğan ve Berkant (2020) de yaptıkları çalışmada zamandan tasarruf, daha az maliyet, esnek çalışma ortamı, tekrar olarak derslerin izlenebilmesi, hastalıktan korunabilme, teknoloji becerilerinin gelişmesi ve ortamsal öğrenme kolaylığı gibi olumlu yanlarından bahsederken motivasyonda düşüklük, yüz yüze etkileşimin eksikliği, sürekli teknoloji ile iç içe olma, geri dönüş almada sıkıntı yaşamalar, internet ve bilgisayar eksikliği, fırsat eşitsizliği, asosyal olma, teknik olarak yaşanan problemler ve sürece hazırlıksız yakalanma gibi olumsuz etkilerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Başka bir araştırmada ise Saltürk ve Güngör (2020) uzaktan eğitimin, zamandan ve mekândan bağımsızlık sağlarken, hem teknolojik (indirme, kurulum, bağlanma, oturum açma vb.) hem de bireysel sorunların (motivasyonda azalma, öz-denetim eksikliği ile

görevleri yerine getirememe, dikkat azalması ve dağılması, uygulamalı derslerin uzaktan yapılamaması, iletişim ve dönüt sağlamada eksiklik vb.) da gözlemlendiğini belirtmektedirler. Dolayısı ile öğrenciler akademik motivasyonlarını sağlama ve akademik erteleme davranışlarını kontrol etme noktasında bireysel çaba göstermek zorunda kalırlar. Bu da öğrencilerin bazı sorumluluklarını ve ödevlerini yerine getirmede sıkıntılar yaşamasına neden olur. Özellikle 2020 yılına damgasını vuran pandemi sürecinde, yüz yüze eğitimin gerçekleştirilemeyeşinden ve öğrencilerin üniversite imkânlarını kullanamamalarından kaynaklı ortaya çıkan eksikleri telafi etmek için yüksek lisans öğrencilerinin akademik görev ve sorumluluklarının daha da arttığı, dolayısıyla akademik motivasyonlarında düşüş ve akademik erteleme davranışlarında artış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yüksek lisans öğrencilerinin bir kısmının çalıştığı düşünüldüğünde gerek iş yaşantılarındaki gerek ailevi sorumluluklarının artmasından kaynaklı akademik çalışmalarını yürütmekte zorlandıkları görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı bu çalışmada alanyazında daha az incelenen yüksek lisans öğrencilerinin pandemi dönemindeki akademik çalışmaları üzerinde durulmaktadır.

Pandemi döneminde gözlenen akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışının yapısı ve nedenleri hakkında daha detaylı bilgi ortaya koyabilmek için gerçekleştirilen bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı yürütülmüştür. Bu doğrultuda bu çalışmada fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecindeki akademik motivasyonları ile akademik erteleme davranışlarının araştırılmıştır.

Amaç

Günlük hayat, teknoloji, gelişim ve yenilik ile iç içe olan fen bilimleri dersinin önemi her geçen gün artmaktadır. Bilim okur-yazarı bireylerin yetişmesi ve çağımız teknolojisine ayak uydurabilmeleri için fen eğitimin önemi daha da artmaktadır. Tahtalı'ya (2004) göre bilgiye ulaşabilen ve yeni bilgiler üretebilen bireylerin yetiştirilmesine olanak sağlayarak, sosyal ve ekonomik anlamda toplumların kalkınmasında fen bilimleri eğitimi önemli bir yere sahiptir. Fen eğitiminin temel amaçlarından birisi her an hızla değişen ve gelişen bilişim çağına ayak uyduran ve en son teknolojik buluşlardan her alanda yararlanabilen bireyler yetiştirmektir. Çocuklarımızın hayata kolayca alışabilmeleri ve başarılı olabilmeleri için fen ve

teknoloji dünyasını çok iyi tanımaları ve ondan yararlanma yollarını bilmeleri gerekmektedir (Hançer, Şensoy ve Yıldırım, 2003). Özellikle de fen eğitiminde bir bilim insanı olma yolunda ilerleyen, bir dalda uzmanlaşmak için ilk adımı atan lisansüstü öğrencilerinin Covid-19 virüsünün neden olduğu pandemi döneminde, görev ve sorumluluklarını yerine getirirken sergiledikleri motivasyonlarını ve varsa akademik erteleme davranışlarının nedenlerini, nasılını bilmek ve alınması gereken önlemlerin neler olduğunu ortaya koymak büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarının pandemi sürecinde nasıl değiştiğini incelemektir. Çalışmanın sonucunda aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecine yönelik düşünceleri nasıldır?
2. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik motivasyona yönelik düşünceleri nasıldır?
3. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin öğrenim gördükleri programa yönelik düşünceleri nasıldır?
4. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik erteleme davranışına yönelik düşünceleri nasıldır?

Önem

Bilgi ve iletişim çağında bireylerin çağın gereksinimlerini takip edebilmeleri için kendilerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda, günlük yaşantılarında ya da akademik çalışmalarında başarı elde edebilmeleri için işlerini zamanında tamamlamaları gerekmektedir. Ancak zaman zaman olası sonuçlarını bilmelerine rağmen bireylerin görev ve sorumluluklarını ileri bir tarihe bıraktıkları görülmektedir. Akademik konularda sergilenen erteleme davranışı, bireylerin hedeflerine ulaşmalarının önündeki en önemli engeldir. Beklenen davranışların devamlılığı için de motivasyon da önemli bir etkidir. Özellikle uzun ve zorlu bir süreç olan, basamaklar halinde ilerleyen ve bir alanda uzmanlaşma amacıyla ilerlemek isteyen bireylerin lisansüstü eğitimlerini devam ettirebilmeleri için akademik motivasyonları daha da büyük bir önem kazanmaktadır. Saltürk ve Güngör (2020)'e göre uzaktan eğitimde de öğrencilerin

ihtiyaçları ile motivasyonları ve performanslarını etkileyen faktörlerin araştırılması gerekmektedir. Ek olarak Rakes ve Dunn (2010) lisansüstü öğrencilerin motivasyonlarını çevrimiçi ortamlarda sürdürmelerinin zor olduğunu, bunun akademik erteleme davranışlarını arttırdığını ve bu konunun araştırılmasına ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle bu araştırmanın konusu akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarıdır.

Kuloğlu'na (2020) göre motivasyon, eğitimde önemli bir değişken ve devamlılığı sağlayan bir unsurdur. Kayalı ve diğerleri (2020)'ne göre motivasyon, bireyde davranışın devamlılığını sağlayan bir etkidir, kişinin davranışı gerçekleştirmek için harekete geçmesini ya da davranışı gerçekleştirmesi için yönelmesini sağlayan bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Eğer kişinin motivasyonu artarsa, akademik başarısı da artar. Ancak kişi önce motivasyonunu kaybederse, akademik erteleme davranışı göstermeye başlamakta ve bunu yaygın bir şekilde yapmayı sürdürmektedir (Uçar, 2020). Korkmazer (2020) üniversite öğrencileri ile akademik motivasyon üzerine yaptığı çalışmada, akademik motivasyonlarının vasatın altında olduğunu belirtmiştir. Ayrıca motivasyon ile ilgili çalışmanın başka bölümde okuyan ve genelleme olabilmesi için diğer üniversitelerde de yapılmasını gerektiğini önermiştir.

Her birey kendine özgü olduğu için farklı sebeplerle akademik erteleme davranışı sergilemektedir. Akademik erteleme davranışını etkileyebilecek pek çok demografik özellik vardır. Akademik erteleme ile yapılan çalışmalar sonucunda farklı gruplarda gözlenen akademik erteleme davranışlarının belirlenmesi ve sebeplerinin ortaya konulması, Türk toplumunda görülen akademik erteleme davranışının açıklanabilmesi açısından önem taşımaktadır (Bankacı, 2019; Erdoğan, 2019; Gülebağlan, 2003; Ocak ve Bulut 2015; Topal, 2015). Bu nedenle bu konuda yürütülen araştırmalarda farklı grupların incelenmesi oldukça önem taşımaktadır (Bankacı, 2019; Erdoğan, 2019; Gülebağlan, 2003; Ocak ve Bulut 2015; Topal, 2015). Akademik erteleme konusundaki alanyazın incelendiğinde üniversite (Berber Çelik ve Odacı, 2012; Gür, Bakırcı, Karabaş, Bayoğlu ve Atli, 2018; Özer ve Altun, 2011; Bayrak, 2018; Balkıs, 2007; Balkıs ve Duru, 2010; Şirin ve Duman, 2018; Ekinci ve Gökler, 2017; Yücel ve Şen, 2019; Engin ve Genç, 2020; Şeker ve Saygı, 2013; Çelikkaleli ve Akbay, 2013) ve ortaöğretim öğrencileri (lise) (Sula Ataş ve Kumcağız, 2019; Çam, 2013; Kandemir, Palancı, İlhan ve Avcı, 2017; Aydoğan ve Özbay, 2012; Erdoğan,

2019) ile yapılan çalışmalar öne çıkarken, yüksek lisans öğrencilerinin yer aldığı çalışmaların (Söylemez, 2019; Karaarslan, 2019) oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Türkiye’de her geçen gün üniversite sayısı artmakta ve bununla beraber yükseköğretim öğrenci sayısı da artmaktadır (Bayar ve Duran, 2019). Yükseköğretim yönetim bilgi sisteminde 297001 yüksek lisans öğrencisi ve 101242 doktora öğrencisi olduğu belirtilmiştir (<https://istatistik.yok.gov.tr>). Lisansüstü eğitimin bilimsel anlayışın gelişmesindeki rolü düşünüldüğünde; lisansüstü öğrencilerinin sergiledikleri akademik erteleme davranışlarının araştırılması, sebepleri ve sonuçları üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu görülmektedir. Bu sebeptir ki araştırmacılar erteleme davranışını birçok etken ile ilişkilendirerek incelemişlerdir. Buradan da anlaşılabileceği gibi akademik erteleme davranışının olası bir durum olduğu ve bununla birlikte motivasyon ve akademik erteleme davranışlarının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu çalışmada fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecindeki akademik erteleme davranışlarının incelenmesi devam eden pandemi koşullarında yüksek lisans çalışmalarının niteliği konusunda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda yüksek lisans öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının yapısının ve sebeplerinin belirlenmesi alanyazındaki bu boşluğun doldurulması açısından oldukça önemlidir.

Fizik, kimya, matematik alanlarında yapılan akademik erteleme ile ilgili çalışmaların çoğunluğunun tarama deseninde nicel çalışmalar olduğu görülmektedir (Bezci, 2016; Karaarslan, 2019; Söylemez, 2019; Korkmaz, 2018; Toker, 2014). Akademik ertelemenin nedenlerinin araştırılmasına yönelik nicel araştırmalarla birlikte, az sayıda olan nitel araştırmaların yapılmasının faydalı olacağını, böylece derinlemesine inceleme yapılmasına ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir (Bezci, 2016; Dağlı ve Yazıcı, 2020; Mişe ve Hançer, 2019; Özcan ve Çalışkan, 2020). Güngör ve Yenel (2020)’e göre akademik motivasyon özelliğinin ayrıntılı bir şekilde açıklanması için nitel araştırma yaklaşımı kullanılmasını önermişlerdir. Uçar (2020)’ye göre alanyazına bakıldığında akademik erteleme ile yapılan araştırmaların yüz yüze ortamlarda daha çok yapıldığı, uzaktan öğrenme ortamlarında akademik erteleme davranışının etkilerini inceleyen pek fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ve yapılan araştırmaların çoğunluğunun nicel olduğunun, nitel araştırmalar ile daha ayrıntılı, derinlemesine incelenmesine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Dervishaliaj ve Xhelili (2013) de akademik

motivasyon, akademik erteleme ve akademik başarı arasındaki ilişkinin daha detaylı incelemesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Özellikle 2020 yılına damgasını vuran pandemi sürecinde bireylerin sorumluluklarının artmasından dolayı yüksek lisans öğrencilerinin “akademik motivasyon” ve “akademik erteleme” davranışlarının daha detaylı incelendiği nitel çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu çalışmada daha az çalışılan fen bilgisi eğitimi yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi döneminde sergiledikleri akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışları incelenerek alanyazındaki yukarıda belirtilen eksiklerin giderilmesi hedeflenmiştir.

Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan katılımcıların veri toplama sürecinde sorulara doğru, güvenilir bilgiler vererek; soruları içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.
2. Çalışma süresince veri toplama sürecine dâhil olan yüksek lisans öğrencilerinin birbirleriyle hiçbir şekilde etkileşim halinde olmadıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa üniversitesi fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programında öğrenim gören 19 lisansüstü öğrencisi ile sınırlıdır.
2. Lisansüstü öğrencilerin, akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarının belirlenmesinde “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Erteleme: “İşleri son ana bırakma”, “son dakikacılık” ve “gecikme” gibi kavramlarla ifade edilmektedir (Balkıs, 2007; Bayrak, 2017; Şirin ve Duman, 2013).

Akademik Erteleme: Kişinin akademik olarak yerine getirmesi gereken ödev teslimi, sınava hazırlığı gibi görevleri yani okul faaliyetlerini kaygı ve stres sonucu sürekli ya da ara ara yerine getirmemesi, geciktirmesi, son ana bırakması ya da yapmamaya başlaması olarak ifade edilmektedir (Ay ve diğerleri, 2019).

Motivasyon: Bir davranışı hedefe doğru harekete geçiren, devam ettiren ve yönlendiren bir güç (Akbulut, 2020).

Akademik Motivasyon: Öğrencilerin önceden belirledikleri hedeflere ulaşmak için duydukları isteklilik hali olarak tanımlanmaktadır (Wilkesmann ve diğerleri, 2012; akt. Tuncer, Yelken Yanpar ve Tanrıseven, 2018).

Fen Bilimleri: Bilimsel yöntemler kullanarak doğru bilgiye ulaşma, bilgiyi düzenleme ve doğru düşünme çabası olarak tanımlanmaktadır (Çepni, 2004).

Fen Eğitimi: Fen eğitimi alanındaki güncel araştırma ve gelişmeleri eleştirel bir gözle değerlendirmelerini, fen eğitimi uygulamalarına resmi ve gayri resmi bağlamlarda bilimsel fikirler geliştirmelerini ve fen eğitimindeki güncel gelişmelere yönelik bilimsel katkı vermelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Fen Bilimleri Eğitimi Bilim Dalı, 2021).

Lisansüstü Eğitim: Yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar (Lisansüstü Eğitim, 2021).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sırasıyla lisansüstü düzeyde fen bilimleri eğitimi, akademik motivasyon, Öz-belirleme Kuramı, akademik motivasyon konusunda yapılan çalışmalar, akademik erteleme, akademik erteleme konusunda yapılan çalışmalara adlı başlıklarına ayrı ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

Lisansüstü Eğitimde Fen Bilimleri Eğitimi

Bilim ve teknoloji geliştikçe nitelikli insan gücüne olan ihtiyaçta zamanla artmaktadır. Bilim, bir alandaki varlıkları ve olayları inceleme, açıklama, onlara ilişkin genelleme ve ilkeler bulma, bu ilkeler yardımıyla gelecekteki olayları kestirme gayretleridir (Kaplan ve Korkmaz, 2001). Kelime anlamı İngilizce 'de Bilim (science) olan Fen, Türkçe 'de Doğa Bilimi olarak tanımlanmaktadır ve doğadaki varlıkları, olayları ve bunlar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dallarından oluşur (Uyanık, 2011:1). Başka bir deyişle fen bilimi bir doğa bilimidir. İnsanların yaşadıkları çevreyi anlayıp yorumlama, bu karmaşık çevrede bir düzenlilik arama düşüncesini tetikleyen bilgi ve becerilerin özüdür. Yani fen bilimleri ya da fen alanı insanoğlunun doğayı anlama gayretlerinin bir ürünüdür (Akman, Üstün ve Güler, 2003). Çocuklar çevrelerini keşfetmeye başladıkları andan itibaren bu süreç başlamaktadır. Fen, diğer derslere oranla doğa ile daha iç içedir. Fen öğrencilerin en çok merak ettikleri ve soru sordukları derslerden biridir (Baysal, 2016). Tahtalı 'ya (2004) göre ülkelerin gelişmesinde ve ekonomik kalkınmasında, fen bilimleri eğitimi önemli bir yere sahiptir. Ayrıca yeni bilgiler üretebilen ve bilgiye daha çabuk ulaşabilen bireylerin yetiştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Bilim ve teknoloji geliştikçe nitelikli insan gücüne olan ihtiyaçta zamanla artmaktadır. Değişen ve gelişen Dünya'ya ayak uydurmak için bilim ve teknoloji alanında yapılan değişikliğe ayak uydurmak ve bu alanlardan faydalanabilecek bireyler yetiştirmek gerekmektedir. Nitelikli insan yetiştirilmesinde fen öğretimi önemli bir yere sahiptir (Evrekli ve diğerleri, 2011). Bu da fen bilimleri eğitiminin önemini bize göstermektedir. Kavramsal ve yordamsal ağırlıklı bir ders olan fen bilimleri eğitiminin amacı somut, karmaşık ve soyut kavramların öğrenciler tarafından anlamlandırılabilir hale getirilmesini sağlamak ve buna bağlı olarak da araştıran sorgulayan ve fen okuryazarı bireyler yetiştirmektir (MEB, 2013).

Örgün eğitimin en üst basamağı olan lisansüstü eğitim bu aşamada bize bu olanağı sağlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çünkü Tavşancıl Tavşancıl ve diğerleri, (2010) göre yüksek kaliteli bireyler ve bilimsel çalışmaların ilerleyebilmesi için lisansüstü öğretim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkenin teknolojik ve bilim açısından yükselmesi ve nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde yükseköğrenim önemli görev almaktadır (İlter, 2020). Bunu da YÖK 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda belirtildiği gibi, yükseköğretim kurumlarının önemli göstergelerinden biri de yüksek lisans, doktora veya sanatta yeterlik programlarını kapsayan lisansüstü eğitim ve öğretim faaliyetidir (Yükseköğretim Kurulu, YÖK, 2021). Bu durum Yükseköğretim'inin amacı ve işlevi 1982 Anayasası'nın 130. Maddesinde belirttiği gibi: Çağdaş eğitim - öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile orta öğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası'nın 4. Maddesinde ise yükseköğretimin amacı: “öğrencilerini; hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, ilgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek, Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak, Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.” şeklinde tanımlanmaktadır:

Yükseköğretim kurumları bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlamak, araştırma ve öğretim yapmak, ülke sorunlarına çözüm yolları önermek, toplumun gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek, yayın yapmak gibi işlevlere sahiptir (Altıntaş ve Görgeç, 2015). Bu işlevleri en iyi şekilde yerine getirecek olan örgün eğitim ise “Lisansüstü Eğitim”dir. Yüksek lisans yapan kişiler bir alanda uzmanlaşarak,

akademik alanda ilerle sağlamış olurlar. Böylece bilimsel süreç basamaklarını öğrenirler. Yükseköğretim kanunun 3. Maddesi Yüksek lisansın tanımını şu şekilde yapmıştır: “Bir lisans öğretimine dayalı eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.” Lisansüstü eğitim, insanların alanında uzmanlaşıp, akademik deneyim yaşayarak, araştırma alanına dâhil olarak kariyer yolunda ilerleme olanağı sağlamaktadır (İlter, 2020). Bayar ve Duran (2019) göre lisansüstü eğitim lisanstan daha üst bir eğitim demektir. Lisans eğitime oranla daha karmaşık problemleri çözebilen, meslekte daha da uzmanlaşmış, üst düzey bilişsel basamakları da kullanan, ayrıntılı çalışmalar yapabilen bir eğitim türüdür. Nitelikli bir insan yetiştirmenin, nitelikli bir iş edinmenin ön şartlarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla lisansüstü eğitime olan ilgi ve ihtiyaç artmıştır. Böylece lisansüstü eğitim ile birey kariyer gelişimini birçok açıdan geliştirmiş olacaktır. Lisansüstü öğretim programları da ders ve tez aşaması olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Bilimsel araştırmaların tez aşaması bu süreçte üretilmektedir. Lisansüstü eğitiminde adayların nitelikli bilimsel araştırmalar üretebilen araştırmacılara dönüşmesi beklenir. Yüksek lisans zor ve sabır gerektiren bir süreçtir. Bu süreç sonucunda alanında uzman, belli bir konu alanında uzmanlaşmış ve kendini geliştirmiş bireyler yetiştirerek, topluma ve devletin gelişmesine fayda sağlamış olmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’nda görev yapan ve yüksek lisans öğrencisi olan öğretmenlerin, büyük bir kısmı kendilerinin geliştirmek için yüksek lisans yaptıklarını, bir kısmı akademik kariyer için yaptıklarını ve çok düşük bir kısmı ise atanmak için yüksek lisans yapıklarını belirtmişlerdir. (Bayar ve Duran,2019). Bu duruma ilave olarak Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı aynı özveri ve özeni son zamanlarda öğretmen kadrosundan da beklemektedir. Bunu teşvik amacı ile 19 Haziran 2020 tarihinde Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde bazı değişikliklere giderek, öğretmenlerinin alanlarında uzmanlaşması ve daha da nitelikli bireyler olarak kendilerini yetiştirmeleri için puan sistemini getirmiştir. Yönetmeliğin Danıştay kararı ile iptal edildiği bir durumda söz konudur ama ilerleyen süreçte nasıl bir değişikliğin olacağı bilinmemektedir. Mahkeme süreci devam etmektedir. Atama ve Yer değiştirme yönetmeliği incelendiğinde öğretmenlere: doktora mezunu olanlara 90, tezli yüksek lisans mezunu olanlara 50, ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans eğitimi hariç olmak üzere; tezsiz yüksek lisans mezunu olanlara 30, uluslararası bir hakemli dergide makalesi yayımlananlara en fazla üç makale olmak üzere her bir makale için 5, ulusal bir hakemli dergide makalesi yayımlananlara en fazla üç makale

olmak üzere her bir makale için 3 hizmet puanı verilir ifadesi yer almaktadır. 3 Aralık 2021 tarihinde gerçekleştirilen 20. Eğitim Şurasında Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer eğitim çalışanlarının lisansüstü eğitim yapmaları desteklenmeli ve teşvik edilmeli kapsamında öğretmenlere 10 yılını doldurmuş yüksek lisans yapmış öğretmenlerin sınavsız “uzman öğretmen” olmaları, yine doktora yapan öğretmenlerin ise “başöğretmen” olarak isimlendirilmeleri ve derece, maaşlarında artış yapılması kararlaştırıldığını belirtmiştir. Bu sebeple yüksek lisansa olan talep daha da artacaktır. Evrekli, İnel, Deniz ve Balım (2011) yaptıkları çalışmada 2005-2019 yılları arasında fen eğitim alanında yüksek lisans tezleri de çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi ile beraber ülkelerin nitelikli insan gücüne duydukları ihtiyacın arttığını belirtmişlerdir. Bu bireylerin yetiştirilmesi için de fen öğretimine ve lisansüstü eğitimin öneminin arttığı açıkça görüldüğünü ve de önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Lisansüstü programına başlama durumlarına bakıldığında; mesleki gelişim, akademik alanda ilerleme isteği, iş hayatında iyi olma (girişimcilik gibi) ve mezun sonrası iş imkân ve olanakları gibi durumların olduğu görülmektedir (İlter, 2020). Evrekli, İnel, Deniz ve Balım (2011) göre alan yazın incelendiğinde fen bilimleri eğitimi alanında tezlere sınırlı sayıda çalışma ile karşılaşıldığını ve araştırmaların yapılmasına gerektiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle yapılacak olan her çalışma ileriki zamanlarda fen bilimleri eğitimi alanında yapılacak olan çalışmalara yol gösterecek, katkı sağlayacaktır (Küçüközer, 2016).

Lisansüstü Eğitiminde Fen Bilimleri ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Lisansüstü eğitimde veya fen bilimleri eğitimde yapılan çalışmalara bakıldığında genellikle çalışmaların nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Tahtalı (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 2010-2018 yılları arasında eğitim alanında yayımlanmış 572 yüksek lisans tezi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmalarda en çok nicel araştırma desenin ve örneklem olarak da ilkökul öğrencilerinin tercih edildiğini tespit etmiştir.

Tavşancıl ve diğerleri, (2010) yaptıkları çalışmada 5 devlet üniversitesinde 2000-2008 yılları arasında eğitim bilimlerinde tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerini yöntem, teknik ve uygunluk açısından incelemişlerdir. Yaptıkları çalışma

sonucunda hem yüksek lisans ve doktora tezlerinde nicel araştırmanın çoğunlukta olduğunu tespit etmişlerdir.

Küçüközer (2016) fen bilimleri eğitimi alanında yapılan doktora tezlerine bir bakış çalışmasında 2001-2006 yılları arasında YÖK'ün ulusal tez merkezinde yayımlanmış 199 tane tezini çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Çalışma sonucunda nicel araştırma deseninin fazla kullanıldığı ve nitel araştırma miktarının az olduğu tespit edilmiştir. Tezlerde örneklem grubu olarak ilkokul, makaleler de ise en fazla lisans öğrencilerinin tercih edildiği tespit etmiştir.

Dağlı ve Yazıcı (2020) yaptıkları çalışmada 2014-2017 yılları arasında fen bilimleri eğitimi alanında yapılan 94 tane yüksek lisans tezlerini çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarından yöntem olarak en fazla nicel araştırmanın tercih edildiğini ve örneklem olarak da ortaokul öğrencilerinin tercih edildiğini tespit etmişlerdir.

Özcan ve Çalışkan (2020) 2013-2017 yılları arasında fen eğitim alanında yapılmış 125 tane araştırmayı çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Yapılan araştırmalar sonucunda ulusal ve uluslararası araştırmalarda yöntem olarak tarama modeli ve deneysel desen tercih edilmiştir ve araştırmanın yarısından fazlasında yöntem ve alt deseni belirtilmediği tespit edilmiştir. İncelenen araştırmaların çoğunluğunun öğretmen adaylarıyla gerçekleştirildiği, öğretmenler ile ilk ve ortaokul öğrenim gören öğrencilerle araştırmaları sınırlı olduğu görülmüştür.

Güven (2014) yaptığı çalışmada 2002-2012 yılları arasında 59 tane makaleye içerik analizi kullanarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda nitel araştırma sayısını oldukça düşük olduğu belirtmiştir. Yapılan çalışmalarda nitel araştırma desenlerinden en çok durum çalışmasının kullanıldığını ve örneklem olarak da en çok lisans öğrencileri ile çalışıldığını belirtmiştir. Örneklem seçimin de ise çok amaçlı örnekleme kullanıldığını tespit etmiştir.

Güven (2014) yaptığı araştırma veriler sonucunda Türkiye'de eğitim bilimi alanında nitel araştırma sayısının az olduğuna vurgu yapmıştır. Dolayısıyla yapılacak başka araştırmalarda farklı katılımcı türlerine yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca veri analizi olarak hem içerik analizini hem de betimsel analiz araştırmaların sayısının artırılması gerektiğini vurgu yapmıştır.

Karamustafaoğlu, Boz ve Değirmenci (2020) yaptıkları çalışmada fen eğitimi alanında 2015 ten günümüze 379 tane makaleyi çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Fen eğitimi alanında yapılan çalışmaların sayısının gittikçe arttığını, en çok nicel yöntemin kullanıldığını ve bazı makalelerde yöntemin belirtilmediğini tespit etmişlerdir.

Wassınk ve Sadi (2016) yaptıkları çalışmada 2005 ve 2014 yılları arasında 4 eğitim bilimleri dergisinde yayınlanmış fen bilimleri eğitimi alanında 363 makale incelemişlerdir. Bunun sonucunda en fazla nicel alanda çalışmaların yapıldığı en çok öğretmen adayları ile çalışmaların yapıldığı deneysel ve tarama çalışmalarını kullanıldığı ve sıklıkla test ve anketlerle veri toplayan aldığını tespitlerdir.

Küçüközer (2016) yaptığı çalışmada fen bilimleri eğitiminde 2001-2016 yılları arasında yapılan doktora tezlerini bazı değişkenler açısından, nitel araştırma yöntemlerinden içerik ve betimsel analiz kullanarak incelemiştir. Yaptığı çalışma sonucunda en fazla karma yöntemin kullanıldığını bunu nicel yöntemin takip ettiğini fakat son zamanlarda nitel yöntemle yapılan çalışmaların artmaya başladığını belirtmiştir. Yapılan çalışmalarda desen olarak deneysel ve durum çalışmalarını kullanıldığını tespit etmiştir. Örneklem olarak ortaokul öğrencilerinin ve öğretmen adaylarının en fazla tercih edildiğini tespit etmiştir.

Dağlı ve Yazıcı (2020) yaptıkları çalışmada fen eğitimi alanında yapılan 2014-2017 yılları arasında yapılan yüksek lisans tezlerini bazı değişkenler açısından, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi deseninden meta-sentez kullanarak incelemişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda en fazla nicel yöntemin kullanıldığını ve örneklem olarak da ortaokul öğrencilerinin en fazla tercih edildiğini tespit etmişlerdir.

Özcan ve Çalışkan (2020) yaptıkları çalışmada fen eğitimi alanında yapılan 2013-2017 yılları arasında yapılan araştırmaları bazı değişkenler açısından, betimsel içerik analizi yöntemi ile incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, araştırmalarda en çok nicel yönteminin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Fakat yapılan çoğu araştırmaların çoğunda (% 55.2) yöntem ve alt desenlerin belirtilmediği vurgulanmıştır. En çok

öğretmen adayı (lisans öğrencileri) ile çalışıldı tespit edilmiştir. Fakat örnekleme grubunun nasıl seçildiği ile ilgili örnekleme tekniği ile ilgili çoğu çalışmada bahsedilmediği tespit edilmiştir.

Güven (2010), yaptığı çalışmada 2002-2012 yılları arasında fen eğitimi alanında Türkçe yayımlanmış nitel 59 makaleyi bazı değişkenler açısından nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği ile incelemiştir. Yaptığı çalışma sonucunda fen eğitimi alanında yapılan nitel çalışmaların sayısının az olduğunu belirtmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden en fazla durum çalışmasının kullanıldığını tespit etmiştir. En çok örnekleme olarak lisans öğrencilerin tercih edildiğini ve örnekleme seçerken “amaçlı örnekleme” tekniğinin kullanıldığını belirlemiştir. Güven (2010), yaptığı çalışma sonucunda; yapılacak araştırmalarda farklı katılımcı türüne yer verilmesi gerektiğini, veri analizi olarak hem betimsel hem de içerik analiz kullanan çalışmaların artırılması gerektiğini belirtmiştir.

Bayar ve Duran (2019), 8 öğretim üyesi ile yaptıkları yarı yapılandırılmış görüşme ile lisansüstü eğitimde nitelik sorunlarını ortaya koymak ve çözüm önerisi sunmak istemişlerdir. Bunun içinde nitel araştırma yönteminden fenomenoloji (olgu bilim) desenini kullanmışlar ve verileri de betimsel içerik analizi ile çözümlemişlerdir.

Karamustafaoğlu, Boz ve Değirmenci (2020) yaptıkları çalışmada 2015-2020 yılları arasında 379 tane fen eğitimi alanında yazılmış makaleyi doküman analiz yöntemi ile bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda fen eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların yıldan yıla giderek arttığı, en çok nicel araştırma deseninin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Makalelerin analiz ve incelemeleri sonucunda fen eğitiminde en çok yarı-deneyssel, tarama ve özel durum çalışması yöntemlerinin kullanıldığı anlaşılmıştır. Yapılan makalelerde en çok ortaöğretim ve lisans öğrencilerin tercih edildiğini tespit etmişlerdir.

İnceledikleri 379 makale sonucunda 41 makalede araştırma yönteminin açıkça belirtilmediği görülmüştür. Özet kısmında ise ya hiç bahsedilmediği ya da sadece nicel ya da nitel olarak yazıldığı, yöntem kısmının belirgin bir bilimsel araştırma deseninden bahsedilmediğini tespit etmişlerdir (Karamustafaoğlu, Boz ve Değirmenci, 2020).

Wassınk Kula ve Sadi (2016) yaptıkları çalışmada 2005-2014 yılları arasında 363 tane fen bilimleri eğitimi alanında yazılmış makaleyi betimsel içerik analizi yöntemi ile bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda en çok nicel araştırma yönteminden en çok deneysel ya da tarama deseninin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Örneklem olarak da en çok öğretmen adayları ile çalışma yürütüldüğünü tespit etmişleridir

Köseoğlu ve Eroğlu Doğa (2020) yaptıkları çalışmada 2010-2017 yılları arasında 334 tane fen bilimleri öğretmenliği dalında yapılmış yüksek lisans tezlerini nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanarak, daha sonra içerik analizi yöntemi ile bazı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda örneklem grubu olarak en fazla ilköğretim öğrencileri ile çalışıldığı tespit edilmiştir. Bunu üniversite öğrencileri ve daha sonra öğretmenlerin takip ettiği tespit edilmiştir. Araştırma yöntemi olarak en fazla nicel araştırma yönteminin tercih edildiği, araştırma deseni olarak da deneysel desenini tercih edildiği tespit edilmiştir.

Köseoğlu ve Eroğlu Doğa (2020) göre nitel araştırma yönteminin az tercih edilmesinin nedeninin araştırmacıların nicel araştırma yapmaya yatkın olmaları ve nitel araştırma yöntemine yeterince hâkim olunamaması olduğunu belirtmişlerdir. Yine yaptıkları çalışma sonucunda araştırmacılara öneri olarak; fen alanında yapılan çalışmaların nitel çalışma yapacak problem durumunun tercih edilmesi gerektiğini ve örnekleme olarak ilköğretim ve öğretmen grupları dışında başka örneklem grupları ile araştırma yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu verilerden yola çıkarak, nitel araştırma yöntemi kullanılırsa bilginin derinlemesine incelenmesi açısından isabetli olacağını önermişlerdir (Dağlı ve Yazıcı, 2020; Özcan ve Çalışkan, 2020) .

Akademik Motivasyon

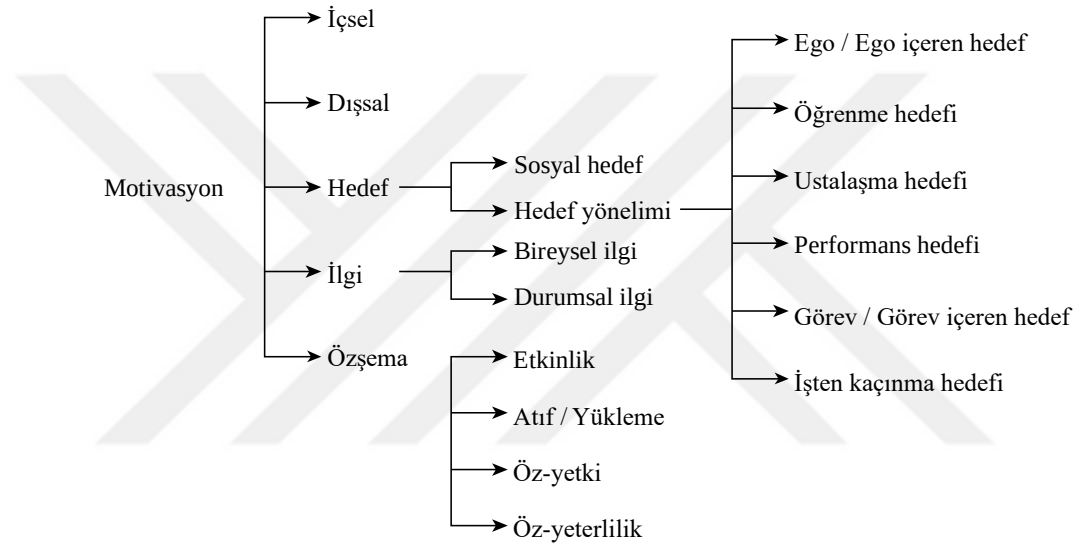
İnsanlar bir işi yaparken, bu işin sonucunun olumlu bitmesine, onu mutlu etmesini ya da ileride ona çıkar sağlamasını beklemektedir. Ortaya çıkan sonuç hareketlerini düzenlemelerine yardım eder. Bu onlarda hem kalıcı öğrenmeye neden olmakta hem de bu işi yapma isteklerini arttırmaktadır. Yani motive olmasını sağlamaktadır. Motivasyon kavramı aynı zamanda güdülenme olarak da ifade edilmektedir. Motivasyon kavramı, isteklendirme, güdüleme olarak karşımıza çıkmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Enfiyeci (2019) göre motivasyon denince akla iç güdü, dürtü, güdü gibi kavramlarla da ifade edilmektedir. Motivasyon kelimesi de bu açıdan hayatımızda önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerin ister normal hayatlarında isterse akademik hayatlarında bir işi yapabilmeleri ve o işi sürdürebilmeleri onların motive olmalarına bağlıdır. Motivasyon bireyin harekete geçmesi için onlara enerji veren, istekli kılan, uyaran bir güçtür (Aslan ve Doğan, 2020; Baysal, 2016) . Aslan ve Doğan (2020) göre motive olan kişi yaptığı işte daha çok tatmin olacak ve yaptığı işe daha çok çaba sarf edecektir. Yani motivasyon pekiştireç (ödül-ceza) olarak kullanılmaktadır. Bu da iyi bir sonuç alınır, arkasından başarıyı getirecektir. Motivasyon, eğitimde önemli bir değişken ve devamlılığı sağlayan bir unsurdur (Kuloğlu,2020).

Türkiye'nin eğitim sistemi, politikası, felsefesi hep bilişsel düzeyde olup başarılı ve başarısız ya da geçti kaldı şeklinde indirgendiğinden neden başarılı olunmadığı ya da nasıl başarılı oluruz, olmayı istiyoruz gibi duyuşsal yapıya pek önem verilmediği görülmektedir. Bunlardan biri olan “motivasyon” kavramı ise hem öğretmen yetiştirmede hem de akademideki alanyazında daha az ilgi görmüştür. Eğitim fakültelerinde görülen derslerde ise çok az motivasyon kavramı konu edinmiş ya da yüzeysel bahsedilmiştir. (Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.3). Eğitimde genellikle “motivasyon” anlık uyarıcı harekete geçirme ya da pekiştireç olarak kullanılmaktadır. Ödül olarak verilen bu pekiştireç motivasyonu olumsuz etkileyip kısa süreli ya da zararlı etkilere neden olmaktadır. Ama kontrollü bir şekilde amaç doğrultusunda verilmektedir. Sonucunda istenilen davranış kısa sürede ortaya çıkmakta, uzun vadede işlevini yitirmektedir. Bu sadece kişiyi kontrol edilmesine, davranışlarının yönlendirilmesine sebep olur. Pekiştireç kalıbından çıkarak kişinin motivasyonu öğrenme stratejisi olarak sağlandığında hayatı boyunca kalıcı öğrenme politikasını

ortaya çıkarmış olduğu görülmektedir. Bunun için motivasyon tanımını bilmek, anlamlandırmakla işe başlamak gerekmektedir. (Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.4).

Tanımı konusunda tam bir ortaklık olmasa da Murphy ve Alexender (2000) çalışmasında motivasyon ve akademik başarı ile yapılan son 5 yıldaki 68 çalışmayı incelemişler ve motivasyon ile tam 20 tanım belirlemişlerdir. Motivasyonla beraber kullanılan bazen de yerine geçen terimlerdir. (akt. Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.5). Motivasyon tanımına ait kavramlar aşağıda Şekil 1’de gösterilmektedir.

5 ANA KAVRAM ORTAYA KOYMUŞLARDIR.



Şekil 1. Motivasyon Tanımını İçeren Kavramlar

(Avcı ve Ayyıldız’dan uyarlanmıştır).

Şekil 1’e baktığınızda motivasyon kullanılırken en fazla beş ana kavram kullanıldığını tespit etmişlerdir. Bu beş ana kavram daha sonra kendi aralarında alt kategorilere ayrıldığı görülmektedir. Motivasyon kavramına bakıldığında davranışı harekete geçiren, hareketin yönünü ve davranışın niteliğini belirleyen bir içsel süreç olduğunu göstermektedir. Öğrenci öğrenmeye nasıl başlar? İlk adımı nasıl atar? Nasıl sürdürür? diye ilgi ve ilgisizliği ile alakalıdır.

Motivasyon yapılan her iş ve işlemler için isteklilik derecenin belirleyen bir etkidir ve motivasyon eğitim hayatında anahtar özelliğindedir. Motivasyonu sayesinde öğrenci eğitim hayatında kendisinden beklenen ödev, görev ve sorumlulukları daha başarılı bir şekilde yapacaktır (Alçı ve Tümkaya, 2019). Motivasyonun insanın içindeki

yapıyı harekete geçirme arzusu olarak nitelendirilmektedir. Bu harekete geçirme arzusu okul yani eğitim hayatında olursa istenilen sonuca ulaşılmış olmaktadır. Yani eğitim sistemlerinde istenilen durum öğrencinin başarılı olması ve akademik olarak iyi bir durumda olması beklenmektedir. Türk eğitim sistemi başarı odaklı olmasından dolayı, öğrencilerin derslerdeki başarıları bir ölçüt olmaktadır. Bu durum aslında birçok faktörü de beraberinde getirmektedir. Öğrencinin eğitim hayatındaki başarıları tüm değişkenler (yaşı, cinsiyeti, ailenin ekonomik durumu, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın tutumu, kardeş sayısı, okul türü, sınıf düzeyi vb.) ile bir bütün olarak düşünülmesi gerekmektedir. Ama her şeyden önemlisi başarıyı getiren odaklanmasını sağlayan şey, öğrencinin motive olmasıdır. Bu da karşımıza “Akademik Motivasyon” kavramını çıkarmaktadır. Akademik motivasyon ise öğrencinin akademik görevlere duyduğu isteklilik halidir (Wilkesmann, Fischer ve Virgilito, 2012; akt. Güngör ve Yenel, 2020). Yapılan araştırmalarda motivasyonun akademik performansı olumlu etkilediği ve bireyi güdülediği görülmüştür (Güngör ve Yenel, 2020). Motivasyonu yüksek olan birey, başarılı olma yolunda güdülenmiştir. Motivasyonu yüksek ise başarıları da yüksektir. Motivasyon ile de akademik başarı arasında bir bağdan söz edilebilir. Öğrenci motivasyonu arttıkça okuldaki başarıları da artmaktadır (Sıcak ve Başören, 2015). Filiz ve Demirhan’a (2018) göre motivasyonun eğitimde öğrenciyi amaca götürmede en önemli unsurlardan biri olduğunu vurgulamış ve motivasyon ile başarı arasında bir ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Yani motivasyondaki artış, derslerdeki başarıyı da beraberinde getireceği vurgulanmıştır. Zembat, Akşin-Yavuz, Tunçeli ve Yılmaz (2018) göre bireyler üst yüzey yeteneklere sahip olsalar bile motivasyonları yoksa amaçlarının uzun sürede başarı ile tamamlamayacaklarını belirtmişlerdir.

Motivasyon insanı harekete geçiren, yapılması gerekenleri yapmasını sağlayan bir güçtür. Bunu da yaparken insan aslında bir kendi isteğiyle bir de başkasının isteği yani onun gözüne girebilmek ya da aferin alabilmek, not için yapar. Yani motivasyon denilince akla içsel ve dışsal motivasyon gelmektedir. Literatürde motivasyon iki boyutta ele alınmaktadır (Enfiyeci, 2019; Yazıcı, 2009). Enfiyeci’ye (2019) göre içsel motivasyon; bireyin davranış nedeninin kendi içinde olmasıdır. Kişinin ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda davranışlarına kendisinin karar vermesidir. Bireyin başarıma duygusundan, haz almasından, mutluluğundan kaynaklanır. İçsel motivasyon da kendi arasında üçe ayrılır: (Gömlüksiz ve Serhatlıoğlu, 2014). Bilmeye yönelik İçsel motivasyon; öğrenirken zevk almak, etkinlik yapmaya devam etmek demektir. En etkili

öğrenme ve yüksek başarı elde etmeyi sağlar. Başarmaya yönelik İçsel motivasyon; bir sonuç elde etmek ve sonuçtan mutlu olmayı ifade eder. Uyarım yaşamaya yönelik motivasyon; heyecan duymak için davranışta bulunmayı ifade eder. Enfiyeci'ye (2019) göre dışsal motivasyon; kişinin davranışını kendi dışında bir kaynaktan almasıdır. Yani dışarıdan gelen uyarılara karşı göstermiş olduğu bir etkidir. Dışsal motivasyon ise ödül, ceza, sosyal destek gibi davranış nedeninin dışı bağlı olmasıdır. İçsel motivasyon kadar etkili olmadığını belirtmiştir (Enfiyeci, 2019). Skinner'ın kuramında yer alan pekiştireçler dışsal motivasyonla ilgilidir. Ödül, sosyal destek, ceza, cesaretlendirme örnek olarak verilebilir (Başaran, 2000). Cezadan kaçınma, ödül alma, öğretmene kendini beğendirme ya da sınıfta en çalışkan olma gibi durumlarla ifade edilebilir. Dışsal motivasyonda kendi arasında üçe ayrılır: Belirlenmiş dışsal motivasyon; fayda sağlama ve kişisel çıkar için harekete geçmek için yönlendirir. İçe yansıyan dışsal motivasyon; sıkıntılı durumlardan korunmak için yapılan davranışlara yönlendirir. Dışsal motivasyon-dış düzenleme; davranışın ödül ya da zorlama sonucu ortaya çıkmasını ifade eder (akt. Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, 2013).

İçsel motivasyon bireyin kontrolündeyken, dışsal motivasyon çevrenin kontrolündedir (Yazıcı, 2009). İçsel motivasyon en önemlisidir. Öğrencide öğrenmeyi ve yaratıcı olmayı, etkinliklere katılmayı sağlar. Ama dışsal motivasyonu da kullanarak ilginç ve çekici olmayan konularda öğrenci aktif hale getirilebilir (Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, 2013). Dışsal motivasyon davranışın sonucu için yapılan eylemdir. Küçük yaşta yapılan davranışlar içsel motivasyon ile gerçekleşirken, ilerleyen zamanlarda bu dışsal motivasyona dönüşerek ve içsel motivasyon giderek azalmaktadır (Aslan ve Doğan, 2020). Motivasyon kavramını incelerken karşımıza “motivasyonsuzluk” terimi de çıkmaktadır. Motivasyonun olmama durumu olarak ifade edilir. Yani aslında motivasyonu, öğrencilerin akademik etkinliklere karşı motivasyonları olarak düşündüğümüzde üç çeşit sınıflandırma ile karşılaşmaktayız. Bunlar; içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluktur (akt. Yerdelen, Aydın, Yalmanlı ve Göksu, 2014). İçsel motivasyon, zevk aldığı ve ilgi duyduğu için yapmasını belirtir. Dışsal motivasyon, elde edeceği sonuçlar için yapmasını ifade eder. Motivasyonsuzluk ise etkinliği yapma isteğinin olmamasını ifade eder çünkü yaşanan sürekli olumsuzluklar ve olumsuz düşünce, yetersiz hissetme durumlarında ortaya çıkar, motivasyonun olmaması demektir (Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, 2013). Bir işi yaparken isteksiz olma ve

gerçekleştirmek için bir şey hissetmemesi ve sonucu ile ilgilenmemesi olarak değerlendirilebilir. İçsel ve dışsal motivasyon ile bu durum giderilebilir.

Enfiyeci (2019) göre bireyin eğitimde istendik davranış elde edebilmesi için motive olması, o hedefe ulaşmasını sağlamaktadır. Motive olan kişi davranışı yapma yönünde harekete geçer ve sürekli gösterme eğilimindedir. Motivasyon normal hayatta önemli olduğu kadar eğitim-öğretim hayatında da önemli bir yere sahiptir. Motivasyon: fen bilimleri için yapılacak çalışmalarda istekli olma ve bu yapılacak çalışmalara gönüllü katılmaları, bu alanın kapsamını teşkil etmektedir (MEB, 2013). Motive olmuş kişiler eğitimin verimlilik ve kalitesi açısından da önemlidir. Motivasyon, öğrenme ve başarıyı etkileyen en önemli faktörlerden biridir (Demir ve Budak, 2016; Yılmaz ve Çavaş, 2007). Yapacakları işe olan inançları arttıkça, başarı ve haz duyma oranları da artmaktadır. Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmalarda öz-düzenleme becerileri, motivasyonel inançlar ile akademik başarı arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (Yıldız, Kara, Tanrıbuyurdu ve Gönen, 2014; Üredi ve Erden, 2009; Coşğun ve Coşğun, 2018; Üredi ve Üredi, 2005; İspir, Ay ve Saygı, 2011). Motivasyon, öğrencinin performansını ve yaptığı faaliyetlere bakış açısını etkiler. Dolayısı ile de başarılarını da etkilemektedir, motivasyon ne kadar yüksek ise başarıma olasılığı o kadar fazladır (akt. Üredi ve üredi, 2005; Şenler, 2014). Bu nedenle motivasyon ile bir çok kavram beraber çalışılmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında motivasyon ile ilgili şu yapılar akla gelmektedir: uyarılma, kaygı, ilgi, merak, içsel ve dışsal motivasyon, özgür irade, hedefe yönelik davranış, öz-düzenleme, öz-yeterlilik, beklenti ve stratejiler olduğunu tespit etmişler ve bu yapılar ile motivasyon kavramının çalışıldığını belirtmişlerdir (Koballa ve Glynn, 2007).

Motivasyonun bu kadar yapılar ile akla gelmesi bu kavramın önemini daha da arttırmaktadır. Eğitimde motivasyon nasıl önemli ise fen dersinde de önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler eğitim hayatları boyunca birçok ders görmektedirler. Bunlardan birisi olan fen bilimleri dersi hem yapısı hem de içeriği olarak diğer dersler bakımından farklılık göstermektedir. Fen bilimleri dersi konu kapsamında birçok dersi (fizik, kimya, biyoloji, hayat bilgisi, coğrafya, ekoloji, jeoloji vb.) içermekte ve bir çok ders (sosyal, matematik, Türkçe) ile de ilişkili olduğundan motivasyonlarını geliştirme açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü fen günlük yaşamdaki öneminden, çevreyi anlamlandırmaya çalışmasından, merak ettiklerini sorgulaması, cevap bulması, kişinin

haz almasına neden olmaktadır. Bu da motivasyon kelimesini fen öğrenmede önemini göstermektedir (Baysal, 2016). Dolayısıyla özellikle fen derslerinde öğrencilerin motivasyonunu etkileyen etmenler belirlenmeli ve bunlar öğretmenler tarafından dikkate alınarak dersler işlenmelidir (akt. Salman, 2019; Büyüköztürk, 2010; Uzun ve Keleş, 2010). Fen öğretiminde duyuş öğrenme alanında yer alan motivasyon öğrenme açısından önem teşkil etmektedir. Motivasyon öğrencinin performansını ve yaptığı faaliyetlere bakışını etkiler. İnsanları motive etmek için, onları güdüleyen faktörleri bilmek, gereksinimlerine cevap vermek önemlidir (Salman, 2018).

Eğitimde öğrencinin başarılı olması motivasyonuna, motive olmasına bağlıdır. Yaptığı davranış sonucunda başarılı olmuşsa öğrenci, motive olmuştur ve motivasyonu artmıştır (Bayrakçıken, Samancı, Canpolat ve Doymuş, 2021). Eğitim-öğretim hayatında motivasyon önemli bir unsur olmasına rağmen öğrenme sürecinde motivasyonun nasıl meydana geldiği fazla üzerinde durulmayan bir etkidir. İnsanın doğasının çok karmaşık ve yapısal olmasından dolayı, bir eylemi açıklamak, motivasyonun ile öğrenmenin nasıl oluştuğunu açıklamak için birçok teori ve kuram ileri sürülmüştür. Her bir teori ve kuram farklı temeller üzerine yapılmıştır (Aslan ve Doğan, 2020; Bayrakçıken ve diğerleri, 2021; Kayalı ve diğerleri, 2020; Kuloğlu, 2020). Motivasyon kavramından sonra motivasyon kuramlarının nasıl sınıflandırılmasına da bakılmalıdır ki “nasıl motive olunduğuna” dair bize bilgiler sunacaktır. İlk önce güdü ve ihtiyacı motivasyon açıklamak için kullanırken, pekiştireçlerle açıklamışlardır. 1970’lerin sonlarına doğru sosyal – bilişsel yaklaşımlar motivasyonu ele almışlardır. “Davranış pekiştirme, ihtiyaçlar, hedefler ve içsel motivasyon kuramları” olarak sınıflandırmaktadırlar. Başka bir motivasyon kuramı sınıflandırması ise ikiye ayrılmaktadır: 1. İçerik kuramları, 2. Süreç kuramları olmak üzere. İçerik kuramları, davranışa neden olan etkenleri, ihtiyaçları belirleyen kuramlardır (Bayrakçıken ve diğerleri, 2021). Süreç kuramı ise 1950’ler ve sonrasındakiler çağdaş kuramlar olarak sınıflandırılmaktadır. (Bayrakçıken ve diğerleri, 2021; Robins ve Judge, 2021; akt. Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.7). Süreç kuramında ise davranışın nasıl gerçekleştiğini açıklamaya çalışılmaktadır. Davranışa iten gücün ne olduğu araştırılmaktadır. Bireylerin farklı ve çeşitli yapısal özelliklere sahip olması, her bireyin özel olmasından kaynaklı herkesin motive olması farklıdır. Birinin motive olmasını sağlayan etken, diğeri için geçerli olmayabilir. Şekil 1.’ de motive olma süreci gösterilmektedir.



Şekil 2. Motivasyon Sürecinin Basitleştirilmiş Şematik Gösterimi
(Bayrakçıken ve diğerleri, 2021)

Şekil 2.'de birey çağdaş (süreç- bilişsel) kuramlarda işin içinde olur, davranışı düşünür, yapar ve davranış sonucunda kararlar alır, doyumuna ulaşmaktadır (Bayrakçıken ve diğerleri, 2021). Çağdaş motivasyon kuramları ise Tablo 1'de göstermektedir.

Tablo 1. Çağdaş Motivasyon Kuramları: Atıf, Yükleme ve Öz-belirleme Kuramlarının Temel Özellikleri

Kuram	Yaklaşım	Algı Oryantasyonu	Önemli Kavramlar	Psikolojik Alan
Atıf (Yükleme)	Bilişsel	Öznel	Nedenselliğin konumu, Nedenselliğin değişebilirliği Nedenselliğin kontrol edilebilirliği Nedensel Atıflar	Düşünce ve duygu
Beklenti – Değer	Sosyal – Bilişsel	Öznel	Başarı beklentisi, başarının değeri	Düşünce ve duygu
Öz- Belirleme	Bilişsel	Öznel	İçsel motivasyon Dışsal motivasyon, özerklik, hedef, ilişki, yakınlık, yeterlilik	Düşünce ve duygu

(Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.7).

Tablo 1' e baktığınızda çağdaş motivasyon kuramın; atıf (yükleme), beklenti-değer ve Öz-belirleme Kuramının, motivasyonu incelerken bilişsel ve sosyal olarak yaklaştıkları görülmektedir. Bu üç kurama baktığımızda bireyin duygu ve düşüncelerini ön planda olduğu ve buna değer verdikleri görülmektedir. Burada biz çağdaş kuramın

sınıflandırmasına giren atıf, beklenti, değer ve Öz-belirleme Kuramlarından, tezimizin içeriğini oluşturan Öz-belirleme Kuramını ele alacağız.

Öz-Belirleme Kuramı

İngilizce “Self-determination” kelimesinin Türkçe karşılığı öz-belirleme ve öz kararlılık kavramlarına denk gelmektedir. Biz burada öz-belirleme tanımını ele alacağız. Öz-belirleme, insanların şartsız ve herhangi bir sebep olmadan kendi iradesiyle seçim yapmasıdır. Birey kendisi ve çevresiyle etkileşim halinde buna karar verir. Bu etkileşim sonucunda olumlu ve olumsuz kararlar verebilmektedir. Çevre öz belirleyiciyi desteklediği gibi önüne engel olarak da çıkabilmektedir (Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.32).

Öz-belirleme kavramı, bireyin harekete geçmesi için motive olması, sorumlulukları alarak özerk hareket etmesi demektir (Çankaya, 2016). Öz-belirleme kavramını içeren Öz-belirleme Kuramını Deci ve Ryan tarafından geliştirilen bireyin sosyal çevre ile etkileşimini inceleyen motivasyon ve kişilik kuramıdır. Öz-belirleme Kuramında içsel ve dışsal uyarıcıların, motivasyonun nasıl etkilendiği incelenmekte ve sonucu araştırılmaktadır. Bireyin seçimlerinde çevresinin de etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Öz-belirleme Kuramına göre, tüm insanlar aynı psikolojik ihtiyaçlara sahiptir. Sadece farklı toplum ve kültürlerde ihtiyaçlar farklı yorumlanır ve doyurulmaya çalışılmaktadır (Çankaya, 2009). Kişiler hayatları boyunca öğrenme ve gelişim içerisindeler, çok farklı sebeplerle eyleme geçerek, farklı sonuçlar elde etmektedirler. İnsanlar kendi sorumluluğunu alan bireyler, eksikliklerinin farkına varır ve tamamlamak için bilinçli davranırlar. Kendi sorumluluğunu alan kişiler öz-düzenleme becerisine sahip kişilerdir ve başarılıdırlar (Kazu ve Yavuz, 2021). Bu da motivasyonlarında artışa neden olmaktadır. Birey psikolojik ihtiyaçlar kısmında kendini ne kadar özgür hissederse, daha rahat hareket etmektedir. Böylece, öz saygısı yüksek olmaktadır. Bu da kaygı düzeylerinin düşük olmasına neden olmaktadır. Psikolojik ihtiyaçlar karşılanırsa, kişinin motivasyonu artar ve akademik başarısı artar (Çankaya, 2009). Bu kuram, kişiliği ve motivasyonu birbiri ile ilişkilendirmektedir. Motivasyonsuzluk, içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olmak üzere üç motivasyon türü olduğu ve her üçünün de insan davranışlarını şekillendirmede önemli etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir. Kuram, bireylerin motivasyonunu zaman ve yerle değişebilen gelişimsel bir durum olarak nitelendirmekte ve sadece motivasyonun türü

ile ilgilenmeyip motivasyonu başlatan ve sürdüren koşulları da dikkate almaktadır (Bayrakçeken, Samancı, Canpolat ve Doymuş, 2021).

Öz-belirleme Kuramı motivasyon alanında önemli bir yere sahiptir. İnsanoğlu doğuştan meraklı bir varlık olarak Dünya'ya gelmektedir yani içsel motivasyona sahiptir ama her durumda yapılan eylemler içselleştirilmemektedir. Öz-belirlemede durum motivasyonun içselleştirilmesi eylemidir. Dışsal motivasyonu, bireyin nasıl içselleştirdiği araştırılmaktadır. Kişi yaptığı eylemlerde, kendi isteği ve sevdiği doğrultuda yaparsa içsel motivasyonu artmakta ve eylemi gerçekleştirme durumu artmaktadır. Sonucunda ise yaptığı işten mutluluk ve haz duymaktadır. Bireyin yaptığı ya da ortaya çıkan davranışlarda, bu davranışların sürdürülmesinde içsel ve dışsal olarak nasıl motive olduğu, bu durumda etkili faktörlerin neler olduğu araştırılmaktadır. Dışsal motivasyonun, içsel motivasyona dönüştürülerek eylemin yapılma durumunu arttırılmasıdır. Öz-belirleme Kuramına göre; psikolojik ihtiyacı karşılanmış bireyler, sağlıklı ve mutlu bireylerdir (Gül, 2020; Keser,2018).

Öz-belirleme, motivasyonu doğuştan gelen bir güç olarak ele almaktadır. İnsan doğuştan itibaren her şeyi anlamlandırmaya çalışır ve bunu yaparken haz duyar. Bireyin başarılarının temelinde bu duygu ve eylemler vardır. Birey davranışlarını çevrenin etkisi ile içselleştirir. Bunun içinde davranışın ilgi çekici ve önemli olması gerekmektedir. Bireyin yaptığı davranışlar ödül, ceza, pekiştireç vb. ne olursa olsun kendi belirlemektedir. Öz-belirleme Kuramı burada yapılan davranışının istediği için mi, zorla mı yani neden yapıldığını açıklar. Bireyler davranışlarını isteyerek yaptıklarında, kendi iradeleri sonucunda yapmaktadırlar. Bireylerin seçim duygusunu ve özerkliği yaşamaları, onların içinde bulundukları ortamın özerkliği destekleyici olmasına bağlıdır. Öz-belirleme Kuramına göre bireyler, etkinliklere katılmaya, kapasitelerini ortaya koymaya, diğer bireylerle ilişkilerini sürdürmeye, kişiler arası ve bireyin kendi iç yaşantısını bütünleştirmeye çalışırlar (Eliüşük, 2014).

Öz-belirleme Kuramı, bireylerin doğal olarak ve aktif bir şekilde kendilerini geliştirme ve organize etme eğiliminde oldukları kabulüne dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle; birey, yeni deneyimleri entegre ederek, ihtiyaç, arzu ve ilgilerini geliştirerek, başka bireylerle ve dış dünya ile bağlantılar kurarak kendi kendini geliştirmeye ve anlamaya çaba sarf etmektedir (Bayrakçeken ve diğerleri, 2021). Öz-belirleme

Kuramında temel varsayım insanın kendi davranışlarından sorumlu olan bir canlı olduğunu belirtmesidir (Deci ve Ryan, 1985, s.4; akt. Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.32). Bireyin güçlü yönlerine ve gelişimine odaklanan pozitif psikoloji yaklaşımıdır. Öz-belirleme Kuramı altı kuramdan oluşan bir meta-kuramdır (Deci ve Vansteenkiste, 2004; Deci ve Ryan, 1985; akt. Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.32). Deci ve Ryan'ın 1985 çalışmalarında, Öz-belirleme Kuramının bir meta-kuram olduğunu ve 3 küçük alt kuramdan (bilişsel değerlendirme, organizmik bütünleşme ve nedensellik yönelimi) oluştuğunu belirtmişlerdir. Daha sonra 1985 sonrasında 3 yeni kuram daha eklenerek 6 alt meta-kurama dönüşmüştür. Bu ilave kuramlar temel psikolojik ihtiyaçlar kuramı, hedef muhtevası kuramı ve ilişki motivasyonu kuramıdır (Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.32). Öz-belirleme Meta-Kuramının Bileşenleri Şekil 3' de gösterilmektedir.



Şekil 3. Öz-belirleme Meta-Kuramının Bileşenleri

(Avcı ve Ayyıldız'dan uyarlanmıştır).

Şekil 3'e baktığınızda altı kuramdan oluştuğu görülmektedir. Kısaca bahsetmek gerekirse, "*Bilişsel Değerlendirme Kuramı*": içsel motivasyonun dışsal faktörlerden olumsuz etkilenip etkilenmediğini ortaya koymaktadır. İçsel motivasyonun gelişimini etkileyen faktörleri incelemektedir. Bu kurama göre bireyler doğuştan içsel güdülenme eğilimine sahiptir. İnsan doğuştan meraklı bir canlı olarak Dünya 'ya geldiği için içsel motivasyonla davranışların biçimlendiği ve yeni bir şey keşfetmeye ilişkin merak gidermek için davranışların gözlenebileceği öne sürülmüştür. Doğuştan gelen bu özellik çevresel faktörlerin etkisiyle artar, azalır ya da içsel güdülenmeyi ortaya çıkarabilir

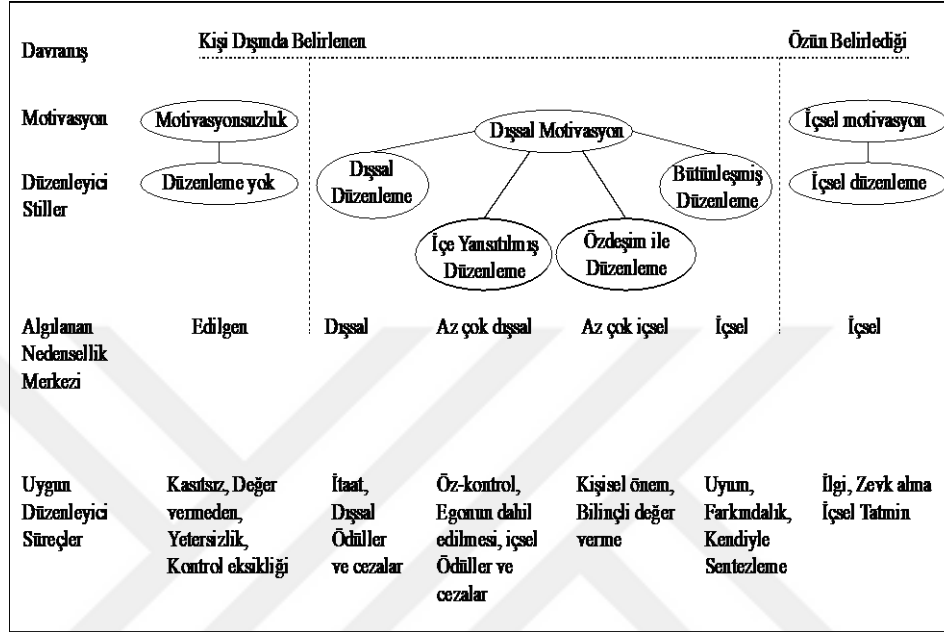
(Deci & Ryan, 1985a; akt. Eliüşük, 2014). Dışsal çevre ile içsel motivasyon özerklik, ilişkili olma ve yeterlilik duygusu ile gelişmeye ve artmaya devam etmektedir. Bunların hepsi birbiri ile bağlantılıdır ve birbirinden bağımsız olarak düşünülemez (Eliüşük, 2014). Bilişsel değerlendirme kuramında sosyal çevrenin, içsel motivasyonu nasıl ve hangi düzeyde etkilediği araştırılmaktadır. Sosyal çevrede olumlu bir dönüt alırsa, içsel motivasyonun oluşacağı ön görülmektedir (Keser,2018; Kocayörük, 2012).

“Organizmik Bütünleşme Kuramı”: Bireyler için önemli olan dış (çevresel, sosyal) kaynakların, özerk davranışlarını nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Dışsal isteklendirme biraz özerkliğe sahiptir ve değişebilmektedir. Bu sayede ilerleyen gelişim dönemlerinde dışsal motivasyon kaynaklarının nasıl içsel motivasyon kaynakları ile bütünleştiğini ve bu süreçteki davranışsal düzenlemeler hakkında bilgi edinilmektedir (Keser, 2018). Canlının gelişim sürecinde bulunduğu ortama, çevreye uyum sağlamaya çalışması, yeterlilik elde etmesinde ve davranışlarına karar vermesinde etkilidir. Kuram, dışsal motivasyona sebep olan faktörlerin bireylerin davranışında nasıl bir değişikliğe sebep olduğunu ve bireylerin bu durumu nasıl içselleştirdiğini araştırır. Dışsal motivasyonun ne kadar bağımlı olduğunu ve bireylerin seçim yaparken ne kadar özgür olduğunu inceler. İçsel ya da dışsal motivasyon istenen davranışı oluşturarak, davranışın değerler ve düzenlemelerle bütünleşmesini sağlamaktadır. İçselleştirmede ve bütünleştirmede çocukluk döneminin önemli bir yeri vardır (Eliüşük, 2014). Burada kazanmasını istediğimiz davranışı dış çevrenin etkisi ile yapması sağlanırken, bu duruma kendinin karar vermesi, onaylaması gibi dışsal motivasyonunun etkisini azaltma sürecidir. Dolayısı ile çevreye ayak uydurmaya çalışma durumunda karşımıza da dışsal motivasyon çıkmaktadır. Bireyler ilerleyen gelişim dönemlerinde zamanla artan sorumluluk ve görevlerden dolayı içsel motivasyonun yanında dışsal motivasyona da ihtiyaç duymaktadırlar (Kocayörük, 2012).

“Nedensellik Yönetim Kuramı”: içsel ve dışsal motivasyona yönelimdeki bireysel farklılıkların nedenlerini, nasıllarını araştırmaktadır. Birey, yaşadığı durumlar karşısında ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda seçim yaparak davranışını düzenler, bunu yaparken de geçmişteki deneyimlerinden yararlanır. Nedensellik kuramında üç yönelim yer almaktadır: *“Özerklik yönelim, Kontrol Yönelim ve Edilgen yönelimdir.”* Özerk yönelim, bireyler davranışlarını kendi iradeleri ile göstererek, temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Kontrollü yönelim ise, çevresinde yer alan uyarıcılara karşı davranışı gerçekleştirirken ne düzeyde ödül, pekiştirici ya da tehditten kaçınmak için yaptığı

araştırılmaktadır. Son yönelim edilgen yönelimde ise bireylerin istekleri üzerinde bir kontrolünün olmadığı yani motivasyonsuzluk durumu söz konusudur. Burada kişinin yaptığı eylemler sonucunda bilgilendirici, kontrol edici ya da motivasyonsuzluk uyarıcılara yönelmesi olarak ifade edilmektedir. Nedensel yönelimlerde bireyler davranışlarını baskın olan yönetime göre düzenlemektedirler (Keser, 2018; Kocayörük, 2012). Bulunduğu çevrenin değeri ve kültürü bireyin davranışını ya ödüllendirir ya da cezalandırır. Her iki durumda da kişi kendi seçimleri doğrultusunda davranış sergilemektedir. Bu kuramda, bireyler olayları değerlendirirken; çevrenin bilgilendirici, güdüleyici ve kontrol edici yönelimleri yardımıyla yaratıcılığı ortaya çıkarmaya ya da yeni durumları değerlendirmeye çalışmaktadırlar (Eliüşük, 2014). *Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı*: bireyin ihtiyaçları tamamlarken fizyolojik değil, psikolojik olarak karşıladığı ve verdiği tepkinin sonradan kazanılmayıp, doğuştan var olduğunu vurgulamaktadır. Bireyler sosyal birer varlık olduklarından, Öz-belirleme Kuramına göre insanlar doğuştan sosyalleşme eğilimindedirler. Bu sosyal ihtiyaçlar bireysel farklılıkları ortaya koyan değişkenlerdendir (Eliüşük, 2014). Bireyin psikolojik ihtiyaçları üzerinde durmaktadır. Tüm insanlarda temel psikolojik gereksinimlerinin aynı olduğu düşüncesine sahiptir ve temel psikolojik ihtiyaçlar; *özerklik, yeterlilik ve yakınlık (ilişkisellik) gereksinimi* olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Özerklikte eylemlerinde kendi adına karar vermektedir, yeterlilikte kişinin bulunduğu ortam ya da çevre ile baş edebilmesi için kendini yeterli hissetmesi anlamına gelmektedir ve son olarak da yakınlık gereksiniminde ise bireyin tatmin edici ve destekleyici sosyal çevreye ihtiyacını ifade etmektedir (Keser, 2018; Kocayörük, 2012). Kuramda temel psikolojik ihtiyaçların evrensel olduğu kabul edilmektedir. Kurama göre bu ihtiyaçların doyurulması bireylerin büyümeleri, bütünleşmeleri, gelişimleri, ruh sağlıkları ve iyi olmaları için gereklidir (Cihangir Çankaya, 2009). *“Hedef Muhtevası Kuramı”*: burada araştırılan durum hedeflerin yapılırken bağımsız olarak mı yoksa içsel ve dışsal kaynaklı (amaçlı) olarak mı yapıldığını ve takibini içermektedir. İçsel amaçların temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi oluş düzeyini artırma; dışsal amaçların ise dışa yönelerek benlik değerini (self-worth) onaylama ve başarı hissini artırma ile ilişkili olduğu söylenmektedir (Keser, 2018). *“İlişki Motivasyonu Kuramı”*: sosyal bağ, yakınlık ilişkilerinin motivasyona etkisini araştırmaktadır. (Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.33-42). İlişki motivasyon kuramında, temel psikolojik ihtiyaç doyumunun ve öznel iyi oluşun sağlanmasında kişilerarası ilişkilerin kritik bir önemi olduğu ileri sürülmektedir.

İlişkide doyum sağlamak ve sağlam olması için içsel (özerk) motivasyonla kurulmalı ve bireyin kendisini bu ilişkide yetkin hissetmelidir (Keser, 2018). Öz-belirleme Kuramının içeriği hakkında bilgi Şekil 4’de gösterilmektedir.



Şekil 4.Motivasyon Türü ve Düzenleyici Stilleri, Nedensellik Merkezi ve Buna Tekabül Eden Süreçlerle Öz-Belirleme Kuramı
(Ryan ve Deci, 2000, s. 72, akt. Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.43).

Şekil 4’e baktığımızda Öz-belirleme Kuramında davranışın çevre etkisi ve kişi tarafından belirlendiği, motivasyonun: “*motivasyonsuzluk*”, “*içsel motivasyon (özerk)*” ve “*dışsal(kontrollü) motivasyon*” olmak üzere üçe ayrıldığı görülmektedir. İçsel motivasyona yaklaşıldıkça, özerklik artmakta ve kişi yaptığı işten zevk almaya başlamaktadır. Dışsal motivasyonun, içsel motivasyona dönüşmesi için dört çeşidi vardır. Bunlar: dışsal düzenleme, içe yansıtılmış düzenleme, özdeşim ile düzenleme ve son olarak bütünleşmiş düzenlemedir. Dışsal düzenlemeden, bütünleşmiş düzenlemeye gidildikçe özerkliğin arttığı görülmektedir. Kısaca bahsedilirse dışsal düzenlemede davranışı gerçekleştirmek pekiştireç, ödül ve ceza gibi dış etkenlere bağlıdır. Burada özerklik azdır. İçe yansıtılmış düzenleme de ise birey zorunda olduğu için davranışı gerçekleştirecek fakat suçluluk ya da pişmanlık gibi duygular yaşamaktadır. İçe yansıtılmış düzenleme, kısmen içselleştirilmiş dışsal motivasyon ile ilgilidir. Davranış, başarı için öz saygı, içsel ödülleri ve başarısızlık kaygısı, utanç veya suçluluktan

kaçınma gibi faktörlerle düzenlenir (Ryan, 1982;akt. Bayrakçeken ve diğerleri, 2021). Özdeşim ile düzenleme de ise bireysellik ön planda, kişinin bilinçli olarak değer verdiği bir eylemi gerçekleştirmesidir, kısmen de olsa içselleştirme mevcuttur. Dışsal motivasyonun son türü olan bütünleşmiş düzenleme de ise en fazla içselleştirme ve özerklik yer almaktadır (Gül, 2020). Özerklik arttıkça, içsel motivasyon artmakta; özerklik azaldıkça dışsal motivasyon artmakta hatta motivasyonsuzluk yani hiçbir şey yapmama isteği artmaktadır.

İnsanoğlu doğuştan meraklı bir varlık olarak Dünya'ya gelmektedir yani içsel motivasyona sahiptir ama her durumda yapılan eylemler içselleştirilmemektedir. Öz-belirlemede durum motivasyonun içselleştirilmesi eylemidir. Dışsal motivasyonun, içsel motivasyona dönüştürülerek eylemin yapılma durumunu arttırılmasıdır. İçsel motivasyonda birey, herhangi bir dış etki olmaksızın kendi iradesi ile eylemi gerçekleştirir ve bunun sonucunda mutlu olur, yaptığı işten zevk alır ve haz yaşar. Herhangi bir ödül ya da pekiştireç için bu eylemi gerçekleştirmemektedir. Dışsal motivasyonda ise birey; ödül, pekiştireç ya da cezadan kaçmak için eylemi gerçekleştirmektedir. Birey, her zaman davranışı gerçekleştirirken içsel olarak yerine getirememektedir, bu kuramda da araştırılan durum dışsal motivasyonun zamanla içselleştirilmesidir. Öz-belirleme Kuramına göre; psikolojik ihtiyacı karşılanmış bireyler, sağlıklı ve mutlu bireylerdir (Gül, 2020). Öz-belirleme Kuramında birey, ihtiyaçlarını karşılar ve doyuma ulaşırsa motive olduğu için motivasyonunu etkilemekte, bu da davranışın devamlılığını ve başarıyı etkilemektedir.

Akbaba (2006) göre motive olmuş öğrenci, okula karşı olumlu bir düşünceye sahiptir ve okuldan tatmin olduğu için, verilen görevleri yerine getirirken daha az sorun çıkararak, istekli bir şekilde daha ayrıntılı bilgi öğrenme isteğinin olduğunu belirtmiştir. Her çocuğun farklı öz-düzenleme becerisine, yeterliliğe ve motivasyonel inançlara sahip olduğunu vurgulamışlardır (Üredi ve Erden, 2009). Gömleksiz ve Serhatlıoğlu'na (2014) göre motivasyon öğrenci davranışlarını ve tutumlarını bütün eğitim kademelerinde etkileyen önemli bir faktördür. Yıldırım ve Karataş (2018)'de yaptıkları çalışmada belirttikleri gibi “Bu gerekçelere dayanarak ve motivasyonun öğrenme üzerinde önemli bir değişken olduğu göz önüne alındığında, öğrencilerin fen öğrenmeye ilişkin motivasyonlarının belirlenmesi ve motivasyon düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesine yönelik çalışmaların fen bilimleri dersi öğretim

programında belirtilen amaçlara ulaşılması yönünden önemli, üzerinde önemle durulması gereken bir duyuşsal özellik olduğu düşünülmektedir”. Dolayısıyla örgün eğitimin en üst basamağında yer alan lisansüstü öğrencilerinin motivasyonlarını incelemek bize akademik başarıları ile ilgili bilgi verecektir.

Akademik Motivasyon ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Baysal (2016) yaptığı araştırma sonuçlarında, fen bilimleri öğretmenlerinin eğitim teknolojilerini kullanmaya yönelik motivasyon düzeylerinin yüksek olduğunu ve bunun sonucunda öğretmenin performansının olumlu etkilendiğini belirtmiştir.

Enfiyeci (2019) 16 farklı yüksek lisans programında öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında olduğu gibi uzaktan eğitim veya lisansüstü programlarda da yüksek motivasyona sahip öğrencilerin akademik başarısının da yüksek olduğunu belirtmiştir.

Aslan ve Doğan (2020) dışsal motivasyon, içsel motivasyon ve performans arasındaki ilişkileri ele aldıkları makalede, içsel motivasyonun performansı pozitif yönde etkilediğini dışsal motivasyonun ise performansı hem doğrudan hem de içsel motivasyon aracılığıyla artıracağını ileri sürmektedir.

Şenler ve İrven (2017)’de cinsiyetin, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin motivasyonel inançları ve öz-düzenleme becerileri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamışlardır. Motivasyonel inançların ve öz-düzenleme becerilerinin fen bilimleri dersi akademik başarısını anlamlı olarak yordadığını ve motivasyonel inançların öz-düzenleme becerilerini de anlamlı olarak yordadığını belirtmişlerdir.

Çolak (2013) yaptığı çalışmada, yaşantısal öğrenme kuramının öğrencilerin motivasyonel inançlarına ve akademik başarılarına etkisini incelemek istemiştir. 6. sınıf öğrencileri yaptığı çalışma sonucunda yaşantısal öğrenme kuramının öğrencilerin akademik başarıları ve motivasyonel inançları üzerinde etkili bir değişken olduğu ortaya çıkarmıştır. Çalışmada öğrenme stilleri ile belirtilen değişkenler arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığını belirtmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç, motivasyonel inançların, başarının artmasına olanak sağlayacağını belirtilmiştir.

Yıldırım ve Karataş (2018)' de yaptıkları çalışma sonucunda ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflardaki öğrencilerin fen öğrenmeye ilişkin motivasyonları üzerinde; laboratuvarın kullanılma sıklığı, anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, anne çalışma durumu, aile gelir seviyesi değişkenlerinin anlamlı farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni dikkate alındığında kız öğrencilerin motivasyon seviyeleri, erkek öğrencilerin motivasyon seviyelerinden anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Buna ilaveten fen dersini sevme düzeyi, deney yapma sıklığı, derse katılım düzeyinin motivasyon üzerinde anlamlı fark yaratan değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmada öğrencilerin sınıf seviyesi arttıkça motivasyon seviyelerinde azalma meydana gelmiştir. Öğrencilerin motivasyonları ile fen başarı puanları arasında olumlu, anlamlı ve yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu durum motivasyonun azalması ya da artması durumunda doğrudan ya da dolaylı olarak akademik başarının da etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Üredi ve Erden (2009) tarafından 8. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmalarında anne-baba tutumlarına bakılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarına ilgili ve sevecen davranmalarının, çocuklarının davranışlarını denetlemelerinin ve onları özerk olmaya teşvik etmelerinin, onların öz-düzenleme stratejilerini kullanımını sağladığını, ayrıca öz-yeterlik ve içsel değer algılarını da olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Burada bulunan değerlerin motivasyon ile ilgili olduğu ve motivasyonlarında da artışa neden olduğunu vurgulamışlardır.

Sekizinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları bu çalışmada Ceylan, Sağirekmekçi, Tatar ve Bilgin (2016)'da fen bilimlerine yönelik tutum düzeyi orta düzeyin üzerinde olan öğrencilerin fen bilimleri dersi başarılarının da yüksek olduğunu bulmuşlardır. Tutum ve merak değişkenlerinin de fen bilimleri başarısı için önemli olduğundan bahsetmişlerdir ve yapılan bu çalışmada farklı motivasyon düzeylerine sahip öğrencilerin fen bilimleri dersi başarıları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığını saptamışlardır.

Sekizinci sınıf öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada, öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının matematik başarısını yordama gücü ölçülmek istenilmiştir. Yaptıkları çalışma sonucunda Üredi ve Üredi (2005)'de bilişsel strateji kullanımı, öz-düzenleme, öz-yeterlik, içsel değer algısının matematik başarısını pozitif

yönde anlamlı, sınav kaygısının ise negatif yönde anlamlı, öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançların matematik başarısını anlamlı olarak yordadığını tespit etmişlerdir. Öz-düzenlemesi, motivasyonel inanca göre fazla olan birisinin matematik dersindeki başarısının daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Yani öz-düzenleme stratejilerinin motivasyonel inançlara göre matematik başarısının yordanmasında daha yüksek bir paya sahip olduğunu bulmuşlardır.

Yerdelen, Aydın, Yalmancı ve Göksu (2014)'de lise öğrencileri ile yaptıkları çalışma sonucunda içsel motivasyonun, öğrenme yaklaşma hedefleriyle pozitif yönde, öğrenme kaçınma hedefleriyle negatif yönde anlamlı ilişkisi olduğunu bulmalarına rağmen performans yaklaşma ve performans kaçınma hedefleri ile anlamlı bir ilişkisini bulamamışlardır. Yani biyoloji dersinin içeriğini oldukça iyi öğrenmeyi hedefleyen öğrenciler daha çok içsel ve dışsal motivasyon geliştirirken, daha az motivasyonsuz olma eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca performans yaklaşma hedefleri yalnızca dışsal motivasyon değişkenleriyle ilişkili olduğu belirlemişlerdir. Yani, biyoloji öğrenmek ve meslek sahibi olmak için dışsal motivasyona daha çok sahip olduklarını bulmuşlardır. Performans kaçınma hedefleri ise motivasyonsuzluk ve dışsal motivasyon – sosyal değişkenleriyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Üstün başarılı öğrencilerle yaptıkları çalışmada Saygı, İspir ve AY (2011) bilişsel strateji olarak öz-düzenleme becerisini kullanan, içsel motivasyonlu öğrencilerin matematik başarısının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Üstün zekâlı öğrencilerin içsel motivasyona daha çok sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Dışsal motivasyon kaynaklarından ise daha az etkilendiklerini belirtmişlerdir. Elde edilen başka bir bulgu ise öz-düzenleme becerisi yüksek olan üstün başarılı öğrencilerin, matematik dersine karşı içsel motivasyona sahip oldukları yani öğrencilerin bireysel öğrenme farklılıklarının onları motive ettiği görülmüştür.

Kurnaz ve Barışık (2018) 'de üstün zekâlı öğrenciler ile yaptıkları çalışma sonucunda motivasyonel inançlarını daha etkili bir şekilde kontrol eden bireylerin diğer bireylere göre zihinsel performanslarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Motivasyonel inançları yüksek olan öğrencilerin, öz-yeterlik inançlarını, amaç yönelimlerini, görev değeri algılarını daha etkili bir biçimde kontrol ettikleri ortaya çıkarmışlardır. Böylece öğrencilerin öğrenme düzeylerini geliştirdikleri ve

performanslarını arttıkları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi öğrenim ortamını planlama, değerlendirme ve dönüt saplama konusunda iyi oldukları ve bu öğrencilerin görev değeri, içsel hedef yönelimlerinin, motivasyonel inançları ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Gömleksiz ve Serhatlıoğlu (2014) öğretmen adaylarının hem içsel hem dışsal motivasyonlarının yüksek, motivasyonsuzluk düzeylerinin ise düşük seviyede olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca cinsiyete göre incelediklerinde kadınların içsel motivasyonlarının, erkeklerin ise motivasyonsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Sınıf düzeyine baktıklarında ise birinci sınıfa devam eden öğretmen adaylarının akademik motivasyonlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Kıran ve Sungur (2018) fen bilimleri öğretmeni ile yaptıkları çalışmada motivasyonları ve iş doyumları, okul ortamları değişkeni ile incelenmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin motivasyonlarını, öz-yeterlik, kolektif yeterlik ve öğretim hedef yönelimleri (öğrenme ve performans) ile de incelemişlerdir. Yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin velilerle olan pozitif ilişkileri, fen öğretiminde derse katılımının daha yüksek olmasına neden olduğunu tespit etmişlerdir.

Enfiyeci (2019) 16 farklı yüksek lisans programında öğrenim gören öğrencilerle betimsel ilişkisel tarama modelinde yaptığı çalışmasında çevrimiçi ortamlarda öğrencilerin topluluk hissi, motivasyonu ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaptığı çalışmada motivasyonun, akademik başarının bir yordayıcısı olduğunu ve aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir.

Rakes ve Dunn (2010) lisansüstü öğrencilerde içsel motivasyon ve çaba düzenlemesi azaldıkça erteleme arttığını ve öğrencilerin özel stratejiler ile motivasyonlarını arttırmaya çalıştıklarını tespit etmişlerdir.

Melgaard, Monir, Lasrado ve Fagerstrøm (2022) Norveç'teki lisans ve yüksek lisans öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, akademik erteleme yapmayanlarda çalışma arzusunun ve öğrenme kazanımlarından duyulan memnuniyetin daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Akademik erteleme yapanların motivasyonlarının daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Pandemi döneminde öğrencilerin derslere katılım ve kamera kullanımı konularında zorlandıkları görülmüştür.

Akademik Erteleleme

Bireyler hayatları boyunca birçok görev ve sorumluluk alırlar. Bu görev ve sorumlulukları zamanında yerine getirmektense, sonucunda oluşacak pişmanlık, suçluluk hissi ve gergin hissetme gibi durumlarına rağmen ileri bir tarihe bırakmaktadırlar. Bireylerin hangi durumlarda hangi görevleri neden öteledikleri erteleme (procrastination) kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Kökeni Latince “procrastinare” kelimesine dayanan erteleme kavramı, sebepsiz olarak işi ileri bir tarihe bırakma, geciktirme anlamı taşımaktadır (Teyfur, Akpunar, Safalı ve Ercengiz, 2017). İngilizce karşılığı ise “pro” ileri eylem (pro: means implying forward motion) ve “crastinus” yarına ait olma (crastinus: belonging to tomorrow) kelimelerinin birleşmesinden oluşan “procrastination” kavramıdır (Bayrak, 2018). İngilizcedeki “procrastination” kelimesinin Türkçe karşılığı ise “işleri son ana bırakma”, “son dakikacılık”, “erteleme” ve “gecikme” gibi kavramlarla ifade edilmektedir (Balkıs, 2007; Bayrak, 2017; Şirin ve Duman, 2013). Türk Dil Kurumu “ertelemek” fiilini “sonraya bırakmak, tehir etmek, tecil etmek, talik etmek” şeklinde açıklamaktadır (TDK, 2020). Alanyazında erteleme davranışının tam uzlaşılan bir tanımı verilememektedir (Aydoğan ve Özbay, 2012; Balkıs, 2007; Şirin ve Duman, 2018). Bu araştırmada, alanyazında yapılan farklı tanımlardan yola çıkarak erteleme kavramını; bireyin gecikmesi sonucunda zarar göreceğini bilerek ve isteyerek, mantıklı bir gerekçe olmadan, davranış sorumluluğunu alarak verilen ya da yapılacak olan işleri yapmaması ve amaçlarını bir sonraki zamana bırakması, geciktirmesi ve bu durumdan rahatsızlık duyması olarak ele alınmıştır (Aydoğan ve Özbay, 2012; Balkıs ve Duru, 2010; Balkıs, Duru, Buluş ve Duru, 2006; Çam, 2013; Çelikkaleli ve Akbay, 2013; Erdoğan, 2019; Korkmaz, 2018; Naktiyok ve Kızıl, 2018; Odacı ve Çelik, 2012; Satıcı, 2020; Şeker ve Saygı, 2013; Yakut ve Kuru, 2020; Yücel ve Şen, 2019). Diğer taraftan, Engin ve Genç (2020)’e göre erteleme yapılacak iş yerine başka aktivitelerle vakit geçirmektir. Naktiyok ve Kızıl (2018) ise bu olgunun kişisel bir özellik, davranışsal bir eğilim ya da akılcı olmayan bir gecikme olarak da ifade edilebileceğini belirtmişlerdir. Erteleme davranışını gösteren bireylerin özellikleri incelendiğinde devamsızlık ve okulu bırakma, sorumluluklardan (işten ve görevlerden) kaçınma, işleri başkasına yıkma, gereken başarıyı gösterememe, okul, ders ve öğretmenden soğuma-bıkkınlık, özel hayatında problem yaşama (Ay ve diğerleri, 2019), kendini suçlu hissetme, umutsuzluk, gergin hissetme, fırsatlardan kaçınmak, akademik çalışma da yavaşlama (Şeker ve Saygı,

2013), bireyde yetersizlik, kendini küçük görme, mahcup, sahtekârlık, panik, kaygı (Erdoğan,2019) gibi davranış şekilleri ortaya çıkmaktadır.

Alanyazında erteleme davranışı “kişisel özellik ya da kronik erteleme” ve “durumsal erteleme” olmak üzere iki kısımda incelenir (Balkıs ve diğerleri, 2006). Kronik erteleme, “nevrotik erteleme”, “kompulsif erteleme (takıntılı ve işlevsel olmayan)” ve “karar almayı erteleme” olarak üç grupta incelenmektedir. Diğer taraftan durumsal erteleme ise kendi içinde “genel erteleme” ve “akademik erteleme” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Balkıs (2007) göre bunlardan ilk üçü karar almaktan kaçınma, son ikisi de görevden kaçınma ile ilgilidir. Şeker ve Saygı (2013)’a göre erteleme davranışı, “kronik ya da kişisel özellik” ve “durumsal erteleme” olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Çam (2013)’a göre kişisel ya da kronik erteleme; bireyin yaşamın her anında baş edebilmek için gösterdiği, kendini yetersiz ve çaresiz hissetmesine neden olan, amaca ulaşmak için yapılması gereken işleri geciktirmesidir. Şirin ve Duman (2018)’a göre durumsal erteleme ise; kişinin belirli zamanlarda, durumlarda ve koşullarda yaptığı geciktirme davranışdır.

Bireylerin hayatlarının büyük bir bölümünü anaokulundan üniversiteye kadar okulda geçirdikleri düşünüldüğünde en çok sergilenen erteleme davranışının eğitim alanında olduğu görülmektedir. Bu da karşımıza “akademik erteleme” kavramını çıkarmaktadır. Dolayısıyla, erteleme davranışları içerisinde en çok “akademik erteleme” araştırma konusu olmuştur. Ay ve diğerleri (2019) akademik ertelemeyi kişinin akademik olarak yerine getirmesi gereken ödev teslimi, sınava hazırlığı gibi görevleri yani okul faaliyetlerini kaygı ve stres sonucu sürekli ya da ara ara yerine getirmemesi, geciktirmesi, son ana bırakması ya da yapmamaya başlaması olarak ifade edilmektedir. Anaokulundan üniversiteye kadar uzanan eğitim-öğretim hayatında akademik erteleme davranışı gösteren öğrenciler şu özellikleri taşımaktadır: ödevlerin teslim tarihini unutma, ödevleri hazırlamayı son ana bırakma, sınavlara hazırlanmayı erteleme, derse çalışmayı geciktirme, idari görevleri geciktirme (kütüphaneye kitapların teslim edilmemesi, sınavlara kayıt olmama gibi...) (Çelik ve Odacı, 2015). Akademik erteleme davranışının sonucunda düşük akademik başarı, başarısızlık korkusu, plansızlık, mazeret üretme, sıkılma ve depresyon gibi istenmedik sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Balkıs ve diğerleri, 2006). Özer ve Altun (2011)’a göre ise akademik erteleme davranışı sergileyen bireyler, yapılması öncelikli olan bir işi önceliği daha az olan bir

işten sonraya bırakarak, bu durumu özsaygıyı korumak için bir strateji olarak kullanmaktadır. Motivasyon olmadığı durumlarda akademik erteleme görülebilir ama erteleme her zaman olumsuz bir durum olarak algılanmamalı özellikle bu kriz durumlarında ara vermek ve daha iyi başlangıç yapabilmek için de olabilir.

Akademik Erteleme ile Yapılan Çalışmalar

Korkmaz (2018) yaptığı çalışma sonucunda iç denetime sahip öğrencilerin akademik erteleme davranışını, dış denetime sahip öğrencilere oranla daha az gerçekleştirdikleri ve düşük öz-yeterliliğe sahip öğrencilerin ise daha fazla akademik erteleme davranışı sergilediği tespit etmiştir.

Lise öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmada ise akademik öz-yeterlik algılarının ve akademik erteleme davranışlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğrenim görülen farklı okullara göre değişip değişmediği ilişkisel tarama deseninde incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin öz-yeterlilik algısının, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yine yapılan bu çalışma sonucunda akademik erteleme davranışının kadın öğrencilerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ama akademik ertelemenin farklı okullar ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı farkın olmadığı tespit edilmiştir. Akademik öz-yeterlik algısı ile akademik erteleme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Ay ve diğerleri, 2019).

Sula Ataş ve Kumcağız (2019) tarafından lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında ergenlerin akademik erteleme davranışları, akademik öz-yeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda ergenlerin akademik öz-yeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin, akademik ertelemenin bir yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Öz-yeterliliği düşük olan öğrencileri akademik erteleme davranışının yüksek çıktığı gözlemiştir. Ayrıca mükemmeliyetçi kişiliğe sahip olan öğrencilerin akademik erteleme davranışını sergilemedikleri, cinsiyetin akademik erteleme üzerinde anlamlı bir farkının da olduğunu tespit etmişlerdir.

Aydoğan ve Özbay'ın (2012) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin akademik erteleme davranışlarının; benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlik inançları arasında ilişkiye bakmışlardır. Araştırma sonucunda benlik saygısı ile

akademik erteleme arasında negatif bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Durumluluk kaygının ve öz-yeterlik inancının, akademik erteleme arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere oranla daha fazla akademik erteleme yapmakta olduklarını bulmuşlardır.

Yücel ve Şen (2019) yaptıkları çalışmada güzel sanatlar müzik bölümü öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve akademik erteleme arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Yapılan araştırma neticesinde; kız öğrencilerin erkeklere göre daha az mükemmeliyetçi oldukları, erkek öğrencilerin akademik erteleme davranışını daha çok yaptıkları tespit etmişlerdir.

Çelikkale ve Akbay (2013) üniversite öğrencilerinin genel yetkinlik inancının ve sorumluluk düzeyinin akademik erteleme ile ilişkisini inceledikleri çalışmada, üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile genel yetkinlik inançları, başkalarına karşı sorumluluk ve kendilerine karşı sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine ilişkin elde edilen bulgularda ise; erkek öğrencilerin daha fazla akademik erteleme davranışı gösterme eğiliminde oldukları, kız öğrencilerin de daha fazla kendine karşı sorumluluk duygusuna sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Başka bir üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada Engin ve Genç (2020) akıllı telefon kullanım sürelerinin akademik erteleme davranışı arasında ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonunda üniversite öğrencilerinin orta ve alt orta düzeyde akademik erteleme davranışı gerçekleştirdikleri, öğretmen adaylarının ders çalışırken sıklıkla telefonlarını kontrol ettikleri ve telefonunu kontrol edenlerin önemli bir kısmının bu davranışın akademik verimini düşürdüğünü, düşünmesine rağmen yaptığı sonucuna ulaşmışlardır.

Söylemez'in (2019) Türkiye genelindeki çeşitli üniversitelerde öğrenim görmekte olan 72'si kadın, 38'i erkek toplamda 100 lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile yaptığı yüksek lisans tezinde, genel erteleme ve akademik erteleme davranışları ile savunma mekanizmaları incelenmiştir. İlişkisel tarama modelindeki bu araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin bireylerin olgun olmayan savunma mekanizmalarına sahip olma düzeyi üzerinde genel erteleme davranışının ve akademik erteleme davranışının anlamlı bir etkisinin olduğu belirlemiştir. Yine yapılan çalışmanın

bulgularında üniversite öğrencilerinin genel erteleme davranışının cinsiyete, yaşa, baba eğitim durumuna, baba mesleğine, anne mesleğine ve üniversite türüne göre anlamlı farklılık göstermediği fakat anne eğitim durumuna ve genel not ortalamasına göre anlamlı farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Erkek öğrencilerin akademik erteleme davranışını, kadın öğrencilere oranla daha fazla sonuca ulaşmıştır.

Karaarslan'ın (2019) uzaktan öğrenme ortamındaki yüksek lisans öğrencilerin sergiledikleri akademik erteleme davranışlarını incelediklerinde, çalışmayan öğrencilerde daha fazla olduğunu belirtmiştir.

Kızılkaya Cumalıoğlu ve Diker Coşkun (2012) öğretmenlerle teknoloji kullanım durumları ile akademik erteleme arasında tarama modelinde bir çalışma yapmışlardır. Yaptıkları çalışma sonucunda öğretmenlerin erteleme davranışının orta değere yakın olduğunu tespit etmişlerdir. Akademik erteleme davranışının cinsiyete, bölüme ve ders yükü değişkenlerine göre farklılaşmadığı fakat gündemi takip etme düzeylerine göre farklılaştığı sonucunu bulmuşlardır. Teknoloji kullanan (bilgisayar ve internet gerektiren ödev veren, sınıfında bilgisayarda video gösterimi kullanan) öğretmenlerin akademik erteleme davranışı sergilediğini belirtmişlerdir.

Gülebağlan (2003) tarafından öğretmenlerle yaptığı tez çalışmasında son ana erteleme eğilimlerinin, onların mesleki yeterlilik algıları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir çalışma yürütmüştür. Öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ile genel erteleme davranışı, yetişkin yaşamında erteleme (YEÖ) davranışı ve YEÖ' nün alt boyutu olan çalışma yaşamında erteleme davranışları arasında anlamlı ilişki ve gruplar arasında da anlamlı farklar bulunmuştur. Öğretmenlerin cinsiyetleri ile genel erteleme davranışları arasında bir ilişki bulunmazken, öğretmenlerin cinsiyetleri ile yetişkin yaşamında erteleme davranışları arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin yaşları arttıkça, genel erteleme davranışlarının azaldığı tespit etmiştir. Yetişkin yaşamında erteleme davranışı ile yaş arasında ise bir ilişki bulamamıştır. Mesleki deneyim arttıkça genel erteleme ve çalışma yaşamında erteleme eğiliminin azaldığını, öğretmenlerin yetişkin yaşamında erteleme davranışlarında, branşları bakımından anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir.

Naktiyok ve Kızıl'ın (2018) araştırma görevlileri ile yaptıkları çalışmada ilk olarak; örgütsel destek, akademik erteleme, öz-yeterlik değişkenleri incelenmiş, daha sonra örgütsel desteğin akademik erteleme üzerindeki etkisi ve bu ilişki üzerinde öz-yeterliğin bir rol oynayıp oynamadığına bakmışlardır. Çalışma sonucunda araştırma görevlilerinin algıladıkları örgütsel desteğin öz-yeterlik algısıyla pozitif, akademik erteleme davranışlarıyla negatif yönlü; öz-yeterlik algısının akademik erteleme davranışıyla negatif yönlü ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmada örgütsel destek algısı ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide öz-yeterlik algısının tam bir aracılık rolü üstlendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Bankacı'nın (2019) akademisyenler yaptığı örgüt kültürünün, akademik erteleme eğilimleri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışma sonucunda zaman yönelimi ve belirsizlikten kaçınmanın akademik erteleme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Melgaard ve diğerleri (2022) çevrimiçi ortamlarda akademik erteleme yapanların öz-düzenleme becerilerinin daha az olduğunu, bunun sonucunda motivasyonlarının düştüğünü ve performanslarının olumsuz etkilendiğini tespit etmişlerdir. Diğer taraftan pandemi döneminde akademik erteleme davranışı göstermeyen öğrencilerin notlarında bir artış, akademik erteleme yapanlarda ise bir düşüş meydana gelmiştir. Pandemi döneminde dersler uzaktan yapıldığı için öğrenciler kendilerine daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın deseni, araştırmanın bağlamı, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecindeki akademik motivasyonları ile erteleme davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Karataş (2015) insan ve toplumun değişken bir yapıya sahip olduğundan dolayı olay ve olguları anlamaya çalışmanın daha önemli olduğunu ve anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştıran nitel yöntemin, araştırmacıya ayrıntılı bir şekilde inceleme olanağı sağladığını belirtmiştir. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından “durum çalışması (case study)” deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, örnek olay çalışması olarak da bilinmektedir. Durum çalışması, bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşımdır. Durum çalışmaları ile bir ya da daha fazla olay, ortam, program, sosyal grup ya da diğer birbirine bağlı sistemler derinlemesine bağlı olarak tanımlanmaktadır (Akt. Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz ve Çakmak, 2015; Mcmillian, 2000). Durum çalışmaları, a) bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, b) bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek, c) bir olayı değerlendirmek amacıyla kullanılır (Akt. Büyüköztürk ve diğerleri, 2015, s.23; Gall, Borg ve Gall, 1996). Bu sebeple bu çalışmada fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecindeki akademik motivasyonları ile sergiledikleri akademik erteleme davranışları durum çalışması desenine göre incelenmiştir.

Araştırmanın Bağlamı

Bu çalışma Tokat Gaziosmanpaşa üniversitesi fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri ile yürütülmüştür. Önceden Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı olan bu program, YÖK'ün almış olduğu karar doğrultusunda 2020 yılından itibaren “Lisansüstü Eğitim Enstitüsü” çatısı altında yürütülmektedir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programına alımlar güz ve bahar dönemi olmak üzere yılda iki kez yapılmaktadır. 2021 yılında tezli yüksek lisans programına başvuru yapabilmek için adaylardan istenen şartlar ise şöyledir; a) lisans diploması, b) lisans programlarından alınan derslerin başarı notunu ve mezuniyet not ortalamasını gösteren belge (transkript), c) beş yılı geçmemiş olmak koşulu ile en az 55 standart puan aldığını gösteren ALES veya dengi sınav sonuç belgesi, d) varsa beş yılı geçmemiş olmak koşulu ile yabancı dil puanını gösteren sınav sonuç belgesi ve e) UNİP kapsamında başvuran adaylar için akademik kadroda çalıştığını gösterir belge istenmektedir (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Başvuru Şartları, 2021). Koşulları sağlayan adaylar çevrimiçi olarak başvuru yapabilmektedirler. Kabul alan adaylar tezli yüksek lisans programında toplam 21 krediden az olmamak şartıyla, zorunlu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği dersi de dâhil en az yedi ders, bir seminer, iki uzmanlık alan dersi ve tez çalışması derslerini alırlar. Seminer, uzmanlık alan ve tez çalışması dersleri kredisiz olup öğrenci başarılı veya başarısız olarak değerlendirilir. Bir eğitim-öğretim yılı içerisinde 60 AKTS kredisinden az olmamak koşuluyla toplam en az 120 AKTS kredisinden oluşur. Öğrenci, en geç danışman atanmasını izleyen dönemden itibaren her yarıyıl tez dönemi için kayıt yaptırmak zorundadır (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği [GÜEOY], 2017: madde 6). Yüksek lisans dersleri il dışından gelenler ve çalışanlar da düşünülerek genellikle Perşembe ve Cuma günleri yüz yüze yapılmaktadır. Tezli yüksek lisans programı, kayıt olduğu dönemden başlamak üzere, her dönem kayıt yaptırıp yaptırmadığına bakılmaksızın dört yarıyıl olup, azami süre altı yarıyıldır. Dört yarıyıl dönem sonunda yer alan kredili derslerini ve seminer dersini başarı ile tamamlayamayanlar veya azami süre zarfında tez çalışmasında başarısız olanlar ya da tez savunmasına girmeyen öğrencilerin enstitü ile ilişkileri kesilir (GÜEOY, 2017: madde 8). Tez sınavında başarılı olan öğrenciler tezli yüksek lisans diploması almaya hak kazanır.

2020 yılının Mart ayında Dünya'yı saran Covid-19 virüsünün neden olduğu pandemiden dolayı o zamana kadar yüz yüze devam eden lisansüstü eğitimi, YÖK tarafından tüm Türkiye'deki üniversitelerin 23 Mart 2020 tarihi ile uzaktan eğitime geçildiğini duyurulmasıyla "acil uzaktan eğitim" şeklinde ifade edebileceğimiz bir süreç başlamış oldu. Bu süreçte öncelikli olarak öğretim üyeleri ve öğrencilerin bireysel çabaları ile çeşitli sosyal platformlarda dersler işlendi. Daha sonra üniversite çapındaki tüm dersler Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM) portalına entegre edilerek, altyapının izin

verdiği ölçüde dersler süreleri kısaltılarak senkron ve asenkron olarak uzaktan eğitim yöntemlerini kullanılarak gerçekleştirildi. Fakat alt yapının yetersizliği, sistemin ve durumun yeniliği ve ders saatlerinin geç saatlere sarkması gibi pek çok güçlükten dolayı 2019-2020 bahar dönemi hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler için zorlu bir süreç oldu. 2020 yaz döneminde UZEM alt yapısına yapılan yatırımlar ile sistemin eksikliklerinin giderilmesi ile beraber pandeminin denk geldiği 2. ve 3. dönemde (2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Güz ve Bahar dönemleri) dersler düzenli bir şekilde UZEM portal üzerinden işlenmiştir. Bu süreçte derslere düzenli devam edemeyen öğrencilerin durumu dikkate alınarak tüm derslerin ders notları ve senkron şekilde yürütülen canlı derslerin video kayıtları UZEM portal üzerinde dönem bitene kadar haftalık olarak yer almıştır. Bu süreçte pandemiden kaynaklı olarak üniversite öğrencilerine kayıt dondurma hakkı da verilmiştir. 2021- 2022 Eğitim Öğretim Yılı Güz döneminden itibaren YÖK’ün almış olduğu karar doğrultusunda belirli tedbirler çerçevesinde yüz yüze eğitime dönüş yapılmasına karar verilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışma Tokat Gaziosmanpaşa üniversitesi fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programına kayıtlı lisansüstü öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için “amaçsal örnekleme” türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme (purposive/ purposeful sampling), çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015, s.92). Maksimum çeşitlilik örneklemede amaç, araştırmanın amacıyla tutarlı olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki ortak ya da ayrılan yönlerin, örüntülerin ortaya çıkarılması ve geniş bir çerçevede betimlenmesidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015, s.93). Bu doğrultuda bu çalışma cinsiyet, tez/ders aşamasında olma durumu ve çalışıp çalışmama durumu değişkenlerine göre farklı demografik özelliklere sahip 19 yüksek lisans öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar rapor edilirken, katılımcıların gerçek isimlerini kullanmak yerine görüşme sırası ve cinsiyetine göre tanımlayacak bir kod tanımlanmıştır. Örneğin ilk görüşme gerçekleştirilen kadın katılımcı için “K1.K” kodu kullanılmıştır. Katılımcılar K1.K, K2.E, K3.E, K4.K, K5.K, K6.K, K7.K, K8.E, K9.K, K10.E, K11.K, K12.K, K13.K, K14.K, K15.E, K16.K, K17.K, K18.K, K19.K şeklinde

kodlanarak belirtilmiştir. Çalışma grubuna ait katılımcıların özellikleri Tablo 2'de sunulmuştur.



Tablo 2 Katılımcıların Özellikleri

Özellikler	K1.K	K2.E	K3.E	K4.K	K5.K	K6.K	K7.K	K8.E	K9.K	K10.E
Cinsiyet	Kadın	Erkek	Erkek	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Yaş	27	28	37	23	41	26	27	35	29	31
Medeni Durumu	Bekâr	Bekâr	Evli	Bekâr	Evli	Evli	Evli	Evli	Bekâr	Evli
Çocuk Sayısı	-	-	2	-	2	-	-	-	-	1
Mezun Olduğu Üniversite	Hacettepe	Tokat Gaziosmanpaşa	Selçuk	Tokat Gaziosmanpaşa	Atatürk	Ortadoğu Teknik	Tokat Gaziosmanpaşa	Kocaeli	Süleyman Demirel	Ondokuz Mayıs
Mezun Olduğu Yıl	2016	2017	2007	2020	2002	2017	2016	2007	2013	2013
Mezun Olduğu Fakülte	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Fen-Edebiyat	Eğitim
Mezun Olduğu Program	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Biyoloji	Fen Bilimleri
Çalışma Durumu	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Çalıştığı Kurumun Statüsü	Devlet	-	Devlet	-	Devlet	Devlet	-	Devlet	Devlet	Devlet
Çalışma Şekli	Sözleşmeli	-	Kadrolu	Kadrolu	Kadrolu	Sözleşmeli	-	Kadrolu	Kadrolu	Kadrolu
Görev Yaptığı Okul Türü	Ortaokul	-	Ortaokul	-	Ortaokul	Ortaokul	-	Ortaokul	Lise	Ortaokul
Kıdem Yılı	3	-	3	-	0	2	-	12	6	7
Haftalık Ders Saati	8	-	12	-	26	18	-	30	30	4
Sınıfındaki Ortalama Öğrenci Sayısı	12	-	10	-	18	10	-	27	30	22

Tablo 2. Katılımcıların Özellikleri (Devamı)

Özellikler	K1.K	K2.E	K3.E	K4.K	K5.K	K6.K	K7.K	K8.E	K9.K	K10.E	
Yüksek Lisansa Başlama Yılı	2018	2017	2020	2020	2020	2020	2018	2019	2019	2019	
Yüksek Lisans Dönemi	3	7	3	2	2	2	5	4	5	4	
Kayıt Dondurma Durumu	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	
Kayıt Dondurduğu Dönem Sayısı		1					1			2	
Yüksek Lisans Aşaması	Tez Hazırlama	Önerisi	Mezun (Şubat 2021)	Veri Toplama	Ders Aşaması (2. Dönem)	Ders Aşaması (2. Dönem)	Ders Aşaması (2. Dönem)	Mezun (Ocak 2021)	Tez yazımı	Tez yazımı	Seminer sunumu

Tablo 2. Katılımcıların Özellikleri (Devamı)

Özellikler	K11.K	K12.K	K13.K	K14.K	K15.E	K16.K	K17.K	K18.K	K19.K
Cinsiyet	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın
Yaş	28	36	33	23	23	33	25	24	36
Medeni Durumu	Evli	Evli	Evli	Bekâr	Bekâr	Bekâr	Bekâr	Bekâr	Evli
Çocuk Sayısı	1	1	1	-	-	-	-	-	2
Mezun Olduğu Üniversite	Tokat Gaziosmanpaşa	Gazi	Ondokuz Mayıs	Tokat Gaziosmanpaşa	Amasya	İnönü	Sakarya	Tokat Gaziosmanpaşa	Gazi
Mezun Olduğu Yıl	2015	2007	2009	2018	2019	2011	2018	2019	2012
Mezun Olduğu Fakülte	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim	Eğitim
Mezun Olduğu Program	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri	Fen Bilimleri
Çalışma Durumu	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Hayır (Memur)
Çalıştığı Kurumun Statüsü	-	Devlet	Devlet	-	-	Devlet	-	-	-
Çalışma Şekli	-	Kadrolu	Kadrolu	-	-	Kadrolu	-	-	-
Görev Yaptığı Okul Türü	-	Ortaokul	Ortaokul	-	-	Ortaokul	-	-	-
Kıdem Yılı	-	13	9	-	-	7	-	-	-
Haftalık Ders Saati	-	24	10	-	-	24	-	-	-
Sınıfındaki Ortalama Öğrenci Sayısı	-	19	15	-	-	10	-	-	-
Yüksek Başlama Yılı	Lisansa 2018	2020	2021	2019	2020	2020	2020	2019	2020
Yüksek Dönemi	Lisans Mezun	2	1	2	1	3	2	4	1

Tablo 2. Katılımcıların Özellikleri (Devamı)

Özellikler		K11.K	K12.K	K13.K	K14.K	K15.E	K16.K	K17.K	K18.K	K19.K
Kayıt Durumu	Dondurma	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Kayıt Dönem Sayısı	Dondurduğu	1			2	1				
Yüksek Aşaması	Lisans	Mezun (Şubat 2021)	Ders Aşaması (2. Dönem)	Ders Aşaması (1. Dönem)	Ders Aşaması (2. Dönem)	Ders Aşaması (1. Dönem)	Seminer Sunumu	Ders Aşaması (2. Dönem)	Seminer, Önerisi	Tez Ders Aşaması (1. Dönem)

Tablo 2 incelendiğinde 19 katılımcının beşinin erkek, on dördünün kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları 25 ile 41 yaş ($Ort=29.68$, $SS=4.40$) arasında değişmektedir. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında on kişinin evli, dokuz kişinin bekâr olduğu görülmektedir. Evli olan katılımcılardan üç kişinin çocuğunun olmadığı, üç kişinin iki ve dört kişinin de bir çocuğu olduğu görülmektedir. Mezun oldukları üniversiteye bakıldığında altı kişi ile ilk sırada Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi yer alırken, bunu iki kişi ile Gazi Üniversitesi ve Amasya Üniversitesi takip etmektedir. Lisanstan mezun olunan yıla bakıldığında 2017-2021 yılları arasında sekiz kişinin mezun olduğu görülmektedir. Bunu 2012-2016 yılları arası ile altı kişi takip etmektedir. Mezun olduğu fakülteye bakıldığında bir katılımcının Fen- Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü mezunu olduğu ve pedagojik formasyon sertifikası alarak öğretmenlik yaptığı tespit edilmiştir. Diğer on sekiz katılımcının Eğitim Fakültesinin Fen Bilimleri Öğretmenliği Programından mezun olduğu görülmektedir. On dokuz katılımcının on birinin çalıştığı, bunlardan onunun devlette, birinin özelde çalıştığı; dokuzunun ortaokulda görev yaptığı, birinin lisede görev yaptığı ve diğer bir kişinin ise öğretmenlik dışında bir meslek yaptığı tespit edilmiştir. Öğretmenlik yapan on kişinin sekizinin kadrolu olduğu, iki kişinin sözleşmeli olarak görev yaptığı görülmüştür. Çalışan yüksek lisans öğrencilerin devletteki çalışma sürelerine yani kıdem yıllarına bakıldığında minimum bir yıl ile maksimum 13 yıl arasında değiştiği görülmektedir ($Ort.=7,636$, $SS=4.523$). Haftalık ders saatlerinin en az dört, en fazla otuz saat olduğu görülmüştür ($Ort=16.545$, $SS=12.092$). Çalışan öğretmenlerin sınıflarındaki ortalama öğrenci sayısının 10-20 aralığında olduğu görülmüştür. Yüksek lisansa başlama tarihine bakıldığında 2017 güz dönemi ile 2021 bahar dönemi arasında olduğu tespit edilmiştir: 2021 yılında bir, 2020 yılında on, 2019 yılında beş, 2018 yılında iki ve 2017 yılında ise bir kişi programa kayıt yaptırmıştır. On dokuz katılımcının beşi (% 26) bir dönem, ikisi (% 10,52) iki dönem yüksek lisansa ara vermiştir. Beş öğrencinin üçü bir dönem, ikisi ise iki dönem pandemi döneminde kayıt dondurma hakkından yararlanmışlardır. Dört kişi pandeminin ilk (2020 bahar), altı kişi ikinci (2020 güz) ve bir kişi üçüncü döneminde (2021 bahar) üniversiteye kayıt yaptırmışlardır. Katılımcılardan dokuzu ders aşamasında, yedisi tez aşamasında ve üçü 2021 yılında mezun olmuştur. Mezun olan katılımcılar pandemi döneminde tez aşamasında çalışmalarını sürdüren katılımcılardır.

Katılımcılara ait kısa bilgiler ise aşağıda verilmiştir:

K1.K, 2016 yılında lisanstan mezun olmuştur. İç Anadolu Bölgesinde kırsal bir kesimde taşınmalı eğitim veren bir devlet ortaokulunda üç yıldır öğretmen olarak ve idareci olarak görev yapmaktadır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde yüksek lisansa başlamıştır. Pandeminin başladığı 2020 Bahar dönemi ders aşamasındaki ilk dönemi idi. Verilerin toplandığı 2021 Bahar dönemi mart ayında 3. döneminde tez önerisi üzerinde çalışmalarını sürdürüyordu. Bu süreçte kendisi Covid-19 hastalığına yakalanmamış ama ailesinden ablası ve eniştesi yakalanmıştır.

K2.E, 2017 yılında lisanstan mezun olmuş ve aynı yıl yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır. Pandemi öncesi yüksek lisansa başlamış fakat pandemi döneminde fırsatları değerlendirmek ve daha iyi bir iş çıkarabilmek için pandemide verilen kayıt dondurma hakkını da kullanarak 7. döneminde 2021 yılının Ocak ayında tez savunmasını yapmış ve tezini bitirmiştir. 2021 yılının Şubat ayında tezi yayımlanmıştır. Görüşme yapıldığı 2021 bahar mart ayında yeni mezun durumundadır. Bu süreçte kendisi ya da ailesi Covid-19 hastalığına yakalanmamıştır.

K3.E, 2007 yılında lisanstan mezun olmuş,13 yıldır devlette çalışmaktadır. Verilerin toplandığı dönemde İç Anadolu'nun kırsal bir kesiminin köy bir okulunda idareci olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki tane çocuk sahibidir. 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mart ayında 3. dönemde okumakta ve verileri toplama ile analizleri üzerinde çalışmaktaydı. Bu süreçte kendisi ya da ailesi Covid-19 hastalığına yakalanmamıştır.

K4.K, 2020 yılında lisanstan mezun olmuş ve aynı yıl yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır. Pandeminin ortaya çıktığı 2020 bahar dönemi lisans son dönemine denk gelmiştir. 2020-2021 güz döneminde yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mart ayında 2. dönem ders aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ve ailesi Covid-19 hastalığına yakalanmış, aile büyüklerinden dedesini Covid-19'dan kaybetmiştir.

K5.K, 2002 yılında lisanstan mezun olmuş, 10 yıldır devlette çalışmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesinde devlete bağlı bir ortaokulunda öğretmenlik yapmaktadır. Evli ve iki tane çocuk sahibidir. 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin

yapıldığı 2021 Mart ayında 2. dönem ders aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K6.K, 2017 yılında lisanstan mezun olmuş, 2 yıldır devlette çalışmaktadır. Karadeniz Bölgesinde devlete bağlı bir ortaokulda öğretmenlik yapmaktadır. Evli ama çocuk sahibi değildir. 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mart ayında 2. dönem ders aşamasında idi. Bu süreçte kendisi hastalığa yakalanmamış ancak ailesi Covid-19 hastalığına yakalanmıştır.

K7.K, 2016 yılında lisanstan mezun olmuş ve 2018 yılında pandemi öncesi yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır. Pandemide motivasyonunun düşmesi ve işleri toparlamak adına bir dönem ara vermiş, toplamda okulu yedinci dönemde bitirmiştir. 2021 yılının Ocak ayında tezi yayımlanmıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 mart ayında mezun durumda idi. Evli ama çocuk sahibi değildir. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K8.E, 2007 yılında lisanstan mezun olmuş, 12 yıldır devlette çalışmaktadır. Karadeniz Bölgesinin iç kesimlerinde devlete bağlı bir ortaokulda öğretmenlik yapmaktadır. Evli ama çocuk sahibi değildir. 2019 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mayıs ayında 4. döneminde okumakta ve tez yazımı aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K9.K, 2013 yılında lisanstan mezun olmuş, 6 yıldır devlette çalışmaktadır. Fen-Edebiyat mezunu olup, pedagojik formasyon almıştır. Karadeniz Bölgesinin iç kesimlerinde devlete bağlı bir lisede öğretmenlik yapmaktadır. 2019 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mayıs ayında 5. dönemde okumakta idi. Pandemiden önce iş yoğunluğu, disiplinsizlik ve kişisel sebeplerden dolayı bir dönem ara vermiştir. Tez yazımı aşamasında idi. Bu süreçte kendisi hastalığa yakalanmamıştır ancak aile bireyleri hastalığa yakalanmıştır.

K10.E, 2013 yılında lisanstan mezun olmuş, 7 yıldır devlette çalışmaktadır. Karadeniz Bölgesinin iç kesiminde devlete bağlı bir ortaokulda idarecilik yapmaktadır. 2019 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Evli ve bir çocuk sahibidir. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mayıs ayında 4. dönemde okumakta idi. İdari görevleri ve pandemide

veri toplamada zorlanacağını düşündüğü için iki dönem ara vermiştir. Alan seminerini verme aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K11.K, 2015 yılında lisanstan mezun olmuş ve 2018 yılında pandemi öncesi yüksek lisansa başlamış, bebeğinin olmasından dolayı bir dönem ara vermiştir. Çalışmamaktadır. 2021 yılının şubat ayında tezini yayımlamıştır. Görüşmenin yapıldığı mayıs ayında mezun durumda idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K12.K, 2007 yılında lisanstan mezun olmuş, 13 yıldır devlette çalışmaktadır. Karadeniz Bölgesinde devlete bağlı bir ortaokulda öğretmenlik yapmaktadır. 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mayıs ayında 2. dönem ders aşamasında idi. Evli ve bir çocuk sahibidir. Bu süreçte kendisi hastalığa yakalanmamıştır ancak aile bireyleri hastalığa yakalanmıştır.

K13.K, 2009 yılında lisanstan mezun olmuş, 9 yıldır devlette çalışmaktadır İç Anadolu Bölgesinde devlete bağlı bir ortaokulda idarecilik yapmaktadır. 2021 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mayıs ayında 1. dönem ders aşamasında idi. Evli ve bir çocuk sahibidir. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K14.K, 2018 yılında lisanstan mezun olmuş ve 2019 yılında Bahar döneminde pandemi öncesi yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır, KPSS hazırlandığından ve yüksek lisansa uyum sağlayamadığından ilk dönem kaydını yaptırır yaptırmaz dondurmuştur. Daha sonra Güz döneminde bir dönem derslere devam edip başarı ile tamamlamış ancak atanamadığı için bir sonraki bahar döneminde KPSS hazırlıkları nedeniyle ikinci defa kaydını dondurmuştur. Toplamda iki dönem ara vermiştir. Görüşmenin yapıldığı Mayıs 2. döneminde ders aşamasında idi ancak kayıt dondurmuştu. Bu süreçte kendisi hastalığa yakalanmamıştır ancak aile bireyleri hastalığa yakalanmıştır.

K15.E, 2019 yılında lisanstan mezun olmuş ve 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır. KPSS'ye hazırlandığından ve pandemi etkisi ile bir dönem yüksek lisansa ara vermiştir. Görüşmenin yapıldığı mayıs ayında 1. dönem ders aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K16.K, 2011 yılında lisanstan mezun olmuş, 7 yıldır devlete bağlı bir ortaokulda öğretmenlik yapmaktadır. 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı 2021 Mayıs ayında 3. dönem, seminer sunumu aşamasında idi. Bu süreçte kendisi hastalığa yakalanmamıştır ancak aile bireyleri hastalığa yakalanmıştır.

K17.K, 2018 yılında lisanstan mezun olmuş ve 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır. Görüşmenin yapıldığı Mayıs ayında 2. dönem ders aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K18.K, 2019 yılında lisanstan mezun olmuş ve 2019 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Çalışmamaktadır. Görüşmenin yapıldığı Mayıs ayında 4. dönemde, seminer sunumu aşamasında idi. Bu süreçte kendisi ya da ailesi hastalığa yakalanmamıştır.

K19.K, 2012 yılında lisanstan mezun olmuştur. Eğitim Fakültesinin Fen Bilimleri Öğretmenliği Programından mezun olmasına rağmen, öğretmenlik yapmamakta ama memur olarak çalışmaktadır. 2020 yılında yüksek lisansa başlamıştır. Görüşmenin yapıldığı Mayıs ayında 1. dönem ders aşamasında idi. Evli ve iki çocuk sahibidir. Bu süreçte kendisi ve ailesi Covid-19 hastalığına yakalanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Katılımcı Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme olmak üzere iki veri toplama aracı kullanılmıştır.

Katılımcı Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Katılımcı Bilgi Formu, katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik sorular içermektedir. Formda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, varsa çocuk sayısı, lisanstan mezun olduğu yıl, lisanstan mezun olduğu üniversite, lisanstan mezun olduğu bölüm, pedagojik formasyon alıp almadığı, çalışıp - çalışmadığı, çalışma durumuna göre kurumunun statüsü - çalışma durumu - okul türü - kıdem yılı - haftalık ders saati - sınıfındaki ortalama öğrenci sayısı, yüksek lisansa başladığı yıl, yüksek lisansta bulunduğu dönem, yüksek lisansa ara verip vermediği, yüksek lisansın hangi aşamasında (ders/tez) olduğu ve pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarını düzenli şekilde yürütüp yürütemediği ile ilgili sorular yer almaktadır. Form Ek 2’de verilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin pandemi sürecinden nasıl etkilendiklerini, akademik motivasyonlarının neler olduğunu, programdan beklentilerini, öğrenim gördükleri yüksek lisans programı hakkındaki görüşlerini, akademik görevlerini sürdürürken nasıl bir çalışma stratejisi izlediklerini, programdan elde ettikleri akademik kazanımları, sergilediği akademik erteleme davranışlarını, akademik erteleme davranışlarının sebeplerini, akademik erteleme davranışını önlemek için neler yaptıklarını ve akademik erteleme davranışlarının sonuçlarını ve tüm bu akademik davranışların pandemi döneminde nasıl bir değişiklik gösterdiğini ayrıntılı bir şekilde incelemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcıya kendini ifade etme imkânı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama olanağı sunar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015, s.159).

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanırken akademik motivasyona yönelik soruların hazırlanmasında Deci ve Ryan tarafından ortaya konulan Öz-belirleme Kuramı esas alınmıştır (Deci ve Ryan, 1985, s.4; akt. Avcı ve Ayyıldız, 2020, s.32). Diğer taraftan akademik ertelemeye yönelik soruların hazırlanmasında Alemdağ, Öncü ve Yılmaz (2014), Özer ve Altun (2011), Yeşil ve Şahan'ın (2012) çalışmaları dikkate alınarak bir taslak oluşturulmuştur. Hazırlanan bu taslak forma son hali verildikten sonra dördü Fen Bilimleri Eğitimi alanında duyuşsal değişkenler üzerine ve üçü Eğitim Programları ve Öğretim alanında lisansüstü öğrencilerinin akademik motivasyonları üzerine çalışmalarını yürüten alanında uzman yedi öğretim üyesine görüşme formu gönderilmiş, form hakkında görüşleri alınmış ve alınan dönütler doğrultusunda, bazı sorular düzeltilmiş, bazıları çıkarılmış veya bazısına ekleme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmenin ilk halinde 13 soru varken son şeklinde 16 soru yer almaktadır. Formun son hali Ek 3'te verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için öncelikle Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Alınan etik izin belgesi Ek 1'de yer almaktadır. Görüşmeyi kabul eden

katılımcılara çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılara kendilerinden elde edilen bilgilerin sadece araştırmacılar tarafından incelenip araştırma amaçlı kullanılacağı, araştırma sonuçları rapor edilirken katılımcıların ya da kurumlarının kimliğinin gizli tutulacağı, çalışma sırasında kişisel herhangi bir bilgi istenmeyeceği, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, katılımcıların istedikleri zaman çalışmaya katılmaktan vazgeçebileceği ve vazgeçtikleri durumda kendilerinden toplanan verilerin kullanılmayacağı konularında bilgilendirildikten sonra gönüllü katılım için onayları alınmıştır. Araştırma boyunca elde edilen ses ve görüntü kayıtları araştırmacı tarafından saklandı ve sadece analizlerin yapılması aşamasında danışman tarafından incelenmiştir.

Katılımcılara ulaşabilmek için ilk olarak araştırmacı tarafından kendi dönem arkadaşlarından ricada bulunulmuştur. Daha sonra Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencilerinin bulunduğu ortak derslerde kullanılan whatsapp gruplarından tez ile ilgili bilgi verilmiş ve bu süreçte altı katılımcı ile görüşme tamamlanmıştır. Daha sonra fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programındaki öğretim üyeleri ile iletişime geçilerek tezin konusu hakkında bilgilendirilmiş, yürüttükleri derslere katılan, danışanı oldukları ya da pandemi döneminde mezun ettikleri öğrencilere ulaşabilmek için destek istenmiştir. Bu şekilde 13 kişinin gönüllü katılımı sağlanmıştır. Çalışma kapsamında 14'ü kadın beşi erkek toplamda 19 kişi ile görüşme yapılmıştır. Veriler 2021 Mart-Mayıs ayları arasındaki 3 aylık dönemde toplanmıştır.

Görüşmeye geçilmeden önce katılımcılardan ses kaydı veya görüntü kaydı için gerekli izinler alınmıştır. Görüşmeler katılımcıların programı dikkate alınarak uygun oldukları zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Covid-19'un neden olduğu pandemiden dolayı, var olan kısıtlamalar ve karantinalar göz önüne alınarak görüşmelerde, ücretsiz video konferans uygulamalarından (Zoom, Skype, Microsoft Teams, Hangouts, Whatsapp vb.) birisi kullanılmıştır. Yüksek lisans öğrencilerinin büyük bir kısmı "zoom" uygulamasını kullanmayı tercih etmiştir. Elektrik kesilmesi durumunda ise görüşmeye Whatsapp uygulaması üzerinden devam edilmiştir. Katılımcıların isteğine bağlı olarak kamera açılmıştır. Hem güvenirliliği sağlamak hem de pandemi koşullarında kişilere ulaşmanın zorlu olmasından dolayı, verilerin güvenirliliği için de görüntülü konuşma kaydedilmiş ve hepsinin ses kaydı alınmıştır. Görüşmeden bir gün

önce katılımcılara Katılımcı Bilgi Formu gönderilmiş ve görüşmeden önce de geri dönmeleri istenilmiştir. Görüşmeler 20 ile 40 dakika arasında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Görüşmeler kaydedildikten sonra bilgisayar ortamında Word'e aktarılmış. Word belgesine dönüştürülen görüşmeler geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla gerekli durumlarda katılımcılara tekrar gönderilmiştir. Katılımcılardan görüşme ifadelerini okumaları, görüşmelerine yönelik açıklama getirmek istedikleri noktalar ya da değiştirmek istedikleri ifadeler olup olmadığına ilişkin görüş bildirmeleri istenmiştir. Katılımcılardan görüşmenin yazılı hali için onay alınmış, böylece nitel analizler için güvenilirlik ve geçerlilik sağlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde "içerik analizi" kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli bir konu alanında yapılmış olan hem nitel hem de nicel çalışmaların eğilimlerinin ve sonuçlarının tanımlanması ve düzenlenmesini içeren bir yaklaşımdır (Çalık ve Sözbilir, 2014). İçerik analizinde amaç, verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.242). Kavramları açıklamak için dört aşamada analiz edilir: (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.243). Word belgesine dökülen görüşme verileri araştırmacı ve danışman tarafından okunmuştur. Toplamda 19 katılımcıdan 213 sayfa veri elde edilmiştir. Görüşmelerin kâğıda dökülmesinden sonra araştırmacı birinci katılımcıyı analiz edip belirli kodlar ortaya çıkarmıştır, daha sonra danışman kontrolü sonrası beraber tartışıldıktan sonra, gerekli düzenlemeler yapılmış ve bir sonraki katılımcıya geçilerek ilerleme kaydedilmiştir. Daha sonra görüşme analizleri sonucunda ortaya çıkan kodlardan, birbirine yakın olanlar birleştirilmiştir. İlk kodlama sonucunda 325 kod çıkarılmıştır. Daha sonra yapılan incelemeler sonucunda son durumda 288 koda düşürülmüştür. Veriler kodlanırken sade ve yapılan eylemi tam anlatabilmesi için kelime grupları olarak da ifade edilmiştir. Son olarak elde edilen kodlar, yedi tema altında toplanmıştır: pandemi etkisi, akademik motivasyon ve beklenti, yüksek lisans program özellikleri, çalışma stratejisi, akademik kazanımlar ve akademik erteleme. Gerekli durumlarda temalar altında kategoriler tanımlanmıştır. Pandemi etkisi "*kişisel/ genel*", "*iş*" ve "*teknoloji*"; akademik motivasyon "*içsel*", "*dışsal*" ve "*motivasyonsuzluk*"; beklenti "*tezden*", "*programdan*" ve "*karşılama durumu*"; yüksek lisans program özellikleri "*derslerin işlenişi*", "*ilgi alanı/çalışma*

konusu”, “akademik etkinlikleri katılım”, “zorluklar”, “öğretim üyesi/danışman, “duyuşsal”, “bilişsel” ve “davranışsal”; akademik erteleme “davranış şekli, önlem, duyuşsal sonuçlar, bilişsel sonuçlar, davranışsal sonuçlar ve sebep” kategorileri altında ele alınmıştır. Ortaya çıkan bulgular rapor edilirken her bir koda ait frekans değerleri tablolastırılmıştır.



BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın bulguları, pandemi etkisi, akademik motivasyon, yüksek lisans programının özellikleri ve akademik erteleme başlıkları altında sunulmuştur.

Pandemi Etkisi

“Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecine yönelik düşünceleri nasıldır?” şeklindeki birinci araştırma sorusunu cevaplamak için kullanılan veriler “pandemi etkisi” teması altında sunulmuştur. Pandemi koşullarının katılımcılar üzerindeki etkileri “*kişisel/ genel*”, “*iş*” ve “*teknoloji*” olmak üzere üç kategoride Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Pandemi Etkisi Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Kişisel/Genel	<i>Psikolojik yorgunluk</i>		✓		✓	✓		✓					✓	✓	✓	✓			✓	✓	10
	<i>Kısıtlamalardan kaynaklı sosyalleşememe</i>			✓		✓	✓	✓				✓					✓	✓	✓		8
	<i>Aile bireylerinde görülen Covid-19 vakası</i>				✓		✓			✓			✓		✓		✓			✓	7
	<i>Pandemideki kısıtlamalardan kaynaklı stres atamama</i>	✓	✓					✓				✓						✓	✓	✓	7
	<i>Covid-19'dan dolayı bedenen yıpranma / yorulma</i>				✓	✓			✓			✓	✓			✓					6
	<i>Üzüntü</i>	✓			✓		✓				✓							✓		✓	6
	<i>Covid-19 hastalığına dair belirsizlikler</i>				✓									✓	✓	✓			✓		5
	<i>Pandemi koşullarına kısa sürede ayak uydurma</i>				✓			✓				✓								✓	4
	<i>Fiziksel yorgunluk</i>	✓				✓										✓					3
	<i>Salgın sürecinde sıkıntı yaşamama</i>			✓			✓		✓												3
	<i>Endişe</i>				✓			✓			✓										3
	<i>Kendisinin Covid-19 olması</i>				✓			✓												✓	3
	<i>Covid-19 geçirdiğine dair şüphesinin olması</i>					✓					✓			✓							3
	<i>Odaklanamama</i>							✓		✓									✓		3
	<i>Özel hayatın ihlali</i>	✓							✓												2
	<i>Duyuşsal düzenleme/duygu düzenlemesi</i>			✓	✓																2
	<i>Daha fazla zamanının olması</i>									✓									✓		2
	<i>Covid-19'dan dolayı yakınını kaybetme</i>				✓																1
	<i>Zihinsel yorgunluk</i>															✓					1
	Toplam	4	2	3	10	4	4	7	3	3	3	4	3	3	3	5	2	3	5	7	
İş	<i>Mesleği gerçekleştirememe</i>	✓					✓		✓		✓										4
	<i>Okuldaki iş yükünde artış</i>	✓								✓											2
	<i>Öğrencilere LGS hazırlığında ek destek sunamama</i>	✓									✓										2
	<i>Müfredattan geri kalma</i>	✓																			1
	<i>Müfredatı yetiştirme çabası</i>	✓																			1
	<i>Çalışma saatlerinde artış</i>	✓																			1
	<i>İşi için meslektaşlarından yardım alma</i>	✓																			1
	<i>Öğretmenlik iş yükünde azalma</i>			✓																	1
	Toplam	7	-	1	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

Tablo 3. Pandemi Etkisi Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Teknoloji	Uzaktan eğitimle tanışma			✓	✓		✓		✓				✓		✓		✓				7
	Teknoloji becerilerinin gelişmesi	✓			✓	✓			✓			✓		✓		✓					7
	<i>Ekran karşısında geçirilen zamanın artması</i>	✓								✓						✓		✓	✓		5
	<i>İnternet alt yapı sorunu</i>	✓			✓										✓						3
	<i>Uzaktan eğitime ilk geçişte üniversite altyapısında yaşanan sorunlar</i>			✓													✓				2
	Uzaktan hizmet içi eğitimlere katılabilme												✓								2
	<i>Teknolojik olanakların eksikliği/ paylaşımı</i>				✓																1
Toplam		4	-	2	4	1	1	-	2	1	-	1	2	1	2	2	2	1	1	-	
Genel Toplam (N)		16	2	6	14	5	6	6	6	6	5	5	5	4	5	7	4	4	5	8	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

Tablo 3 incelediğinde *kişisel/genel* kategorisi 13'ü olumsuz altısı olumlu olmak üzere toplam 19 koddan oluşmaktadır. Pandeminin en sık görülen genel/kişisel etkileri psikolojik yorgunluk ($f=10$), kısıtlamalardan kaynaklı sosyalleşememe ($f=8$), aile bireylerinde görülen Covid-19 vakası ($f=7$) ve pandemideki kısıtlamalardan kaynaklı stres atamama ($f=7$) şeklinde kendini göstermiştir. Bireysel olarak bakıldığında en çok K4.K ($n = 10$) ve K19.K ($n = 7$)'nin etkilendiği görülmektedir. K4.K aile bireylerinde Covid-19 vakasının görülmesi, kendisinin Covid-19 olması, Covid-19 dan dolayı yakınını kaybetmesi ve Covid-19 hastalığına dair belirsizlikten dolayı bedeninin yıpranması/yorulması şeklinde genel olarak olumsuz etkilendiğini ($n = 8$) belirtmiştir. Ayrıca pandemideki kısıtlamalardan kaynaklı stres atamadığı, sosyalleşemediği, üzüntü ve psikolojik yorgunluk meydana geldiğini ve endişe duyduğu görülmüştür. Pandemi koşullarına kısa sürede ayak uydurarak, pandeminin olumsuz etkilerini en aza indirmek için kendisine duygusal düzenleme/duygu düzenlemesi yaparak kendisini korumaya çalıştığını belirtmiştir. Benzer şekilde K19.K da kendisinin Covid-19 olması, aile bireylerinde Covid-19 vakasının görülmesi, Covid-19 hastalığına dair belirsizliklerden dolayı bedenen yıpranma/yorulma, pandemideki kısıtlamalardan kaynaklı sosyalleşememe ve stres atamama ve bunların sonucunda psikolojik yorgunluk ve üzüntü meydana gelmesi şeklinde pandeminin olumsuz ($n = 6$) etkilerinden bahsetmiştir. Bu olumsuz etkilerden korunmak için de pandemi koşullarına kısa sürede ayak uydurduğu görülmüştür.

İş kategorisi altısı olumsuz, ikisi olumlu toplam sekiz koddan oluşmaktadır. Pandemi sürecinde katılımcıların sadece bir kısmı öğretmenlik mesleğini gerçekleştirmede ($f=4$) zorlandıklarını ve okuldaki iş yükünde artış yaşadıklarını ($f = 2$) belirtmiştir. Diğer taraftan katılımcılar meslektaşlarından yardım alarak, iş yüklerini azaltmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu kategoride altısı olumsuz biri olumlu olmak üzere en çok etkilenen katılımcı K1.K ($n = 7$) olmuştur. K1.K mesleğini gerçekleştiremediğini, müfredattan geri kaldığı için yetiştirmeye çalıştığını, çalışma saatlerinde ve okuldaki iş yükünde bir artış olduğunu ve öğrencilerine LGS hazırlığında ek destek sunamadığını belirtmiştir. Bu olumsuz etkileri en aza indirmek için meslektaşlarından yardım aldığını söylemiştir.

Teknoloji kategorisi dördü olumsuz üçü olumlu olmak üzere toplam yedi koddan oluşmaktadır. Yüksek lisans öğrencileri teknoloji becerilerini geliştirdiklerini ($f=7$),

uzaktan eğitimle tanıştıklarını ($f=7$) ve ekran karşısında geçirdikleri zamanın arttığını ($f=5$) belirtmişlerdir. Bu kategoride en çok K1.K ($n = 4$) ve K4.K'nın ($n = 4$) hem olumlu hem de olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. K1.K bu süreçte internet altyapı sorunu çektiğini ve ekran karşısında geçirdiği zamanın arttığını belirtmiştir. Aynı şekilde K4.K da internet altyapı sorunu yaşadığını ve teknoloji olanaklarının eksikliğinden bahsetmiştir. Her iki katılımcı da bu süreçte uzaktan eğitimle tanıştığını ve teknoloji becerilerinin geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılardan K12.K; *“Tabi ki hastalığı geçirenler oldu, yakınlarımızda yaşayanlar oldu, o yüzden hani o dönemlerde psikolojik olarak çok daha kötü durumdaydık”*, K13.K; *“Tabii ki bir psikolojik olarak etkisi oluyor. Hastalandık mı hastalanmadık mı bir paranoya durumu yaratmadı değil”* ve K18.K; *“Onun dışında da bir sürü yani etkenler var zaten psikolojik olarak kendini çok hazır hissetmiyorum hani teze, teze yönelik yapılan şeylere”* şeklindeki açıklamaları ile pandemi dönemindeki psikolojik yorgunluklarını belirtmişlerdir. K19.K ise *“canım tabii ki de oldu biz zaten Covid-19’u eşimle beraber yani eşim hastalandı o süreç zaten zorlu bir süreç yani hani biraz ağır atlattı. Hem psikolojik olarak hem zor dönemler süreçler geçirdik yani halen de devam ediyor”* şeklindeki ifadesi onun pandemi sürecinde hem hastalığı geçirdiklerini hem de bu süreçten psikolojik olarak etkilendiğini göstermiştir. Araştırmada yer alan katılımcılara bakıldığında yarısının pandemiden etkilendiği, süreç ile ilgili kaygılarının olduğu ve hastalığa dair endişelerinin olduğu, bundan kaynaklı psikolojik olarak bir yorgunluğun oluştuğu tespit edilmiştir.

Kısıtlamalardan kaynaklı sosyalleşememeye yönelik katılımcılardan K5.K; *“şöyle sosyal hayatımızı mahvettiği için, hepimizin tabii ki sadece benim değil ama ben şunu anladım ki okul çalışmak işte arkadaşlarım, arkadaş sohbetleri, beni psikolojik olarak tedavi ediyormuş gerçekten, müthiş olumlu yönde terapiymiş aslında öyle söyleyeyim size. Bunlardan tabii ki yoksun kalınca hala da yoksun olunca işte direniyorum öyle söyleyeyim”* şeklinde, K11.K; *“Yani diyorum ya her şeyimizi etkilediği yani böyle işte maskelerle dışarıya çıkıyoruz, bir yere gidemiyoruz, sürekli evdeyiz işte, dışarıya çıkmaya, işimizi yapmaya her şeyimizi etkiledi kısacası”* şeklinde ve K16.K; *“Yani pandemide insanlarla iletişim kuramaz hale geldik, evlere kapandık, çocuklarla- öğrencilerle iletişim kurmakta zorlandık”* şeklinde açıklamışlardır.

Aile bireylerinde görülen Covid-19 vakasına yönelik ise K4.K; *“Dedem vefat etti. İstanbul’dan gelen bir kişiden dolayı aileme geçti. Ben normalde pozitif değilken aileme baktığım için ben daha sonra pozitif döndüm, normalde bende bir şey yoktu.”*, K14.K; *“Ben geçirmedi hocam ama ailem geçirdi. Ailemde sadece iki kardeşim geçirmedi, diğerleri hep geçirdi annem, babam, ablam falan. Zaten ablam hemşire ondan kaynaklı ablam geçirmişti, ailemde geçirdi yani ama ben geçirmedi Covid-19’u.”* Ve K19.K; *“canım tabii ki de oldu biz zaten Covid-19 eşimle beraber yani eşim hastalandı o süreç zaten zorlu bir süreç yani hani biraz ağır atlattı. Hem psikolojik olarak hem zor dönemler süreçler geçirdik yani halen de devam ediyor.”* şeklinde ifade etmişlerdir. Burada hastalığın belirsiz olması, bulaşıcı olması ve kısıtlamaların olmasının kişileri etkilediği görülmüştür.

Pandemide kısıtlamalardan kaynaklı stres atamamaya yönelik K1.K; *“Evet yani duygu durumunda Evet yani şimdi şöyle normal bir zamanda zaten sürekli çalışma durumumuz olmuyordu ya da dışarıya çıkıp kafa dağıtabiliyorduk en basiti ama ben bu Covid-19 sürecinde gerçekten yapamadığımda üzülmeye, strese girme, bunalıma girme bu tarz şeyleri yaşadım ya şimdi bunu yapman lazım sürekli bir bunalım ve stres yaşadım ve sürekli evde olmamdan kaynaklı ve sürekli aynı yerde, aynı şeyle karşılaşılıyor olmak beni çok strese soktu”*, K2.E; *“sürekli tez yazımı ile ilgilenen insanın psikolojisi ister istemez değişiyor ve biz de çok yoğun bir dönemde yasaklara denk geldik. Stres altında çalışıyorsun sürekli ve bu stres atmanız için hiçbir yer bulamıyorsunuz), hiçbir şey yapamıyorsanız kimseyle görüşemiyorsunuz, tamamen hayattan soyutlanıyorsunuz, en büyük zorluğu buydu.”*, K11.K; *“Her şeyimizi etkilediği yani böyle işte maskelerle dışarıya çıkıyoruz, bir yere gidemiyoruz, sürekli evdeyiz işte, dışarıya çıkmaya, işimizi yapmaya her şeyimizi etkiledi kısacası.”* şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Pandemi etkisinde iş kategorisinde mesleği gerçekleştirememeye de, K1.K; *“yani sonuçta aslında mesleğimizi yapamaz hale geldik”*, K6.K; *“ Kişisel olarak etkileyen şey şu oldu hani mesleğinizi uzaktan yaparken yani her dersten zevk almadım ya kendi dersimden kendim zevk almayınca insan sıkılıyor. Hani onu ne kadar renklendirmeye çalışsak da burada zevk almadığım zamanlar oldu.”*, K8.K; *“Ancak canlı derslere adapte olma açısından, yani meslekten resmen soğudum diyebilirim belli bir dönem. Meslekten soğuma şeklinde bir dönem oldu, diyebilirim.”* ve K10.E ise *“Okulumda müdür vekilliği yapıyorum ancak 8. sınıflarında dersine giriyordum ve geçen sene 43*

tane 8 inci sınıfım vardı. İki tane sınıf dolayısıyla 43 tane can demek, 43 tane çocuk demek. Bu öğrencilerin dersine girerken pandemiden önce ben onlarla şakalaşıyordum, daha beraber etkinlikleri yapıyorduk yani çocuklara dokunuyordum. Hem maddi hem manevi alanda dokunuyorum yani onlara sevgimi veriyordum, sevdireliyordum kendimi ve bunun yani öğrencinin dersini öğretmenini sevmesi çok önemli. Eğer bir öğrenci dersinin öğretmenini sevmiyorsa, ona dokunamıyorsa, onunla oyun oynayamıyorsa, çekiniyorsa o dersi de sevmiyor. O alana yönelik varsa başarısı onu da gerçekleştiremiyor. Bu beni çok etkiledi.” şeklinde açıklamışlardır.

Pandemi etkisi teknoloji kategorisine ilişkin katılımcılar ise K4.K; “Ben Covid-19’a 4. sınıfın bahar döneminde katıldım yani öncelikle benim hem lisans eğitimi hem yüksek lisans eğitimimi etkilediğini söyleyebilirim. Şöyle oldu lisans dönemimde vizelerimiz daha yapmamıştık, vizelerimize bir hafta vardı ve biz tamamen vize çalışırken bir anda evlere dönmek durumunda kaldık, sonra sınavlarımız ertelendi. İster istemez insan da şöyle bir boşluk oldu. İlk başta biliyorsunuz ki Cumhurbaşkanlığı’ndan 3 haftalık bir ara diye üniversitelere ara diye söylendi. Biz bu 3 hafta sonu da okula döneceğiz düşüncesiyle hem ders çalışmaya hem de bir taraftan da tatilin tadını çıkarmaya başlamıştık ve çok bilincinde değildik bu olayın. Sonra durumun bu kadar ilerlediğini öğrenince bir taraftan sınavlar nasıl olacak, diplomamızı alabilecek miyiz, mezuniyetimiz olabilecek mi gibi endişeye kapıldık? Ve ilk defa uzaktan eğitimden ders aldık.” açıklamada bulunmuştur.

Teknoloji becerilerinin gelişmesi açısından ise K1.K; “Yani bilgisayar başındayız zaten ve aslında teknoloji, bence bir sürü kişi de böyle düşünmüştür diye düşünüyorum ama teknoloji kullanımı yönünde bizi fazlasıyla geliştirdi (19) ki yüksek lisans, teknoloji kullanımı ile bence çok önemli bir noktada.”, K4.K; “ Onun dışında başka bakış açımı değiştiren ya teknolojik yazılımları bu kadar kullanmıyordum. Özellikle bu kullandığımız yazılımı olsun ya da diğer internet uygulamaları, görüşmek için hiç bu kadar derin bir bilgiye sahip değildim, bu bakış açımı da geliştirdi diyebilirim,” K5.K; “Fen bilimleri anlamında da kendi branşımızda bu kategoride bir gelişim sağlanabilir, malum biliyorsunuz bizim derslerimiz hani daha yaparak yaşayarak gerçekleştiği için burada hani evde bir deney yapmak zor oldu. Biz ne yaptık işte farklı web 2.0 araçlarına yöneldik mesela. Web 2.0 araçlarında kendimizi geliştirmeye başladık işte. İnteraktif ortamlarda nasıl işte ders anlatılır, bu konuda

kendimizi geliştirmeye çalıştık. Bilgisayar ortamında uzaktan eğitimin güzellikleri bence yoksa ben bilmiyordum yani uzaktan eğitimde işte web 2.0 araçmış vesaire imiş, sonradan işin içine girince öğrendik.” şeklinde K8.K; “ ... bilgisayar konusunda biraz daha uzmanlaştık gibi sanki mesela şu pandemi olmasaydı şu zoom programını öğrenmeyecektik), sizinle yani şu anda bu video konferansı yapmayacaktım muhtemelen bana katkısı bu yönde oldu.” ve K11.K ise “Pandeminin şu şekilde oldu mesela bu kullandığımız Zoom programı bunu mesela ben hiç bilmiyordum kullanmayı hani böyle danışman hocamla toplana toplana kullanmayı öğrendim mesela. Bu şekilde bir faydası oldu. Teknolojiyi daha artık rahat kullanabiliyorum, toplantılara katılabiliyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Ekran karşısında geçirilen zamanın artması koduna dair ise katılımcılardan K1.K; “Yani hem online eğitimde derslere girip hem de işte yüksek lisans derslerinin online olması gibi sürekli bilgisayarın başından kalkamama gibi durumlar yaşadık (14).”, K15.E; “...bilgisayarla uğraşmak çünkü ders çalışırken de bilgisayara şey yapıyoruz bakıyoruz, kendi derslerimize çalışırken de ayrı zaten ben ikinci üniversite okuyorum onun içinde bilgisayara bakıyorum. Hep bilgisayara bağlandım...” ve K18.K ise “aslında, sürekli evde olduğumuz için her şey bilgisayar başından halledebileceğimiz bir süreçti.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Akademik Motivasyon

“Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik motivasyona yönelik düşünceleri nasıldır?” şeklindeki ikinci araştırma sorusunu cevaplamak için kullanılan veriler “akademik motivasyon” ve “beklenti” temaları altında sunulmuştur.

Katılımcıların yüksek lisans çalışmalarına yönelik sahip oldukları motivasyonları Tablo 4’te “içsel”, “dışsal” ve “motivasyonsuzluk” olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır. Katılımcıların motivasyonlarının pandemi sürecinden nasıl etkilendiğini ortaya koymak için tabloda “değişim” kategorisi yer almaktadır.

Ayrıca katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda beklenti temasında Tablo 5’te “tezden”, “programdan” ve “karşılama durumu” olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır. Katılımcıların yüksek lisans hayatı boyunca beklentilerinde genel olarak

bir değişim olup olmadığını ve pandemi sürecinde de bir değişim olup olmadığını, nasıl etkilendiklerini ortaya koymak için tabloda “*değişim*” kategorisi yer almaktadır.



Tablo 4. Akademik Motivasyon Temasında Ortaya Çıkan Gerekçeler, Katılımcılar ve Frekansları

Kategori	Gerekçe	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
İçsel	Mesleki gelişim	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
	Kişisel gelişim	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
	Fen eğitimi alanını tercih etme	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15
	Doktora yapmayı düşünme			✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓			✓		10
	Tezli yüksek lisans programını tercih etme				✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓		✓				✓	9
	Akademik gelişim				✓	✓	✓			✓			✓	✓		✓		✓	✓		9
	Fen eğitimi alanını sevmeye			✓			✓	✓							✓		✓		✓	✓	7
	Hayalini gerçekleştirme				✓							✓						✓	✓	✓	5
	Öğrencilerine fenî sevdirmeye											✓					✓		✓	✓	4
	Kendini gerçekleştirme			✓		✓						✓		✓							3
	Lisans derslerinden verim alamama											✓				✓		✓			3
	Öğrenmeye ilgi duyma			✓		✓															2
	Öğretim üyesi olmayı düşünme							✓													1
	Yüksek lisansın getireceği iş yükünün farkında olarak başvuru yapma					✓															1
	Toplam	3	2	6	6	9	7	6	3	6	2	8	6	6	4	6	5	5	8	7	
Dışsal	Diploma		✓						✓	✓		✓				✓					5
	Puanının yeterli olması		✓		✓	✓			✓							✓					5
	Aile desteği	✓			✓									✓		✓					4
	Uygun zamanda yüksek lisansa başvurma		✓			✓	✓			✓											4
	Yayımlanmış bir teze sahip olma	✓				✓		✓								✓					4
	Arkadaş desteği	✓									✓							✓			3
	Bakanlığın yüksek lisans eğitimini teşvik etmesi					✓								✓							2
	Yakınının yüksek lisans yapması													✓		✓					2
	Diploma (P)											✓									1
	KPSS ile atanamama							✓													1
	Uzaktan eğitim olunca uzaktaki üniversiteyi seçme (P)																			✓	1
	Toplam	3	3	-	2	4	1	2	2	2	1	2	-	3	-	5	-	1	-	1	
Motivasyonsuzluk	Yüksek lisansa kasıtsız/hedefsiz başvuru		✓	✓										✓							3
	İleriye dönük hedefinin olmaması		✓																		1
	Toplam	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 4. Akademik Motivasyon Temasında Ortaya Çıkan Gerekçeler, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Gerekçe	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Değişim	Öz-yeterlik inancında artış			✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
	<i>Yüksek lisansa yönelik motivasyonda azalma (P)</i>	✓						✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓		✓	✓	9
	Motivasyon düzenlemesi (P)	✓			✓			✓	✓	✓		✓	✓			✓				✓	8
	Hedeflerinde değişiklik olması (P)									✓	✓					✓		✓	✓		5
	Kabul aldıktan sonra lisansüstü eğitime yönelik hedeflerinin oluşması /artması		✓	✓			✓		✓									✓			5
	Motivasyon düzenlemesi					✓	✓				✓	✓	✓								5
	<i>Yüksek lisansa yönelik ilginin azalması (P)</i>	✓						✓											✓	✓	4
	Hedeflerinde bir değişiklik olmaması (P)							✓			✓			✓						✓	4
	<i>Öz-yeterlik inancında azalma</i>									✓								✓	✓		3
	<i>Yüksek lisans eğitimi sonrası akademik ilerleme hedefinden vazgeçme (P)</i>									✓									✓		2
	Yüksek lisansa yönelik motivasyonda artış																✓			✓	2
	Aldığı derslerin motivasyonunu artırması					✓															1
	Yüksek lisansa yönelik motivasyonda artış (P)															✓					1
	<i>Yüksek lisansa yönelik motivasyonda azalma</i>							✓													1
	Toplam	3	1	2	2	2	3	6	4	6	4	2	3	2	2	5	2	4	6	6	
Genel Toplam (N)		9	8	10	10	16	11	15	9	14	7	11	9	12	6	15	7	10	14	14	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 4 incelediğinde *içsel motivasyon* kategorisi 14'ü olumlu biri olumsuz olmak üzere toplam 15 koddan oluşmaktadır. Katılımcılarda görülen yüksek lisans yapma içsel motivasyonlarına bakıldığında en çok mesleki gelişim ($f = 19$), kişisel gelişim ($f = 17$), fen eğitim alanını tercih etme ($f = 15$) ve doktora yapmayı düşünme ($f = 10$) olarak görülmektedir. Bireysel olarak bakıldığında en çok etkilenen bireyler K5.K ($n = 9$), K11.K ($n = 8$) ve K18.K ($n = 8$) olduğu görülmektedir. K5.K'ya bakıldığında genel olarak olumlu etkilendiği görülmüştür. Mesleki, kişisel ve akademik açıdan gelişmek için, tezli ve fen eğitimi alanında yüksek lisans yapmayı tercih ettiğini böylece hayalini gerçekleştireceğini ve kendini gerçekleştirmiş olacağını belirtmiştir, öğrenmeye ilgi duyduğu, fen eğitimi alanını sevdiği ve öğrencilerine feni sevdirmek istediğini de ifade etmiştir. Ek olarak yüksek lisansın getireceği iş yükünün farkında olmasına rağmen başvuru yaptığını ve ileride öğretim üyesi olmayı ya da doktora yapmayı düşündüğünü de söylemiştir. K11.K'ya bakıldığında mesleki, kişisel gelişimi, hayalini gerçekleştirmek için, fen eğitimi alanını ve tezli yüksek lisans programını tercih etmek istediği ve ileride doktora yapmayı düşündüğü, öğrencilerine feni sevdirmek istediği ve lisans derslerinden verim alamadığı için yüksek lisansa başvuru yaptığını söylemiştir. K18.K da mesleki gelişimi, kişisel gelişimi, akademik gelişimi, öğrencilere feni sevdirmek, fen alanını tercih etme, hayalini gerçekleştirmek ve doktora yapmayı istediğini belirtmiştir.

Dışsal kategori dokuzu olumlu, bir tanesi olumsuz olmak üzere toplamda 10 koddan oluşmaktadır. Genellikle katılımcıların yüksek lisansa diploma sahibi olma ($f = 5$) ve puanının yeterli olduğu için ($f = 5$) başvurdukları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların uygun zamanda yüksek lisansa başvuruda bulundukları ($f = 4$), yayınlanmış bir teze sahip olmak istemeleri ($f = 4$) ve arkadaş desteği ($f = 4$) gibi dışsal motivasyonların ile yüksek lisansa başvurdukları da tespit edilmiştir. K15.E'nin ($n = 5$) ve K5.K ($n = 4$) en çok etkilenen katılımcıların olduğu görülmüştür. Katılımcı 4 puanının yeterli olması, uygun zamanda yüksek lisansa başvurması, bakanlığın yüksek lisansa başvurmayı teşvik etmesi ve yayınlanmış bir teze sahip olmak için yüksek lisansa başvurduğunu söylemiştir. Katılımcı 15 ise bir diplomaya sahip olma, puanının yeterli olması, ailesinin desteği, yakınının yüksek lisans yapması ve yayınlanmış bir teze sahip olmak için yüksek lisans yaptığını ifade etmiştir.

Motivasyonsuzluk kategorisi iki olumlu koddan oluşmaktadır. Katılımcılardan bazıları yüksek lisansa kayıtsız/hedefsiz olarak başvuru ($f = 3$) yaptıklarını belirtmişlerdir. *Motivasyonsuzluk* kategorisinde en çok etkilenenin katılımcı 2 olduğu görülmüştür. İleriye dönük bir hedefinin olmaması ve yüksek lisansa kayıtsız/hedefsiz başvuru yaptığını söylemiştir.

Değişim kategorisindeki kodların bazıları yüksek lisans hayatı boyunca ki değişimleri, bazıları da pandemi sürecindeki değişimleri göstermektedir. *Değişim* kategorisi 10'u olumlu, beş tanesi olumsuz (üç pandemi döneminde, ikisi yüksek lisans boyunca) olmak üzere toplam 15 koddan oluşmaktadır. Katılımcıların çoğununa yakınının yüksek lisans eğitimi boyunca öz-yeterlilik inancında artış olduğu ($f = 14$), pandemi sürecinde ise yüksek lisansa yönelik motivasyonda azalma ($f = 9$) ve motivasyon düzenlemesi ($f = 8$) yaptıkları görülmüştür. En çok etkilenen katılımcıların K7.K, K9.K, K18.K ve K19.K ($n = 6$) oldukları tespit edilmiştir. Katılımcı 7' ye baktığımızda yüksek lisans hayatı boyunca öz-yeterlilik inancında artış olmasına rağmen, yüksek lisansa yönelik motivasyonunda azalma olduğu görülmüştür. Pandemi sürecinde ise yüksek lisansa yönelik motivasyonu ve ilgisinde azalma olduğunu ama hedeflerinde bir değişiklik olmadığını, bu süreci motivasyon düzenlemesi yaparak atlatmaya çalıştığını söylemiştir. Katılımcı 9 ve katılımcı 18, yüksek lisans hayatı boyunca öz-yeterlilik inancında artış ve azalma meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Katılımcı 9 ve katılımcı 18 pandemi sürecinde yüksek lisansa yönelik motivasyonunda ve ilgisinde azalma meydana geldiğini ama sadece katılımcı 9 motivasyon düzenlemesi yaparak olumlu bir şekilde atlatmaya çalıştığını fakat ikisi de hedeflerinde değişiklik olduğunu, bu değişikliğin yüksek lisans eğitimi sonrası akademik olarak ilerleme hedefinden vazgeçme olarak değiştiğini söylemişlerdir. Katılımcı 19 ise genel olarak yüksek lisans hayatı boyunca öz-yeterlilik inancında ve yüksek lisansa yönelik motivasyonunda artış olduğunu belirtmiştir. Pandemi sürecinde yüksek lisansa yönelik ilgisinde ve motivasyonunda azalma olduğunu, motivasyon düzenlemesi yaparak bu süreci iyi bir şekilde atlatmaya çalıştığını ve hedeflerinde pandemi sürecinde herhangi bir değişiklik olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların yüksek lisans yapma gerekçelerinden içsel motivasyondan mesleki gelişim ile ilgili K1.K; *“kendi alanımda uzmanlaşmak istediğim için ben fen bilimleri öğretmenliği mezunuyum kendi alanımda uzmanlaşmak adına, bana alanımla*

ilgili pozitif olumlu dönütler sağlayacağını düşünüyorum yani bana katkılar sağlayacağını düşünüyorum eee yani yeni kavramlar görebileceğimi eğitim öğretimde kullandığım yöntemler ve teknikleri geliştirebileceğimi düşünüyorum şahsen.”, K6.K ise ; “eğitime katkı sağlamak için. Bulunduğum yerde hani olmaktansa, neden üzerine katmayayım vaktim varken ya daha bu vakti zorlayıp esnetebiliriz sonuçta. Ya hani lisansta bazı şeyler böyle nasıl desem, keşke daha iyi olsa daha iyi ileriye götüre bilsem dediğim alanlar vardı yani onun üzerine katmak için...”, K7.K ise “Öğrencileri yetiştirmek değil de öğrencileri yetiştirecek kişileri yetiştirmek yani öğretmenleri birebir yetiştirmek istedim, alanda daha nitelikli öğretmen yetiştirmek, daha işi derinlemesine anlatarak daha çok uygulama yaptırarak, nasıl söylesem daha verimli öğretmenler yetiştirebilmek, daha tecrübeli öğretmenler yetiştirebilmektir.”, K8.E; “öncelikli olarak kendi branşım. Yani kendi branşında ilerlemek daha mantıklı yani bir de mesleki yeterliliğimi ve mesleki yetkinliğimi arttırmasını beklemek olabilir.”, K9.K; “Yüksek lisans yapmamın birinci sebebi az önce de belirttiğim gibi mesleğim artık öğretmenlik olduğu için öğretmenlik mesleğinde öğrenmeyi bırakan öğretmeyi de bırakır hani ilkesi ile hareket ediyorum ve gerçekten farklı açılardan bakmamızı sağlıyor mesleğe.”, K10.E; “Hep aynı sınıflara aynı şekilde ders vermekten ziyade, günümüz eğitim sistemi sürekli değişmekte, hani geri kalmamak adına hem kendimi yenilemeyi hem de öğrendiğim bilgilerin daha çok öğrencilerin üzerinde kullanabilmeyi ifade ediyor. Okulumuzda fen bilimleri derslerine girdiğim için, bölümünden kopmak istemedim.”, K14.K; “kendi alanımda gelişmeyi aslında hani ben normal olarak yüksek lisansı hani öğretmen olarak yapmak istiyorum, akademik olarak ilerlemek istemiyorum açıkçası, daha nitelikli bir öğretmen olabilmek için yüksek lisansı yapmayı düşünüyorum. Öğrencilerime daha iyi bir daha iyi bir öğretmen olabilmek.”, k15.E; “Uzmanlaşma, araştırma bizim fen bilimlerinde her yıl daha ileriye giden fen bilimleri var yani her yıl teknoloji ile beraber fen bilimleri de gelişiyor bunu yakalayabilmenin bir yolu olarak görüyorum.” Ve K17.K ise “ Kendi bölümün fen olduğu için yani fen bilimleri olduğu için bunu tercih ettim. Bir de 4 yıl Bu alanın üzerine eğitim aldığım için değiştirmek istemedim kendi alanımı, fen bilimleri eğitimine devam ettim ve gelecekteki öğretmenlerin daha nitelikli yetiştirmek için bir adım olduğunu düşünüyorum” şeklinde belirtmişlerdir.” şeklinde belirtmişlerdir.

Akademik motivasyonun kişisel gelişim gerekçesine baktığımızda ise K1.K; “ Ben öğretmen olduğum için bir öğretmenin kendini geliştirmesi gerektiğini

düşünüyorum. Derslerde bana olumlu katkı sağlamasını bekliyorum yani bu kendimi geliştirmiş olduğum noktada ve eğitim öğretimde bunları harmanlayarak kullanabileceğimi düşünüyorum.” K2.E; “Her insanın yapması gereken bir eğitimi, alması gereken bir eğitim olduğuna inanıyorum. İnsan gelişmeye açık ve kendisini ne kadar geliştirebilirse o kadar hayatta başarılı olduğunu düşünüyorum.” şeklinde KE.3; “Şöyle ki derslere ilk başladığımız zamanki şeyle kıyasladığımız zaman, kendimi kıyasladığım zaman gerçekten kendimin çok geliştiğini hissediyorum.” K4.K; “ Kendi bilgi birikimimi ne kadar geliştiririm diye düşünüyordum ve bunun ilk basamağı yüksek lisanstı. Lisanstan daha farklı olarak bilgi düzeyimi çok ileriye götürmek istiyorum.”

K9.K; “Mesleğim artık öğretmenlik olduğu için öğretmenlik mesleğinde öğrenmeyi bırakan öğretmeyi de bırakır hani ilkesi ile hareket ediyorum, zamanda eğitim seviyemi de yükselttiği için.”K10.E; “Kendimi geliştirmeyi, hani lisans döneminden sonra birçok şey değişti, körelmiş olmayalım, yeniliklere açık olalım şeklinde düşüncem vardı onun için yüksek lisansa başlamıştım. Kendimi geliştirmek, geliştirdi de beni geliştirilmesi için de gitmiştim zaten hani. İlla öğrencilerime faydalı olmaktan ziyade bana da bir şeyler öğretsin diyerekten.” K11.K; “ Kendimi daha da ilerleteyim diyordum. Mezun oldum, mezun olduktan 3 sene sonra nasip oldu bana yüksek lisans yapmak. Yani dediğim gibi kendimi çok geliştirdim, çok fazla şey öğrendim yani bana çok şey kattığına inanıyorum yüksek lisansın.” K16.K; “ Kendimi daha çok geliştirmek adına, yani lisans yüksek lisansın bittiği zaman kendimi daha üst seviyelerde görmeye, daha bilimsel başka yani bilimsel açıdan daha iyi olabilmek adına hedefim bu.” ve son olarak K19.K; “ Öğretmenlik yapmıyorum, farklı bir meslekteyim ama öğrenmeyi sevdiğim için ya da bir şeylere kattığını düşündüğün için belki de yüksek lisans yapmak istedim yani bence en güzel şey öğrenmek, içten gelen bir kaynak, nasıl bir heves yani yoksa sonuçta ben hani başka bir meslekte olup başka bir işle uğraşıp ya da sorumluluğumun çok olmasına rağmen, bir merak diyebiliriz yani öğrenmeyi sevmek de diyebiliriz yani insan iç güdüsel olarak bence bir motivasyon olması gerekir.” şeklinde belirtmişlerdir.

Fen eğitimini tercih etme açısından ise K1.K; “Başvurum var başvurmuştum fizik bölümü alanından birincilikle kazanmıştım ama ben kendi alanımı tercih ettim.” K4.K; “Kendi fen bilimi eğitimi daha dar bir alan kendi içinde eğitim bilimlerine göre kendi branşımda ilerlemeyi düşündüğüm için fen bilimi eğitim alanına yüksek lisansa

başvurdum.” K5.K; “Fen bilimi eğitiminde dediğim gibi mesela ben şeye de başvurdum diyorum ya olacak olduğu için değil kimyaya, fiziğe falanda başvurdum ki, onlara da girdim. Hani Tokat üniversitesinde onlara da girdim. Ama ben fen bilimini tercih ettim, iki seçenek tanındı ya eğitim ya da fen eğitimi alanında yanlış da hatırlamıyorsam.” K7.K; “Aynen eğitim bilimlerinden ya da fen eğitimi olanı şansı iki seçeneğimiz vardı. Hatırlamıyorum yanlış hatırlamıyorumdur inşallah kendi alanımda devam etmek istedim.” K8.K; “Yani kendi branşında ilerlemek daha mantıklı yani pek fen bilimi haricinde istediğin başka bir yüksek lisans bölümü var mıydı, vardı ama oraya başvuru şartları açısından yeterlilik sağlayamadım. Yani ama yine öncelikli birinci tercihim kendi branşında olması sebebiyle.” K11.K; “Başka bölüm hiç aklımdan geçmedi, düşünmedim yani çünkü alanım fen bilimi, en iyi bildiğim şey bu. bir şeye de katkı olacaksa da en iyi bu alana katkı olacak bu yüzden fen bilimi.” Ve K19.K; “şey çünkü benim zaten fen bilimi öğretmenliğinden mezundum, yani biraz daha böyle fen bilimi konuları bana daha çekici yani kendi alanımla ilgili olduğu için, daha böyle yakın geldi, daha böyle ilgimi çekti yani daha yapabileceğini düşündüğüm bir alan.” açıklamalarında bulunmuşlardır.

Yüksek lisans yapma nedenlerinden içsel motivasyon olarak doktora yapmayı düşünme gerekçesinde ise K3.E; “Şu süreçte de gördüğüm kadarıyla yapılmayacak bir şey değil, şu anda tez aşamasını bitirdikten sonra İngilizce dil ağırlığına vereceğim ve nasip olursa da hani doktora yapmayı da planlarım arasında ama İngilizce öncelikli inşallah İngilizce belli bir temelim var, onun üzerine de birazcık koyarsam, doktora yapmayı da düşünüyorum. Yani dediğin gibi hocam benim yani oradaki hedeflerimden bir tanesi, hedeflere ulaşma aşamasındaki ilk basamak lisans yani yüksek lisans. Yüksek lisandan sonra doktora, doktoradan sonra üniversite olur olmaz bilmiyorum.” K6.K; “Bu durum çalışmamı şöyle etkiliyor mesela ileriye yönelik hedeflerime yani motivasyon oluyor, hani bak yapabiliyorsun, hani ileride de bak doktora yapmaya çalışıyorum, demek ki bir şekilde yapılmıyormuş.” K7.K; “Neden yüksek lisans yaptım açıkçası KPSS çoğumuzun geçemediği bir aşama, baktım akademisyenlik daha mantıklı geliyor bana dedim. En azından akademisyen olayım, maddi açıdan da daha iyi hem yani genelde üniversiteleri il merkezindeler, yaşam olanakları olarak da daha iyi çünkü atandığınız da köy okullarına gidebilirsiniz daha zor, doğuya atanma olayları var. Atanamama en büyük problem zaten o yüzden akademisyenliği düşündüm. Bir de benim öğretmenliği seçerken aslında üniversitede yüksek lisanstan önce zaten bir hedefim

vardı yani hiç böyle atanayım falan diye kafamda olmadı. Akademisyenliği istedim. Bir de dediğim gibi doktora yapmayı düşündüğüm için, doktora giden yol direkt yani yüksek lisans yapmak zorundayız inşallah birazcık akademik kariyer için.” şeklinde, K9.K; *“Ayrıca doktora hedefim de var. Bu şeyi hani süreci aşabilirsem ve daha disiplinli olabilirsem eğer doktora sürecini de istiyorum, o sürece bir basamak gibi düşünebiliriz ama biraz mesela doktora sürecini yüksek lisansa başlarken doktora hedefli başlamıştım yani doktora giden yolda bir basamak olarak görmüştüm Yüksek lisans.”* K11.K; *“Mezun oldum, mezun olduktan 3 sene sonra nasip oldu bana yüksek lisans yapmak. Yani dediğim gibi kendimi çok geliştirdim, çok fazla şey öğrendim yani bana çok şey kattığına inanıyorum yüksek lisansın. Hatta yüksek lisanstan sonra doktoramı da düşünüyorum.”* K.15K; *“İlk önceki hedefim; kısa vadede bunu bitirmek(54a), tez yazabilmek, başarılı olabilmek daha sonra devam edebilirsem doktora yani gidebildiği yere kadar yani akademisyenliğe kadar devam etmek istiyorum.”* K18.K; *“Şu an için biraz KPSS' de olduğu için belki hani çok kısa sürede olmayacaktır ama işte yüksek lisansımı bitirdikten sonra da tabi ki de doktorayı tamamlayıp ileriki basamaklara çıkmak istiyorum yani sadece yüksek lisans bitirip burada kalsın istemiyorum, sonrasında doktora sonrasında daha ileriki mevkiler.”* Şeklinde belirtmişlerdir.

Dışsal motivasyondan yüksek lisans yapma nedeni olarak aile desteğine baktığımızda ise K1.K; *“Aslında beni motive eden nokta ailem.”* K4.K; *“Yüksek lisans öncelikle benim lisans eğitiminde bir hayalimdi, akademik anlamda ilerlemek için de ilk basamaktı ve bunun ilk basamağı yüksek lisanstı. Sonra ailemde daha çok sadece lisans mezun olmamı değil, bunu ileriye götürmemi düşündüğü için...”* K13.K; *“Açıkçası idareciliğe geçtikten sonra yüksek lisans biraz daha benim için ilgi çekici oldu çünkü hani aranan kriterlere eklendi, eşimin de yapmasının etkisi oldu. Onun da hani sen de yapabilirsin hadi olabilir gibi etkilerle karar verdim.”* Ve son olarak K15.E; *“Şöyle etrafımda benim ablam öğretmen, eniştem öğretmen, kuzenim var öğretmen hepsi yüksek lisans yapıyor. Ben de o kervana katılmak istedim yani çevre böyle daha etkili oldu benim için çevre...”* şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

Yüksek lisansa yapma nedeni olarak diplomaya baktığımızda ise K8.E; *“Yani süreç açısından sadece zaman olarak bir aksama meydana geldi. Yani hani onu bu şekilde yani gecikmeli de olsa süreci bırakmayı düşünmüyorum bunun sonuna kadar*

devam ettirmeyi ve mezun olmayı düşünüyorum.” K9.K; “...yüksek lisans bir diğer amacım da yüksek lisans mezunu olmak, insana güzel bir artı böyle olduğunu düşünüyorum hani mesleki kıdem açısından ve mezun olunan eğitim seviyesi bakımından da yüksek lisans mezunu olmayı istiyorum. Birinci amacım bu zaten, hani kısa süre içerisinde yani mümkün olan en kısa süre içerisinde yüksek lisans tez savunmamı vermek ve yüksek lisans mezunu olmak istiyorum” K15.E; “İlk önceki hedefim; kısa vadede bunu bitirmek.” şeklinde belirtmişlerdir.

Motivasyonsuzluk kategorisinde yüksek lisans kayıtsız/ hedefsiz başvuruya baktığımızda K2.E; *“Aslında benim başlamam bir hedef doğrultusunda değildi, fırsatım vardı değerlendirmek istedim. Ben hedefler doğrultusunda ilerleyen bir insan olmadığım için beni çok etkilemedi.”* ve K3.E; *“Ben başvuru yaptığım zaman bile de kendimden çok fazla umutlu değildim, hani yüksek lisans programına kabul olacağımı. Yani onun için çok fazla hedefte koymamıştım kendime.”* şeklinde belirtmişlerdir.

Pandemi sürecinde akademik motivasyonlarında bir değişim olma durumuna baktığımızda öz-yeterlilik inancında artış ile ilgili K3.E; *“Kendime güvenim geldi diyelim yoksa onun öncesinde hani şöyle yaparım böyle yaparım diye bir hedeflerim de çok fazlasıyla yoktu. Ne zaman ki orada ismimi gördüm, ben bunu o zaman başarabilirim, moduna girdim ve dersler başladıkça da derslerden de başarılar elde ettikçe de bunu ben gayet rahat bir şekilde götürürüm düşüncesi ortaya çıktı. Yani hedeflerim de herhangi bir sapma meydana gelmedi. Dersler işleyişi ile bu hedeflerimi daha da fazla artırdım diyebilirim.”* K6.K; *“Bu durum çalışmamı şöyle etkiliyor mesela ileriye yönelik hedeflerime yani motivasyon oluyor, hani bak yapabiliyorsun diyorum. Önceki yüksek lisans sağlık olarak dayanamadım yani hem böyle gözümde büyüdü yapacağım işler, o yüzden bırakmak zorunda kaldım ama işte bir işi zamanında bitiriyor olmak beni motive ediyor. Başka işleri de yapabileceğimi gösteriyor.”* K9.K; *“Herkes bunu nasıl yapabiliyorsa, ben de bu süreci yaşadığımdan bütün zorluklara rağmen işletebilirim ve sonunu getirebilirim, özgüvenini kazanıyorsunuz.”* K12.K; *“Yani şu an çalışmama daha çok hâkimim. En azından neyi aradığımı, neyi yapacağımı daha iyi biliyorum ya da neyi, nasıl yapacağımı biliyorum. Bu da ayrı bir güven veriyor, olumlu yönde etkiliyor yani yaptığımda ve doğru yaptığımda bu işi yapacağım diyorum ve bir sonraki ödevde de başlıyorum tabii ki.”* K14.K; *“Tabi ki bu durum çalışmamı iyi etkiliyor. Motive oluyorum. Yaptıkça insanın yapası gelir ya diye bir söz var gerçekten*

de hani yaptıkça yapasım geliyordu hani bir ders çalışmaya başladıkça, başlayınca daha da hani daha doğrusu başarınca bir şeyi, yapınca daha da çok motive oluyor, hani daha da çok çalışıyorum.” ve K15.E; “Daha da sağlamlaştı ilk başta biraz daha çok korkuyordum ama başarabileceğini görüyor insan ya da daha da özgüven aşılamış oldum kendime, yapabildiğimi gördüm aslında çok uzak bir şey olmadığını gördüm öyle aslında hocam olumlu yansıdı bana ama aslında üst üste koya koya gittim öyle söyleyeyim.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Yüksek lisansa yönelik motivasyona yönelik azalmada ise K1.K; “Motivasyonumda düşüklüğe neden oldu. Yani motivasyonum düştü.” K7.K; “Bir kere çalışma yapmak için insanın molada verebilmesi lazım insan, insan kaliteli vakit geçirmeyince, çalışmak için de motive de olamıyor. Motive olamadığım için çalışamadım ki motivasyonumu düşürdü. Bu da benim için bir dönem kayıp, bir dönem daha önce mezun olabilirdim ama motivasyonum kırıldığı için bir dönem uzatmak zorunda kaldım.” K8.E; “Daha sonra yüz yüze eğitime başladığımız dönemde, 8. sınıflardan veri topladım. Bu sefer de uzun bir süre ara verdiğim için motivasyonu tekrar sağlamak biraz sıkıntı oldu.” K9.K; “Motivasyon ya şöyle dediğim gibi hani kişisel sebeplerden kaynaklı, birazcık disiplinsizlik, birazcık tembellik açısından baktığım zaman evet tabii ki motivasyon açısından birazcık düşüş oldu. Hepsini bir anda düşünmek insanda birazcık motivasyon düşüklüğüne sebep oluyor, zor geliyor, hepsini aynı anda düşündüğüm zaman. işte yöntem nasıl yazılacak, veriler nasıl analiz edilecek, sonucu nasıl yazacağım gibi düşüncelere daldığım zaman birazcık motivasyon düşüyor, zor geliyor.” K14.K; “Şu an araştırmaya başlamadığım için bir etkisini görmedim ama sadece dediğim gibi biraz motivasyonumda düşüklük yaşadım, o da planlı bir şekilde olmadığı için, bazı şeyleri ertelediğim için.” K15.E; “Bilgisayara çok bağlı olduğumu düşündüğüm için biraz da motivasyonda düşüklüğü yaşadım, motivasyonum da bu yüzden biraz düştü.” K18.K; “Tabii ki oldu hocam, şöyle kişisel olarak etkileyecek durumlar en başında yüksek lisansıma yönelik olan motivasyonumu düşürdü, gerçekten beni bu konuda çok fazla eksiye götürdü. Bunun dışında bıkkınlık söz konusu gerçekten artık hiçbir şey yapasım gelmiyor yani hiçbir şeye yönelesim gelmiyor. Pandemi süreci hem umutsuzluğa neden oldu hem de motivasyonu düşürdü. Ben de yani ilerletemiyorum artık bir bıkkınlık söz konusu oldu. İpin ucunu kaçırdım hocam, beni o şekilde etkiledi. Bırakmamış olsaydım bir programlı ilerlemiş olsaydım gerçekten şu anda çoktan bazı şeyleri halletmiş olacaktım ama o ipin ucu kaçtığı için

artık toparlayamıyorum da yani hep bir böyle geriye dönüp tekrar başa dönüp tekrar ilerlemek zorunda kalıyorum. Şurada ne yapıyorduk şu ne oluyordu gibi söz konusu şeyler oluyor. Öyle olunca da hep karmakarışık ilerlemek zorunda kalıyorum, o da beni gerçekten düşürüyor.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Motivasyon düzenlemesi konusunda ise K1.K; “Plan-program yapmaya başladım yani bir çalışma programı hazırlıyordum, yaptıkça karalıyordum bu beni motive ediyordu. Yani bir şey başarmanın mutluluğunu yaşıyorum yani bir şey daha eksildi diye mutlu oluyorum, yani bir şey bitti.” K4.K; “Çünkü hayatta ne olacağını hiçbir zaman bilmiyoruz bu da farklı bir dönem hiç şu ana kadar yıllardır olmayan bir şey ve bir anda pandemi geldi ve tüm dünyayı etkisi alan bir süreç ve bunun da bizlere katkı sağladığını düşünüyorum. Bunu da görmek gerekiyormuş, o yüzden demek ki böyle bir şeyle karşılaştığımızda neler yapmamız gerekiyormuş, bundan ders çıkarabiliriz diye düşünerek kendimi motive ediyorum açıkçası. Buradan da bakmak lazım diye düşünüyorum.” K8.E; “Uzaktan eğitime geçtiğimiz dönemde yani bu tamamen artık biraz özdenetime bağlı kalmış, kalmak zorunda oldu. Şimdi bu da tabii ki ister istemez kişiler olarak bazı ertelemelere, gecikmelere yol açıyor ve biliyorsunuz ki bir iş ne kadar geciktirirse, yapılması da o kadar güçleşiyor. Ama daha sonra bir şekilde kendimi motive edip tekrar başlamak zorunda olduğumu hissettim. Bir hafta, on gün yoğun bir şekilde çalışıyorum sonra belli bir süre motivasyon kayboluyor ara veriyorum. Sonra tekrar kendimi bir şekilde motive edip işin başına oturuyorum. Kendime bir motive hem motive etmesi açısından hem de bir plan oluşturması açısından bu şekilde kendi kafanda bunu bir planın oluşturdum. Yani sonuçta o işin bitirilmesi gerektiği konusunda bir görüşüm var. Yani en nihayetinde bu işi bitirmesem önümüzdeki sene yine tekrar bu işe başlayacağım ama bu işi bitirmek için uğraşacağımı bildiğim için, yani işin son kısmına kadar getirmemeye çalışıyorum yani sorumluluğun geç de olsa bu bir sorumluluk olarak düşünelim. Yani bu sorumluluğu hiç yapmamaktansa geç dahi olsa bunu yapmayı tercih ediyorum.” K12.K; “Küresel bir salgın ve mantıklı baktığımızda buradaki olumlu tarafı görmek lazım, sonrasında olumlu tarafları çok oldu yani katılmamızın mümkün olmadığı birçok eğitime katılabildik. Yani farklı illerde yapıldığı için kişi sayısı az tutulan birçok eğitim vardı, bunların hepsine katılma şansım oldu, ben o yüzden avantajlarını çok görüyorum yani bu uzaktan yapılan seminerler, yapılan eğitimler gerçekten etkiliydi.” ve K19.K; “Yani tabii şimdi, insanlar da biraz böyle ölüm korkusu olduğu için acaba yani her şey

emeklerim boşa mı gidecek boşa mı çabalıyoruz gibi oldu ya bu normal bir süreç ama yani yapabileceğimiz bir şey de yok yani önemli olan bu süreci iyi bir şekilde atlatıp, çalışmalarımıza devam edebilmek yani.” şeklinde açıklamışlardır.



Tablo 5. Beklenti Temasında Ortaya Çıkan Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Tezden	Alanda var olan açıklığı giderme			✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	12
	Fen eğitiminin niteliğini artırma		✓			✓		✓			✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	11
	Sonraki çalışmalara rehberlik etmesi	✓					✓		✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓		10
	Uluslararası sıralamalarda ülkemizin fen başarısına katkı sağlama		✓									✓							✓		3
	Toplam	1	2	1	-	1	-	2	2	2	2	3	3	2	-	2	2	3	4	2	
Programdan	Öğrencilerinin gelişimine katkı sağlama					✓					✓				✓		✓				4
	Farklı bakış açıları ile etkileşim				✓		✓														2
	Yüksek lisans fen eğitimi alanında ayrıntılı eğitim görmeyi düşünme						✓										✓				2
	Kendi çocuklarının eğitimine destek olma																			✓	1
	Toplam	-	-	-	2	1	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	1	
Karşılama Durumu	Yüksek lisanstan beklentisini karşılama			✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	16
	<i>Yüksek lisanstan beklentisini karşılamama</i>						✓		✓		✓						✓	✓			5
	<i>Alınan lisansüstü derslerin tez aşamasında yardımcı olmaması</i>		✓					✓				✓									3
	<i>Lisansüstü programının tez yazımı konusunda yetersizliği</i>		✓																✓		2
	<i>Lisans derslerindeki içeriğin tekrarı</i>	✓					✓														2
	<i>Yüksek lisanstan beklentisini karşılamama(P)</i>																		✓		1
	Toplam	1	2	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	2	3	1	
Değişim	Yok			✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				12
	Yok (P)		✓	✓	✓	✓			✓				✓					✓			7
Toplam		-	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	-	-	
Genel Toplam (N)		2	5	4	4	4	5	5	5	4	6	6	6	4	3	4	7	6	7	4	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde *tez* kategorisi dört koddan oluşmaktadır. Katılımcılarda görülen en çok kodların yazacakları tez ile alanda var olan açıklığı giderme ($f = 12$), fen eğitiminin niteliğini artırma ($f = 11$) ve sonraki çalışmalara rehberlik etmesi ($f = 10$) olarak görülmektedir. En çok etkilenen katılımcı 18 yazacağı yüksek lisans tezi ile alanda var olan açıklığı gidermeyi, fen eğitimi niteliğini artırmayı, sonraki çalışmalara rehberlik etmeyi ve uluslararası sıralamada fen başarısına katkı sağlamayı düşünmektedir.

Kayıtlı olduğu fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans *programından* beklentisi ise dört koddan oluşmaktadır. Katılımcıların bazılarının seçtiği en kod ise öğrencilerin gelişimine katkı sağlama ($f = 4$) olduğu görülmektedir. Programdan kategorisinde en çok etkilenenlerin K6.K ve K16.K'nın ($n = 2$) olduğu görülmüştür. Her ikisinin programdan ortak beklentisi yüksek lisansta fen eğitimi alanında ayrıntılı eğitim görmeyi düşündükleridir. K16.K öğrencilerin gelişiminde katkı sağlamayı beklerken, K6.K farklı bakış açıları ile etkileşim kurmayı planladığını belirtmiştir.

Yüksek lisansın beklentilerini *karşılama durumuna* bakıldığında bir tanesi olumlu beş tanesi olumsuz toplam altı koddan oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun ($f = 16$) yüksek lisanstan beklentilerini karşıladığını fakat kısmen de olsa bazı katılımcıların yüksek lisanstan beklentisini karşılamadığı ($f = 5$) görülmektedir. En çok etkilen katılımcının K18.K olduğu ($n = 3$) ve normalde yüksek lisansın beklentisini karşıladığı fakat pandemi sürecinde yüksek lisans programının beklentisini karşılamadığı ve lisansüstü programının tez yazımı konusunda yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Değişim kategorisi iki koddan oluşmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ($f = 12$) yüksek lisans hayatı süresince beklentilerinde bir değişim meydana gelmediği görülmektedir. Pandemi sürecine bakıldığında ise yarıya yakın katılımcının ($f = 7$) beklenti konusunda değişim meydana geldiği görülmektedir. Hem Pandemide hem de genel olarak en çok etkilenenin K3.E, K4.K ve K12.K ($n = 2$) olduğu görülmektedir.

Tezden beklentilerine yönelik, alanda var olan açıklığı giderme konusunda K3.E; “*Epistemoloji üzerine fen bilimi öğretmenleri ile yapılmış bir çalışma var ama literatürde de fen bilimi ile eğitim felsefelerinin karşılaştırmasını yapan da iki tane makaleye rast geldim onun için yani bir açıklığı gidermek adına fen bilimi öğretmenlerin eğitim felsefelerini ortaya çıkarabilecek bir açıklığı gidermeye çalışacağım diyelim hocam.*” K4.K; “*Öncelikle tezim için şu an zaten okumalar yapıyorum. Ben şimdiden başladım. Literatürde bir boşluk bulmayı öncelikle hedefliyorum. Çünkü yaptığımız çalışmalar kendisini yineleyen değil de daha çok ileriye dönük çalışmalar olmasına önem göstermek istiyorum.*” K9.K; “*Hedefim de çevre eğitimi konusunda dikkatimi çeken problemleri kendi araştırma yöntemlerimle hani sürece dâhil olmak. Çevre eğitimi literatürüne katkı sağlamak diyebilirim. Şöyle bir katkı sağlamayı düşünüyorum. Çevre eğitimi alanında bugüne kadar birçok çalışma yapılmış. Ancak bu çalışmaların birçoğu öğretmen adaylarıyla yapılmış ve genellikle öğretmen adaylarının tutumlarını, ilgilerini, öz-yeterliliklerini inceleyen çalışmalar bunlar. Ama hâlihazırda mevcut, kadrolu öğretmenlere yönelik çok az çalışma bulunmakta. Ayrıca bu çalışmalarda yine öğretmenlerin genel tutumları ile görüşleri ile alakalı. Biz burada yani çalışmamda Çevre eğitimi ile ilgili kazanımları ders yani ders müfredatı, öğretim programlarında olan hocalarla çalışarak, literatürde eksik olan kısmı doldurmak istiyorum amacım bu yapacağım çalışmadan. Yani kısaca şöyle söyleyebilirim kadrolu Öğretmenlerle kazanım odaklı çalışılmış bir Çevre eğitimi yüksek lisans çalışması çok az, bu o eksikliği doldurmak istiyorum literatürdeki.*” K10.E; “*Şöyle mesela hiç aklımda olmayan bir düşünce, aklıma girdi. Hani uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklılıkları düşünmeye başladım. Hani bunu yüksek lisansında kullanabilir miyim? Literatüre ne gibi bir fayda sağlayabilirim düşüncesine girdim.*” K12.K; “*Benim de 13 yıl oluyor meslekteki sürecim. Gerçekten de istediğim sonuçları da alıyorum mesleki olarak geliştirdiğini düşünüyorum, birazcık da katkı sağlamak istedim kendim. Çalıştığım süreç içerisinde bazı eksiklikleri fark ettiğimde neden bunların giderilmesi için de bir katkı olmasın diye düşündüm yani hem kendim yardımcı olmak için literatüre, çalışan meslek arkadaşlarıma hem de kendimi daha fazla geliştirmek için yüksek lisansın hani çok önemli olduğunu düşünüyorum. Alanda gördüğüm eksiklikleri kendim bir şeyler yaparak toparlamak, düzeltmeye çalışmak için elimden gelen fırsatı sunmak, kendi gördüğüm eksiklikleri de giderme açısından en azından bir faydam dokunuyor bunu da istiyorum. Şu an yaptığım*

araştırmaları, ben de bazı araştırmalar yapıyorum. Bunun sonuçlarının da hem öğretmenlerimize katkı sağlayacağını düşünüyorum hem de fikir vereceğini düşünüyorum o yüzden hem kendim yardımcı olmak hem de kendim yardım almak için diyelim. Öğretmenlerimin bilgi eksikliği vardı. Bu eksikliği fark edince bu konuda bir literatürü doldurmam gerekiyor diye düşündüm (76). Öğretmenlerimin bilgi eksikliği vardı. Bu eksikliği fark edince bu konuda bir literatürü doldurmam gerekiyor diye düşündüm.” şeklinde K18.K; “Şu anki yüksek lisans tezime bakacak olursak atanamamış öğretmenlere yönelik yapmayı düşünüyorum. Ben ve atanamamış öğretmenlerin de fen eğitiminde gerçekten çok büyük yer ettiğini düşünüyorum, onlara bir yol haritası çizileceğini umut ediyorum. Yani en azından ben burada ne yapacağım kısımda; açıp bakıp hani insanlar ne yapmışlar veya bunun sonucunda ne olmuş gibi sorularını bulabilecekleri bir tez olmasını istiyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Fen eğitiminin niteliğini artırma konusunda ise K2.E; “Bu fen başarısının üzerine katkı sağlamak için diğer ülkelerle olan bağlantımızda ülkemizi üst sıralara taşımak(41) için fen eğitiminin öncelikle okul öncesi dönemde olduğunu düşünüyoruz. Bu eğitimin kalitesini artırarak, içerikleri düzenlenerek, planlar uygulanarak; daha iyi, daha başarılı bir fen eğitiminin olması için çalıştık. Ve bu şekilde literatüre katkı sağladığımızı düşünüyoruz.” K5.K; “Hocam ben uzaktan eğitime yönelik bir çalışma düşünüyorum. Bende biraz araştırdım zaten uzaktan eğitimin işin içinde olan insanlar olarak uzaktan eğitimin zorlukları, işte uzaktan eğitimin kazançları üzerine düşünüp uzaktan eğitimin gerçekten sonrasında da yani pandemi bittikten sonra da kullanılması gerektiğini düşünen öğretmenlerdenim. Fen bilimi anlamında da kendi branşımızda bu kategoride bir gelişim sağlanabilir, malum biliyorsunuz bizim derslerimiz hani daha yaparak yaşayarak gerçekleştiği için burada hani evde bir deney yapmak zor oldu. Biz ne yaptık işte farklı web 2.0 araçlarına yöneldik mesela.” K7.K; “Benim öğretmenliği seçerken aslında üniversitede yüksek lisanstan önce zaten bir hedefim vardı yani hiç böyle atanayım falan diye kafamda olmadı. Akademisyenliği istedim şöyle o da öğrencileri yetiştirmek değil de öğrencileri yetiştirecek kişileri yetiştirmek yani öğretmenleri birebir yetiştirmek istedim belki eğitim sistemini değiştirmede bir tık faydam olur, belki ben vesile olurum diye çünkü görüyorum eğitim sistemi çok vasat.” K10.E; “Literatüre şöyle bir katkı sağlamayı düşünüyorum. Fen bilimleri konu ve kazanımlarını şu şekilde işlersek öğrenciler daha iyi anlıyorlar, yaparak yaşayarak

bence hani öğrenmelerini daha iyi yapabilecekleri düşündüğüm için öğrencilerime daha çok günlük hayattan örnekler vererek, etkinlikleri artırmak ya da ne bileyim onun onların daha iyi anlayabileceği şekilde örneklendirerek dersleri işlemenin faydalı olabileceğini düşünüyorum. Bu şekilde bir literatüre katkısı olabileceğini düşündüm.”

K11.K; “Dediğim gibi yani bizim fen bilimi hani biraz daha böyle teknoloji ile iç içe olan bir ders. Hani öğrencilere fen bilimini genelde öğrencilerin fen bilimi ortalaması gerçekten düşük bu yurt dışında olan sınavlarda filan bu ortaya çıkıyor. Hani öğrencilerimizi teknoloji ile fen bilimini sevdirebiliriz, daha verimli hale getirebiliriz bunları, hani öğrencileri daha aktif kılabiliriz teknoloji ile derslere, öğrencilerde hani böyle fen bilimine karşı biraz önyargı var, korku var çocuklar da çok fazla sevmiyorlar. Hani bunu dediğim teknoloji ile birleştirerek öğrencilerinize fen bilimini sevdirebiliriz yani bu şekilde.”

K13.K; “Belki yaptığım hani yapacağım tezle ya da işte araştırmayla okullar hani bunları okuyup kendini geliştirmek isteyenler olabilir. ... STEMİ şu sıralar çok fazla hani kullanılıyor, insanlar yeni yeni eğitim sistemine STEM eklemeye başladılar... STEM’e geçtik yani o tarz şeyler var, hem kendim öğrenmek hem de başkalarına bu konuda yardımcı olabileceğimi düşünüyorum. Belki artar fen eğitiminin kalitesi artar, olabilir.”

K16.K; “Kendimi daha çok geliştirmek adına, öğrencilerine daha faydalı olmak adına yapıyorum. Öğrencilerime yeterli gelmediğimi düşündüm, standart hep aynı konular, aynı şeyleri anlattığım için onlara daha nasıl faydalı olabilirim, daha çok neler yaparsam derste daha etkin olabilirim modundan dolayı yüksek lisans yapmak istedim.”

K17.K; “Yüksek lisans eğitim bilimleri adına yaptığım için gelecekteki öğretmenlerin daha nitelikli yetiştirmek için bir adım olduğunu düşünüyorum. Yani hocam en büyük hedeflerimden biri yani okunmasını istiyorum tabii ki de yani bir noktada olsa fen bilimi eğitiminde bir adım olmasını istiyorum hani böyle sadece okunup geçilsin değil de insanların yararlanabileceği bir tez olsun istiyorum.”

K19.K; “Ben eğitime eğitim fakültesinden mezunum ama 2 yıl kadar özel sektörde çalıştıktan sonra farklı bir meslek seçmek zorunda kaldım, memurum yani ama halen eğitime karşı bir ilgi alakam var. Yani en azından hani bu Türkiye'deki eğitim sisteminin ezberci bir eğitim ve hep böyle o tip yani belki bir şeylere katkısı olur ya da ben bir şeyleri öğrenirim, çevremdekilere ve çocuklara farklı bir teknik öğretebilirim. Öğrencilerde uygulanabilir ve sonuçları verimli olan bir şey olmasını istiyorum.”

şeklinde açıklamışlardır.

Tezden beklentilerine yönelik, sonraki çalışmalara rehberlik etmesi konusunda K1.K; *“Benim yapmış olduğum çalışmanın bir rehberlik arz edeceğini düşünüyorum ya da sizin ya da yüksek lisansta yapılan bir çalışmanın, literatürde mesela rehberlik ettiğini benzer çalışmaların var olduğunu görebildiğimizi yani.”* K6.K; *“... hem de böyle yazmış olmak için yazmak da istemiyorum açıkçası bir katkı sağlasın istiyorum ama nasıl bir şey yapacağım ben de bilmiyorum.”* K9.K; *“...Çevre eğitimi konusunda dikkatimi çeken problemleri kendi araştırma yöntemlerimle hani sürece dâhil olmak. Çevre eğitimi literatürüne katkı sağlamak diyebilirim.”* K15.E; *“Benim düşündüğüm alanda yani konu alanında çok fazla Türkiye’de yapılmış makale yok. Yazılmış makale yok, tezde yok burada çağı yakalayarak bir şeyler yaparsam bundan sonra yapacak insanlara da atıf atıf şansı olacak yani onlara da yol açmış olacağım. Başarılı olursak güzel olacak yani onu düşünüyorum, yenilik katmış olacağım yani aslında bilinen yenilikleri teze, makaleye çevirirsem birçok yere de ulaşabileceğini düşünüyorum.”* K16.K; *“Benden sonrakiler için ışık olabilecek hani onlara yol gösterebileceğim bir çalışma yapmayı planlıyorum.”* K17.K; *“Yani hocam en büyük hedeflerimden biri yani okunmasını istiyorum tabii ki de yani bir noktada olsa fen bilimi eğitiminde bir adım olmasını istiyorum hani böyle sadece okunup geçilsin değil de insanların yararlanabileceği bir tez olsun istiyorum.”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Programdan beklentilerine yönelik, öğrencilerin gelişimine katkı sağlama konusunda K5.K; *“Hocam ben uzaktan eğitime yönelik bir çalışma düşünüyorum. Sadece işte okulda, okulla değil, işte etüt tarzı soru cevaplarla çocukların gelişimlerine katkıda bulunabileceğini düşünüyorum bu çalışmanın.”* K10.K; *“Okulumuzda fen bilimi derslerine girdiğim için, bölümünden kopmak istemedim. Daha çok bölümüme fayda sağlayacak öğrencilerime fayda sağlayacak, bana bildiğim alanla ilgili daha iyi eğitimler alabilmeyi düşündüğüm için fen bilimi eğitimi seçtim.”* K14.K; *“Yüksek lisans benim için yani kendi alanımda gelişmeyi aslında hani ben normal olarak yüksek lisansı hani öğretmen olarak yapmak istiyorum, akademik olarak ilerlemek istemiyorum açıkçası, sadece öğrencilerime daha iyi bilgi verebilmek, daha nitelikli bir öğretmen olabilmek için yüksek lisansı yapmayı düşünüyorum hani yapmayı düşündüm.”* K16.K; *“Kendimi daha çok geliştirmek adına, öğrencilerine daha faydalı olmak adına yapıyorum.”* şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin yüksek lisanstan beklentisini karşılama durumuna baktığımızda ise K3.E; “*Fazlasıyla hani yok şöyle ki çok fazlasıyla karşılığını söyleyebiliriz. ... Ama burada bu Yüksek Lisans Programı sayesinde de hani daha çok öğrencilere bilimsel olarak nasıl yaklaşmamız gerektiğini, konulara bilimsel olarak nasıl yaklaşmamız gerektiğini gördüğüm için de bu yüksek lisans programı bana çok fazla şey kattı diyebilirim.*” K4.K; “*...Pandemide hocalarımız ve bizler elimizden gelen her şeye yaparak, bu isteklerimizi en üst seviyede karşılamaya çalıştılar diyebilirim.*” K5.K; “*...yani hani hayal kırıklığı yaşatma hayır, hani bir beklenti eksikliği yaşatmadı. Sonuçta ne diyeyim anlatabildim, zannedersem yani önüme çıkanlar bende tüh neden böyle oldu dedirtmedi yani.*” K9.K; “*...yani şöyle söyleyebilirim benim tezim ile alakalı olan literatür tarama, SPSS gibi tezime fayda sağlayacak alanlara baktığım zaman; evet, beklentimi karşıladı.*” K11.K; “*Yani benim için karşıladı çünkü yani ben uzaktan tamamlamak zorundaydım...*” K12.K; “*Yani kesinlikle etkili olduğunu düşünüyorum hele ki 13 yıldan sonra bazı bilgilerin tekrarı da çok iyi oldu. O yüzden hedeflerimi de hani düşündüğüm şeyleri de aldığımı inanıyorum, beklentilerimizi şöyle aslında karşıladı aldığım dersler.*” K15.E; “*“beklentilerim bunlardı, karşılıyorum yani. Yok, hocam yani hep olumlu oldu yani olumsuz bir şeye hiç rastlamadım beklentimi karşıladı yani.*” K17.K; “*Evet karşıladılar yani fen bilimi eğitimi Tokat'ta gördüğüm eğitim karşıladı. Bu eksiklerimi çünkü öncesinde hocam şeydi hani makale nasıl okunur diye bile bilmiyorum çünkü fen bilimi eğitimini herkes biliyor, daha çok etkinlik odaklı oluyordu lisans eğitimi burada daha çok akademi anlamında makale nasıl okunur işte literatür nasıl taranır gibi şeyleri öğrendim.*” Ve K18.K; “*Şöyle hocam teorik derslerin zaten derslerimizin çoğu teorik olduğu için hemen hemen hepsi karşıladı, yüzeyde fakat şöyle bir sıkıntı oluşturdu yani sıkıntı da denmez ama bir boşluk gibi düşünelim. Mesela bizim daha fazla yani okumaktan çok yazmaya ihtiyacımız olduğunu düşündürdü bana çünkü biz ders olarak bakıldığı zaman hemen hemen hepsinde okuma yaptık, yazma konusunda biraz daha eksik kaldık ve tez ile ilgilenmeye başladıktan sonra bu yazma konusundaki eksikliğimizi çok net ortaya hani çıkardı bu durum.*” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcıların beklentilerde değişim meydana gelme konusunda ise K3.E, K6.K, K7.K, K9.K, K10.E, K11.K, K12.K, K15.K, K16.K; “*Beklentilerimde dediğim gibi değişiklik yok, çok bir değişiklik olmadı, eğitim sürecinde yani bir beklenti değişikliği olmadı ya da yok, bir değişiklik olmadı.*” şeklinde ifade etmişlerdir.

Yüksek Lisans Programının Özellikleri

“Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin öğrenim gördükleri programa yönelik düşünceleri nasıldır?” şeklindeki üçüncü araştırma sorusunu cevaplamak için kullanılan veriler “yüksek lisans program özellikleri”, “çalışma stratejisi ve “akademik kazanımlar” temaları altında sunulmuştur.

Katılımcıların öğrenim gördükleri program hakkındaki düşüncelerine yönelik veriler yüksek lisans program özellikleri temasında; “*derslerin işlenişi*”, “*ilgi alanı/çalışma konusu*”, “*akademik etkinlikleri katılım*”, “*zorluklar*”, “*öğretim üyesi/danışman*”, “*duyuşsal*”, “*bilişsel*” ve “*davranışsal*” olmak üzere sekiz kategoride Tablo 6’da ele alınmıştır.

Katılımcıların akademik görevlerini sürdürürken kullandıkları çalışma stratejilerine yönelik veriler “çalışma stratejisi” teması altında Tablo 7’de verilmiştir.

Ayrıca katılımcıların öğrenim gördükleri programdan elde ettikleri akademik kazanımlar “akademik kazanımlar” teması altında Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 6. Yüksek Lisans Program Özellikleri Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Derslerin İşlenişi	<i>Yüz yüze etkileşimin eksikliği (P)</i>	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	14
	Yüksek lisans programlarının uzaktan öğretim yoluyla mümkün olması (P)			✓		✓	✓		✓				✓				✓			✓	7
	Yüz yüze eğitimi tercih etme	✓					✓		✓						✓			✓		✓	6
	Yüksek lisans ders içeriklerinin akademik çalışmalarını desteklemesi					✓		✓		✓				✓			✓		✓		6
	Yüksek lisans ders aşamasında sıkıntı yaşamama							✓		✓	✓		✓		✓				✓		6
	<i>Online derslerden verim alamama (P)</i>	✓					✓		✓						✓		✓				5
	UZEM de kaydedilen dersler tekrar dinleme şansının olması (P)												✓	✓	✓			✓		✓	5
	<i>Derslerin geç saate sarkması (P)</i>	✓					✓														2
	<i>Canlı dersleri düzenli takip edememe (P)</i>						✓											✓			2
	Toplam	4	-	2	1	3	6	2	4	3	2	1	4	2	4	-	3	4	2	4	
İlgi Alanı / Çalışma Konusu	Eğitimde pandemi konulu çalışmalar (P)				✓	✓					✓										3
	Öğretmen eğitimi		✓	✓																	2
	Tez konusunu belirlemeye çalışma						✓												✓		2
	Yenilikçi yaklaşımlar													✓	✓						2
	Okul dışı öğrenme ortamları							✓													1
	Okul öncesi fen eğitimi		✓																		1
	Çalışma konusu aynı(P)			✓																	1
	Küresel iklim değişikliği								✓												1
	Çevre Eğitimi									✓											1
	Fen eğitiminde teknoloji entegrasyonu											✓									1
	Fen eğitiminde teknoloji entegrasyonu (P)												✓								1
	Proje hazırlama												✓								1
	Atanamayan öğretmenler																		✓		1
	Toplam	-	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	-	-	-	1	1	
Akademik Etkinliklere Katılım	Çevrimiçi kongreye katılım (P)		✓																		1
	Kongre bildirisi yayınlama		✓																		1
	Toplam	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir. ** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 6. Yüksek Lisans Program Özellikleri Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Zorluklar	<i>Ders seçiminde mecburiyet (P)</i>				✓		✓						✓								3
	<i>Katılımcıların verileri doldurmada özverili davranmamaları</i>							✓		✓	✓										3
	<i>Yeni bir araştırma planlamasının zaman alması (P)</i>			✓											✓						2
	<i>Yüksek lisansın yorucu bir süreç olması</i>			✓													✓				2
	<i>Yabancı dil (İngilizce)</i>			✓				✓													2
	<i>Veri toplama aracını değiştirme (P)</i>								✓							✓					2
	<i>Veri toplamada zorluk yaşama (P)</i>									✓	✓										2
	<i>İntihal</i>		✓																		1
	<i>Tezin formatını oluşturma</i>		✓																		1
	<i>Çalışma grubunu değiştirme (P)</i>			✓																	1
	<i>Ders seçiminde mecburiyet</i>											✓									1
	<i>Uzaktan öğretim platformunda kişisel görüşleri daha zor ifade etme (P)</i>				✓																1
	<i>Verilerin analizi (SPSS programını kullanma)</i>							✓													1
	<i>Literatür taraması</i>							✓													1
	<i>Kampüsteki kütüphane gibi imkânlardan yararlanamama (P)</i>																	✓			1
	Toplam	-	2	4	2	-	1	4	1	3	2	1	1	-	1	1	1	1	-	-	
Öğretim üyesi / Danışman	Bazı öğretim üyelerinin bireysel çabaları/ desteği (P)			✓	✓				✓				✓		✓		✓			✓	7
	<i>Danışmanla yaşanan iletişim sorunu (P)</i>		✓			✓				✓		✓	✓				✓				6
	<i>Danışmanından aldığı dönütler doğrultusunda ilerleme</i>		✓					✓	✓			✓	✓	✓							6
	<i>Danışman değişikliği</i>		✓												✓		✓				3
	<i>Uzaktan eğitime ilk geçişte öğretim üyelerinin uyum sağlayamaması(P)</i>												✓				✓				2
	<i>Danışmanı ile yüz yüze çalışma</i>			✓																	1
	Toplam	-	3	2	1	1	-	1	2	1	-	2	4	1	2	-	4	-	-	1	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir. ** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 6. Yüksek Lisans Program Özellikleri Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Duyuşsal	<i>Tez yazımının getirdiği psikolojik yorgunluk</i>		✓									✓								✓	3
	<i>Öğreneme kaygısı</i>			✓											✓	✓					3
	<i>Diğerlerinden bir adım önde olma isteği</i>							✓											✓		2
	<i>Amacı sadece dersi geçme</i>										✓	✓									2
	Toplam	-	1	1	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	1	1	-	-	1	1	
Bilişsel	<i>Yüksek lisansın program içeriği hakkında yanlış bilgiye sahip olma</i>			✓		✓			✓		✓						✓				5
	<i>Yüksek lisansın program içeriği hakkında bir bilgiye sahip olmama</i>		✓			✓													✓		3
	<i>Yüksek lisansta ders seçimi sırasında içerik hakkında bilgi verilmemesi</i>		✓				✓														2
	<i>Zihinsel yorgunluk</i>			✓																	1
	<i>Uzaktan öğretim programları açılınca doktora devam etme düşüncesi (P)</i>						✓														1
	Toplam	-	2	2	-	2	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	
	<i>Yüz yüze eğitimin disipline etmesi</i>						✓	✓	✓	✓	✓										5
Davranışsal	<i>Araştırmaya/Tez yazımına yönelik dersler seçme</i>			✓										✓					✓	✓	4
	<i>Alan eğitimine yönelik dersler seçme</i>		✓												✓						2
	<i>Uzaktan eğitim sonucunda fiziksel yorgunluğun olmaması (P) / Yüksek lisans derslerinin günlere dağılması nedeniyle fiziksel yorgunluk olmaması</i>			✓						✓											2
	<i>Bilinçsiz ders seçimi</i>						✓														1
	Toplam	-	1	2	-	-	2	1	1	2	1	-	-	1	1	-	-	-	1	1	
	Genel Toplam (N)	4	13	15	5	8	12	11	9	12	8	6	11	5	9	2	9	6	5	8	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Derslerin işlenişi kategorisi dördü olumsuz beşi olumlu olmak üzere toplam dokuz koddan oluşmaktadır. Katılımcıların pandemi döneminde en çok yüz yüze etkileşimin eksikliğinden ($f = 14$) ve yüksek lisans programının uzaktan eğitim yoluyla mümkün ($f = 7$) olabileceğini belirtmişlerdir. En çok etkilenen katılımcının K6.K ($n=6$) olduğu tespit edilmiştir ve pandemide yüz yüze etkileşimin eksikliğinden, derslerin geç saate sarkmasından dolayı canlı dersleri düzenli takip edememesi sonucunda çevrimiçi derslerden verim alamadığı söylemiştir. Buna rağmen yüksek lisans programının uzaktan öğretim yoluyla pandemide mümkün olunabileceğini gördüğünü fakat kendisinin yüz yüze eğitimi tercih edeceğini ifade etmiştir.

İlgi alanı/çalışma konusu kategorisinde yüksek lisansta tezde yazmak istedikleri konulara baktığımızda 13 koddan oluştuğu görülmektedir. Kodlarda eğitimde pandemi konulu çalışmaların ($f = 3$) daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Tercih edilen diğer konular ise öğretmen, fen ve çevre eğitimi ile ilgili olduğu, atanamayan öğretmenler, okul dışı öğrenme ortamları ya da yenilikçi yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Bunun dışında iki kişinin tez konusunu belirlemeye çalıştığı ve K2.E, K3.E ve K12.K'nın ($n = 12$) en çok etkilendiği anlaşılmaktadır.

Akademik etkinliklere katılım kategorisinde iki kod yer almaktadır. Bunlar da K2.E'de görülmektedir. Pandemi döneminde çevrimiçi kongreye katıldığı ($f=1$) ve yüksek lisans süresince kongre bildirisi yayınladığı ($f=1$) görülmektedir.

Zorluklar kategorisi yedi tanesi pandemi dönemi sekizi yüksek lisans hayatında olmak üzere toplam 15 koddan oluşmaktadır. Katılımcıların az da olsa pandemi de ders seçiminde mecburiyetin olmasından ($f = 3$) ve katılımcıların verileri doldururken özverili davranmadıklarını ($f = 3$) belirtmişlerdir. Pandemi döneminde bir araştırma planlamasının zaman aldığını ($f = 2$), veri toplama aracını değiştirmek zorunda kaldıklarını ($f = 2$) ve veri toplamada zorluk yaşadıklarını da ($f = 2$) söylemişlerdir. Ayrıca yüksek lisans hayatının yorucu bir süreç olmasından ($f = 2$) ve yüksek lisansta İngilizce yabancı dil eğitiminin ($f = 2$) verilmemesinden kaynaklı zorluk yaşadıklarını da belirtmişlerdir. Bu kategori de en çok etkilen katılımcıların K3.E ve K7.K'nin ($n=4$) olduğu tespit edilmiştir. K3.E, pandemi de yeni bir araştırma planlamasının zaman aldığını dolayısı ile çalışma grubunu değiştirdiğini, yüksek lisansın yorucu bir süreç olduğundan ve yüksek lisans eğitiminde yabancı dil İngilizce eksikliğinden dolayı

zorluklar yaşadığından bahsetmiştir. K7.K de yüksek lisansta katılımcıların verileri doldururken özverili davranmadıklarını, verilerin analizinde, literatür taraması yaparken ve yüksek lisans eğitiminde yabancı dil İngilizce eksikliğinden dolayı zorlandığını belirtmiştir.

Öğretim üyesi/danışman kategorisinde katılımcıların öğretim üyesi ve danışman ile ilgili yüksek lisans boyunca ya da pandemi sürecinde yaşadıkları durumlar ele alınmıştır. Bu kategoride ikisi olumsuz dördü olumlu toplam altı koddan oluşmaktadır. Olumsuz kodların ikisi de pandemi döneminde meydana gelen sorunlardır. Bunlar danışmanla yaşanan iletişim sorunu ($f = 6$) ve öğretim üyelerinin uzaktan eğitime ilk geçişte uyum sağlayamamasıdır ($f = 2$). Bunun dışında Pandemide yaşanan sorunların üstesinden gelmek için katılımcıların bazıları tercih edilen kod olan bazı öğretim üyelerinin bireysel çabalarının/desteğinin ($f = 7$) olduğu görülmüştür. Tablo incelendiğinde 19 katılımcıdan üç tanesinin danışman değişikliği yaptığı tespit edilmiştir. Bu kategoride en çok etkilenen katılımcıların K12.K ve K16.K ($n = 4$) olduğu görülmektedir. K12.K pandemi döneminde öğretim üyelerinin uzaktan eğitime ilk geçişte uyum sağlayamadığını ama bazı öğretim üyelerinin bireysel çaba ve desteği ile bu sorunu ortadan kaldırdığını ifade etmiştir. Yüksek lisans eğitimi boyunca danışmanından aldığı dönütler doğrultusunda ilerlediğini fakat Pandemide danışmanla iletişim sorunu yaşadığını dile getirmiştir. K16.K da pandemi döneminde öğretim üyelerinin uzaktan eğitime ilk geçişte uyum sağlayamadığını, danışmanı ile pandemide iletişim sorunu yaşadığını ve yüksek lisansta danışman değiştirdiğini söylemiştir.

Kişilerin yüksek lisans programına yönelik sahip oldukları özellikler *duyuşsal, bilişsel ve davranışsal* olarak kategorilere ayrılmıştır. *Duyuşsal* kategori ikisi olumlu ikisi olumsuz olmak üzere toplam dört koddan oluşmaktadır. En çok tercih edilen kodların ise olumsuz kodlar olan tez yazımının getirdiği psikolojik yorgunluk ($f = 3$) ve öğrenememe kaygısı olduğu tespit edilmiştir. Diğer iki olumlu kategori ise amaçlarının sadece dersi geçmek ($f = 2$) ve diğerlerinden bir adım önde olma isteği ($f = 2$) olduğu görülmektedir. En çok etkilenen katılımcının ise K11.K ($n=2$) olduğu görülmektedir. Amacının sadece dersi geçmek olduğunu ama tez yazımının getirdiği psikolojik yorgunluğa da sahip olduğunu dile getirmiştir.

Bilişsel kategorisi dört olumsuz bir olumlu olmak üzere toplam beş koddan oluşmaktadır. En çok tercih edilen kodun ise yüksek lisans programı içeriği hakkında yanlış bir bilgiye sahip olma ($f = 5$) ve yüksek lisans programı içeriği hakkında bir bilgiye sahip olmama ($f = 3$) olduğu görülmektedir. Bunun dışında ders seçimi sırasında içerik hakkında bilgi verilmediği ($f = 2$) ve yüksek lisansta zihinsel yorgunluğun ($f = 1$) meydana geldiğini de belirtilmiştir. Tek olumlu kodun ise pandemi döneminde olduğu gibi uzaktan öğretim yoluyla doktora programı açılırsa, doktora devam etme düşüncesi görülmektedir. K2.E, K3.E, K5.K ve K6.K'nın ($n=2$) etkilendiği görülmektedir K3.E ve K5.K yüksek lisans programının içeriği hakkında yanlış bilgiye sahip olduklarını, K2.E ve K5.K ise yüksek lisans programının içeriği hakkında bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. K2.E ve K6.K yüksek lisans ders seçimi hakkında bilgi verilmediğini dile getirmişlerdir. K3.E ise yüksek lisansın zihinsel yorgunluğa neden olduğunu, K6.K da pandemi dönemindeki gibi yüksek lisans eğitiminin uzaktan öğretim programları ile yapılırsa doktora devam etme düşüncesinin olduğunu söylemiştir.

Davranışsal kategorisi bir olumsuz dört olumlu toplamda beş kategoriden oluşmaktadır. Katılımcılardan bazılarının en çok tercih ettiği kodun yüz yüze eğitimin disipline etmesini ($f = 5$) olduğu görülmüştür. Katılımcılardan bazıları ise araştırma yapacaklarına konulara ve tez yazımına yönelik dersler seçtiklerini ($f=4$) belirtmişlerdir. Tek olumsuz kodun ise bilinçsiz ders seçimi ($f = 1$) olduğu görülmektedir. K3.E, K6.K ve K9.K ($n = 2$) katılımcıların etkilendikleri görülmektedir. K6.K ve K9.K yüz yüze eğitimin disipline ettiğini, K3.E ve K9.K ise pandemi döneminde yüksek lisansın uzaktan eğitimle yapılması ve bunun sonucunda derslerin belirli günlere dağılması sonucunda fiziksel yorgunluklarının oluşmadığını belirtmişlerdir. K3.E araştırma ve tez yazımına yönelik ders seçtiğini belirtirken K6.K ise bilinçsiz ders seçimi yaptığını ifade etmişlerdir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri yüksek lisans program özellikleri temasında derslerin işleniş kategorisinde, yüz yüze etkileşimin eksikliği konusunda K1.K; *“Yani bence yüksek lisans yani gibi nasıl okuldaki eğitimler gibi yüksek lisansında yüz yüze olması daha verimli olabileceğini düşünüyorum. Mesela spss dersinde bizler bilgisayar üzerinde zorlanarak öğrendik, ben bu açıdan katkısı olduğunu düşünmüyorum yani olmadığını düşünüyorum öncelikle onu da belirtelim.*

Yani spss ben yüz yüze öğrenmek isterdim atıyorum yani uygulamalı derslerin yüz yüze olması ile ben daha kolay öğrenebilecekken, çevrimiçi eğitimde daha zor öğrendim çünkü yanımızda beni destekleyen ya da bana yön gösteren bir öğretmen olmadı.” K3.E; *“Yani yüksek lisans bazında dezavantajını yaşadığımız şu yani bilgi paylaşımını birazcık mesela hani ilk başlarda sizlerle tanıştık, orada bir aktarım, bilgi aktarımı meydana geliyordu. Bu bize ama sosyalleşme açısından veya bilgi aktarımı açısından tabii ki dezavantajı oldu.”*, K4.K; *“Gerçi lisansüstü eğitim enstitüsü öyle de sosyal bir meslek olduğu için, daha çok böyle etkileşimde olan meslek ama ne bileyim bir hukuk fakültesi insanlar daha ciddi bir ortam ama eğitim hayatınızda öğrencilerle bir arada olmak etkileşim kurmak çok önemli keza lisansüstü eğitimde de ben böyle bir ortam çok isterdim. Biraz pandemi buna etki yarattı, ister istemez herkes uzaklık bulundurması yani bunu söyleyebilirim.”*, K5.K; *“Hocam belki de işte bu şeyden kaynak yani pandemiden kaynaklı dediğim gibi az önce hani arkadaşlarımın hiç birini görmüyorum, Samimi bir ortamda yaşamak isterdim.”* K6.K; *“... Ama tabi yüz yüze eğitim de olmadığı için hocalarımızla belirtti zaten onlar da planladıkları şeyi normalde yaptıkları şeyi uygulayamadılar tabi ki ya o biraz hani beni çok tatmin etmedi. Bana çok bir zararı olmadı dediğim gibi hani o mesela dediğim şeye ulaşamadım, derslerde yüz yüze olsaydı daha iyi olabilirdi. Yani şöyle olumsuz etkileri oldu, bizde hani yani yüz yüze olsaydı belki hem bizim hocalarla olan iletişimimizde bize bazı deneyimler kazandıracaktı mesela hem de sizlerle olan diğer oradaki arkadaşlarımızla olan iletişimimizde bir şeyler kazandıracaktı.”* K8.E; *“Şimdi yani her hafta okula gittiğimizde insanın ister istemez bir hem öğretmeni tarafından ya da danışmanı tarafından bir denetim mekanizması oluşturuyordu. Çünkü haftalık sizin yapmış olduğunuz ödevler, program bunlar bir şekilde takip ediliyordu.”* K10.E; *“Hani uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklılıkları düşünmeye başladım. Yani ne kadar uzaktan eğitimde birçok etkinliği, birçok Platformu kullansak da gerçekten yüz yüze eğitimdeki kalite kadar bir kalite alamayacağımızı düşünüyorum.”* K11.K; *“Toplanma aşamasında hani çok sıkıntılar yaşadık hani mesela bir konuda takıldığım zaman okula gidip hocama danışmadım yani. Sürekli internet ortamından görüşmeye çalıştık toplanmaya çalıştık o şekilde. O konuda sıkıntılar yaşadım yani. Hani soru sormam gereken yerde de pat diye hocamın yanına gidemiyordum hani teknoloji üzerinden haberleşmeye çalıştık yani toplantılar yaptık ya da işte Whatsapp üzerinden mesajlaştık, hocam burası bu şekilde mi diye.”* K12.K; *“ Ama tabii ki bazı çalışmaları*

yaparken kesinlikle yüz yüze olmanın ayrı bir avantajı var, yani düşüncem değişmedi. Bazı çalışmalarda danışmanımın yanında olmayı tercih ederdim.” K14.K; “Tabi ki hani ders dönemimde benim uzaktan eğitim olarak aldım, ben derslerimi tabi ki hani yakından olsaydı hani okulda alsaydık daha verimli olabilirdi. Hani sağ olsunlar hocalarımızda çok iyi ilgilendiler aslında ama yine bir yüz yüze, göz teması kurmak, uuu ders işlemek daha iyi olurdu. Ama hani işte o zamanki gibi olmuyor hocam hani derse girdiğin gibi olmuyor.” K16.K; “Derslerde uzaktan eğitim olduğu için ve ben ilk döneme denk geldiğim için dersler yapılamadı çünkü sistem daha oturmamıştı ilk dönem öyle geçti, ikinci dönemde işte ikinci dönem daha verimliydi, tabii ki ama yüz yüze eğitim kadar verimli olmadı”. K17.K; “Yani şöyle bazı şeyler pandemiden dolayı eksik kaldığını düşünüyorum yani mesela bir problem çıktığında tek başına savaşıyorum. Çünkü hocalarıma karşı mesela soru sormam gerekiyor, her an ulaşamıyorum. O yüzden zorlandım çünkü tek başınayım yani yardım edecek bir büyüğüm de yanında olmadığı için o yönden biraz zorlandım.” K19.K; “ ... ama diğer türlü hani tez aşamasında olan insanlar için sonuçta çoğu arkadaşımız için bir sınıf ortamı gerek diye o uygulayacak bir sınıf ortamı yok yani tabi onlar bir dezavantaj oldu.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcılar yüksek lisans programlarının uzaktan öğretim yoluyla mümkün olması konusunda ise K3.E; “Yani yüksek lisans bazında hani yüz yüze eğitiminde çok gerçekleşmesi zorunlu olacak düzeyde değil. Yani hani yüksek lisansta yüz yüze eğitim olmadan da bu işleyiş gerçekleşebiliyormuş. Dediğim gibi bu uzaktan eğitim şekliyle de yüksek lisans hani lisans bazında evet sıkıntılar yaşanılabilir ama yüksek lisans bazında gerçekleşir diyelim. Evimizi, çalışanlar olarak kendi mesleğimizi icra edip, boş kalan hafta sonlarında da özellikle hafta sonlarında da iş olmayan zamanlarda da bu yüksek lisans eğitimini almak, bize birazcık daha avantaj sağladı). Fende mesleki çalışmalarımıza engel olmadan, boş zaman diyebileceğimiz zamanlarda daha çok derslerimiz olduğu için bu bir avantajlı konuma geçti. Yani pandemi öncesinde hani dersler olurken, ödevler olurken buradan bu süreçte, uzaktan eğitim sürecinde derslerimiz parça parça ve başka zamanlarda hani gerçekleştiğinden dolayı avantajlı bir konuma düştü diyelim.” K5.K; “Tokat üniversitesi geldi ama pandemi dönemi olmasaydı ben yazmazdım Tokat’ı yani uzaktan eğitimin olmasından kaynaklı olarak ben pandeminin hani o, bence benim için artısı o. Çünkü iki tane çocukla, 26 saat dersle, ekstra başka işlerle benim Tokat’a gelip gitmem, Erzurum-Tokat arası iki saat,

benim gitmem mümkün değildi. O yüzden hani Tokat olmazdı. Pandemiden kaynaklı olarak Tokat'ı kabul etmem, Tokat'ı kazanıp oraya gidip kayıt yaptırmam, benim için bir artı, pandeminin artısı. K6.K; “Ama mesela bu dönem işte nicel veri analizi dersi alıyorum uzaktan ama hiç verimsiz geçmiyor gayet verimli geçiyor benim için. Bazı derslerde sıkıntı olmuyor uzaktan olunca.

KK6: Yani şöyle yüksek lisansa bakış açım da şöyle bir değişiklik oldu ya da şöyle söyleyeyim uzaktan eğitime bakış açım; uzaktan eğitime önceden nasıl olabilir ki böyle bir şey çok verimsizdir mesela Açık öğretim okuyanlar falan vardı nasıl olabilir yani çok verimli olacağını düşünmüyordum. Bana olumlu bir izlenim yarattı ve mesela şeyi merak ettim ileride mesela bu doktora falan yani uzaktan seçenekler olacak mı ya da bazı dersler uzaktan olacak mı? Sonuçta bir yandan çalışıp bir yandan akademik kariyerine devam etmek isteyen kişilerin en büyük problemi; ev ve iş bu üçlüğü nasıl dengeleyeceği problemi. Bunun için hani böyle fırsatlar yaratırlar mı? Özellikle kadınlar için hani büyük bir problem olduğunu düşünüyorum toplumumuzda bizim erkekler birazcık daha akademide yer edinmiş. Hani görüyoruz hocalardan da falan çünkü kadınların daha fazla sorumluluğu var işte bu sorumlulukları alabilenler işte biz buraya gelip bu riski alıp hani zamanımızı verip eğitimimize devam) edebiliyoruz. Belki ileride böyle hani uzaktan eğitim daha efektif hale geldiği zaman böyle imkânlar da sunulabilir diye düşündüm he ben de böyle bir olumlu bir izlenim yarattı bir anlamda. Şunu söyleyebilirim hani tabii üniversite ile de alakalı bir şey zamanları, ders saatlerini ayarlamaları güzel oldu hani benim zaman yönetimim iyi oldu(84) bu uzaktan eğitim sürecinde. Ama yüz yüze eğitim de mi yüksek lisans geçirdiğim bir zamanda oldu 2 aylık iş yükü çok fazlaydı. Yani ben şehir dışından gidip gelmiyordum ama yine de zor oluyordu çalışırken bir yandan derslere katılması o açıdan. O açıdan hani yüksek lisans uzaktan olması beni bir anlamda rahatlattı. Az önce söylediğim şeye geliyor hani biz belirli seviyede öğrenciler olduğumuz için kendi öğrenmelerimizin sorumluluğunu aldığımız için yani her ders için yüz yüze gelmemize gerek kalmazsa eğer ben eğitime ve devam etmek isterim” K8.E; “Yani salgın öncesinde gerçekten bir daha çok özveri isteyen çünkü sonuçta yani ben yaklaşık bir saatlik bir buçuk saatlik bir yoldan gelip gidiyorum. Haftada 1 günümü yüksek lisans için ayırmıştım(84-94). Yani bir fedakârlık söz konusu idi ama pandemiden sonra bu daha çok uzemlere döndü yani uzaktan eğitim şeklinde olduğu için zaten yani uzemlere döndü.” K19.K; “şey yani benim izin alıp Tokat'a gitmem biraz sıkıntı olacaktı, çoğu dersten böyle mağdur kalacaktım,

giremeyecektim ya da bir dersi tekrar izlemem gibi bir avantajım olmayacaktı ama uzaktan eğitimden dolayı derse işte ne bileyim istediğim zaman tekrar dinleyip ya da mümkün olduğu kadar katılabilme avantajı sağladı. Yani bana açıkçası bir yüksek lisans yapabilme fırsatı kazandırdı diyebilirim yani.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Eğitimde pandemi ile ilgili çalışmalar konusunda ise K4.K; “... şu an mesela pandemi dönemi çok rövanşta. Bununla ilgili bir çalışma yaparak ileride böyle bir pandemi döneminde karşılaşılabilecek sorunlar olur ya da başka birçok problem olabilir. Şu an pandemi ağırlıklı bir çalışmaya yöneldim.” K5.K; “Ben uzaktan eğitime yönelik bir çalışma düşünüyorum. Uzaktan eğitimin işin içinde olan insanlar olarak uzaktan eğitimin zorlukları, işte uzaktan eğitimin kazançları üzerine düşünüp uzaktan eğitimin gerçekten sonrasında da yani pandemi bittikten sonra da kullanılması gerektiğini düşünen öğretmenlerdenim. Sadece işte okulda, okulla değil, işte etüt tarzı soru cevaplarla çocukların gelişimlerine katkıda bulunabileceğini düşünüyorum bu çalışmanın. Mesela hiç aklımda olmayan bir düşünce, aklıma girdi. Hani uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklılıkları düşünmeye başladım. Hani bunu yüksek lisansında kullanabilir miyim? Yani ne kadar uzaktan eğitimde birçok etkinliği, birçok Platformu kullansak da gerçekten yüz yüze eğitimdeki kalite kadar bir kalite alamayacağımızı düşünüyorum. Pandemi dönemi yüksek lisansta benim aklıma bu şekilde bir soru işareti koydu. Belki bunun üzerinden tezimi yazarım, bunun üzerinden bir şeyler yapabilirim, düşüncesine girdim.” şeklinde açıklamışlardır.

Çevrimiçi kongreye katılım ve kongre bildirisi yayınlamaya yönelik K2.E; “Örneğin geçen haftalarda hani 2 hafta öncesinde alanımın dışında olmasına rağmen özel eğitimde bir bildiri yayınladık. Her türlü fırsatı değerlendirmeye çalışıyoruz. Cansel hocayla da daha önce bildiri yayınlamıştık .” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar, yüksek lisans programının zorluklarına ait ders seçiminde mecburiyete yönelik ise K4.K; “Akademik açıdan da değişiklik olarak şöyle biz daha çok yüksek lisans dersleri tartışmaya dayalı ve yüz yüze etkileşimli olan dersleri seçmiştim. Ben dersleri seçerken de bu biraz ister istemez olumsuz etkiledi ve yani lisansüstü eğitim değil de sanki uzaktan başka bölüm okuyormuşum da derslere giriyormuşum gibi bir şey oldu.”, K6.K; “Mesela bu dönem almak istediğin bir ders

vardı zamanı uymadı. O yüzden alamadım merak ediyordum.”, K12.K; “Yani uzaktan eğitimde şöyle bir sıkıntı yaşadım ben almak istediğim dersler saatler açısından çakıştığı için bazı dersleri elemek zorunda kaldım, birkaç ders daha almak isterdim, dersleri alamadım.” şeklinde açıklama yapmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri, verilerini toplarken katılımcıların verileri doldurmada özverili davranmamaları konusunda K7.K; “... gittiğim okulların çoğunda anketleri boş verdiler, doldurmadılar, anketlerim kayboldu falan elimden geldiği kadarını yaptım. Veri toplama sürecin de okuldaki öğretmenlerin yarısı anketleri doldurmak istemediği, anketleri kaybettiler, boş verdiler. Boş verilen anketleri komple zaten atmak zorunda kaldım, hiçbir çizik yoktu. O yüzden benim hedefim 200'dü, ben 113 tane toplayabildim anket, anket sayımda ciddi bir düşüş oldu.”, K10.E; “Şimdi yüz yüze salgın yokken çok rahat bir şekilde kişilere erişim oluyordu. Kâğıtlar çıkarıyorsun, anketleri yapıyorsun, topluyorsun rahat şekilde hiçbir korku tedirginliğin yok. Ama salgın dönemine geçtikten sonra acaba ben nasıl veri toplayacağım düşüncesine girdim. Çünkü mesela herkes yarım saatini 40 dakikasını bu şekilde görüşmeye ayırmaz. Yüz yüze bile 5 dakikalık formu doldurmayan kişiler, öyle uzaktan zor erişim sağlarsınız düşüncesindeyim. Bu benim kafamı kurcaladı. Salgın öncesinde veri toplamada sıkıntı yaşanmayacağını düşünürken, salgın sonrasında veri toplamada bir sıkıntı yaşayacağını düşündüm.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Öğretim üyesi/ danışmanı kategorisinde ise katılımcılar bazı öğretim üyelerinin bireysel çabası/ desteği konusunda K3.E; “Uzaktan eğitim üniversite bazında biraz daha gecikmeli oldu, sağ olsun beraber ders aldığımız hocalarımız bu açıklığı fazlası ile giderdi hani diğer derslerde çok fazlasıyla aktif bir ders işleyemesek de, Betül Hocam ve Dekant hocamla birlikte yaptığımız çalışmalar, bu açlığı diyelim, açıklığımızı giderme açısından yani bir sıkıntı oluşturmadi.”, K4.K; “Biz birazcık pandemi döneminde olduğumuz için yüz yüze etkileşimden biraz uzak olması bunu biraz düşürdü diyebilirim ama hocalarımız ve bizler elimizden gelen her şeye yaparak, bu isteklerimizi en üst seviyede karşılamaya çalıştılar diyebilirim.”, K8.E; “Uzaktan eğitim Mart'tan sonra Cansel hocanın dersinde biz hemen hemen yarı yarıya diyelim, uzaktan eğitim aldığımız dönemi de yüz yüze aldığımız dönemi karşılaştıracak olursak bu disiplini Cansel hoca, bu disiplini Cansel hoca bırakmadı, gene haftalık ödevleri eksik etmedi

sağ olsun. Yani aslında bir nevi ödev ne diyeyim, biz açısından öğrenci açısından bir hem motivasyon aracı birincisi hem de bir belli etmeden kişiye planlamaya düzenlemeye sokan bir durum olarak daha çok görülüyordu.” K19.K; “...ben hocaların gerçekten çaba verdiğini, bir şeyler öğrendiğimi ya da güzel şeyler sonuçlandığını hissediyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Danışanınla yaşanan iletişim sorununda ise K2.E; “Çünkü biz bilinçsiz olarak ders seçimi yapmıştık, ilk danışmanım da pek bağlantı kuramamıştık. Örneğin literatür taraması adı altında dersimiz vardı biz onu almamıştık. Yanlış yönlendirmelere uğramıştık, program yeterli aslında ama yönlendirme eksikti. İletişim eksikliği kesinlikle, iletişim eksikliğinden kaynaklanıyor, program eksikliği dediğimiz.”, K9.K; “Danışmanlık boyutuna baktığımız zaman ise şunu söyleyebilirim; danışmanımdan hani memnunuz ama pandemi süreci bu iletişimin kopmasına sebep oldu. Hani danışmanım ya da benimle alakalı olmaktan ziyade, genel şartlardan dolayı o süreci işletemediğimizi düşünüyorum. Bu dönemde benim en büyük sıkıntım şöyle oldu. Dediğim gibi tam tez döneminde, tam seminer döneminde danışmanımdan uzak kalmak, 1 Temmuzdan sonra ki normalleşme de biraz yavaş yavaş çıkmaya başladık dışarıya, görüşmeye başladık danışmanlarımızla. Ama o zamana kadar da üç-dört ayımız geçmiş oldu. Pandeminin yüksek lisans çalışmama işte tek olumsuz etkisi beni biraz sürekli evde olduğumuz için danışmandan uzak etmesi etkiledi tabii ki de.”, K11.K; “ Yani şimdi ben hani tez aşamasına başladığımda, derslerime başladığımda filan Covid-19 salgını yoktu. Verilerimi de toplamıştım. Ben tam bitirmeye yakın bu salgın başladı. Hani danışmanım ya da toplantı konusunda çok sıkıntılar yaşadık. Hani hocamızın uygun zamanında ben müsait olmuyordum ya da ben müsait olmadığım zaman hocamız hani böyle toplantı konusunda çok sıkıntılar yaşadık, zorlandık o konuda. Toplantı aşamasında hani çok sıkıntılar yaşadık hani mesela, bir konuda takıldığım zaman okula gidip hocama danışmadım yani. Sürekli internet ortamından görüşmeye çalıştık toplantıya çalıştık o şekilde. O konuda sıkıntılar yaşadım yani. Mesela 4. döneminde ben mezun oldum, bir dönem uzatmak zorunda kaldım. Çünkü hocamla sık sık danışmanım ya da görüşemediğim için verilerimi analiz ederken sıkıntılar yaşadım. Çünkü verileri analiz etmek sürecinde baya zorlandım yani kendim tek başıma yapamadım. Hani soru sormam gereken yerde de pat diye hocamın yanına gidemiyordum hani teknoloji üzerinden haberleşmeye çalıştık yani toplantılar yaptık ya da işte Whatsapp üzerinden mesajlaştık, hocam burası bu şekilde mi diye. Mesela bir işte diyelim tezimle

ilgili bir bölümü yaptım, dokümanı danışmanıma yolladım, danışmanım bana hemen dönüt verince o kadar çok mutlu oluyordum ki hani yanlış yapsam bile diyordun ki yani yanlış yaptığımı görüyordum, o konuyu hemen böyle hızlı hızlı diyordum ama şurada şunu yanlış yapmışım hemen araştırıyordum mesela. Ama dediğim gibi danışmanımın da elinde olmayan sebeplerden dolayı mesela 3 gün sonra cevap veriyordu ya da 2 gün sonra cevap veriyordu ama dediğim gibi bir dönüt alınca insan hani dönüt aldığını görünce daha bir hırsla, daha bir azimle çalışıyor o şekilde. Ama bu pandemide sürecinde her şey uzadı.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Danışmandan aldığı dönütler doğrultusunda ise K7.K; “Diğer türlü hocalarından her türlü yardım aldım, anlatılan derslerde gayet yeterliydi, özellikle danışmanım çok ilgiliydi yani her konuda yardımcı oldu.”, K8.E; “Öncelik şu şekilde hocam bir danışman hocamla bir tez yazma planı hazırlamıştık. Yani bu daha çok danışman hocanın yönlendirmesiyle tez yazma planına göre ilerledim. Yani bunda yoksa benim, belli bir öncelik kriterleri yoktu. Daha çok tez yazma planına göre belli bir kabataslak bir plan oluşturduk, o plana göre ilerliyoruz.”, K11.K; “...Hani danışmanım yardımcı oldu bana sürekli, şu şekilde şu şekilde yapacaksın diye. Böyle işte yaparız ederiz tarzında böyle hocamla eşim destek verince bir şekilde ilerledi. Sağ olsun danışmanım hiçbir zaman yalnız bırakmadı beni, elinden gelen desteği verdi, o şekilde bitirdik.” , K13.K; “ Hocaların yönlendirmesini olabildiğince hani dikkate alıyorum. İşte onlar şu kaynakları tarayın şu sitelerden yararlanın hani onların söylediklerini yapıyorum, yönergeleri... o konuda hocalarımız oldukça yardımcı oluyor. Onların dediklerini yapıp yani uygula uyguluyorum, bir problem yok yani olduğu gibi kullanıyorum onların verdiklerini.” şeklinde yorum yapmışlardır.

Katılımcıların, yüksek lisans programında yaşadıkları duyuşsal yapıya ait tez yazımının getirdiği psikolojik yorgunluk durumunda ise şu açıklamalarda bulunmuşlardır: K2.E; “İnsanları psikolojik olarak yoruyor. Aslında sürekli tez yazımı ile ilgilenen insanın psikolojisi ister istemez değişiyor ve biz de çok yoğun bir dönemde yasaklara denk geldik. Stres altında çalışıyorsun sürekli ve bu stres atmanız için hiçbir yer bulamıyorsunuz, hiçbir şey yapamıyorsanız kimseyle görüşemiyorsunuz, tamamen hayattan soyutlanıyorsunuz, en büyük zorluğu buydu.” , K11.K; “Olumsuz etkileri çok oldu yani psikolojik yönden filan çok yorulduk, yıprandık. Yani dediğim gibi o kadar çok yıprandım, yoruldum ki gerçekten çok yordu beni psikolojik açıdan yordu. öyle

kolay bir süreç de değil yani tez yazımı gerçekten zor bir aşama hani literatür taraması, işte bu görüşmeleri yazma aşaması...”

Öğrenememe kaygısı durumunda ise K3.E; *“evet ertelemeyi gerçekleştirmedim ama ertelemekten korktum. Mesela özellikle bu aldığımız ders SPSS dersi hani nicel inceleme dersi yani bunu ertelersem ben bu kısmı kaçırırsam), tekrardan nereden öğrenirim? Nereden yaparım korkusuyla ertelemeden kaçındım. Gerçekten spss dersi konusu itibariyle ertelenecek Bir ders değil, evet makale okumada ertelenebilir ama bazı derslerin ertelendiği zaman telafisinin olmayacağını düşündüğüm için aslında bu ertelemeye gerçekleştirmedim. Birazcık da korktum diyebilirim.”* şeklinde, K14.K; *“...hani sonucunda bir şey olmayacağını düşünüyorsunuz ama hani tabi ki de sonucunda bir şey oluyor hani istediğim gibi o konuyu tam net bilmiyorsunuz. Mesela şöyle bir şey oluyordu hani ben o makaleyi analiz etmediğimde, o makaleyi tam net olarak anlamıyordum hoca da anlatsa, hoca ne kadar anlatsa da anlayamıyordum.”* Şeklinde açıklamışlardır.

Katılımcıların, yüksek lisans programında yaşadıkları bilişsel yapıya ait yüksek lisans program içeriği hakkında yanlış bilgiye sahip olma hakkında ise K3.E; *“ilk başlarda ben hani lisans düzeyindeki gibi bir dersler olacağını düşünüyordum. Yani fizik, kimya, biyoloji konuları ile ilgili ama başladığım zaman şunu gördüm. Fen bilimi nasıl öğretilir? Nasıl daha kolaylaştırılır öğretmenlere, öğrencilere? veya bu alanda çalışacak kişilere yardımcı olacak bir konu üzerinde çalışıldığını gördüm ve bu da beni sevindirdi.”*, K8.E; *“Yani ben Fen Bilimi Eğitimi Yüksek Lisans Programında başlangıçta daha çok direkt benim mesleğim ile alakalı, yani işte atıyorum etkinlik geliştirme, planlanması programlanması ya da yürütülmesi anlamında daha çok lisanstan kalan bir alışkanlığımız olduğundan dolayı da belki olabilir hani daha böyle farklı yöntemler ya da fen bilimi ile alakalı daha farklı yaklaşımlar, etkinlikler planlama ya da geliştirme anlamını düşünüyordum. Fakat bu yüksek lisans programına başladıktan sonra bunu bu şekilde olmadığını anladım. Fen bilimi programı ile alakalı olan bölümde hani ben daha çok kendi ders içeriğimizin geliştirilmesi, farklı etkinliklerin, farklı yöntemlerin kullanılması şeklinde beni geliştireceğini düşünüyordum. Ancak programa başladıktan sonra bunun sadece fen dersi özelinde değil de daha genel bir araştırma, yöntem teknik ya da analiz ya da bilgiye ulaşma anlamında bir beklentinin oluşması şeklinde ve bunun da gerçekleştirildiğini*

düşünüyorum.”, K10.E; “Daha çok daha çok şöyle eğitimler aldık işte bilimsel araştırma yöntemleri, mecburen tez yazmak için, ondan sonra spss yine tez için ondan veri toplama hani araç olarak onun yorumlamak olarak. Ondan sonra ya genelde akademik çalışma yapacak ve akademide bu yolda devam edecek öğretmen arkadaşlarım için faydalı olacak eğitimler aldık biz. Ben mesela yüksek lisansa başladığımda öyle olacağını düşünmemiştim hani. Ben şöyle düşündüm, bilmediğinden de olabilir, sormadım da zaten kimseye. Daha çok hani lisans fen bilimi derslerinin üzerine inşa edebileceğimiz konular alacağımı sandım. Örnek veriyorum fizik1, fizik2 almıştık hani bu fizik2'nin daha farklı deneyleri, modelleri onları işleriz diye düşündüm. Kimyada mesela kimya1, kimya2 bitirdik, onunla ilgili deneyler etkinlikler olur diye düşündüm hani. Biraz daha kendi bölümümüzde öğrencilerin işine yarayabilecek konular üzerinden gideriz diye düşünmüştüm ancak yüksek lisansa başladığında gördüm ki daha çok bilimsel araştırma nasıl yapılır, veri nasıl toplanır, veri nasıl yorumlanır gibi zorunlu dersler üzerinden giderek seçmeleri koymuşlardı. Bu yüzden düşündüğüm gibi olmadı hani ben o şekilde düşünmemiştim. Bu da beni şuna yönetti yüksek lisans Türkiye'de devlette çalışan bir öğretmen için değil, daha çok akademik olarak yükselmek isteyen, devamlı orada lisansüstü eğitim derslerine girecek öğretmenler için hazırlanmış bir program olan düşündüm kendince.”, K16.K; “öğrendiklerimin daha da iyi olacağını daha çok beni geliştireceğini düşünürken yani fen bilimi adına çok beklentimin altında kaldı yani. Yani ne bileyim bilimsel süreç becerileri dersi olsun ya da diğer derslerde aldıklarımı da çok bağdaştıramadım yani fenle, yapamadım yani olmadı beklentilerimin altında kaldı yani dersler şey çok katkı sağlayamadı.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcıların, yüksek lisans programında yaşadıkları bilişsel yapıya ait yüksek lisans program içeriği hakkında bir bilgiye sahip olmama konusunda ise K2.E; *“program olarak tez yazımına ait mesela program çok geniş ama gerekli bilgiyi aldığımızı düşünmüyorum ben. Örneğin literatür taraması adı altında dersimiz vardı biz onu almamıştık. Yanlış yönlendirmelere uğramıştık, program yeterli aslında ama yönlendirme eksik. Çünkü yüksek lisansa başlayan insanların tezini nasıl yazıldığı, sadece bilimsel araştırma ve yayın etiği dersinde veriliyor o da yeterli kalmıyor, yeterli olmuyor.”, K5.K; “Yani yüksek lisans aslında belki de böyle beklemiyor muydum yani nasıl olacağını da bilmiyordum belki de yüksek lisansın.”* şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin, yüksek lisans programında yaşadıkları davranışsal yapıya ait yüz yüze eğitimin disipline etmesi konusunda, K6.K; *“Bir de hani böyle evden dinleyince o ciddiyete her zaman şey yapamıyorsun kendimizi büründüremiyoruz. Yüz yüze olsaydı bazı şeyleri daha ciddi konuşur belki daha ileri götürebilirdik.”*, K7.K; *“genel olarak yani ders çalışma zaten şey normal okula gittiğim gibi gidiyordum. Ben pandemi döneminde denk gelmedi için ders aşamam, normal okula gittim dersleri direkt okulda aldım zaten orda bir sıkıntı yaşamadım. Ders aşaması sırasında hiçbir sıkıntı olmadı gayet her şey tıkır tıkırdı.”*, K8.E; *“pandemiden sonra bu daha çok uzemlere döndü yani uzaktan eğitim şeklinde olduğu için zaten yani uzemlere döndü yani verimin yüz yüze eğitimdeki verimin tabii ki çok çok altında. Yani bana soracak olsanız hani yüksek lisansı oturduğunuz yerden evden bilgisayarın başından bitirmek istersiniz yoksa zahmete girip okula gidip gelerek mi bitirmek istersiniz ben ikicisini tercih ederdim. Şimdi yani her hafta okula gittiğimizde insanın ister istemez bir hem öğretmeni tarafından ya da danışmanı tarafından bir denetim mekanizması oluşturuyordu (165). Çünkü haftalık sizin yapmış olduğunuz ödevler, program bunlar bir şekilde takip ediliyordu(86). Uzaktan eğitime geçtiğimiz dönemde yani bu tamamen artık biraz özdenetime bağlı kalmış, kalmak zorunda oldu. Çünkü normal okul zamanı işte rutinimiz vardı sabah sekiz buçukta derse başlıyoruz 4’te çıkıyoruz yani bizim sekiz buçuk ile 4 arasında yapacağımız şeyler bizim öz denetimimizde olan şeyler değildi. Şimdi yani 24 saatin hemen hemen tamamı canlı derslerin haricinde kişinin özdenetim ile kalmış bir süreç onun için bu süreçte de kişilerin kendi motivasyonu sağlayabilmesi, yani yaklaşık bir seneden daha fazla uzun bir süreç içerisinde hani belki bu 10 gün 15 gün ya da 1 ay 2 ay olsa belki insanlar bunu bir şekilde yürütebilirdi ama süreçte uzadıkça insanlar hem bu çalışma disiplini açısından belli bir yıpranmalar meydana geliyor, hem özdenetimi sürdürebilmek motivasyonu kaybetmeden bunu devam ettirebilmek, gerçekten bu sefer kişinin dış denetimden daha ziyade özdenetim daha çok güçlü olması gerektiği konusunda öyle bir genel bir fikrim var.”*, K9.K; *“İşte bu dönemde benim en büyük sıkıntım şöyle oldu. Çalıştıkça daha fazla çalışmayı isteyen bir yapım olduğu için evde çok fazla o disiplini sağlayamadığımı düşünüyorum kendi adıma. O yüzden de verimsiz geçti diyebilirim. Okul açık olsaydı ya da pandemi süreci olmasaydı ben daha verimli bir süreç işletebileceğimi tahmin ediyordum. Ders döneminde biz ders döneminde biz iki dönem benim işte gitmediğin bir dönemi de dâhil edersek bir buçuk dönem boyunca, ders*

konusunda hiçbir sıkıntı yaşamadık. Çünkü öğretmen yani akademisyenlerimiz öğrencilerinden ne beklediğini açıkça dile getiren, yönlendirici ve yardım edici bir tutum sergilediği için bu süreçte hiçbir şekilde sıkıntı yaşamadık, çok daha kolay geçirdik. Dikkat ettiğimiz nokta her şeyi vaktinde zamanında sıkıştırmadan sistemli bir şekilde ilerletmek oldu. Bu şekilde geçirdik ders dönemini, ders dönemi daha kolay geçti diyebilirim.” ve K10.E; “Ders döneminde verilen ödevleri, sunumları araştırmaları daha hızlı rahat bir şekilde zamanında yaparken pandemiden sonra daha hızlı ve zamanında yapmamaya başladım yani yapamamaya başladım. Biraz daha gevşeklik oldu hani zaten pandemi dönemi diye düşündüm herhalde öyle bir eksikliğim oldu.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmaya/ Tez yazımına yönelik dersler seçme konusunda ise K3.E; “hani nitel araştırma yöntemlerini aldım, literatür inceleme dersini aldım, aldığım dersler daha çok tez yazmaya yönelik, iyi ki almışım dediğim dersler diyebilirim.”, K5.K; “... Ondan sonra arayacağım. Hocam ne yapıyoruz diye? çünkü literatür dersinde, literatür dersi aldım ben. Danışman hocamın tavsiyesi ile orada tez konumuza yönelik makaleler okumamız gerekiyor. eee şimdi tez konumu bilirleyim ki ona göre yani boşa kürek çekmemiş olayım.”, K13.K; “... Dört ders alıyorum bu dönem. Aldığım bu dört dersin iki tanesi kesinlikle tez yazarken çok çok işime yarayacak hani dersler...”, K18.K; “Ders aşamasında daha çok kitaplara yöneldim ben aslında çünkü kitaplar çok önemliydi zaten gerek SPSS programları için gerek nicel ve nitel dersler için gerçekten çok etkiliydi. Ekstra olarak hocaların verdiği ödevleri genelde kendi tezime yönelik yazdım hani ona bir hazırlık yapmak için aslında kendi tezime yönelik olarak hazırladım. Öncelikle benim odaklandığım kısım benim önceliğim kendi tezimdi. Biraz önce de bahsettiğim gibi ben kendi tezimden yola çıkarak bu ödevi nasıl yapabilirim, bu ödevi de kendi tezime nasıl bir katkı sağlayabilirim şeklinde ilerletiyordum açıkçası. Önceliğim kesinlikle ve kesinlikle kendi tezime katkı sağlamasıydı.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Tablo 7. Çalışma Stratejisi Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Teslim tarihi yaklaşan görevden başlama		✓		✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
Yaptığı işin içine sinmesi/ödevleri istediği gibi yapması (içsel tatmin)		✓	✓		✓	✓	✓		✓				✓	✓	✓			✓	✓	10
Stratejik plan doğrultusunda ilerleme				✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓		✓		✓	✓		10
Plan-program yapma								✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		8
Yüksek lisans aşamalarını sırasıyla takip etme	✓		✓		✓			✓				✓				✓		✓		7
Uygun zamanı ve ortamı değerlendirme		✓	✓		✓	✓						✓			✓				✓	7
Çalışma planını istediği gibi esnetebilmesi (P)				✓				✓	✓			✓	✓	✓	✓					7
Derste verilen görevlere literatür tarayarak başlama			✓									✓		✓		✓		✓	✓	6
Bilinen dersten başlama (kolaydan)						✓	✓			✓		✓	✓			✓				6
<i>Stratejik bir plan doğrultusunda ilerlememe(P)</i>					✓			✓	✓		✓			✓				✓		6
Ders öncesi hazırlanma				✓	✓	✓	✓									✓				5
Zorlandığında çalışmaya ara verme													✓		✓	✓	✓			4
Çevrimiçi ortamlardan akademik çalışmaları takip etme				✓			✓	✓				✓								4
Verilen görevleri zamana yayma									✓			✓	✓						✓	4
İlgi duyduğu derslere ağırlık verme						✓				✓	✓					✓				4
Not çıkarma							✓				✓		✓				✓		✓	4
Dersin arkasından tekrar yapma													✓		✓			✓		3
Tezi için kaynak taraması yapma							✓	✓	✓											3
Tez konusundaki akademik çalışmaları inceleme				✓		✓													✓	3
<i>Zorunluluklardan kaynaklı günlük planında değişiklik yapma (P)</i>				✓				✓	✓											3
Derslere (düzenli) katılım sağlama					✓								✓			✓				3
Yüksek lisans derslerindeki görevler ile mesleki deneyimlerini ilişkilendirme					✓				✓					✓						3
Zorlu görevlerde uzman desteği					✓		✓													2
Bilmediği yerlerde yardım alma							✓											✓		2
Plan-program yapma (P)				✓														✓		2
<i>Stratejik bir plan doğrultusunda ilerlememe</i>		✓					✓													2
Zor olan derslere ağırlık verme												✓	✓							2
Daha disiplinli öğretim üyesinin dersinden başlama								✓										✓		2
Verilen görevleri küçük parçalara ayırma (P)								✓	✓											2
Zorluklarla karşılaştığında çabalamaya devam etme							✓						✓							2
Tezinde yararlanabileceği derslere ağırlık verme										✓								✓		2

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir. / ** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 7. Çalışma Stratejisi Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(<i>f</i>)
Verilen görevleri küçük parçalara ayırma													✓							1
Tezin katılımcılara bağlı olan kısmına ağırlık verme									✓											1
Daha fazla zaman alan dersten başlama				✓																1
Zorlandığında farklı bir derse geçme													✓							1
KPSS ile akademik çalışmalarını dengeleme				✓																1
Öğretim üyesinin önerdiği kaynaklardan çalışma																		✓		1
Daha az emek isteyen yolu seçme		✓																		1
Verilen süreyi kullanarak çalışmanın detaylandırılması		✓																		1
Genel Toplam (<i>N</i>)	2	5	5	10	10	7	11	11	11	4	5	10	15	7	8	8	8	10	6	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Çalışma Stratejisi temasında üçü olumsuz, 36'sı olumlu toplam 36 koddan oluşmaktadır. Bu kodlardan beş tanesi pandemi döneminde yapılan çalışma stratejileridir. *Çalışma Stratejisi* temasını incelediğimizde öğrencilerin verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmek için kullandıkları stratejiler, erteleme yapmamak için kullandıkları yöntemler, yüksek lisans sürecine ilişkin ödevleri yaparken kullandıkları yöntemler, pandemi döneminde kullandıkları yöntemler ve son olarak da görev ve sorumlulukları yerine getirmediklerinde stratejik plan doğrultusunda ilerlemediği koddan oluşmaktadır. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için kendilerine en uygun olan çalışma prensipleri geliştirdikleri tespit edilmiştir. Bunu yapma amaçlarının akademik erteleme davranışını gerçekleştirmemek olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin verilen görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için kullandıkları stratejilere baktığımızda: daha az emek isteyen yolu seçme, daha fazla zaman alan dersten başlama, daha disiplinli öğretim üyesinin dersinden başlama, teslim tarihi yaklaşan dersten başlama, plan-program yapma, uygun zaman ve ortamı değerlendirme, bilinen (kolaydan) dersten başlama, ders öncesi hazırlanma, verilen görevleri zamana yayma, dersin arkasından tekrar yapma, ilgi duyduğu derslere ağırlık verme, zor olan derslere ağırlık verme, derslere düzenli katılım sağlama, verilen görevleri küçük parçalara ayırma, öğretim üyesinin önerdiği kaynaktan çalışma gibi yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Yüksek lisans sürecine ilişkin ödevleri yaparken kullandığı stratejilere baktığımızda; yüksek lisans derslerindeki görevler ile mesleki deneyimlerini ilişkilendirme, yüksek lisans aşamalarını sırasıyla takip edebilme, çevrimiçi ortamlardan akademik çalışmaları takip etme, tez için kaynak taraması yapma, tez konusundaki akademik çalışmaları inceleme, tezinde yararlanabileceği derslere ağırlık verme, tezin katılımcılara bağlı kısımlarına ağırlık verme, derste verilen görevlere literatür tarayarak başlama gibi yöntemler kullandıkları görülmektedir. Erteleme yapmadıkları için kullandıkları stratejilere baktığımızda stratejik plan doğrultusunda ilerleme, ödevleri istediği gibi yapma/yaptığı işin içine sinmesi, zorlandığında çalışmaya ara verme, zorluklarla karşılaştığında çabalamaya devam etme, zorlandığında farklı bir derse geçme, KPSS ile akademik çalışmalarını dengeleme, bilmediği yerlerde yardım alma, zorlu görevlerde uzman desteği yöntemlerini kullandıkları görülmektedir. En son olarak da yüksek lisans eğitimi boyunca görev ve sorumlulukları yerine getirmede zorlanınca stratejik bir plan doğrultusunda ilerleyemedikleri görülmektedir. Pandemi sürecinde ise çalışma planını

istediği gibi esnetebildiği, plan program yaptığı, verilen görevleri küçük parçalara ayırdığı, zorluklardan kaynaklı günlük planında değişiklik yaptığı ve stratejik bir plan doğrultusunda ilerleyememe kodlarının olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar tarafından tercih edilen çalışma stratejilerin; teslim tarihi yaklaşan görevden başlama ($f = 14$), yaptığı işin içine sinmesi ($f = 10$), stratejik plan doğrultusunda ilerleme ($f = 10$), plan-program yaparak ilerleme ($f = 8$), uygun zamanı/ ortamı değerlendirme ($f = 7$), yüksek lisans çalışmalarını sırasıyla takip etme ($f = 7$) ve pandemi döneminde çalışma planını istediği gibi esnetebilme ($f = 7$) olduğu tespit edilmiştir. Pandemide tercih edilen çalışma stratejileri ise stratejik bir plan doğrultusunda ilerlememe ($f = 6$) ve yüksek lisans süresi boyunca stratejik bir plan doğrultusunda ilerlememedir ($f = 2$). Buradan çıkarılan sonuç pandeminin bireylerin çalışma düzenini bozduğu ve motivasyonlarını düşürdüğü dolayısıyla da planları doğrultusunda ilerleyemedikleri görülmektedir. Bu sebeple pandemi sürecinde zorluklardan kaynaklı günlük planlarında değişiklik yapma ($f = 3$) kodu da bunu desteklemektedir. Çalışma stratejisi teması incelendiğinde fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için kendilerine uygun olan en iyi çözüm yolu buldukları görülmektedir. Bu bağlamda en fazla çalışma stratejisi kullananların K13.K ($n=15$), K7.K ($n=11$), K8.E ($n=11$) ve K9.E ($n=11$)'nin oldukları görülmektedir. K13.K: teslim tarihi yaklaşan görevden başladığını, stratejik plan doğrultusunda ilerlediğini, plan-program yaptığını, bilinen dersten başladığını, not çıkardığını, derslerin arkasından tekrar yaptığını, derslere düzenli katılım sağladığını, zor olan derslere ağırlık verdiğini, zorlansa da çabalamaya devam ettiğini, zorlandığında farklı bir derse geçtiğini ve verilen görevleri küçük parçalara ayırarak görev ve sorumluluklarını yerine getirdiğini söylemiştir. K7.K ve K9.E, teslim tarihi yaklaştığı görevden başladıklarını, ödevleri içlerine sinerek, istedikleri gibi yaptıklarını belirtmişlerdir. K8.E ve K9.E stratejik plan doğrultusunda ilerlediklerini, K8.E plan-program yaptığını, yüksek lisans aşamalarını sırasıyla takip ettiğini ve disiplinli öğretim üyesinin dersinden başladığını ifade etmiştir. K8.E ve K9.E pandemi sürecinde çalışma planını istediği gibi esnetebildiklerini, zorluktan kaynaklı günlük planlarında değişiklik yaptıklarını, verilen görevleri küçük parçalara ayırdıklarını fakat pandemi sürecinde stratejik bir plan doğrultusunda ilerleyemedikleri söylemişlerdir. K7.K ise bilinen dersten başladığını, not çıkardığı, ders öncesi hazırlandığını, bilmediği yerlerde uzman desteği aldığını, zorluklarla karşılaştığında çabalamaya devam etmesine rağmen stratejik bir plan doğrultusunda ilerleyemediği

belirtmiştir. Buna rağmen K7.K ve K8.E çevrimiçi ortamlarda akademik çalışmaları takip ettiklerini söylemişlerdir. K9.E verilen görevleri zamana yaydığını, yüksek lisans derslerindeki görevler ile mesleki deneyimlerini ilişkilendirdikleri bunun dışında tezin katılımcılara bağlı kısmına ağırlık verdiğini ifade etmiştir. Ayrıca K7.K, K8.E ve K9.E tez için kaynak taraması yaptıkları görülmektedir.

Katılımcılar çalışma stratejisi olarak kullandıkları teslim tarihi yaklaşan görevden başlama konusunda K4.K; “ Söyle söyleyebilirim KPSS daha çok ağırlık veriyorum çünkü ders sayımız zaten sınırlı olmasından dolayı yani şöyle diyebilirim, yüzde yetmiş kpss çalışıyorum diyebilirim. Bunun dışında kalan süreci de olabildiğince en fazla yani sorunlarımı halledecek şekilde, atıyorum vizeleri daha fazla zaman ayırmam gerekiyorsa da konuyu daha fazla çalışmam gerek yoksa KPSS’de süremi bu tarafa aktarıyorum yani direk orada sürem bitti demiyorum. Sürecimi hangisinde daha fazla zaman ayırmam gerekiyorsa ona planlıyorum. O şekilde devam ediyorum, bazen oluyor ki KPSS’yi çalışmayıp vize final haftam da tamamen derslerim odaklandığım da oluyor. Önem sırasına göre değişiyor aslında, önceliğimi belirlerken gününe göre bakıyorum. Derslerim hangi gün veya da hangi çalışmanın, bugün mesela saat beşte dersim varsa bir önceki gün bugünkü dersi odaklanıyorum. En yakın zamanda hangisi varsa önceliği mi ona geçiriyorum.”, K5.K; “...Ayrıca biraz da şey oldu hocam hayatımda zaten hani dediğim gibi çok iş olduğu zaman, onları belirli zaman aralıklarında yapmak zorundasınız. İşte derslerin süresi, saati vesaire bunlar da belki de işte hani net olduğu için ilerlemek daha kolay oldu. Yüksek lisansta yani açıkçası şöyle, zaman anlamında hocam şimdi mesela diyelim ki işte a hocası ödev verdi, b hocası ödev verdi. İşte ikisinin arasında diyelim ki a hocası 2 gün verdi b hocası 10 güne verdi. İlk önce öncelik az süresi olan oluyor. Şu an yani yapmam gerekenleri şu an yapıyorum yani bu bunu almam gerekiyor, bunu yapmam gerekiyor, o yüzden yapıyorum o şekilde ama mesela benim bir konuya ilgim var diyelim ki o konu üzerinde araştırma yapayım diyebilecek bir vaktim yok şu an. İllaki bana biri onu görev olarak verecekler ki ben araştırma yapayım yani.”, K7.K; “ilk sırada gelen kriter şeydi süre tabii ki yani hani hangi tarihte olacağı.” şeklinde K9.K; “Ders aşamasında yani teslim tarihi en yakın olan ödevi ön plana aldım.”, K11.K; “Ödevleri hangi sıraya göre yapıyorum şimdi hocam şöyle söyleyeyim en erken hangi tarih diyelim mesela hocamız işte biri bir gün önce verilmesi gerekiyor, biri bir gün sonra hangisinin tarihi ilk önce ise onu sıraya koyarım ben.”, K16.K; “Öncelikli olan ilk önce teslim edilmesi

gerekenleri yapmaya çalışıyorum. Bu süreçte de kolay olandan başlayarak yapıyorum. Kolaydan zora doğru gidiyorum ama önceliğim ilk önce teslim edilmesi gereken ödev varsa onun üzerine yoğunlaşıyorum.”, K17.K; “ ...Acil olanları mesela ön sırayı alıyorum ödevimi, aslında programlama yapıyorum mesela aciliyeti olanları şeyleri alıyorum ön tarihlere alıp ilerliyorum böyle yani ekstra olarak nasıl yapıyorum hiç düşünmedim. Hocam onlar için özel bir öncelik yok yani tarihi hangisi yakınsa onu yapıp hemen gönderiyorum, en yakın olanı yapmaya çalıştım, en yakını gönderdim sırayla böyle yaptım gitti yani onlar da sıralamasını öyle yapıyorum.” ve K19.K; “Zaman kavramı bunda biraz daha önemli oluyor hani teslim tarihi daha yakın ödev öncelik veriyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Yaptığı işin içine sinmesi/ ödevleri istediği gibi yapması çalışma stratejisi durumunda ise K2.E; “Ben bir de daha uzun döneme yaydım yani yaptığım işten emin olmak istedim. Eksiksiz olması yönünde, çalışmalarını sürdürdük. Ve bunu da uzun bir döneme yaydık. ... Yani öyle bir hakkımız olduğunu düşünüyorduk ben daha çok iş aceleyle gelmesin, hani kusursuz olması için çabaladık biz tezimiz için. Çünkü benim değişkenim, 3 değişken; alt boyutları ile 7-8 değişkeni buluyor. Daha detaylı çalıştık, biraz ince eleyip sık dokuduk. Ben tamamen zaman için kullandım.”, K5.K; “ ...mizaç olarak da ben bir işin yarım bırakmayı seven bir insan değilim yani mizacında bana uymuyor yani yaptığım şeyler de o iş noktalanmalı yani çok mükemmeliyetçi değilim ama olabildiğince de iyi bitmeli.”, K7.K; “ ...Anlamadığım yeri kesinlikle bu da olmasın demedim yani üstüne gittim, anlayana kadar tekrar tekrar tekrar çalıştım atlamadım. Tez yazma sürem benim biraz işte uzun oldu, özellikle veri girişi benim için veri girmek, bunları gruplandırmak falan analizler, bu benim için birazcık uzun sürdü. İçerik analizi falan yaptığım için birazcık uzun sürdü, zaman aldı. 1,5- 2 ay en az sürüyor. Bir daha hata yapmamak için sürekli kontrol ediyorum falan filan sayılarda rakamlarda sıkıntı olmasın, titiz davranmak zorunda kalıyorsun.”, K13.K; “Her şeyi öncesinden bitiririm yani hiçbir şey son gün teslim etme ya da yapma huyum zaten yoktur. Her şeyimi önceden yaparım, kontrol ederim yani hiç öyle bir sıkıntı yaşamadım...”, K15.K; “En çok dikkat ettiğim şey bizden istenileni tam olarak karşılığını verebilmek, O gün hemen o gün başlarım en çok dikkat ettiğim zaman ve kriterlerin birebir uyumlu olması ve baştan sağma yapmayı sevmiyorum yani yaptığım zaman iyisi olsun diye daha fazla zaman ayırıyorum öyle yani.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar stratejik plan doğrultusunda ilerleme konusunda ise K4.K; *“Öncelikle ben günümü şöyle planlıyorum. Bir taraftan ben KPSS'ye hazırlanıyorum, derslerin olmadığı sürede de ben KPSS çalışması ile sürdürüyorum. Dersimin olduğu zaman var da zaten sistemde hangi dersle ilgili ders işlenecek de o gün hocalar önceden anlatacakları notları ya da Pdfleri koyuyorlar sisteme. Öncelikle ben onları bilerek okuyarak gidiyorum, bu benim derslere bu benim hem hoca önceden düşünme fırsatı vermiş oluyor. Hem de konuya sıfır bilgileriyle daha ön hazırlık yapmamı sağlıyor. Onun dışında derslere böyle hazırlanıyorum, sınav sürecinde de ben hastalandığım zaman biz vize haftasında ve ben önceden çalışmalarım yaptığım için çok rahat etmiştim. Sürece önceden planlayarak, sınavlardan bir hafta öncesine genellikle konularımı bitirip, sınav haftası genelde hazır olmaya çalışıyorum. Yani öncelikle planlama yapıyorum özellikle aileme de söylüyorum bunu benim bugün bu bu programım var lütfen bununla ilgili işte ya da canlı dersim varsa beni rahatsız etmeyin. Bugünkü görüşmem de olduğu gibi saat 5 te benim görüşmem var, o yüzden lütfen bu saatte bir şey bir koymayın, oda bana ait olsun gibi söylüyorum. Ailem bu şekilde toparlıyorum zaten dışarı çıkmıyoruz, kendi çalışmalarında da diyorum ya Öznur bunu bu şekilde yapmalısın, böyle yapmalısın gibi kendimi bu şeklin planlıyorum diyebilirim.”*, K5.K; *“...Onu planlarken ona göre planlıyorum. Mesela yani ben şöyle notlar alıyorum hocam o günü yapılacak işlerini mutlaka, bir defterim var benim. Yapılacak işleri işte bugün şu işi yapacaksın bunu yapacaksın. Bazen yapılacak bir sürü iş oluyor. Onları not alıyorum yaptıkça da üzerini çiziyorum. Aynı onun gibi yüksek lisansta da şimdi mesela bu haftadan itibaren yüksek lisans için yazacağım bunları. İşte bu hafta işte şu makaleyi tara, bu hafta bunu yap şeklinde bu şekilde ilerleteceğim.”*, K6.K; *“Ben önce bir planlama yapıyorum. Genelde de son güne bırakmadan yaparım. Derslerde böyle ilk haftaları seçerim yani böyle ilk baştan yapmayı daha çok seviyorum ya planımı ona göre yapıyorum. Planda sıralıyorum işte önce araştırma yapmakla başlıyorum, sonra bir taslak oluşturuyorum, bir şekilde ortaya çıkıyor. Aslında geçen dönemden ben de 5 ders almıştım, bazı derslerin ödevleri belliydi. eee ben o belli olanları ilk haftalara aldım. Yani şey hocalar gönüllü olan var mı dediğinde, diğerleri de zaten eklenince onlar da beni bir sıraya girmiş oldu. Vize haftasında böyle bir iki üç ödev bir araya geldi.”*, K8.K; *“...Hani şey ihtimalini göze aldık hani öğrencilerden veriyi yüz yüze eğitime başlayamazsak yani öğrencilerden veri nasıl toplayabiliriz bunu da planlanmasını yaptık. Verileri topladıktan sonra zaten veri toplama süreci ne kadar*

ben, belli bir taslak oluşturmıştım. Hani bu tezin taslağı bir şey aşamasında hani böyle haftalık ya da aylık değil de en azından belli basamaklar şeklinde işte giriş bölümünde neler olacak, kavramsal çerçevede neler olacağı şeklinde bunu basamak basamak kabataslak hani böyle direkt gün ya da hafta olarak değil de işte misal atıyorum Nisanın sonuna kadar şu bölümü bitirmem gerekiyor şeklinde. En önemlisi bu aslında, bütün bir planı bütün sürece göre düşünmekten daha ziyade belli bir bölümü, belli bir zaman dilimine paylaştırarak ilerlemeye çalışıyorum. Yani bu daha çok danışman hocanın yönlendirmesiyle tez yazma planına göre ilerledim. Yani bunda yoksa benim, belli bir öncelik kriterleri yoktu. Daha çok tez yazma planına göre belli bir kabataslak bir plan oluşturduk, o plana göre ilerliyoruz.”, K9.K; “*Bu yolu izlerken ilk olarak tabii ki bu yolu bulmak için biraz zaman harcadım. Bu yolda dikkat ettiğim en önemli noktalardan birisi adım adım gitmek. Eğer ödevin veya çalışmanın boyutuna göre veya işte tezin boyutuna göre mesela şu anda tez döneminde tezin bölümlerini yazarken her gün haftada her gün ya da en azından haftada bir 4 gün yaklaşık olarak kaç saat harcıyorum diyelim mesela en azından 4-5 saatimi masa başında geçiriyorum.”*, K18.K; “*Şöyle hocam bundan öncesinde bahsettiğim gibi pandemi sürecinden öncesinde bir programın vardı ve o şekilde ilerliyordum ama o zamanlar kendime ayırabileceğim vaktim de oluyordu. ders aşamasında ikili yürüttüğüm için hocam bir yerde eksik kaldığım zaman diğer taraftan onu tamamlayabiliyordum açıkçası yani şöyle söyleyeyim taramayı yaparken aslında ileriki adımda kitaplardan bana gösterilen yolu izleyerek ileriki adımda ne yapmam gerektiğini fark edebiliyordum.”* şeklinde açıklama yapmışlardır.

Yüksek lisans aşamalarını takip etme çalışma stratejisinde ise katılımcılar K1K; “*Yani araştırma izinleri alıp sonrasında, şu anda bende öğretmenler üzere çalışmam yapıyorum fen bilimi öğretmenleri üzerine bunda da araştırma izinlerini alıp, anketler doldurup, işte görüşme yapacağım .”*, K3.E; “*... şu anda ilk başta literatür taraması ile onların özetlerini şu anda inceliyorum ve bir taraftan da verilerini topluyorum, daha sonra da onunla alakalı bilgi araştırmalarını ortaya çıkaracağım. Yani şu süreçte şuan da literatür kısmına ve dediğim gibi veri toplama aşamasını yapıyorum. İlk başta yapılmış çalışmalara bir göz atıyorum öncelikle. Nasıl yapmışlar, nasıl etmişler ilk başta hani ilk birkaç tane makale veya tezden inceleme yapıyorum.”*, K8.E; “*şimdi yüksek lisans zaten ders dönemini bitirdiğimde, tez konumu belirlemem ya tez önerisini vermem gerekiyordu ki yani hemen devam ettirebileyim. Onun için tez önerisini fazla*

geciktirmedim. Birinci aşama tez önerisini verdikten sonra, bir süre veri toplama aracını yani konumuzu belirledik, tez konumuzu belirledik ama konumuza uygun veri toplama aracını bir süre bulamadık. Şimdi tez yazma bölümünde bir bölüm bitirmeden diğerine atlama şeklinde bir hani boşluk bırakarak ilerleme şeklinde de devam etmek istemedim. Şimdi girişi yazdım, kavramsal çerçeveyi yazdım, yöntemi yazdım...”, K18.K; “Ders aşamasında ikili yürüttüğüm için hocam bir yerde eksik kaldığım zaman diğer taraftan onu tamamlayabiliyordum açıkçası yani şöyle söyleyeyim taramayı yaparken aslında ileriki adımda kitaplardan bana gösterilen yolu izleyerek ileriki adımda ne yapmam gerektiğini fark edebiliyordum.” Şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Uygun zamanı ve ortamı değerlendirme konusunda ise K2.E; “... Doğrusu fırsatları değerlendiriyorum. Örneğin geçen haftalarda hani 2 hafta öncesinde alanımın dışında olmasına rağmen özel eğitimde bir bildiri yayınladık. Her türlü fırsatı değerlendirmeye çalışıyoruz.”, K5.K; “Ben gerçi bu dönem ders saatlerinde mesela akşam değil hafta içinde gündüz saatlerinde ya da işte cumartesi mesela sabah saatlerinde o da benim için bir artı oldu aslında. Tamam dersler falan var ama en azından akşamları bana kaldı yani ekstra, işte yapacak işlerim de işte saat 9'a kadar yüksek lisans dersim var, olmuyorum yani çocukların ödevlerine daha fazla vakit ayırabiliyorum yani işte kendi çalışmam, çalışma yapacaksan kendim o çalışmalarını işte gece çocuklar yattıktan sonra daha rahatlıkla yapabiliyorum. O yüzden bu ders saatlerinin hafta içinde mesai saatleri içerisinde olması beni rahatlattı, derslerimizde ona göre denk geldi gerçekten”, K6.K; “ Bir şey kafamda iken onu boş bulduğum vakitlerde üzerine ekleyerek gitmeyi seviyorum hani. Geçen dönemden ben de 5 ders almıştım, bazı derslerin ödevleri belliydi. Ben o belli olanları ilk haftalara aldım. Yani şey hocalar gönüllü olan var mı dediğinde, diğerleri de zaten eklenince onlar da beni bir sıraya girmiş oldu. Vize haftasında böyle bir iki üç ödev bir araya geldi. Onda da birini bitirip diğerine başladım ya da mesela öbüründen sıkılınca biraz ona baktım. İşte şuraya kadar ilerleyim dedim, burayı unutmayayım kaldığım yeri oradan devam edeyim, dedim. O şekilde hallettim hatta o vize haftasında yine okulların da sakin olduğu bir zamana denk gelmişti galiba yanlış hatırlamıyorsam. Haa pardon şey okulların ara tatili olmuştu. Vize haftası da sonraki haftaydı ben o tatil olan haftayı değerlendim mesela vize haftasında sıkıntı yaşamadım. Bir ödev varsa önce onu bitirmeye çalışırım. Onu da boş vakitte yapmaya çalışıyorum.”, K19.K; “...Tabii

mümkün olduğu kadar bunları da işte çocukları biraz uyutup, şey yaptıktan sonra sessiz bir ortamda yapmaya çalışıyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcılar çalışma planını istediği gibi esnetebilmesi durumunda ise: K4.K; *“Pandemi yüksek lisans çalışmalarına olumlu etkisi şunu söyleyebilirim. Bir kere zamandan tasarruf etmenizi sağladığını söyleyebilirim. Çalışma yaparken kendi istediğimiz süremizi kendimizin tasarlayıp derslere bağlandıktan sonra çalışmalarımızı kendimiz belirlememiz. Özellikle aileme de söylüyorum bunu benim bugün bu bu programım var lütfen bununla ilgili işte ya da canlı dersim varsa beni rahatsız etmeyin. Bugünkü görüşmem de olduğu gibi saat 5 te benim görüşmem var, o yüzden lütfen bu saatte bir şey bir koymayın, oda bana ait olsun gibi söylüyorum. Ailem bu şekilde toparlıyorum zaten dışarı çıkmıyoruz, kendi çalışmalarında da diyorum ya Öznur bunu bu şekilde yapmalısın, böyle yapmalısın gibi kendimi bu şeklin planlıyorum diyebilirim.”*, K8.E; *“... evet planlama açısından tabii ki çünkü burada planlama yapacak olan kişi de sizsiniz, bu planlama yürütecek olan kişi de sizsiniz, yani tamamen iç denetim mekanizması burada çalışıyor. Tabi burada iç denetim mekanizması olduğu için yani kişiye bunu çeşitli bahaneler üretilip kendisi bunu erteleyebiliyor ya da kendi kendine bunları alakalı işini yapmadığı zaman bir savunma mekanizması geliştiriyor yani işte şu işim vardı ondan yapamadım ya da şu işimi halledeyim ondan sonra yapayım işimi halledeyim ondan sonra yapayım gibi bir erteleme durumuna da giriyor. Daha çok kişinin disipline edici değil de daha fazla insanları bu kendi öz denetimlerine bırakan bir süreç içerisinde bırakmak zorunda kaldı. Çünkü normal okul zamanı işte rutinimiz vardı sabah sekiz buçukta derse başlıyoruz 4'te çıkıyoruz yani bizim sekiz buçuk ile 4 arasında yapacağımız şeyler bizim öz denetimimizde olan şeyler değildi. Şimdi yani 24 saatin hemen hemen tamamı canlı derslerin haricinde kişinin özdenetim ile kalmış bir süreç onun için bu süreçte de kişilerin kendi motivasyonu sağlayabilmesi, yani yaklaşık bir seneden daha fazla uzun bir süreç içerisinde hani belki bu 10 gün 15 gün ya da 1 ay 2 ay olsa belki insanlar bunu bir şekilde yürütebilirdi ama süreçte uzadıkça insanlar hem bu çalışma disiplini açısından belli bir yıpranmalar meydana geliyor, hem özdenetimi sürdürebilmek motivasyonu kaybetmeden bunu devam ettirebilmek, gerçekten bu sefer kişinin dış denetimden daha ziyade özdenetim daha çok güçlü olması gerektiği konusunda öyle bir genel bir fikrim var.”*, K13.K; *“...Hemen peşine çalışmayı tercih ediyorum, o gün tekrar mutlaka yapıyorum. Ödev vesaire varsa bir hafta mı ayırdığım da oluyor hani dersleri bölüp ani tamamen yoğunluğuma bağlı*

aslında videoları günlere dağıttığım oluyor işte birinci dersin videosunu bir gün dinliyorum, ikinci dersin videosunu bazen bir oturuyorum hepsini beraber, tamamen günümün yoğunluğuna göre hani şekillendiriyorum.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri çalışma stratejisi olarak plan-program yapma konusunda ise K8.E; *“Uzaktan eğitime geçtiğimiz dönemde yani bu tamamen artık biraz özdenetime bağlı kalmış, kalmak zorunda oldu.... Öğrencilerden veriyi yüz yüze eğitime başlayamazsak yani öğrencilerden veri nasıl toplayabiliriz bunu da planlanmasını yaptık. Verileri topladıktan sonra zaten veri toplama süreci ne kadar ben, belli bir taslak oluşturmuştum. Yani hani işte tez aşamasında onun için söylemiş olayım giriş bölümünü diyelim ki kasımın sonuna kadar bitirmem gerekiyor ya da yöntem bölümünü nisanın sonuna kadar bitirmem gerekiyor. Yani mesela şu anda bulguları mayısın sonuna kadar bitirip sonuç bölümüne geçmem lazım diye bölüm planlayarak zamana yayıyorum.”*, K11.K; *“Ben planlı çalışmayı seviyorum, genelde plan yapıyordum. Yani elimizde olmayan sebeplerden dolayı planlarımız bazen uygun gitmiyor olabiliyordu ama genelde planlı çalışıyordum ben.”*. K14.K; *“...şu gün şu saate kadar şunu çalışacağım, ondan sonrasında da bunu çalışacağım hani o gün o görevi yapmam gerekiyorsa da, o güne bir saat ayarlıyordum, o gün o saatte onu çalışıyordum.”*, K15.K; *“ödev olduğu zaman hocam şöyle yapıyordum ödevin olduğu gün ödev o gün verildi, akşam yatmaya kadar belirli bir zaman kalıyor. O yatana kadar, o gün dersten sonra tamamen o ödevle ilgili zaten o gün öğrendiğimiz için hemen o gün bildiklerimle bir şeyler, iskeletini oluşturup daha sonra dersin zamanını mesela Salı günü ise hafta sonra bırakıp hafta sonu pazar günü tamamen ödevlere ayırıp diğer derse kadar en azından bitirmiş olmayı hedefliyorum. Genelde öyle yapıyorum çünkü ders çalıştığım için bir programım var. O programı da yüksek lisans derslerine göre ayarlamıştım. Pazar günlerimi ödevlere ayırmıştım, pazar günü ödevleri yapıyordum ama her gün yani o ödevin verildiği gün bir taslağını oluşturunuyordum, not tutuyordum, bunlar yapılması gerekir şu şekilde yapman gerekiyor diye.”* açıklamalarda bulunmuşlardır.

Tablo 8. Akademik Kazanımlar Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Alan eğitimi			✓					✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	10
Bilimsel araştırma yöntemleri				✓	✓			✓	✓	✓		✓			✓		✓		✓	9
Akademik makale okuma				✓	✓										✓		✓	✓	✓	6
Öğrendiklerini meslekte kullanma	✓					✓			✓	✓		✓	✓						✓	6
SPSS programını kullanma	✓	✓							✓	✓									✓	5
Literatür tarama					✓				✓	✓							✓			4
Tez /Akademik yazım									✓	✓			✓							3
Akademik ingilizce			✓	✓									✓							3
Makale yazma					✓				✓											2
Tez konusu							✓													1
Kaynaklara ulaşma				✓																1
Genel Toplam (N)	2	1	2	4	4	2	2	2	6	6	-	3	4	1	3	1	3	1	4	

*Olumsuz ifadeler italik yazı ile belirtilmiştir.

** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde *Akademik kazanımlar* teması toplam 11 koddan oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların en çok tercih ettikleri kodun alan eğitiminde kendini geliştirdikleri ($f = 15$), bilimsel araştırma yöntemlerini öğrendiklerini ($f = 9$), akademik olarak makale okumayı öğrendikleri ($f = 6$) ve öğrendikleri bilgileri meslekte kullandıkları ($f = 6$) görülmektedir. Tablo incelendiğinde yüksek lisans eğitimi boyunca öğrendikleri konularda akademik alanda yardımcı olacak; SPSS programını kullanmayı, literatür taramayı, tez/akademik yazımı, makale yazmayı, kaynaklara ulaşmayı, tez konusunu bulmaya yönelik kazanımlar elde ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda akademik kazanımın genel toplamına baktığımızda en çok K9.K ve K10.E'nin ($n=6$) sahip oldukları tespit edilmiştir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri lisansüstü eğitimde kazandıkları akademik kazanımlardan alan eğitimi konusunda K3.K; “*ilk başlarda ben hani lisans düzeyindeki gibi bir dersler olacağını düşünüyordum. Yani fizik, kimya, biyoloji konuları ile ilgili ama başladığım zaman şunu gördüm. Fen bilimi nasıl öğretilir? Nasıl daha kolaylaştırılır öğretmenlere, öğrencilere ve ya bu alanda çalışacak kişilere yardımcı olacak bir konu üzerinde çalışıldığını gördüm ve bu da beni sevindirdi. Yani hani buradaki fen bilimi eğitimi alanında çalışma öğrencilerin ve öğretmenlerin daha kolay bir şekilde anlatılacağını, öğrettikleri için de yani buradaki hedef doğrultum dediğim gibi en başta ilk başlarda çok fazla araştırma yapmadan da giriş yaptım diyelim, dediğim gibi alan üzerine çalışılacak zannediyordum. Ama eğitimini aldığımız için daha çok öğretim yöntemine ağırlık verdiğinden bu da beni sevindirdi diyelim. Ama burada bu Yüksek Lisans Programı sayesinde de hani daha çok öğrencilere bilimsel olarak nasıl yaklaşmamız gerektiğini, konulara bilimsel olarak nasıl yaklaşmamız gerektiğini gördüğüm için de bu yüksek lisans programı bana çok fazla şey kattı diyebilirim.*”, K9.K; “*Eğitim fakültelerinde yapılan çalışmalar, bizim sahada yaptığımız çalışmaları biraz daha genişletiyor. Mesela biyoloji dersinde benim tespit ettiğim bir eksiklik ya da tespit ettiğim bir problemi bilim insanların çalışmış farklı yerlerde ve sonuçlarını ortaya koymuş oluyorlar ve onların ortaya koydukları sonuçlara bakarak da ben kendime mesela bir yol çizebiliyorum mesela bunu en çok nerede fark ediyorsun dersin mesela kavram yanılgıları ile ilgili yapılan deneysel çalışmalarda veya gözlem çalışmalarında bunu tespit edebiliyorum. Olaya dediğim gibi daha yüksek bir açıdan bakmamızı sağlıyor bu gibi örnekleri çoğaltabiliriz tabi ki de. Derslerimizi işlerken ya da okul ortamında karşılaştığımız problemleri nasıl*

çözeceğimizle ilgili bize şey verebiliyor, bilgi verebiliyor yapılan çalışmalar.”, K10.E; “daha çok öğrencilerimin ben ders anlattığım konularda hangi öğretim yöntem tekniği kullandığında daha fazla verim alırım. Onlar hangi öğretim yöntemi dinlediğinde daha iyi beni anlarlar, dersi nasıl işlersem çocuklarda daha çok kalıcı bilgi edindiririm düşüncesiyle yüksek lisansa devam ediyorum amacım. Yani beklentilerim şunlar: fen bilimi eğitmeden lisansında mezun olmuş bir öğretmen için bence eğer o öğretmen de benim gibi hani devlet okulunda çalışmaya devam etmek istiyorsa daha çok böyle uygulamalı, etkinlik içerikli dersler koymalılar. Hani yeni deneyler yaptırmayı öğretmeliler, öğrencileri ile derslerde birlikte hani öğretmen öğrencileri ile birlikte yeni etkinlikleri yapabilmeli. Hani bunu lisansüstü eğitimi için lisans eğitimi almış öğretmene bunları öğretmeli diye düşünüyorum.” , K13.K; “...Yeniliklerden haberdar olayım, dediğim gibi ben eski bir öğretmen sayılırım hani çok genç dinamik mezun değilim hani bakıldığı zaman, değişen programları işte bana öğretebilir, tanıtabilir, yeni yöntemler-teknikler hani eğitimde kullanılan bunları öğrenebilirim. Beni yenilemesini bekliyorum daha çok, yeni şeyler öğrenmek istiyorum, bekliyorum.”, K14.K; “...daha iyi nasıl öğretebilirim(80), hani her konuda bir bilgim olsun onu istiyorum, hani öğrenciler öğrencilerime daha iyi eğitim verebilmek için daha iyi öğretim yapabilmek için. Öğrencilere nasıl öğretmem gerektiğini daha ayrıntılı bir şekilde öğrenebilmek, başka programlar öğrenmek hani başka yöntemler bulmak.”, K16.K; “yüksek lisans programından bana bir şeyler katmasını bekliyorum yani benim öğrendiklerimi daha üst seviyeye çıkartmalarını bekliyorum, zaten amacım hani daha iyi bilgiler almak üniversiteden ya da yüksek lisans programından da beklentim benim. Benim bilgilerimi bilgi katmasını görmediğim yolları göstermesini, düşünmediklerimi düşündürbilmelerini istiyorum.”, K19.K; “Ben eğitim fakültesinden mezunum şu an memurum yani ama halen eğitime karşı bir ilgi alakam var. ...ben bir şeyleri öğrenirim, çevremdekilere ve çocuklara farklı bir teknik öğretebilirim. Birazcık daha böyle araştırılmaya, sorgulama dayalı yeni teknikleri öğrenebileceğim, verimli geçecek aynı zamanda hani bizim eğitim-öğretim sistemimizin dışında olan daha çok böyle öğrencilerin sorgulamasını yönelik şeyler öğrenebileceğim bir yüksek lisans olmasını istiyorum. Mesela hocam, alternatif ölçme teknikleri dersinde farklı tekniklerden bahsediliyor; işte onlar nasıl uygulanır, onları öğrenmeye çalışıyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Bilimsel araştırma yöntemleri akademik kazanım konusunda ise katılımcılar: K4.K; *“Aslında akademik çalışmalar hakkında çok bilgim yoktu. Covid başladığı zaman biz Eylül’de yüksek lisansa başladık. Hatta Ekim gibi başladık diye hatırlıyorum tam tarih net değil. O zamanlar daha bir araştırma yapacağını falan mı bilmiyordum, sonradan hocalarımız derste böyle makale nasıl işlenir, nasıl okunur falan öğrettiklerin de aynı o şekilde onların yönlendirmeleriyle öğrendik.”* K5.K; *“Hocalarımızın dersinde yeni alternatif ölçme yöntemleri ile ne bileyim nicel araştırma yöntemleri ile ilgili bir şeyler yapacağız.”*, K8.E; *“ Bir de en önemlisi tabii ki burada şey de var hocam en azından bir araştırma nedir? Bir araştırmacı kimliğe sahip olmak için gereken özellikler nelerdir? Yani aslında insan araştırmacı olabilme özelliğini kazandığı zaman asla bilgiye, her türlü bilgiye çok rahat bir şekilde ulaşabilme potansiyele sahip olur. Araştırmacı kimliğini geliştirmek açısından da yüksek lisans benim için bir önemli faktör oldu diyebilirim. Şöyle ifade edeyim. Fen bilimi programı ile alakalı olan bölümde hani ben daha çok kendi ders içeriğimizin geliştirilmesi, farklı etkinliklerin, farklı yöntemlerin kullanılması şeklinde beni geliştireceğini düşünüyordum. Ancak programa başladıktan sonra bunun sadece fen dersi özelinde değil de daha genel bir araştırma, yöntem teknik ya da analiz ya da bilgiye ulaşma anlamında bir beklentinin oluşması şeklinde ve bunun da gerçekleştirildiğini düşünüyorum.”*, K9.K; *“Okuduğumuz makaleler, aldığımız dersler, yaptığımız çalışmalar ayrıca bir akademisyen gibi çalışmak ve o bilim dilini öğrenmek de bana göre önemli. Bunu nerede kullanıyoruz? Kendi yaptığımız projelerde, TÜBİTAK projeleri olsun veya diğer Erasmus Plus vesaire öyle projeler olsun oralarda da kullanabilmek için bilim diline hâkim olmak gerekiyor.”* K12.K; *“beklentilerim bana akademik araştırma nasıl yapmam gerekiyor? Doğru araştırmayı nasıl yapmam gerekiyor? Araştırmalarımı nasıl analiz etmem gerekiyor? Hangi yöntemi seçmem daha doğru? Ve bunu aktarış yöntemi nasıl olmalı? yani bana bu akademik olarak bana bunu katması lazım çünkü ben eksiklikleri görüyorum ama bu benim acaba kendi düşüncem mi yoksa gerçekten böyle bir eksiklik var mı? Yani benim o verileri toplayıp analiz etmem için bunu öğrenmem gerekiyor, o yüzden bu şekilde katkı sağlayacağını düşünüyorum.”*, K19.K; *“...sürecin çok başındayım hani bazı ben süreçten uzun süre ayrı kaldığım içinde, olmadığım için bazı teknikleri öğreniyorum.”* açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcılar, akademik kazanım olarak makale okuma konusunda ise K4.K; *“... bilgi düzeyimi artırdı, İngilizce için olsun, akademik makaleler için olsun... Bunun kolay*

yolunu öğrendim diyebilirim.”, , K5.K; “... Ben dediğin gibi hani makale nasıl okunur? ... Bunları yeni öğreniyorum. Ya da işte ne bileyim bir makale okunurken, makale tararken nerelere dikkat etmem gerektiğini artık öğrendim. Ona göre çalışmalarına, yani işte diyelim ki 20 sayfa makale yazmış,20 sayfasını okumuyorum. Okumam gereken yerleri işte okuyorum.”, K19.K; “...sürecin çok başındayım... Yani ben bunlara çok yabancıydım hani bir makale nasıl incelenir ya da ayrıntıları nedir bilmiyordum. Ama bir makale nasıl incelenir, makalede nelere dikkat edilir, nasıl ben de bu süreçte nasıl bir aşamaya dikkat et yani nasıl bir aşama izleyebilirim. Ondan sonra fenle ilgili fen öğretiminde yapılan makaleler hangi konularda çalışılmış, ne gibi şeyler araştırılmış bunlar araştırıyorum.” şeklinde yorum yapmışlardır.

Katılımcılar, öğrendiklerini meslekte kullanma konusunda ise K6.K; “...işte burada kazandıklarımı okulda ya da ileride akademik yaşamda kullanmak.”, K10.E; “Okulumuzda fen bilimi derslerine girdiğim için, daha çok bölümüme fayda sağlayacak, öğrencilerime fayda sağlayacak, bana bildiğim alanla ilgili daha iyi eğitimler alabilmeyi düşündüğüm için fen bilimi eğitimi seçtim.” açıklamalarda bulunmuşlardır.

Akademik Erteleme

Bu bölümde “Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik erteleme davranışına yönelik düşünceleri nasıldır?” şeklindeki dördüncü araştırma sorusunu cevaplamak için kullanılan bulgular “akademik erteleme” teması altında sunulmaktadır. Öncelikle “Katılımcı Bilgi Forumu’nda katılımcılara sorulan pandemi sürecinde yüksek lisansa yönelik çalışmalarını yürütme durumları ile ilgili elde edilen bulgular Tablo 9’da sunulmaktadır. Daha sonra içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular akademik erteleme temasında “davranış şekli, önlem, duyuşsal sonuçlar, bilişsel sonuçlar, davranışsal sonuçlar ve sebep” altı kategoride Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarına Yönelik Durumları

Özellik	K1.K	K2.E	K3.E	K4.K	K5.K	K6.K	K7.K	K8.E	K9.K	K10.E
Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarınızı Planladığınız Gibi Yürütebiliyor Musunuz?	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Hayır	Hayır
a)Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarım Planladığım Gibi Gidiyor?			✓			✓				
b)Aksaklıklara Rağmen Güncelleme Yaparak İşlerimi Tamamlamaya Çalışıyorum.	✓	✓						✓		
c)İşleri Öncelik Ve Önem Sırasına Göre Sıralayıp Acil Olanları Yapıyorum.					✓		✓		✓	
d)Zaman Ayıramıyorum Çünkü				✓(uzaktan eğitim-uygulama-sağlık)						✓(idari işler, pandemi yüz yüze veri toplama eksikliği)

Tablo 9. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarına Yönelik Durumları (Devamı)

Özellik	K11.K	K12.K	K13.K	K14.K	K15.E	K16.K	K17.K	K18.K	K19.K
Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarınızı Planladığınız Gibi Yürütebiliyor Musunuz?	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Hayır	Evet
a)Pandemi Sürecinde Yüksek Lisans Çalışmalarım Planladığım Gibi Gidiyor?			✓						
b)Aksaklıklara Rağmen Güncelleme Yaparak İşlerimi Tamamlamaya Çalışıyorum.		✓				✓	✓		
c)İşleri Öncelik Ve Önem Sırasına Göre Sıralayıp Acil Olanları Yapıyorum.									
d)Zaman Ayıramıyorum Çünkü					✓(uzak-tan eğitim ve başka sınavlar)			✓(Motivasyon düşüklüğü ve geleceğe karşı umutsuzluk)	✓(daha tez aşamasında değilim, ders aşamasındayım)

Katılımcıların pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarına yönelik durumlarına ait Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların “Pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarınızı planladığınız şekilde yürütebiliyor musunuz?” sorusuna, dokuz kişinin *kısmen* cevabını verdiğini sunulan seçeneklerden de “*pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarının planladığım gibi ilerlemiyor, aksaklıklara rağmen planımı güncelleyerek işlerimin zamanında tamamlamaya çalışıyorum*” ifadesini tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcılardan yedi kişi ise evet pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarını planladığı genellikle ya planlandığı gibi gittiğini ifade ettikleri ya da çıkan aksaklıklara rağmen planlama yaparak işlerini tamamladıklarını görülmektedir. Geriye kalan üç kişi ise hayır seçeneğini seçerek, pandemide yüksek lisans çalışmalarını planladıkları gibi yürütemediklerini belirttikleri görülmektedir. Planladıkları gibi yürütememe gerekçelerine bakıldığında pandemi sürecinde olunması, derslerin uzaktan eğitim ile verilmesi, kişisel problemler, motivasyon düşüklüğü ve başka diğer işler ile uğraşılması görülmektedir.

Tablo 10. Akademik Erteleleme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Davranış Şekli	Verilen görevleri zamanında yapma /bitirme					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓		12
	<i>Akademik çalışmaları yürütmede zorlanma (P)</i>	✓						✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓		10
	Yüksek lisans işleri zamanında tamamlama / planlandığı gibi gitmesi			✓			✓		✓				✓	✓		✓	✓	✓		✓	9
	Akademik çalışmaların ilerleyişinde bir değişiklik olmaması (P)				✓	✓			✓					✓	✓		✓	✓			7
	Akademik çalışmalara daha çok zaman ayırma (P)			✓	✓			✓						✓	✓			✓			6
	Yüksek lisans çalışmalarını pandemi önceki şekliyle sürdürme	✓	✓		✓		✓										✓				5
	<i>Ödevlerin/görevlerin son ana bırakılması</i>	✓	✓	✓					✓											✓	5
	<i>Odaklanamama (P)</i>						✓	✓	✓	✓									✓		5
	Pandemi ile verilen kayıt dondurma hakkını kullanma (P)		✓					✓			✓				✓	✓					5
	Bir dönem kayıt dondurma		✓							✓					✓	✓					4
	<i>Akademik çalışmalara daha az zaman ayırma (P)</i>							✓				✓							✓		3
	<i>Olumsuz sonuçlarını öngördüğü halde erteleme davranışını sürdürme</i>									✓									✓		2
	Verilen görevleri zamanından önce tamamlama						✓							✓		✓					3
	İki dönem kayıt dondurma										✓				✓						2
	Yalnız yüksek lisans çalışmalarıyla uğraşma		✓					✓							✓						2
	<i>Verilen görevler dışında akademik çalışmalara zaman ayıramama</i>					✓														✓	2
	<i>Akademik çalışmaları yürütmede zorlanma</i>											✓			✓				✓		3

*Erteleme yapma durumundaki kodlar italik yazı ile belirtilmiştir. ** Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 10. Akademik Erteleme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Davranış Şekli	Azami yüksek lisans süresini kullanma		✓																		1
	Akademik çalışmalara daha çok zaman ayırma									✓											1
	Rahat tavır (Genel/ yüksek lisans)		✓																		1
	<i>Odaklanamama</i>						✓														1
	Toplam	3	7	3	3	3	6	7	6	6	3	4	2	5	7	6	4	4	5	4	
Önlem	Her gün az da olsa çalışma		✓	✓						✓	✓	✓					✓	✓	✓		8
	Uykusundan fedakârlık etme			✓		✓											✓	✓		✓	5
	Günlük yapılacaklar listesi hazırlama (P)	✓														✓		✓			3
	Boş zamanını yüksek lisans çalışmalarına ayırma							✓					✓						✓		3
	Panik bir kişiliğe sahip olma					✓						✓				✓					3
	Aile ile geçirilen zamandan fedakârlık etme					✓						✓									2
	Başladığı bir işi bitirme çabası							✓	✓												2
	Sosyal yaşantısından fedakârlık etme					✓													✓		2
	Ev işlerini erteleme (P)					✓															1
	Hobilerinden fedakârlık etme					✓															1
	Hafta sonunun bir gününü eve bir gününü derslere ayırma					✓															1
	Panik bir kişiliğe sahip olma(P)											✓									1
	Günün büyük bir kısmını tez çalışmalarına ayırma (P)							✓													1
	Günlük yapılacaklar listesi hazırlama					✓															1
	Dakik bir kişiliğe sahip olma													✓							1
	Toplam	1	1	2	-	8	-	3	1	1	1	4	1	1	-	2	2	3	2	2	

*Erteleme yapma durumundaki kodlar italik yazı ile belirtilmiştir.

**Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 10. Akademik Erteleme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Duyuşsal Sonuçları	Motive olma	✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓			✓	✓	✓	12
	Başarma hazzı	✓										✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
	Mutlu olma	✓		✓							✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9
	Rahatsız hissetme					✓			✓		✓				✓	✓			✓	✓	7
	Gurur duyma							✓					✓			✓	✓				2
	Öğretim üyesinin/Danışmanının gözündeki imajının zedelenmesi							✓		✓		✓			✓	✓			✓		6
	Rahatlık/rahatlama		✓			✓				✓									✓	✓	5
	Bunalım							✓													1
	Huzurlu hissetme												✓	✓	✓					✓	4
	Üzüntü										✓	✓			✓					✓	4
	Mahcubiyet hissetme							✓				✓							✓		3
	Rahatlık/rahatlama (P)						✓									✓		✓			3
	Umutsuzluk										✓	✓						✓	✓		3
	Teslim tarihi yaklaşınca stres olma					✓												✓	✓		3
	Bunalım (P)					✓	✓														2
	Kendine kızma														✓					✓	2
	Mutsuz hissetme											✓							✓		2
	Kendine güvenme						✓														1
	Toplam	3	1	2	1	4	4	5	2	4	5	8	4	3	8	6	2	4	10	8	
Bilişsel Sonuçları	Görevi tamamlayıncaya kadar zihninin o işle meşgul olması					✓	✓		✓		✓					✓					5
	Zaman uzadıkça çalışmayı unutma						✓					✓							✓		3
	İşler son ana kaldığında içine sinmemesi (P)				✓		✓														2
	Yüksek lisansı bırakmayı düşünme																		✓		1
	Ertelenen görevleri gözünde büyüme(P)								✓												1
	Toplam	-	-	-	1	1	3	-	2	-	1	1	-	-	-	1	-	-	2	-	

Erteleme yapma durumundaki kodlar italik yazı ile belirtilmiştir. **Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 10. Akademik Erteleme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Davranışsal Sonuçları	<i>Plan doğrultusunda ilerlemeyince sonra ki işlerin de aksaması (P)</i>		✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓				✓			✓	✓	10
	<i>Mezuniyet tarihinin gecikmesi (P)</i>							✓	✓	✓		✓							✓		5
	Geciktirdiği görevleri telafi etme için sonrasında daha yoğun çalışma (P)						✓		✓	✓					✓			✓			5
	<i>Erteleme davranışında artış(P)</i>									✓	✓	✓			✓				✓		5
	<i>Akademik çalışmalara ara verme(P)</i>						✓	✓			✓								✓		4
	<i>İşler son ana kaldığında istediğinden düşük puan alma</i>				✓	✓															2
	<i>İşleri yetiştirme stresinden fiziksel tepki verme (ağzında yara çıkması gibi)</i>					✓		✓													2
	<i>Uyuyamama</i>					✓					✓										2
	<i>Yüksek lisanstan kopma (P)</i>							✓		✓											2
	<i>Plan doğrultusunda ilerlemeyince sonra ki işlerin de aksaması</i>											✓							✓		2
	Toplam	-	1	-	2	3	3	5	3	5	3	4	-	-	2	1	-	1	5	1	
Sebepler	Mesleki sorumluluklar	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓		✓		10
	Yola ayrılan zamanın akademik olarak değerlendirilmesi (P)			✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓			✓		✓		9
	<i>Yüksek lisans işlerini erteleme</i>								✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓		8
	Ev işleri							✓	✓			✓			✓			✓		✓	5
	Ailevi sorumluluklar			✓							✓	✓			✓						4
	KPSS											✓			✓	✓			✓		4
	Çocuk(lar)la ilgilenme					✓						✓	✓						✓		4
	Boş işlerle meşgul olma						✓		✓	✓											3
	Kişisel Problemler									✓					✓	✓					3

*Erteleme yapma durumundaki kodlar italik yazı ile belirtilmiştir. **Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Tablo 10. Akademik Erteleme Temasında Belirlenen Kodlar, Katılımcılar ve Frekansları (Devamı)

Kategori	Kod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Frekans(f)
Sebep	<i>Stres atamadığı için derse çalışamama (P)</i>							✓											✓		2
	Yüksek lisans çalışmaları							✓								✓					2
	<i>Akademik-mesleki-ailevi sorumluluklar arasında denge kuramama</i>						✓														1
	<i>Belirli bir çalışma zamanının olmaması</i>																	✓			1
	<i>Toplumun kadına yüklediği sorumluluk/iş yükü</i>						✓														1
	YDS/YÖKDİL																	✓			1
	Toplam	1	-	3	1	3	4	3	5	4	3	4	3	1	6	4	3	3	3	4	
Genel Toplam (N)		9	9	10	8	23	20	23	19	21	16	22	10	11	23	19	12	14	27	19	

*Erteleme yapma durumundaki kodlar italik yazı ile belirtilmiştir.

**Pandemi döneminde gözlenen kodların sonuna (P) ifadesi eklenmiştir.

Akademik Erteleme temasında verilen görev ve sorumlulukları yapıp yapmama durumlarını ifade etmek için *Davranış Şekli* kategorisi altında ifade edilmiştir. Bu kategoride sekiz olumsuz 13 olumlu olmak üzere toplam 21 kod bulunmaktadır. Bu kodların altısı pandemi ile ilgili olup, üçü olumsuzdur. Katılımcıların büyük bir kısmının akademik erteleme davranışını yapmamak için verilen görevleri zamanında yaptığı ($f = 12$), pandemi döneminde akademik çalışmaları yürütmede zorladığı ($f = 10$), yüksek lisans işlerini zamanında tamamlama/planlandığı gibi gittiği ($f = 9$) ve pandemide akademik çalışmanın ilerleyişinde bir değişiklik olmadığı ($f = 7$) kodları tespit edilmiştir. K2.E, K7.K ve K14.K'nın ($n=7$) davranış şekli kategorisinde en çok etkilendiği görülmektedir. K7.K ve K14.K verilen görevleri zamanında yaptıkları, pandemi döneminde akademik çalışmalara daha çok zaman ayırmalarına rağmen akademik çalışmaları yürütmede zorlandıkları ama akademik çalışmalarının ilerleyişinde sadece K14.K de bir değişiklik olmadığı görülmektedir. K7.K'nın pandemide odaklanamadığı ve bu sebeple K2.E, K7.K ve K14.K'nın pandemide verilen kayıt dondurma hakkını kullandıkları görülmektedir. K2.E ve K7.K bir dönem, K14.K iki dönem kayıt dondurma hakkını kullanmışlardır.

Akademik Erteleme temasında verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmede meydana gelecek aksaklıkları ve ertelemeleri engellemek için yapılan davranışlar “*Önlem*” kategorisi adı altında yer almaktadır. Bu kategori 15 koddan oluşmaktadır. Dört tanesi pandemide yapılan davranışlardır. Katılımcıların bazılarının akademik erteleme davranışını engellemek için her gün az da olsa ders çalıştıkları ($f = 8$) ve uykusundan fedakârlık ettikleri ($f = 5$) tespit edilmiştir. Kategoride en çok etkilenen kişinin katılımcı K5.K ($n = 8$) olduğu görülmüştür. Panik bir kişiliğe sahip olduğu görülen K5.K uykusundan, ailesiyle geçirdiği zamandan, sosyal yaşantısından, hobilerinden fedakârlık ederek, hafta sonunun bir gününü eve bir gününü derslere ayırarak, günlük yapılacaklar listesi hazırlayarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştığını belirtmiştir. Pandemi sürecinde ise ev işlerini erteleyerek akademik erteleme davranışı göstermemeye çalıştığını söylemiştir.

“*Duyuşsal sonuçlar*”, “*bilişsel sonuçlar*” ve “*davranışsal sonuçlar*” akademik erteleme yaptıklarında ya da yapmadıklarında hissettikleri ya da oluşan sonuçları ifade etmek için kullanılan kategorilerdir. *Duyuşsal Sonuçlar* kategorisi akademik erteleme

yaptıklarında hissettikleri 10 olumsuz, akademik erteleme yapmadıklarında hissettikleri sekiz olumlu toplam 18 koddan oluşmaktadır. Bu kategori incelendiğinde katılımcıların akademik erteleme yapmadığında en çok motive oldukları ($f = 12$), başarıma hazzına sahip oldukları ($f = 12$) ve mutlu oldukları ($f = 9$) tespit edilmiştir. Akademik erteleme davranışını gerçekleştirdiklerinde ise en çok tercih edilen kodun rahatsız hissetme ($f = 7$) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda K18.K ($n = 10$), K11.K ($n = 8$), K14.K ($n = 8$) ve K19.K ($n = 8$) daha fazla etkilendiği görülmektedir. K11.K, K14.K, K18.K ve K19.K' nın akademik erteleme yapmadıklarında motive oldukları, başarıma hazzı duydukları, mutlu oldukları tespit edilmiştir. K11.K, K14.K ve K18.K verilen görev ve ödevleri zamanında yapmadıklarında öğretim üyesinin/danışmanın gözündeki imajının zedelenmesinden korktuklarını dile getirmişlerdir. K14.K ve K19.K görev ve sorumlulukları yerine getirdiklerinde huzurlu hissettiklerini dile getirmişlerdir. K11.K görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğinde üzüntü duyduğunu, mahcubiyet hissettiğini, mutsuz hissettiğini ve umutsuzluk yaşadığını söylemiştir. K14.K ise üzüntü duyduğunu ve kendine kızdığını belirtmiştir. K18.K da mahcubiyet hissettiğini, teslim tarihi yaklaşınca strese girdiğini, rahatsız hissettiğini, umutsuzluk yaşadığını ve mutsuz hissettiğini dile getirmiştir. Buna karşılık görev ve sorumluluklarını yerine getirdiğinde rahatlama duyduğunu da belirtmiştir. K19.K da akademik erteleme yaptığında rahatsız hissettiğini, üzüntü duyduğunu ve kendine kızdığını ifade etmiştir.

Bilişsel sonuçlar kategorisi ikisi pandemi sürecinde, üçü yüksek lisans hayatı boyunca olmak üzere toplam beş olumsuz koddan oluşmaktadır. Katılımcılardan bazıları tarafından en çok tercih edilen kodların görevi tamamlayıncaya kadar zihnin o işle meşgul olması ($f = 5$) ve zaman uzadıkça çalışmayı unutması ($f = 3$) olduğu görülmektedir. Bu kategoride pandemi sürecinde gözüken sonuçlar ise işlerin son ana kaldığı için içine sinmemesi ($f = 2$) ve ertelenen görevleri gözünde büyütmesi ($f = 1$) dir. Bu bağlamda K6.K ($n = 3$) en çok etkilenen katılımcıdır. Akademik erteleme gerçekleştirdiğinde görevini tamamlayıncaya kadar zihninin o işle meşgul olduğunu, zaman uzadıkça çalışmayı unuttuğunu ve pandemi döneminde işler son ana kaldığında içine sinmediğini ifade etmiştir.

Davranışsal sonuçlar kategorisi dokuz olumsuz bir olumlu olmak üzere 10 koddan oluşmaktadır. Beş tanesi pandemi döneminde görülen akademik erteleme sonucunda oluşan davranışlardır. Katılımcıların bazılarında pandemi döneminde plan

doğrultusunda ilerlemeyince sonraki işlerin aksaması ($f = 12$), pandemi döneminde mezuniyet tarihinin gecikmesi ($f = 5$), erteleme davranışında artış ($f = 5$) ve geciktirdiği görevi telafi etmek için daha sonrasında yoğun çalışma ($f = 5$) görülmektedir. Bu kategoride katılımcılardan K7.K ($n=5$), K9.K ($n=5$) ve K18.K'nın ($n=5$) en çok etkilendikleri görülmüştür. K7.K, K9.K ve K18.K pandemi döneminde plan doğrultusunda ilerlemeyince sonraki işlerinin aksadıklarını, mezuniyet tarihlerinin geciktiklerini belirtmişlerdir. Bunlardan sadece K9.K geciktirdiği görevleri pandemi döneminde telafi etmek için sonrasında daha fazla yoğun çalıştığını söylemiştir. K9.K ve K18.K pandemide erteleme davranışında artış meydana geldiğini, K9.K pandemide yüksek lisanstan koptuğunu dile getirirken, K18.K de yüksek lisans eğitiminde plan doğrultusunda ilerlemeyince sonraki işlerin aksadığını ifade etmiştir. K7.Kde pandemi döneminde yüksek lisanstan kopma davranışı gösterdiğini ve işlerini yetiştirme stresinden dolayı ağzında yara çıkma gibi vücudunun fiziksel tepki verdiği söylemiştir. Bu erteleme davranışları sonucunda Sonuç olarak K7.K ve K18.K pandemide akademik çalışmalara ara verdiğini ifade etmişlerdir.

Fen eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin yüksek lisans hayatı boyunca verilen görev ve sorumlulukları zamanında yapmak yerine erteleme davranışına iten ve akademik erteleme yapmamak için kullandıkları *sebepler* bu kategoride yer almaktadır. Sebep kategorisi beş olumsuz, 10 olumlu, ikisi pandemi döneminde (bir olumlu, bir olumsuz) olmak üzere toplam 15 koddan oluşmaktadır. Katılımcıların birçoğunun en çok tercih ettiği kodların mesleki sorumluluklar ($f = 10$), pandemide yola ayrılan zamanın akademik olarak değerlendirilmesi ($f = 9$) ve yüksek lisans işlerini erteleme ($f = 8$) olduğu görülmektedir. K14.K ($n=6$) en çok etkilenen katılımcı olduğu görülmektedir. K14.K akademik erteleme yapma sebeplerin mesleki sorumluluklar, ailevi sorumluluklar, kişisel problemler, ev işleri ve KPSS olduğu için yaptığını söylemiştir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme temasında davranış şekli olarak verilen görevleri zamanında yapma/bitirme konusunda K6.K; *“Ben önce bir planlama yapıyorum. Genelde de son güne bırakmadan yaparım. Derslerde böyle ilk haftaları seçerim yani böyle ilk baştan yapmayı daha çok seviyorum ya planımı ona göre yapıyorum. ...Yapacağım şeylerde aksaklık olursa onu başka bir zaman artırıp telafi ediyorum, yapıyorum, yetiştiriyorum.”*, K9.K; *“...Dikkat ettiğimiz*

nokta her şeyi vaktinde zamanında sıkıştırmadan sistemli bir şekilde ilerletmek oldu.”, K10.E; “Dondurmadan önce yüksek lisanstaki işlerimi zamanında tamamliyordum.”, K11.K; “Hocam ben planlı çalışmayı seviyorum, genelde plan yapıyordum. Hani hocalarımız şu günde teslim edeceksiniz bunu dediğinde ben onu hemen yani elimden geldiğince hızlandırıp yapmaya çalışıyordum günü gününde.”, K15.E; “Ödev olduğu zaman hocam şöyle yapıyordum ödevin olduğu gün ödev o gün verildi, akşam yatmaya kadar belirli bir zaman kalıyor. O yatana kadar, o gün dersten sonra tamamen o ödevle ilgili zaten o gün öğrendiğimiz için hemen o gün bildiklerimizle bir şeyler, iskeletini oluşturup daha sonra dersin zamanını mesela Salı günü ise hafta sonra bırakıp hafta sonu pazar günü tamamen ödevlere ayırıp diğer derse kadar en azından bitirmiş olmayı hedefliyorum. O taslağı çıkardıktan sonra zaten içini doldurmak daha kolay oluyordu Pazar günü hepsini bitirmiş oluyordum.”, K16.K; “Evet, olumsuz bir etki yapacağı için ertelememeye çalışarak ilerledim, bütün ödevlerim de zamanında teslim ettim bu yüzden.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Fen bilimi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme temasında davranış şekli olarak akademik çalışmaları yürütmede zorlanma konusunda ise K7.K; “Yani aslında o bir dönemi dondurma bana iyi geldi(60), kendimi mola vermiş hissettim. Çünkü zorlanıyordum... Yani normalde bir buçuk saat içinde yazabileceğim bir 1 sayfalık yazıyı, bazen yani mola veriyorum, kalkıyorum, dolaşıyorum 4-5 saatte yazdığım oldu, tamamlayamıyorum mesela cümleye başlıyorum tamamlayamıyorum.”, K8.E; “Yani bir süre veri toplayamadım. O dönemde 8. sınıf öğrencileri de okula gelmiyordu, onlar da uzaktan eğitim şeklinde devam ediyordu, bir süre veri toplayamadım. Şimdi girişi yazdım, kavramsal çerçeveyi yazdım, yöntemi yazdım şimdi elimde veriler olmadığı sürece çalışmam bu noktada tıkanı. Çalışmam tıkanıdığı için çalışmalarımı ertelemek zorunda kaldım, bir süre veri toplayamadım.”, K11.K; “Yani şimdi ben hani tez aşamasına başladığımda, derslerime başladığımda filan Covit-19 salgını yoktu. Verilerimi de toplamıştım. Ben tam bitirmeye yakın bu salgın başladı. Hani danışmanımın toplanma konusunda çok sıkıntılar yaşadık. Hani hocamızın uygun zamanında ben müsait olmuyordum ya da ben müsait olmadığım zaman hocamız hani böyle toplantı konusunda çok sıkıntılar yaşadık, zorlandık o konuda. Normal hayatımızda da yani mesela eşim de benim öğretmen o da uzaktan dersler hani başladığı için oda zorlandı bende zorlandım. Dediğim gibi bu pandemi sürece başlayınca da plan falan kalmadı yani her şeyimizi değiştirdi. Dediğim gibi

mesela diyorduk işte şu gün toplanalım hocam diyorduk, toplanamıyorduk yani, o yüzden mesela benim uzadı, tez aşamam uzadı benim verilerimi, işte analizde dediğim gibi yani zorlandık bayağı, zorlu geçti. Çünkü hocamla sık sık danışmanımla görüşemediğim için verilerimi analiz ederken sıkıntılar yaşadım. Çünkü verileri analiz etmek sürecinde baya zorlandım yani kendim tek başıma yapamadım.”, K15.E; *“Çünkü zaten düzenli bir şekilde yaptığım zaman kalmıyordu ödev ama bazen de tamamen diğer çalıştığım dersleri bırakıp, ödevlere yönelmem gerekti. O da beni çok yordu özellikle son zamanlarda, final zamanında birinci dönemin, orada çok yorulmuştum.”*, K17.K; *“pandemiden dolayı eksik kaldığını düşünüyorum yani mesela bir problem çıktığında tek başına savaşıyorum. Çünkü hocalarıma karşı mesela soru sormam gerekiyor, her an ulaşamıyorum. O yüzden zorlandım çünkü tek başınayım yani yardım edecek bir büyüğüm de yanında olmadığı için o yönden biraz zorlandım... Bilgisayarı kullanmak hani programlar oluyor, onları kullanmak beni biraz zorladı bilgisayar anlamında zorlandım.”* şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme temasında davranış şekli olarak yüksek lisans işlerini zamanında tamamlama / planladığı gibi gitmesi konusunda ise K3.E; *“şu anki çalışmalarım göre zamanında veya daha öncesinde de belki bitirebilirim diye de düşünüyorum.”*, K6.K; *“Tamamlayabiliyorum yani tamamlamaya çalışıyorum, yapamadığım olmadı aslında.”*, K12.K; *“Sadece kendimle ilgili daha hâkimim artık konuma çünkü gerekli araştırmaları mı neredeyse tamamını hani tamamladım. Ya ben kendim de zaten normalde bir görev bana verildiği vakit, vaktinden önce yapmayı tercih eden bir insanım, son güne bırakmam, kendi hayatımda da öyle olduğum için.”*, K13.K; *“Tamamlıyorum, biraz bu konuda şeyim dakik bir insanımdır. Her şeyi öncesinden bitiririm yani hiçbir şey son gün teslim etme ya da yapma huyum zaten yoktur.”*, K15.E, K16.K ve K17.K ise *“Evet, tamamlıyorum.”*, şeklinde yorum yapmışlardır.

Katılımcılar pandemi döneminde akademik çalışmalarının ilerleyişinde bir değişiklik olmaması konusunda ise K5.K; *“Yani dönem yeni başladı zaten hocam şu an için o yüzden hani şöyle değişiklik oldu böyle değişiklik oldu diyemeyeceğim, aynı hani aynı u sistem devam etmeyi planlıyorum.”* şeklinde K8.E; *“Yok herhangi bir değişiklik olmadı, yani bu normal yüz yüze olsaydı da aynen bu şekilde devam edecekti.”*, K13.K; *“ yok olmadı. Ödevlerimi yapıyorum, araştırıyorum yani bir şey olmadı herhalde gidip*

gelme hani yapsaydım ve dersleri canlı olarak alsaydım da aynı olurdu diye düşünüyorum.”, K14.K; “Yani çok büyük bir değişiklik yapmadı yani dediğim gibi zaman ben pandemi sürecinde evdeydik, yine evde olmaya devam ettik.” ve K17.K; “Pandemide tanıştığım için yüksek lisansla hani öyle çok ayırt edemiyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme yapmayı önlemek için her gün az da olsa çalışma konusunda K2.E; *“Evet, önemli olan yani günlük on dakika baksanız tam döneminde teslim edebiliyorsunuz sadece on dakika ile. on dakikalık bir çalışma, istikrarlı, planlı bir çalışma yeterli oluyor.”, K3.E; “Evde sadece çocuklar ve ev ahalisi çekildikten sonra, gece çalışmalarımı gerçekleştiriyorum. ama okul köy okulu olduğu için birazcık daha rahat, velimde, öğrencimde sayısı fazla olmadığından fazla bir sorun gerçekleşmediğinden, okulda derse girmediğim zamanlarda, okulda daha rahat bir şekilde çalışma gerçekleştiriyorum. Ve buna günlük bir iki saatimi ayırıyorum en az... Hani günlük bir iki saat uğraşla, aykırı bir durum da çıkmazsa, zamanında da tezimi sunarım diye düşünüyorum inşallah.”, K9.K; “Eğer ödevin veya çalışmanın boyutuna göre veya işte tezin boyutuna göre mesela şu anda tez döneminde tezin bölümlerini yazarken her gün haftada her gün ya da en azından haftada bir 4 gün yaklaşık olarak kaç saat harcıyorum diyelim mesela en azından 4-5 saatimi masa başında geçiriyorum.”, K10.E; “Haftada diyebilecek olursak haftada 3-4 saati geçmiyordu. 3-4 saat kadar ayrılıyordum. Onlar günde yarım saat, 40 dakikaya tekabül ediyor.”, K11.K; “Hocam şöyle diyeyim benim çocuğum olduğu için çok fazla zaman ayıramıyordum ama süre vermek gerekirse mesela günde şöyle 2 saat falan arıyordum yani. Bunu tez çalışmamda da aynı şekilde mesela bilgisayarın başına oturdum zaman bir iki saat uğraşıyordum yani elimden geldiğince yani çaba sarf ediyordum o konuda. Yani ilerleme kaydetmek için çünkü hani ilgilenmediğiniz zaman bıraktığınız zaman kalıyor, o şekilde kalıyor. Hiç bir ilerleme sarf edemiyorsunuz. Sürekli hani her gün bir saat de olsa yarım saat de olsa bıraktığınız zaman daha kolay ilerliyor yani her şey.”, K16.K; “Her akşam saat ondan sonra 12'ye kadar ya da 11'den sonra 12'ye kadar çalışıyorum birer saat mutlaka.” şeklinde yorum yapmışlardır.*

Katılımcılar akademik erteleme davranışını önlemek için uykusundan fedakarlık etme konusunda ise K3.E; *“...Evde sadece çocuklar ve ev ahalisi çekildikten sonra, gece çalışmalarımı gerçekleştiriyorum.... Bazen çoğunlukla yani gece çalıştığım için*

çok fazla erteleme hani uykuyu erteledim ama kendimdeki işleri de, başka işleri de veya başka işleri de ertelemedim çok fazla ama yüksek lisans derslerimi de birazcık gece üzerine yoğunlaşarak hallettim diyebilirim.”, K5.K; *“Mesela işte normalde diyelim ki 6 saat uyuyacaksam, 4 saat uyuyorum. ... Bu şekilde eğer onu yapacaksam yani yapmam gerekiyorsa illaki yapılacaksa bu iş ona göre bir hani dediğim gibi bir şeylerden fedakârlık yapıyorum yani dışarıya çıkmıyorum işte ne bileyim dediğim gibi az uyuyorum, film izlemiyorum ya da ne bileyim işte ekstra sosyal bir şey yapmıyorum.”*, K16.K; *“tamamlıyordum, uyumadan tamamlanıyor.”*, K17.K; *“Her ne kadar zor durumda kalsam da mesela gece uyumazsam da 2-3 saat uyusam da yetiştirmeye çalışıyorum.”*, ve K19.K; *“Tabii mümkün olduğu kadar bunları da işte çocukları biraz uyutup, şey yaptıktan sonra sessiz bir ortamda yapmaya çalışıyorum.”* şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcılarda meydana gelen duyuşsal sonuçlardan motive olma konusunda ise K1.K; *“Evet ailem sayesinde motive oluyorum ve arkadaşımım sayesinde bana vermiş olduğu moral ve motivasyon sayesinde, kendimi motive etmiş oluyorum.”*, K3.E; *“Yüksek lisans hocalarının da bu yönde dönüt aldığı zaman hani en başta da demiştim ya yüksek lisansta kendimi mutlu etmek için başvurduğum, gerçekten çok fazlasıyla mutlu oldum diyebilirim bu da bende fazlasıyla derslere motive etti yani bu eee bir konu araştırılacaksa veyahut ta beş makale incelenecekse orada ben on makale inceledim.”*, K6.K; *“Bazen elime hiçbir şey almak istemediğim oluyor yani o zaman da mesela hobilerimi yapıp kendimi motive etmeye çalışıyorum yani kitap okuyamadım zaman kendimi çok kötü hissediyorum. En azından hani üst üste üç dört gün okumadıysam ya bugün hiçbir iş yapmacam, yarım saat kitap okuyum diyorum. Ya da ben mesela ben örgü örmeyi severim bu akşam ben örgü öreceğim diyorum önce de kendini bir motive ediyorum ya da bir dışarı çıkıp geliyorum yani vaktim de boşa harcamak olarak da görmüyorum aslında deşarj oluyorum sonra gelip devam ediyorum.”*, K7.K; *“zamanında teslim etmek... da yine motivasyona geliyor yani daha çok motive oluyorsun, başarabiliyorsun diyor insan kendine yapabiliyorsun.”*, K8.E; *“İşte bunu yani sonucunun ne olacağını tahmin ettiğimden dolayı sonuç kısmına kadar bunu erteleyemiyorum genelde, yani son noktaya geldiğim aşamadan bu işi halletmeye çalışıyorum. Yani sonuçta o işin bitirilmesi gerektiği konusunda bir görüşüm var. Yani en nihayetinde bu işi, hani bitirmesem önümüzdeki sene yine tekrar bu işe başlayacağım ama bu işi bitirmek için uğraşacağımı bildiğim için yani işin son kısmına kadar*

getirmemeye çalışıyorum yani sorumluluğun geç de olsa bu bir sorumluluk olarak düşünelim Yani bu sorumluluğu hiç yapmamaktansa geç dahi olsa bunu yapmayı tercih ediyorum.”, K9.K; “Yüksek lisansın evet zor olduğunu kabul edebiliyorum ama zor olduğunu kabul ediyorum, çok kolay bir şey değil ama imkânsız da değil ilk olarak bunu düşündüm. Yani herkes bunu nasıl yapabiliyorsa, ben de bu süreci yaşadığım bütün zorluklara rağmen işletebilirim ve sonunu getirebilirim. Ben de bunu yapacak hani kapasite ve güç var şeklinde kendimi güdüledim...”, K10.E; “... bir yıl ya da iki yıl sonra bu benim önüme de gelecek ve benim işime yarayacak yani faydalı olacak bir bilgi olduğunu düşündüğüm derslerimde kendi kendime motive ettim, kendi kendime çalıştım.”, K11.K; “ ... Zamanında yapınca daha motive hissediyorsunuz kendinizi, daha böyle adapte oluyorsunuz.”, K19.K; “zamanda teslim etmek olumlu, daha böyle şeyinde gittiği için çok motive ediyor beni...” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcılarda meydana gelen duyuşsal sonuçlardan başarıma hazzı konusunda ise K11.K; “Mesela bir işte diyelim tezimle ilgili bir bölümü yaptım, dokümanı danışmanıma yolladım, danışmanım bana hemen dönüt verince o kadar çok mutlu oluyordum ki hani yanlış yapsam bile diyordun ki yani yanlış yaptığımı görüyordum, o konuyu hemen böyle hızlı hızlı diyordum ama şurada şunu yanlış yapmışım hemen araştırıyordum mesela. Ama dediğim gibi danışmanımın da elinde olmayan sebeplerden dolayı mesela 3 gün sonra cevap veriyordu ya da 2 gün sonra cevap veriyordu ama dediğim gibi bir dönüt alınca insan hani dönüt aldığını görünce daha bir hırsıyla, daha bir azimle çalışıyor.”, K13.K; “ ... teslim edebildiğimi düşündüğüm zaman daha mutlu oluyorum ve kazandığım özgüven hani yapabilmenin verdiği, zamanda teslim edebilmenin verdiği özgüven bir sonraki ödev için ödev, ödev de yansıyor, bir sonraki için daha istekli oluyoruz ya da derse olan ilgimiz artıyor bu şekilde.”, K14.K; “Bu durum çalışmamı iyi etkiliyor. Motive oluyorum. Yaptıkça insanın yapası gelir ya diye bir söz var gerçekten de hani yaptıkça yapasım geliyordu hani bir ders çalışmaya başladıkça, başlayınca daha da hani daha doğrusu başarınca bir şeyi, yapınca daha da çok motive oluyor, hani daha da çok çalışıyor.”, K16.K; “...dönütlerinde güzel olduğunu görünce çalışmam daha da arttı başarımla yani başarı demeyin çalışma isteği daha arttı.”, K17.K; “Yani yapabilirim hissi oluyor, daha şevkle çalışıyorum, istekli.”, K18.K; “... Çünkü o görev ve sorumluluğu yerine getirmek gerçekten hani insanı bir rahatlatıyor. Ekstra olarak da sanki böyle tezimde çok büyük bir adım atmış gibi

hissediordum beni yani biraz daha hırslandırıyordu. Bir adım daha öne geçirmiş gibi hissediyordum diğerlerine karşı.” şeklinde açıklama yapmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri mutlu olma duyuşsal sonuçlar konusunda ise K1.K; *“Yani bir şey başarmanın mutluluğunu yaşıyorum yani bir şey daha eksildi diye mutlu oluyorum.”*, K10.E; *“Çok güzel bir soru. Verilen görevleri eğer zamanında yapıp teslim edersem çok mutlu oluyordum.”*, K11.K; *“ Çok mutlu hissediyordum.”*, K12.K; *“ Yaptığımda huzur, mutluluk ve gurur hissediyorum diyebilirim.”*, K13.K; *“...her şeyden önce ve ödevi verdiğim ödevden mutluluk duyuyorum hani emin olarak verdiğimde, hatalarımın az olduğunu ya da hiç hatasız bir ödev verebildiğimi, teslim edebildiğimi düşündüğüm zaman daha mutlu oluyorum.”*, K14.K; *“Bunu yaptım, bitti en azından mutlu oluyordum.”*, K19.K; *“...yaptığım işi tamamlamanın verdiği bir rahatlık oluyor yani o konuda kendimi daha mutlu ve huzurlu hissediyorum.”* şeklinde yorumlar yapmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme yaptıklarında meydana gelen davranışsal sonuçlardan rahatsız hissetme konusunda ise K5.K; *“Plan programın şeyine çıktığınız zaman hocam psikolojik olarak da rahatsızlık duyuyorum ben. O işi yapmadığım zaman ya da ertelediğim zaman rahatta edemiyorum.”*, K8.E; *“Yapmadığında sürekli aklımın bir köşesinde bulunuyor. Evet, huzursuz hissediyorum.”*, K10.E; *“...yapamazsam da çok tedirgin olurum, Verilen ödevleri, görevlerini zamanında yerine getirememek beni mutsuz ediyor.”*, K18.K; *“Bundan önceki ders dönemindeyken çok fazla hissetmedim bunu ama şu an kesinlikle danışmanıma karşı hem kendimi çok rahatsız hissediyorum. Bir de ister istemez hani düşündüğün zaman bir huzursuzluk oluyor.”*, K19.K; *“...ama yapamadığım zaman da çok huzursuz oluyorum yani o beni rahatsız ediyor hep içimde bir böyle kaldı ya bir şey sıkıntı veriyor.”* şeklinde açıklama yapmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme yaptıklarında ya da yapmamaları için bilişsel sonuç olan görevi tamamlayıncaya kadar zihninin o işle meşgul olması durumu ile ilgili olarak K5.K; *“O beni tabii ki olumsuz etkiliyor. Yani kafam sürekli o işte oluyor. Ne yediğinden tat alıyorum yani ben bir iş kolik bir insanım, ne işte yaptığım şeyden zevk alıyorum, uyuyamıyorum.”*, K8.E; *“Yapmadığında sürekli aklımın bir köşesinde bulunuyor. Bu da ister istemez çalışmayı*

yetiştirmeyeceğim ya da bitiremeyeceğim şeklinde bir stres ve baskı oluşturuyor.”, K10.E; “... hatta uyuyamam, canım çok sıkılır (193). Uyuyamama rağmen yine de yapmam yapamam ama uyku gider.”, K15.E; “...ödev yapmadığım sürece kendimi aklımı hep orada kalıyor yani öyle olduğu zaman kafam orda oluyordu çünkü yapmam gerekir yapsam o nasıl olacak nasıl yapacağım diye keşke yapsaydım diyordum keşke bitirseydim sonra dönüyorum onu yapıyorum öyle devam ediyordum yani öyle oluyordu.” şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

Akademik erteleme temasındaki davranışsal sonuçlar kategorisindeki plan doğrultusunda ilerlemeyince sonraki işlerin de akması konusunda katılımcılar ilgili olarak K2.E; “Salgın da daha fazlaydı evet salgın her şeyi geri plana attığı gibi, eğitimi de bayağı zarar verdi eğitime de, eğitimde de büyük aksaklıklara neden oldu.”, K4.K; “Bir işi zamanında yaptığımız zaman bir sonraki işinde zamanı kaydırmamış oluyorsunuz ama bir şeyi ertelediğiniz zaman onun arkasındaki yapacak işlerinizi de erteliyorsunuz.”, K6.K; “Evet böyle sıkıntı, diğer evde yapacağım işte boş vakitlerin normal rutinlerin bozulacağını biliyorum. Mesela o işi erteledikten sonra da ondan sonraki haftanın sıkışacağını biliyorum ve mesela okul işleri ihmal edeceğimi biliyorum ya da tam istediğin gibi olmayacağını, hazırlıksız derse gideceğimi biliyorum.”, K8.E; “...Yani bu da insanın hem çalışma disiplinini bozuyor hem bir plan yapmış dahi olsanız o planı uygulama konusunda aksaklıklar meydana getiriyor. Ya şimdi bunu şuna benzetebiliriz hocam yani gömleğin ilk düğmesi yanlış iliklediğiniz zaman gerisinin çok düzgün olmasını bekleyemeyiz çünkü çalışma baştan bir aksadı gerisini bu şekilde devam ediyor.”, K15.E; “...yük hissediyordum gerçekten huzursuzluk oluyordu, diğer işlerimde aksıyordu.”, K18.K; “...çünkü yapamıyorum zaten bir şeyi öncelik olarak ve sıralaması zaten çok baştan kaydığı için bir eksiklik oluyor yani şöyle ki işte literatür taraması, sonrasında birkaç aşamaları var ya hani yüksek lisansın ben de şu an literatür taraması tam olmadığından dolayı yani diğer kısımlar hep eksik oluyor açıkçası.”, K19.K; “Aslında kestiriyorum hani şöyle çünkü hepsi birikiyor sonra onları yapamamanın verdiği bir vicdani rahatsızlık oluyor ama işte bazen zamanı herhalde ya da ne bileyim bazen insan hani isteksiz olduğu, yorgun olduğu zamanlar bir şey yapamıyor. Onun verdiği şeyden dolayı bazı şeyler yetişmeyebiliyor yani olumsuz etkiliyor beni, daha planlı programlı işler rayında giderken tabi aksaklıklar oluyor.” şeklinde yorumlar yapmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme yapma sebeplerinden mesleki sorumluluklar ile ilgili olarak K1.K; “*Mesela o gün dersim varsa tabii ki önceliğim her zaman öğrenci oluyordu. Yüksek lisansı biraz daha sonraki aşamaya erteliyordum yani burada online eğitimle beraber ilk olarak önceliğimiz öğrenciler olmuş oldu ve ben canlı derslerime öncelik vermek zorunda kaldım. Canlı dersim olduğu zamanlarda yüksek lisans derslerine katılamadım mesela önceliğim hep öğrencilere bağlı olarak oldu yani mesleğim, işim öncelikli olarak ilerledim. Mesela okuldaki iş ve işlemler vardı ben onu yapacağım zaman diğer şeyi erteledim gibi.*”; K3.E; “*...işin açıkçası bazı ödevler son ana kaldı, iş yükü nedeniyle ama yetiştirmeye çalıştım.*”, K5.K; “*... Eğer ertelemişsem bu okul işleri ile ilgileniyordum.*”, K8.E; “*Ertelemelerimin sebebi... Mevcut canlı derslerimizin devam ediyor olması. Ya bir de şimdi şöyle yani dersi canlı dersi bitirdiğinizde öğrenci ile ya da veli ile irtibatınız tamamen kopmuyor maalesef. Okul olduğu zaman okuldan çıktığımızda öğrenci ile irtibatınız kopuyordu. Yani bir irtibatınız olsa bile sınırlı şekilde oluyordu. Ama şu anda sürekli telefon elimizde, whatsapp gruplarından ödevdir, sorusudur, cevabıdır şeklinde yani yatana kadar veli ile öğrenci ile irtibat halinde olmak durumunda kalıyorsunuz. Yani bu da insanın hem çalışma disiplini bozuyor hem bir plan yapmış dahi olsanız o planı uygulama konusunda aksaklıklar meydana getiriyor.*”, K9.K; “*salgın sürecinde yüksek lisans adına öncelik yani bütün iş alanım açısından önceliğim tabii ki uzaktan eğitim dersleri, onu istesek de istemesek de ön plana almak zorundayız birinci sırada bu vardı tabii ki. İkinci sırada uzaktan eğitim canlı derslerini, uzaktan eğitim video derslerini çekme işi vardı hafta hafta. Yüksek lisans bunların arasında biraz daha arka planda kaldı tabii ki.*”, K10.E; “*Önceliklerim devlet okuluna çalıştığım için ilk önce kendi öğrencilerimle ilgili yapmam gereken işleri yaptıktan sonra, ailem ve çocuğumla ilgilendikten sonra vaktim kalırsa ki kalıyordu. Verilen görevleri ertelediğim oldu. Erteleme sebebim de kendi iş yoğunluğundan dolayı oldu diyebilirim.*”, K12.K; “*kendi mesleğin içinde de olduğum için orada da sorumluluklarım var, ya bir yandan da anneyim, anne sorumluluğum var.*”, K14.K; “*Ben yurttan çalışıyorum. Yurttan bir problem olduğunda ona gittiğimde zaman bazen erteliyordum.*”, K16.K; “*Okulum ile ilgili işlerim varsa onları yapıyorumdur ki ertelemişimdir.*” şeklinde yorum yapmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri pandemi döneminde yola ayrılan zamanın akademik olarak değerlendirilmesi ile ilgili olarak K3.E;

“Düşündüğümüzde zaman önceki zamanlara bakıldığı zaman, yani pandemiden önceki süreçlere bakıldığı zaman, hani sabah ders başlıyor saat beşe kadar süren dersimiz de oldu, hani ilk başlarda işte, tabii ister istemez yoruluyorduk. Saat dokuzda başlayıp akşam beşe kadar yapıyorduk ama yoruluyorduk. Ama bu pandemi sürecinde derslerimiz parça parça olduğu için daha dinç bir şekilde derslere katılım sağladık, bu da güzel oldu diyebilirim.”, K4.K; “...belki şehirlerarası yolculuk yapan arkadaşlar olacaktı mesela onlar içinde bence olumlu süreç olduğunu düşünüyorum.”, K5.K; “pandeminin hani olumlu etkisi dediğiniz zaman az önce söylediğim gibi sadece geliş gidiş anlamında yani Tokat-Erzurum arası uzak olduğu için sadece geliş gidiş anlamında bana hani katkısı oldu.”, K6.K; “...Yani ben şehir dışından gidip gelmiyordum ama yine de zor oluyordu çalışırken bir yandan derslere katılması o açıdan. O açıdan hani yüksek lisans uzaktan olması beni bir anlamda rahatlattı.”, K8.E; “Yani salgın öncesinde gerçekten bir daha çok özveri isteyen çünkü sonuçta yani ben yaklaşık bir saatlik bir buçuk saatlik bir yoldan gelip gidiyorum. Haftada 1 günümü yüksek lisans için ayırmıştım.”, K13.K; “Var mı var, zaman açısından var dediğim gibi gelmek de gitmekte, derslere katılmak, gelmek burada hani işliyorum, işlediğim evde olduğumuz için işe de gitmiyoruz bize kalan bir zaman var hani canlı derslerden vesaireden kalan bir zamanımız var. Ben bol bol bu süreç içerisinde hocalarımızın verdiği ödevleri yapıyorum, tekrar yapıyorum olabildiğince yüksek lisansta ilgileniyorum. Bence zaman açısından bize daha yararlı oldu.”, K16.K; “evet şöyle bir olumlu etkisi oldu: okula gidip gelmek gibi bir vakit kaybım olmadı. Kendi evimden araştırmalara devam etmek gibi olumlu bir katkısı oldu.”, K19.K; “... ben hani gidiş-gelişlerim biraz problem oluyordu, benim için uzaktan eğitim, yüksek lisans yapmak bir avantaj oldu yani. Şey yani benim izin alıp Tokat'a gitmem biraz sıkıntı olacaktı, çoğu dersten böyle mağdur kalacaktım, giremeyecektim ya da bir dersi tekrar izlemem gibi bir avantajım olmayacaktı ama uzaktan eğitimden dolayı derse işte ne bileyim istediğim zaman tekrar dinleyip ya da mümkün olduğu kadar katılabilme avantajı sağladı. Yani bana açıkçası bir yüksek lisans yapabilme fırsatı kazandırdı diyebilirim yani.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Katılımcılar, yüksek lisans işlerini erteleme konusunda ise K8.E; “...Uzaktan eğitime geçtiğimiz dönemde yani bu tamamen artık biraz özdenetime bağlı kalmış, kalmak zorunda oldu. Şimdi bu da tabii ki ister istemez kişiler olarak bazı ertelemelelere, gecikmelere yol açıyor ve biliyorsunuz ki bir iş ne kadar geciktirirse, yapılması da o

kadar güçleşiyor. Yani bu anlamda yani ben kendi açımdan işi tamamen bırakma anlamında değil de, yani yaklaşık mesela uzun süre bir ay, bir buçuk ay gibi uzun süre ertelediğim dönemlerde oldu.”, K9.K; “salgın sürecinde yüksek lisans adına öncelik yani bütün iş alanım açısından önceliğim tabii ki uzaktan eğitim dersleri, onu istesek de istemesek de ön plana almak zorundayız birinci sırada bu vardı tabii ki.... Yüksek lisans bunların arasında biraz daha arka planda kaldı tabii ki. ... daha arka plana atmak konusunda çekilmedik öyle çekinmedim öyle diyebilirim sanırım.”, K10.E; “ Verilen görevleri ertelediğim oldu. Erteleme sebebim de kendi iş yoğunluğundan dolayı oldu diyebilirim.”, K18.K; “...motivasyonda çok büyük bir değişiklik oldu hatta ilk başta çok böyle dediğim gibi hızlı hızlı, hararetli bir şeyleri yapma isteği ile başlamışken ve ilerlerken sonra pat diye düşüp artık yani tezlerin yüzüne bile bakamaz hale geldim, o derece söyleyeyim yani tabii ki de o kadar da değil ama artık önceden bir günde iki günde bitirip hazırlayıp hocama gönderdiğim sonuçları, iki hafta geçiyor, hala göndermemiş oluyor mesela, Tamamlayamıyorum.” şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, çalışma sonucunda elde edilen veriler, araştırma sorularına uygun olarak diğer araştırma bulguları ile karşılaştırılarak, tartışılmıştır. Bu çalışmada, fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarının pandemi sürecinde nasıl değiştiği incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Pandeminin “*kişisel/genel*”, “*iş*” ve “*teknoloji*” kategorilerinin her üçünde de katılımcılar üzerindeki olumsuz etkilerinin daha belirgin olduğu görülmüştür. Pandeminin *kişisel/genel* kategoride aile bireylerinde Covid-19 vakasının görülmesi, kendisinin Covid-19 olması, Covid-19 dan dolayı yakınıni kaybetme ve Covid-19 hastalığına dair belirsizliklerden dolayı bedenen yıpranma/yorulma, pandemideki kısıtlamalardan kaynaklı stres atamama, sosyalleşememe, üzüntü ve psikolojik yorgunluk meydana gelmesi, endişe duyma gibi olumsuz; pandemi koşullarına kısa sürede ayak uydurma, pandeminin olumsuz etkilerini en aza indirme, duygusal düzenleme yapma gibi olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. *İş* kategorisinde de mesleği gerçekleştirememe, müfredattan geri kalma, müfredatı yetiştirmeye çalışma, çalışma saatlerinde ve okuldaki iş yükünde artma, öğrencilere LGS hazırlığında ek destek sunamama gibi olumsuz etkilerine rastlanmıştır. Bu olumsuz etkileri en aza indirmek için meslektaşlarından yardım aldıkları tespit edilmiştir. *Teknoloji* kategorisinde ise internet alt yapı sorunu, ekran karşısında geçirilen zamanda artış, teknoloji olanaklarının eksikliği (internet, bilgisayar vb.) gibi olumsuz, uzaktan eğitimle tanışma, teknoloji becerilerinin gelişmesi ve uzaktan hizmet içi eğitimlere katılma gibi olumlu etkileri olmuştur. Benzer şekilde Türk Eğitim Derneği (TEDMEM, 2020) de Covid-19 sürecine yönelik hazırladıkları eğitim ile ilgili bir raporda, eğitim-öğretim faaliyetlerinin bu süreçte uzaktan eğitim yolu ile telafi edilmeye çalışılsa da karantinanın uzaması, eşit olmayan imkânlar sonucunda öğrencilerin %60 oranında sistemlere (EBA-EBA TV) giremediğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde Alanoğlu ve Atalan (2021) da pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinde herkeste internet erişim-imkân ve olanaklarının olmaması, devam zorunluluğunun bulunmaması, dönüt alınamaması ve düşük motivasyon gibi olumsuz etkilerin olduğunu belirtmişlerdir. Bir diğer çalışmada Chirikov, Soria, Horgos ve Jones-White (2020) da

pandeminin lisans ve lisansüstü öğrencilerin ruh sağlığını olumsuz etkilediğini, anksiyete ve depresif bozukluk yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca süreç uzadıkça öğrencilerin uzaktan eğitime uyum sağlayamadıklarını bulmuşlardır.

Pandeminin fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin üzerindeki tüm bu olumsuz etkilerinin yanında olumlu etkilerinin de olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan 11 çalışmakta ve bunlardan dördü idari görevde bulundukları için mesleki görev ve sorumluluklarının oldukça fazla olması nedeniyle üniversiteye gidip-gelme konusunda ve derslere katılım noktasında konusunda sıkıntı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Pandemi koşullarında eğitim-öğretim faaliyetlerinin uzaktan öğretim yoluyla gerçekleştirilmesi sonucunda katılımcılar yola ayırdıkları zamanı akademik faaliyetlere ayırdıklarını, ders saatlerinin ise hafta içi ya da hafta sonu akşam ya da öğleden sonra olması durumunda, kendilerine zamanın kaldığını belirtmişlerdir. Ek olarak teknoloji konusunda kendilerini geliştirdiklerini, derse devam zorunluluğu olmamasından kaynaklı kaçırdıkları dersleri ya da anlamadıkları konuları tekrardan UZEM portalından dinleme şanslarının olduğunu da söylemişlerdir. Bu bulguları destekler nitelikte Alanoğlu ve Atalan (2021) da pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin öğrencilerin teknoloji becerilerinin gelişmesi, zaman ve ders konusundaki esneklikler sunması ve derslerin tekrar izleme olanağının olması gibi olumlu sonuçlar doğurduğunu bulmuşlardır. Melgaard ve diğerleri (2022) de akademik erteleme davranışı yapmayan öğrencilerin öğrenmelerinin sorumluluklarını üstlenerek, pandemi döneminde kendi çalışmalarına daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar pandemide danışmanları ile iletişim konusunda sıkıntı yaşadıklarını, kısıtlamalar ve karantina sebebi ile yüz yüze görüşemediklerini, çevrimiçi ortamda ise görüşme yapmakta zorlandıkları belirtmişlerdir. Araştırmadaki bu bulgu ile aynı doğrultuda TEDMEM (2020) raporunda da pandemi sürecinde iletişim ve dönüt alma konusunda sıkıntıların yaşandığını vurgulamıştır. Aynı şekilde Türküresin (2020) Covid-19 sürecinde yürütülen uzaktan eğitim ile ilgili 170 öğretmen adayı ile gerçekleştirdiği çalışma sonucunda uzaktan öğretimin en olumsuz yanının iletişim eksikliği olduğunu vurgulamış ve bu iletişim eksikliğinden kaynaklı derslere ilginin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgulara paralel şekilde Rakes ve Dunn (2010) da çevrimiçi ortamda lisansüstü öğrencilerinin iletişim sorunu yaşadıklarını, bunu önlemek

için çalışmalarını sosyal platformlarda akran modellemesi yoluyla başkaları ile paylaşım halinde sürdürdüklerini belirtmiştir.

Öz-belirleme Kuramına göre içsel ve dışsal uyarıların etkisi ile öğrenme sorumluluğunu alan bireyler zaman ve yer değişse de motivasyonlarını nasıl başlatıp, nasıl düzenledikleri ile ilgilenmektedir (Gül, 2020; Keser,2018). Bu davranışlarını içselleştirerek motivasyonlarında düzenlemeye gidip arttırmış ve başarı elde etmişlerdir. Yaptığımız bu çalışmada da pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan öğretim sürecinde katılımcılar öğrenme sorumluluklarını üstlenerek, verilen görevleri zamanında yerine getirmek için çaba sarf ettikleri görülmektedir. Bu doğrultuda kendileri için uygun olan çalışma stratejilerini duruma göre uyarlayarak ve kendilerini motive etmek için çeşitli düzenlemeler yaptıkları görülmüştür. Katılımcılar, teslim tarihi yaklaşan görevden başlama, yaptığı işin içine sinmesi, plan-program yapma, uygun zaman ve ortamı değerlendirme, stratejik plan doğrultusunda ilerleme, çalışma planını istediği gibi esnetebilme, derslerde tezinde yardımcı olacak konular seçme ve çalışmasını buna göre sürdürme, not etme vb. çalışma stratejilerini sıklıkla kullanmaktadırlar. Bazı katılımcıların motivasyonlarını arttırmak için aile ve arkadaşlarından destek aldıkları, yüksek lisansta aldığı dersler yoluyla, pandemiye bir fırsat olarak düşünerek, ortama uyum sağlayarak ve işi yapan kişinin kendisi olduğunu bilip verilen ödevleri, görevleri zamanında yaparak motivasyonlarını arttırdıkları bulunmuştur. Kimi katılımcılar ise Öz-belirleme Kuramında bahsedilen içselleştirme eylemini gerçekleştirerek, yüksek lisanstan mezun olmak için kendilerini motive ederek motivasyonlarını arttırdıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Rakes ve Dunn (2010) da yüksek lisans öğrencilerinin ödevleri son ana bıraktıklarını ve verilen görevleri zorluk derecesine göre sıraladıklarını belirtmektedir. Araştırmacılar ödevleri son ana bırakmanın öğrenmenin kalitesini düşürdüğünü ve alınan not değerinin düşmesine sebep olduğunu; görevleri zorluk derecesine göre sıralanmanın ise erteleme davranışını engelleyebileceğini vurgulamışlardır. Paralel olarak Alanoğlu ve Atalan (2021) da uzaktan öğretimde öğrencilerin öğrenmenin sorumluluğunu üstlendiklerini ve bağımsız araştırma becerilerini geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun öğrencilerin motivasyon, güven ve performanslarının artmasını sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca Kuloğlu (2020) çalışması sonucunda motivasyonun, eğitimde önemli bir değişken ve devamlılığı sağlayan bir unsur olduğunu, motivasyon eksikliğinde bireylerde akademik can sıkıntısı ortaya çıktığını ve başa çıkmak için farklı stratejiler kullandıklarını

belirtmiştir. Bunu da üç farklı kategoride toplamıştır: odaklanamayanlar, stratejisini değiştirenler ve uzaklaşmaya çalışanlar. Öğrencilerin genelde bilişsel yaklaşma ve bilişsel kaçınma stratejisi kullandığını, kendini ikna etme, odaklanmaya çalışma, not etmek, kendini motive etmek, sabretmek gibi eylemlerde bulunduklarını tespit etmiştir. Uçar (2020) ise öğrencilerin erteleme üstesinden gelmek için; çoğunlukla hiçbir şey yapmadıklarını ya da süreci normal kabul edip beklemede kaldıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin bazılarını plan yaptığını ama başarılı olamadığını belirtmiştir. Bazı öğrenciler ise erteleme sonuçlarını düşünerek eyleme geçmeye ve durumu kontrol altına almaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bazı öğrencilerin ise kıyaslama yaparak, kendilerini diğer kişilere oranla düzeltmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri, başvuru yaparken yüksek lisans programı hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıklarını ya da yanlış bilgiye sahip olduklarını ve de lisansta da yüksek lisans ile ilgili bilgilendirilme yapılmadıklarını ya da araştırma becerileri ile ilgili ders görmediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgularla aynı doğrultuda Deniz (2020) lisansüstünü terk eden 20 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışma sonucunda, öğrencilerin lisansüstüne isteyerek ve hazır olarak geldiklerini fakat program ya da programda yer alan dersler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir.

Katılımcılar ayrıca fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programının beklentilerini karşılamasına rağmen çoğunlukla akademik yazma konusunda daha fazla desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca alanyazın taraması yaparken yabancı yayınları takip etmede sıkıntı yaşadıklarını, yüksek lisans programında İngilizce eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde Can ve Ceyhan (2015) da Eğitim Bilimler Enstitüsünde öğrenim gören 38 lisansüstü öğrencisi ile bilimsel rapor yazma ve yayınlama konusunda yaptıkları araştırma sonucunda lisansüstü öğrencilerinin, bilimsel makale, bildiri vb. yazımı konusunda tecrübelerinin olmadığını, öğrencilerinin büyük oranda bilimsel bir rapor ya da İngilizce özet yazarken zorlandıklarını ve yüksek lisans derslerinin akademik yazımlarına katkı sağlamadığını bulmuşlardır.

Lisansüstü öğrencileri akademik erteleme yapmadıklarında yüksek lisans görevlerini zamanında tamamladıklarını ve işlerinin planlandığı gibi gitmesi sonucunda

kendilerini huzurlu hissettiklerini belirtmektedirler. Ancak öğrencilerin verilen görevleri son ana bırakma, olumsuz sonuçları öngördüğü halde erteleme davranışını sürdürme, verilen görevler dışında akademik çalışmalara zaman ayırmama, akademik çalışmalarını yürütmede zorlanma ve odaklanamama gibi akademik erteleme davranışlarını sergiledikleri tespit edilmiştir. Pandemi de odaklanamadıkları, akademik çalışmalara daha az zaman ayırdıkları ve akademik çalışmalarını yürütmede zorlandıkları görülmüştür. Bu sebeple pandemi verilen kayıt dondurma hakkını kullanmışlardır. Buna ek olarak yüksek lisans çalışmalarını pandemi öncesi şekliyle sürdürenlerin olduğu gibi pandemi de akademik çalışmalara daha çok zaman ayıran katılımcıların da olduğu tespit edilmiştir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin sergiledikleri akademik erteleme davranışlarının nedenlerine bakıldığında: mesleki sorumlulukları, ev işleri, KPSS, YÖKDİL/YDS, çocuk(lar)la ilgilenme, kişisel problemler, belirli bir çalışma zamanının olmaması, akademik-mesleki-ailevi sorumluluklar arasında denge kuramama ve toplumun kadına yüklediği sorumluluklar olduğu bulunmuştur. Ayrıca katılımcılar uzaktan eğitimde, yüz yüze eğitime oranla dışsal kontrolün daha az olmasından dolayı ertelemeye daha meyilli olduklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Uçar (2020) da öğrencilerin alışkanlık, amaçlı erteleme, arkadaş çevresi, dersin yapısı, öğretim elemanı ve başarısız olma düşüncesi gibi sebeplerin yanında dersten kalma ya da başarısız olma düşüncesi ile iletişim eksikliğinin de akademik ertelemeye neden olduğunu tespit etmiştir. Paralel olarak Yıldırım (2015) zamanı etkili kullanamama, verimli ders çalışmama, yapacaklar sırası hazırlamama, kişilik özellikleri ve çevresi ile ilgili düşüncelerinin akademik ertelemeye neden olduğunu belirtmektedir. Melgaard ve diğerleri (2022) de düşük öz-yeterlik, düzensizlik, düşük içsel isteklendirme, zayıf çaba düzenlemesi ve zaman yönetiminde zorlanma gibi nedenlerle akademik erteleme yapıldığını belirtmişlerdir. Bunun sonucunda ise düşük motivasyona bağlı olarak günlük yapılması gerekenleri yapmada zorluk yaşadıkları ve çalışmalarına daha az zaman harcadıkları görülmüştür.

Katılımcılardan panik bir kişiliğe sahip ve başladığı bir işi bitirme çabasında olan, günlük yapılacaklar listesi hazırlayan, uykusundan/ailesiyle geçirdiği zamandan veya sosyal yaşantısından fedakârlık eden, boş zamanlarını ya da hafta sonunun bir gününü yüksek lisans çalışmalarına ayıran, her gün az da olsa çalışma gayretinde olan

ve verilen görevleri zamanından önce tamamlayanların akademik erteleme yapmadıkları bulunmuştur. Pandemi döneminde de öğrencilerin ev işlerini erteledikleri, günlük yapılacaklar listesi hazırladıkları ve günün büyük bir kısmını tez çalışmalarına ayırdıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulgularına paralel olarak Bal ve diğerleri (2020) de pandemi döneminde doktora öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin pandemi koşullarına uyum sağlamak için plan-program yaptıklarını, görevleri kategorize ederek parçalara ayırdıklarını, her gün bir saat de olsa çalıştıklarını, iş-ev-aile arasında denge kurmaya çalıştıklarını, tezlerinin yarıda kalmaması için çalışma stratejilerini değiştirdiklerini ve zorunlu olarak tez konusunu değiştirdiklerini bulmuşlardır. Melgaard ve diğerleri (2022) de öz-düzenlemeden yoksun yüksek lisans öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarını önlemek için yüz yüze çalışmayı ve kampüse gelmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların sergilediği akademik erteleme davranışlarının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal sonuçları olduğu görülmüştür. Bilişsel olarak görevi tamamlayıncaya kadar zihninin o işle meşgul olması, zaman uzadıkça çalışmayı unutma, yüksek lisansı bırakmayı düşünme gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Duyuşsal açıdan katılımcılar akademik erteleme yaptıklarında kendini rahatsız hissetme, öğretim üyesinin gözündeki imajının zedelenmesi, üzüntü, bunalım, umutsuzluk ve kendine kızgınlık gibi sonuçlarla karşılaşmaktadır. Davranışsal sonuçlara bakıldığında ise işler son ana kaldığında istediğinden daha düşük puan alma, işleri yetiştirme stresinden vücudunun fiziksel tepki vermesi, uyuyamama, plan doğrultusunda ilerleyemeyince işlerinin aksaması gibi sonuçları olduğu tespit edilmiştir. Önceki çalışmalarda da benzer şekilde akademik erteleme davranışı gösteren bireylerin devamsızlık ve okulu bırakma, sorumluluklardan (işten ve görevlerden) kaçınma, işleri başkasına yıkma, gereken başarıyı gösterememe, okul/ders ve öğretmenden soğuma-bıkkınlık, özel hayatında problem yaşama (Ay ve diğerleri, 2019), kendini suçlu hissetme, umutsuzluk, gergin hissetme, fırsatlardan kaçınma, akademik çalışmada yavaşlama (Şeker ve Saygı, 2013), yetersizlik hissi, kendini küçük görme, mahcubiyet, sahtekârlık, panik, kaygı (Erdoğan, 2019) gibi bilişsel, duyuşsal ve davranış sonuçların ortaya çıktığını belirtmektedir. Pandemi sürecinde ise katılımcılar ödevi yapmadığında bunalma şeklinde duyuşsal, işler son ana kaldığında içine sinmemesi ya da ertelenen görevleri gözünde büyütme şeklinde bilişsel, mezuniyet tarihinin gecikmesi, plan doğrultusunda ilerlemeyince sonraki işlerin

aksaması, erteleme davranışında artış, akademik çalışmalara ara verme ve yüksek lisanstan kopma şeklinde davranışsal sonuçlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Akademik erteleme davranışı sergilemeyen katılımcılar akademik çalışmalarına yönelik daha çok motive olduklarını, mutlu ve huzurlu hissettiklerini, kendilerine güvenlerinin arttığını, kendileri ile gurur duyduklarını ve bunun sonucunda başarma hazzı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Pandemi döneminde ise akademik erteleme yapmayan katılımcıların kendilerinin rahat hissederken, akademik erteleme yapan katılımcıların bunalım yaşadıkları tespit edilmiştir. Önceki araştırmalarda da akademik işlere yönelik bakış açıları daha iyimser olan üniversite öğrencilerinin akademik motivasyonları ile öz-yeterlik düzeyleri arttığından akademik erteleme davranışlarında bir azalma meydana geldiğini ortaya koymaktadır (Akday ve Gizir, 2011; Yıldırım, 2015).

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programında öğrenim gören öğrencilerin içsel motivasyonlarının, dışsal motivasyona ve motivasyonsuzluk kategorilerine göre daha etkili olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin kendilerine bağlı yani içten gelen bir istekle yüksek lisansa başvuru yaptıkları görülmektedir. Yüksek lisans eğitimi boyunca öz-yeterlilik inancında artışın meydana gelmesi, bunu destekler niteliktedir. Öz-belirleme Kuramında da bahsedildiği gibi bireyler kendi iradeleri ile yaptıkları tercihler sonucunda davranışı içselleştirerek, yapma istekleri artmaktadır. Bunun sonucunda davranışın devamlılığını ve yapılma olasılığını arttırmaktadırlar (Eliüşük, 2014). Kendi iradesi ile bir eylemi gerçekleştiren birey mutlu olur, yaptığı işten zevk alır ve haz duyar (Gül, 2020; Keser, 2018). Bu kuramın temel varsayımlarından biri de insanın kendi davranışlarından sorumlu olan bir canlı olduğudur. Bu şekilde birey kendi isteği ve sevdiği doğrultuda ilerlediğinde kendi öğrenmesinin sorumluluğunu alarak performansını da arttırmaktadır (Kazu ve Yavuz, 2021). Yıldırım (2015) da üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında mesleği sevdiği için seçen öğrencilerin içsel motivasyonları yüksek olduğu için okudukları bölümün gerektirdiği görevleri ilgi duyarak, akademik erteleme yapmadan zamanında yerine getirdiklerini belirtmektedir. Aynı şekilde Dervishaliaj ve Xhelili (2013) de lisansüstü öğrencilerin akademik kontrol odağı ile akademik erteleme davranışları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkisi olduğunu tespit etmişlerdir. İçsel

kontrol odağına sahip başarılı öğrencilerin içsel motivasyonlarının da yüksek olması sebebiyle daha az akademik erteleme davranışı gösterdiğini söylemişlerdir.

Pandemi sürecinde ise lisansüstü öğrencilerin büyük bir kısmında yüksek lisansa yönelik motivasyonda azalma meydana geldiği görülmektedir. Motivasyonlarındaki bu azalma, yüksek lisanstaki işlerinin aksamasına neden olduğu belirlenmiştir. Altıntaş ve Görgeç (2015) Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi'nde öğrenim gören yüksek lisans öğrencileri ve öğretim üyeleri ile yaptıkları çalışma sonucunda yüksek lisans öğrencilerinin danışmanlarının kendilerine yeteri kadar zaman ayırmadıklarını belirtmişlerdir. Normal şartlarda dahi lisansüstü eğitimi sürdürmekte zorlanan yüksek lisans öğrencilerinin, pandemi koşullarındaki kısıtlamalardan kaynaklı stres atamadıkları, sosyalleşemedikleri, üzüntü ve psikolojik yorgunluktan kaynaklı daha sık akademik erteleme davranışı sergiledikleri görülmüştür. Sarı ve Nayır (2020) Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Dünya Bankası tarafından yayınlanan eğitim raporlarını inceledikleri çalışmalarında, pandemi döneminde bireylerin tüm zamanlarını aileleri ile geçirdikleri ve kısıtlanmadan kaynaklı kendilerine zaman ayıramadıkları için psikolojik olarak etkilendikleri ve bunun sonucunda kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak mevcut çalışmanın bulguları pandemi döneminde yüksek lisans öğrencilerinin yeni bir araştırmanın zaman alması, kampüs/kütüphane gibi imkânlardan yararlanamaması, veri toplamada zorluk yaşanması, çalışma grubunun ve veri toplama aracının değiştirilmesi, uzaktan öğretim platformunda kişilerin görüşlerini ifade etmede zorlanması gibi sıkıntılar yaşadıkları bulunmuştur. Önceki araştırmalarda da pandemi sürecinde eğitim alanında yaşanan öğrenme kaybı, okulu bırakma oranlarında artış ve çevrimiçi eğitimlere ulaşmada fırsat eşitsizliğinden dolayı derslere katılamama şeklinde sorunlar olduğunu ortaya koymaktadırlar (Sarı ve Nayır 2020).

Bu araştırmanın sonucunda Öz-belirleme Kuramında yer alan motivasyonun nasıl oluştuğu ve devam ettiği ile ilgili önemli bulgulara ulaşılmıştır. On dokuz katılımcıdan elde edilen veriler yüksek lisans öğrencilerinin akademik çalışmalarını yürütmek için kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alarak, duygu düzenlemesi yaparak, kullandıkları çalışma stratejilerini yeni koşullara uyarlayarak ve çeşitli fedakârlıklar yaparak zorlu pandemi koşullarında olayları içselleştirerek öz-yeterlilik inançlarında

gözlenen artış sonucunda motivasyonlarında da bir artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Bunun sonucunda katılımcılar verilen görevleri son ana bıraksa da akademik erteleme davranışı sergilememek için çaba göstermiştir.



BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarının pandemi sürecinde nasıl değiştiği incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar aşağıda maddeler halinde özetlenmektedir.

On dokuz katılımcının 11'i çalışırken sekizi çalışmamaktadır. Katılımcıların biri fen edebiyat fakültesi mezunu iken 18'i eğitim fakültesi mezunudur.

Pandeminin katılımcıları kişisel/genel, iş ve teknoloji kategorilerinde etkilediği görülmüştür. Bu süreçte kişisel/genel kategorisinde psikolojik yorgunluk, fiziksel yorgunluk, zihinsel yorgunluk, Covid-19'dan dolayı bedenen yıpranma/yorulma, üzüntü, endişe, kısıtlamalardan kaynaklanan sosyalleşememe, pandemideki kısıtlamalardan kaynaklı stres atamama, odaklanamama, aile bireylerinde görülen Covid-19 vakası, Covid-19 geçirdiğine dair şüphesinin olması, Covid-19'dan dolayı yakınını kaybetme, kendisinin Covid-19 olması, özel hayatın ihlali gibi olumsuz etkilere maruz kaldıkları görülmüştür. Buna rağmen pandemi koşullarına kısa sürede ayak uydurduklarını ve pandemi sürecinin olumsuz etkilerini duyuşsal düzenleme/duygu düzenlemesi yaparak en aza indirdiklerini belirtmişlerdir. Pandemi döneminde katılımcıların bir kısmı mesleklerini gerçekleştiremediklerini, iş yüklerinde ve çalışma saatlerinde artış olduğunu, müfredattan geri kaldıklarını ve müfredatı yetiştirme çabasında olduklarını ifade etmişlerdir. Teknoloji kategorisinde ise ekran karşısında geçirilen zamanda artış, teknoloji becerilerinin gelişmesi, uzaktan eğitimle tanışma, internet altyapısı, teknoloji olanaklarının eksikliği gibi hem olumlu hem de olumsuz durumların olduğu görülmüştür.

Katılımcıların tezli yüksek lisans programı yapma gerekçelerine bakıldığında ise mesleki alanda gelişim, kişisel gelişim, doktora yapmayı düşünme, akademik gelişim, fen eğitimi alanını sevmeye, hayalini gerçekleştirme, öğrenmeye ilgi duyma gibi içsel motivasyonların olduğu görülmüştür. Aile desteği, diplomaya sahip olma, arkadaş desteği, yayınlanmış bir teze sahip olma, KPSS ile atanamama gibi dışsal motivasyonlarının da olduğu görülmüştür. Bazı katılımcıların ise motivasyonsuzluk

olarak yüksek lisansa öylesine başvuru yaptıkları ve ileriye dönük hedeflerinin olmadığı görülmüştür. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri pandemi sürecinde akademik motivasyonlarında hem olumlu hem de olumsuz değişimlerin olduğu görülmüştür. Öz-yeterlilik inancında artış, motivasyon düzenlemesi, hedeflerde değişiklik, hedeflerinde artış ya da zamanla oluşma gibi olumlu etkisi olduğu gibi, yüksek lisansa yönelik motivasyonda azalma, yüksek lisansa ilginin azalması, akademik ilerleme hedefinden vazgeçme, öz-yeterlilik inancında azalma gibi olumsuz etkileri de görülmüştür. Katılımcıların fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programından beklentileri tez ve programdan olmak üzere iki kategoride olduğu görülmektedir. Alandaki açıklığı giderme, sonraki çalışmalara rehberlik etmesi, uluslararası sıralamada ülkemizin fen başarısına katkı sağlama, fen eğitiminin niteliğini artırma gibi tezden beklentileri olduğu gibi, programdan beklentileri ise öğrencilerin gelişimine katkı sağlama, farklı bakış açılarıyla etkileşim, fen eğitiminde ayrıntılı eğitim görme, kendi çocuklarının eğitimine destek olma gibi beklentilerinin olduğu görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin pandemi sürecinde beklentilerine bakıldığında çoğunluğunun değişmediği görülmüştür.

Katılımcıların fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı hakkında pandemi sürecinde derslerin işleniş aşamasında, yüz yüze etkileşiminin eksik olduğu, canlı dersleri düzenli takip edemediği, online derslerden verim alamadıkları, derslerin geç saatlere sarkması gibi olumsuz etkilerinin olduğunun yanında; yüksek lisansın uzaktan öğretim yoluyla mümkün olacağı, UZEM’de kaydedilen derslerin tekrardan dinlenme şansının olması, yüksek lisans derslerinin akademik çalışmaları desteklemesi gibi olumlu etkilerinin olduğu da görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin çalışma konularına bakıldığında pandemi konularının ağırlıklı olduğu, öğretmen eğitimi üzerine, yenilikçi yaklaşımlar üzerine ya da tez konularını belirlemeye yönelik çalışmalarının olduğu görülmüştür. Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin yapılan görüşmeler sonucunda tekrara düşmemek için çalışılmayan ya da eksik olan konuları yapmaya çalıştıkları ve araştırmalarının bu yönde yaptıkları görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri; ders seçimindeki mecburiyet, yeni bir araştırma planlamasının zaman alması, veri toplamada zorluk

yaşama, veri toplama aracını değiştirme, çalışma grubunu değiştirme, uzaktan öğretim platformunda kişisel görüşleri daha zor ifade etme, kampüsteki kütüphane gibi imkânlardan yararlanamama gibi pandemi koşullarında bunun gibi zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür. Ek olarak genele baktığımızda katılımcıların veri doldurmada özverili davranmamaları, yüksek lisansın yorucu bir süreç olması, yabancı dil, intihal, tez formatı, literatür tarama, verilerin analizi gibi zorlukların olduğu gibi danışmanla da yaşanan iletişim sorunları da görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri, yüksek lisanstaki akademik çalışmalarını yürütürken; teslim tarihi yaklaşan görevden başlama, yaptığı işin içine sinmesi, stratejik plan doğrultusunda ilerleme, yüksek lisans aşamalarını sırasıyla takip edebilme, bilinen dersten başlama, zorlandığında çalışmaya ara verme, not çıkarma, ilgi duyduğu derse ara verme, dersin arkasından tekrar yapma, bilmediği yerlerde yardım alma, daha disiplinli öğretim üyesinin dersinden başlama, tezinde yararlanabileceği derslere ağırlık verme gibi çalışma stratejileri kullandıkları görülmüştür. Pandemi sürecinde çalışma planını istediği gibi esnetebilme, zorunluluklardan kaynaklı günlük planında değişiklik yapabilme, verilen görevleri küçük parçalara ayırabilme, plan program yapma gibi stratejik çalışmalar geliştirdikleri de görülmüştür.

Katılımcıların programdan elde ettikleri akademik kazanımlar ise alan eğitimi hakkında bilgi sahibi olma, bilimsel araştırma yöntemlerini ve akademik makale okunması öğrenmeyi, öğrendiklerini meslekte kullanmayı, SPSS programı kullanmayı, literatür taramayı, makale yazmayı, tez konusunu belirlemeyi, kaynaklara ulaşmasını öğrenme gibi kazanımlara sahip oldukları görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinin sergiledikleri akademik erteleme davranışlarına bakıldığında ise verilen görevleri zamanında bitiremememe, bir dönem kayıt dondurma, iki dönem kayıt dondurma, akademik çalışmalara daha çok zaman ayırma, rahat tavır, odaklanamama, akademik çalışmaları yürütmede zorlanma ya da verilen görevler dışında akademik çalışmalara zaman ayıramama gibi davranışlarının olduğu görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri pandemi sürecinde akademik çalışmaları yürütmede zorlandığı, akademik çalışmalara daha çok zaman

ayırdığı, odaklanamadığı, pandemide verilen kayıt dondurma hakkını kullandığı, akademik çalışmalara daha az zaman ayırdığı ya da çalışmaların ilerleyişinde bir değişikliğin olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların akademik erteleme davranışlarını gösterme sebeplerine bakıldığında, mesleki sorumlulukları, ev işleri, aile sorumlulukları, KPSS, çocuklarla ilgilenme, boş işle meşgul olma, kişisel problemler, akademik-mesleki-ailevi sorumluluklar arasındaki dengeyi kuramama, belirli bir çalışma zamanının olmaması, toplumun kadına yüklediği sorumluluklar ve iş yükü gibi nedenlerin olduğu görülmüştür.

Katılımcıların akademik erteleme davranışını gösterme sebepleri pandemi sürecinde yola ayrılan zamanın akademik olarak değerlendirilmesi gibi olumlu, stres atamadığı için derse çalışamama gibi olumsuz nedenlerin olduğu görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme davranışını önlemek için her gün az da olsa çalıştığı, uykusundan, aile ile geçirdiği zamandan, hobilerinden ve sosyal yaşantısından fedakârlık ettiği, hafta sonunun bir gününü eve bir gününü derslere ayırdıkları görülmüştür.

Pandemi sürecinde fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri akademik erteleme davranışı önlemek için, günlük yapılacaklar listesi hazırladıkları, ev işlerini erteledikleri, günün büyük bir kısmını tez çalışmalarına ayırdıkları, panik bir kişiliğe sahip olanların erteleme davranışını yapmamak için tedbirler aldıkları görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri sergilediği akademik davranışların sonuçlarını bilişsel, duyuşsal ve akademik olarak sınıflandırıldığı görülmüştür. Davranışsal sonuçlara bakıldığında motive olduğu, başarıya hazzına sahip olduğu dolayısıyla mutlu olduğu, kendisiyle gurur duyduğu, huzurlu hissettiği, kendisine güven geldiği görülmüştür. Duyuşsal davranışta erteleme davranışı gösterdiğinde ise rahatsız hissettiği, öğretim üyesinin gözündeki imajının zedelendiğini, üzüntülü hissettiğini, bunalım yaşadığını, umutsuz olduğunu, mutsuz hissettiğini ve kendine kızdığı görülmüştür. Bilişsel sonuçlara bakıldığında görevi tamamlayıncaya kadar zihninin o işle meşgul olduğu, zaman uzadıkça çalışmayı unuttuğu, yüksek lisansı

bırakmayı düşündüğü görülmüştür. Davranışsal sonuçlara bakıldığında ise işler son ana kaldığında istediğinden daha düşük puan alındığı, işleri yetiştirme stresinden vücudunun fiziksel tepki verdiği, uyuyamadığı, plan doğrultusunda ilerleyemeyince işlerinin aksadığı tespit edilmiştir.

Pandemi sürecinde fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri sergilediği akademik davranışlarının sonuçlarına bakıldığında ödevi yaptığında rahatlama, yapmadığında bunalma duyuşsal sonucuna sahip olduğu bilişsel sonucuna bakıldığında ise işleri son ana kaldığında içine sinmemesi, ertelenen görevleri gözünde büyütme ve son olarak duyuşsal sonucuna baktığında mezuniyet tarihinin gecikmesi, plan doğrultusunda ilerlemeyince sonraki işlerin aksaması, erteleme davranışında artış, akademik davranışa ara verme, yüksek lisanstan kopma ve geciktirdiği görevleri telafi etme için sonrasında daha yoğun çalışma gibi davranışsal sonuçlar görülmüştür.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda pandemi döneminde, öğretim üyeleri eğitimi yürütmekte zorluk yaşadıkları ve ikinci dönem bu düzene alıştıkları ve uyum sağladıkları görülmüştür. İlk zamanlarda alt yapı yetersizliği, sisteme yabancılik ve bilinmeyen bir süreç içerisinde olunmasından dolayı adapte olmakta zorlanılmış ve eğitimi etkili yürütmeye de zorlanmışlardır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans öğrencileri, yüksek lisans programına başladıktan sonra pandemi döneminde bakış açılarında değişiklik meydana gelmiştir. Bu değişikliğin olumlu ve olumsuz taraflarından bahsedilebilir. Bu değişiklikleri ise şu şekilde belirtebiliriz: Bazı katılımcılar UZEM'lerin kurulması ile uzaktan eğitim ile yüksek lisansın yapılabileceğine ve uzaktan dersler alınabileceğine, pandemi bittikten sonrada bu şekilde devam edilebileceğini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar yüksek lisans çalışmasından sonra devam edip doktora yapmayı düşünmekte iken, pandemi döneminde meydana gelen erteleme durumundan ve yüksek lisansın disiplinli, düzenli bir sistemle yürütülmesi gerektiğinden dolayı doktora isteklerini daha ileri bir tarihe bırakmayı düşünmektedirler. Buna ek olarak akademide ilerlemeyi düşünen katılımcılardan atanamayanlar, KPSS çalışmaya çalışıp, girmeyi düşünmektedirler. Pandemi de erteleme davranışını fazlası ile yaşayan ve motivasyonunda düşüş olan katılımcılar, umutsuzluğa kapılıp, ileriye dönük bir hedeften bahsedemeyeceğini dile getirmiştir. Bazı katılımcılar şimdiye kadar çalışılmamış, alana, literatüre katkısı olacak,

tekrar olmayacak yeni konular araştırması yaparken, pandemi konulu çalışmalar ya da uzaktan eğitim ile ilgili konular araştırma yapmayı düşünmektedirler. Katılımcılardan bazıları, pandemide sahip olunan fazla zamandan dolayı tezlerini daha kısa sürede bitirmeyi amaçlamaktadırlar.

Bazı katılımcılar yüksek lisans programının beklentilerini karşıladığını belirtmişlerdir. Fen bilimi eğitimi programında kendilerini geliştirdiklerini, yeni bilgiler öğrendiklerini, bilimsel araştırma yöntemlerini öğrendiklerini, tez yazımına yönelik bilgiler öğrendiklerini, aldıkları dersler sonucunda çocuklara faydalı olacaklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programının beklentilerini karşılamadığını belirtmişlerdir. Yüksek lisans içeriği hakkında yanlış bilgiye sahip olduğu için fen eğitimi alanında yeterli bir bilgiye sahip olmadıklarını, feni sevdirmek ve anlatmak için farkı yöntemler öğrenemediklerini, fen eğitimi alanında gelişim gösteremediklerini, danışmanları ile iletişim halinde olamadıkları, yardım alamadıkları için yüksek lisanstan beklentilerini karşılayamadığını belirtmişlerdir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans öğrencileri, pandemi döneminde erteleme davranışı yapmamak, görev ve sorumluluklarını yerine getirmek ve işleri zamanında ilerletebilmek için farkı şekillerde kendilerini motive etmiş ve motivasyonlarını düzenleyerek işlerinin aksamasına engel olmuşlardır. Kimi katılımcılar aile ve arkadaşlarından destek alarak motivasyonunu arttırmış, kimileri yüksek lisansta aldığı dersler daha fazla bilgi sahibi olmasına, çalışmasına neden olduğu için motivasyonunu arttırmış, kimileri pandeminin bir kriz değil, değerlendirilmesi gereken bir fırsat olduğunu düşünerek, ortama uyum sağlayıp ve sonunda işi yapan kişinin kendisi olduğunu bildiği için, eninde sonunda kendisinin yapması gerektiğinden çalışarak motivasyonunu arttırmış, kimileri verilen ödevleri, görevleri ve sorumlulukları zamanında yaparak motivasyonun arttırmaktadır. Kimileri yüksek lisanstan mezun olmak için kendine motive ederek, motivasyonunu arttırmaktadır.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans öğrencilerinin kendilerini motive etmeleri, motivasyonlarını düzenlemeleri için kullandıkları stratejiler ise; o gün için yapılacaklar listesi yapmak, plan-program yapmak, yaptıklarının üzerini karalamak, pandemi döneminde yaşanan belirsizlikler ve karşılaşılan durumlar karşısında olumlu tarafından bakmak, kendisi için bir şey yaptığını düşünerek, geliştirmek ve oluşan fırsatları

değerlendirmek, pandemide zamanı değerlendirerek kendini çalışmaya vermek, herkesin aynı zorlu şartlardan geçtiğini düşünerek, istekleri doğrultusunda hareket ederek tezini bitirmesi için kendini ikna ederek yapması gerekenleri yapmak olduğu görülmektedir.

Bazı katılımcılar pandemide veri toplamada zorlanacağını düşündüğünden verilen dondurma hakkını kullanmışlardır. Bazı katılımcılar ise pandemi dönemi başladığında bu süreci değerlendirme adına ya çalışma grubunu ya da çalışma yöntemini değiştirmiştir. Katılımcılara baktığımızda ders aşamasında olan ya da verilerini toplamış olanların, yüksek lisans çalışmalarını pandemi dönemi önceki şekliyle sürdürdükleri görülmüştür.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencileri ile yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa üniversitesi fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programında öğrenim gören 19 lisansüstü öğrencisi ile sınırlıdır. Diğer devlet ve özel üniversitelerin de dâhil olduğu daha geniş kapsamlı bir araştırma yapılması önerilmektedir.

Fen bilgisi eğitimi tezli yüksek lisans programındaki öğrencilerinin akademik motivasyon ve akademik erteleme davranışlarının zamanla nasıl değiştiğini incelemek için boylamsal bir çalışma yapılabilir.

Bu araştırmada, kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Daha farklı ölçme araçları kullanılarak elde edilen verilerin geçerliği artırılabilir.

Araştırmadan elde edilen bulguları karşılaştırmak amacıyla farklı lisansüstü programlarda öğrenim gören öğrenciler ile araştırma yapılması önerilmektedir.

Araştırma sonucunda katılımcıların program hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı bulunmuştur. Lisans eğitimi dönemindeki öğrencilere yüksek lisans programları hakkında bilgilendirme ve rehberlik yapılmalıdır.

Araştırma sonucunda katılımcıların lisansüstü eğitime başladıklarında bilimsel araştırma becerileri konusunda kendilerini eksik hissettikleri ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda lisans dönemindeki derslerin içeriği akademik becerileri destekleyecek şekilde zenginleştirilmelidir.

Bu çalışmanın sonucunda motivasyonun yüksek lisans çalışmalarının sürdürülmesinde önemli bir etken olduğu ve akademik erteleme davranışlarını önlediği görülmüştür. Bu durumdan yola çıkarak lisansüstü eğitimleri süresince yüksek lisans öğrencilerinin motivasyonlarını artırıcı destek sunulabilir.

Şehir dışından gelerek yüksek lisans yapan öğrenciler bu sürecin yorucu olduğunu belirterek, pandemi döneminde yolda harcadıkları zamanı akademik çalışmalarına ayırarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda yüksek lisans programlarındaki derslerin bir kısmının ya da tamamı uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmesine olanak sağlayacak yasal düzenlemeler yapılabilir. Ancak bu derslerde öğretim üyesi ve öğrenciler arasındaki etkileşimin artırılmalıdır.

Öğretmenlik yapan katılımcıların yüksek lisans derslerinin uygulamaya dönük olması şeklindeki beklentilerini karşılamadığı ve derslerin teorik olarak kalmasını eleştirdikleri görülmüştür. Öğretim üyeleri ders içeriklerini uygulamaya dönük olarak zenginleştirebilir ya da yüksek lisans düzeyindeki dersler alan eğitimi açısından çeşitlendirilmelidir.

Katılımcıların yüksek lisans çalışmaları sırasında akademik yazım konusunda zorlandıklarını ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda yüksek lisans programında akademik yazmaya yönelik daha fazla ders konulabilir.

Katılımcıların dil açısından kendilerini yetersiz gördükleri ve yabancı yayınları takip edemedikleri bulunmuştur. Yüksek lisans öğrencilerinin yabancı yayınları rahatlıkla okuyabilmeleri için İngilizce eğitimi verilmelidir.

Katılımcılar derslerini bilinçli seçmediklerini belirtmişlerdir. Ders seçimi aşamasında ders izlenceleri öğrencilerle paylaşarak derslerin içerikleri hakkında detaylı bilgi sunularak daha bilinçli, istedikleri ve kendilerine faydalı olabilecek dersler seçmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. ve Uslu, D. (2014). Web Destekli Öğretimde “E-Öğrenme Sistemi Sanal Sınıfım” Uygulamasının Öğrencilerin Motivasyonlarına Etkisi. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)* , Haziran 2014 , . DOI: 10.1501/OTAM_0000000385
- Ağıralıoğlu, N. (2013). Türkiye’de lisansüstü öğretim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(1), 1 - 9.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde Motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Akbay, S. ve Gizir, C. (2011). Cinsiyete göre üniversite ödülllerinde akademik erteleme davranışı: akademik güdülenme, akademik öz-yeterlik ve akademik yüklemelerinin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1) , 60-78.
- Akbulut, C. (2020). Fen Eğitimde Motivasyon dersi notu [PowerPoint slayt].
- Akdoğan, A.(2013). *Farklı depresyon anksiyete stres düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akkuş İspir, O., Polat Ay, Z. ve Saygı, E. (2011). Üstün başarılı öğrencilerin öz-düzenleyici öğrenme stratejileri, matematiğe karşı motivasyonları ve düşünme stilleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36 (162).
- Akman, B., Üstün, E. ve Güler, T. (2003). 6 Yaş Çocuklarının Bilim Süreçlerini Kullanma Yetenekleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2003(24), 11 – 14.
- Alanoğlu, M. ve Atalan, B. D. (2021). Öğretmen Gözünden Covid-19 Süreci: Öğrencilerin Bağımsız Araştırma ve Öz-Düzenleme Becerilerine İlişkin Bir Durum Çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 1-13.

- Alçı, M. ve Tümkaya, S. (2019), “Öğrencilerin algıladıkları ait olma ve öğretim elemanları mesleki yeterliliklerinin akademik motivasyonlarını yordama düzeyi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 28, sayı 2, s.241-256.
- Alemdağ, C., Öncü, E. ve Yılmaz, A. (2014). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının akademik motivasyon ve akademik öz-yeterlikleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25 (1) , 23-35.
- Altıntaş, S. ve Görgeç, İ. (2015). Eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme alanlarında yüksek lisans programlarının incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(3), 51 - 78.
- Aslan, M. ve Doğan, S. (2020). Dışsal motivasyon, içsel motivasyon ve performans etkileşimine kuramsal bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11 (26) , 291-301. DOI: 10.21076/vizyoner.638479
- Avcı, Ö. ve Ayyıldız, E. (Editörler). (2020). *Eğitimde motivasyon - kuramsal arka plan, gelişimsel dönemler ve öğrenme-öğretme*. Ankara: Nobel Yayın.
- Ay, Ş., Arslan, F.Z., Adıgüzel, İ. ve Çoban K. (2019). Lise öğrencilerinin akademik öz-yeterlik algısı ve akademik erteleme davranışı arasındaki ilişki. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 116-126.
- Aydoğan, D. ve Özbay, Y. (2012). Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygı, öz-yeterlilik açısından açıklanabilirliğinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3),1-9.
- Ayyıldız, A. (2020). Geogebra destekli öğretimin ilköğretim matematik öğretmeni adaylarının akademik performanslarına ve motivasyonlarına etkisi: Diziler örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 152-174.
- Bal, I. A., Arslan, O., Budhrani, K., Mao, Z., Novak, K. ve Muljana, P. S. (2020). The balance of roles: graduate student perspectives during the covid-19 pandemic. *TechTrends*, 64(6), 796-798.

- Balcı, S. (2004). Türkiye’deki fen bilimleri eğitimi tezleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi.*
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M. ve Duru, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme eğiliminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(7), 57-73.
- Balkıs, M. (2007). Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin, karar verme stilleri ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 67-83.
- Balkıs, M. ve Duru, E. (2010). Akademik erteleme eğilimi, akademik başarı ilişkisinde genel ve performans benlik saygısının rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 159-170.
- Bankacı, U. (2019). *Örgüt kültürünün akademisyenlerin erteleme eğilimleri üzerine etkisi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayar, A. ve Duran, E. (2019). Lisansüstü eğitimde nitelik sorunları. Türkiye Araştırma Makalesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 20 Sayfa: 219 – 240.
- Bayrakçeken, S., Samancı, O., Canpolat, N. ve Doymuş, K. (2021). Motivasyon ve başarı: öz belirleme kuramı temelinde öğrenciler öğrenmeye nasıl motive edilebilir? Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:66 Sayfa:482-505.
- Baysal, Y. E. (2016). *Fen bilgisi öğretmenlerinin eğitim teknolojilerini kullanmaya yönelik motivasyon ve öz düzenleme düzeylerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Bayrak, F. (2018). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının harmanlanmış bir derste akademik erteleme davranışları ve çevrimiçi öz-düzenleme algıları. *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal of Education*, 19(2), 470-487. DOI: 10.12984/eggefd.370025

- Bayrakçeken, S. , Samancı, O. , Canpolat, N. ve Doymuş, K. (2021). Motivasyon ve başarı: öz belirleme kuramı temelinde öğrenciler öğrenmeye nasıl motive edilebilir? . *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (66) , 482-505. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniefd/issue/62743/951311>
- Berber, elik, . ve Odacı, H. (2015). Akademik erteleme davranışının bazı kişisel ve psikolojik değişkenlere göre açıklanması. [Explanation of academic procrastination by some personal and psychological variables]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 31-47.
- Bezci, F. (2016). *İlköğretim öğrencilerinin yeteneğe yönelik örtülü teorileri, epistemolojik inançları, güdüsel inançları, hedef yönelimleri, öğrenme stratejileri, erteleme davranışları ve fen başarıları arasındaki ilişki*. Doktora tezi, Orta Doğu Teknik üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., ve akmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Ş ve Ceyhan, B. (2015). Eğitim bilimleri enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin bilimsel rapor yazma ve yayınlama konusundaki görüşleri (Muğla İli Örneği) . *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (35) , 43-53.
- Ceylan, E., Sağirekmekçi, H., Tatar, E. ve Bilgin, İ. (2016). Ortaokul öğrencilerinin merak, tutum ve motivasyon düzeylerine göre fen bilgisi dersi başarılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1) , 39-52.
- Chirikov, I., Soria, K. M, Horgos, B. ve Jones-White, D. (2020). Undergraduate and graduate students' mental health during the covid-19 pandemic. *UC Berkeley: Center for Studies in Higher Education*. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/80k5d5hw>
- Cihangir ankaya, Z. (2009). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 23-31

- Cömert, M. (2009). *Okul yöneticilerinin ertelemecilik davranışları, iş yükleri ve kişilik özelliklerine ilişkin algıları*. Doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Cumaoğlu, Kızılkaya, G. ve Coşkun, Diker, Y. (2012). Öğretmenlerin akademik erteleme davranışı ile teknoloji kullanım özellikleri arasındaki ilişki. *Turkish Studies*, 7(4), 2237-2247.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Education & Science / Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çam, Z. (2013). Ergenlerde genel ve akademik erteleme davranışının yordayıcısı olarak beş büyük kişilik özelliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 89-96.
- Çankaya, Z. C. (2016). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 23-31
- Çelikkaleli, Ö. ve Akbay, S.E. (2013). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışı, genel yetkinlik inancı ve sorumluluklarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 237-254.
- Çeliköz, M. ve Seçer, Z. (2018). Öğretmen adaylarının akademik işlerin ertelenmesi sorununa yönelik çözüm önerileri. *Manas Journal of Social Studies*, 7(4), 11 - 30.
- Çepni, S., Ormancı, Ü. ve Özen Uyar, R. (2018). Doktora öğrencilerinin nitel araştırma yapmaya yönelik kaygıları. *Kastamonu Education Journal*, 26(3), 875-886. doi:10.24106/kefdergi.413385.
- Çıkrıkçı, Ö. ve Erzen, E. (2016). Cinsiyetin Akademik Erteleme Üzerindeki Etkisi: Meta-Analiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 750 - 761.

- Çimen Çoşğun, Ü. ve Çoşğun, V. (2018). Programlama öğretiminin ortaokul öğrencilerinin öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançları üzerindeki etkisi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2) , 59-71.
- Çolak, E. (2013). Yaşantısal öğrenme kuramının öğrencilerin motivasyonel inançları ve akademik başarılarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (28-3) , 123-136.
- Dağlı, A. ve Yazıcı, M. (2020). Fen bilimleri eğitimi alanında 2014-2017 yılları arasında yapılan yüksek lisans tezleri üzerine bir araştırma. *Harran Maarif Dergisi*, 5 (1), 113-152. doi: <http://dx.doi.org/10.22596/2020.0501.113.152>.
- Dede, Y. ve Yaman, S. (2008). “Fen öğrenmeye yönelik motivasyon ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(1), 19-37.
- Demir, M. ve Budak, H. (2016). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin öz düzenleme, motivasyon, biliş üstü becerileri ile matematik dersi başarılarının arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* , (41) , 30-41.
- Demirci Güler, M. P. ve Irmak, B.(2018). Fen eğitiminde teknoloji kullanımı üzerine yapılan çalışmaların içerik analizi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2473-2496.
- Deniz, Ü. (2020). Lisansüstü eğitimde gizli kriz: Öğrenciler neden okulu terk ediyor? Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,48, 61-83.doi: 10.9779/pauefd.528019
- Dervishaliaj, E. ve Xhelili, G. (2013). Academic procrastination and locus of control in graduate students. *Fakulteti i Shkencave Humane*.
- Durak, G., Çankaya, S. ve İzmirli, S. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye’deki Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14 (1) , 787-809. DOI: 10.17522/balikesirnef.743080.

- Durdu, A. (2019). *Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Ekinci, E. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin akademik öz-yeterlik düzeyleri ve akademik erteleme davranışlarının öğrenilmiş çaresizlik düzeylerini yordama gücü*. Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Ekinci, E. ve Gökler, R. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin akademik öz-yeterliklerinin ve akademik erteleme davranışlarının öğrenilmiş çaresizlikleri üzerine etkisi. *The Journal of International Social Research*, 10(50), 378-385.
- Eliüşük, A (2014). *Sabır eğiliminin öz-belirleme öz-anlayış ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. Doktora tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Enfiyeci, T. (2019). *Çevrimiçi ortamlarda lisansüstü uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissi, motivasyon ve akademik başarısı arasındaki ilişki ahmet yesevi üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Engin, G. ve Genç, Z.S. (2020). Öğretmen adaylarının akıllı telefon ekran kullanım süreleri ile akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1), 314-325. DOI:10.18026/cbayarsos.678379
- Erdoğan, M. Y. (2019). Akademik ertelemenin yordayıcısı olarak benlik saygısı, başarı ve bazı demografik değişkenlerin rolü. *Erciyes Journal of Education*, 3(1), 1-15. DOI: 10.32433/eje.470965
- Evrekli, E., İnel, D., Deniz, H. ve Balım, A. (2011). Fen Eğitimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerdeki Yöntemsel ve İstatistiksel Sorunlar. *İlköğretim Online*, 10 (1) , 206-218.
- Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı. (2021). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Erişim adresi: <http://>

<https://lisansustu.gop.edu.tr/Icerik.aspx?d=trR&mk=40579&m=tanitim&bidr=12165&bid=12202>.

Filiz, B ve Demirhan, G. (2018). Akademik ve spor başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, vol.16, no.2, 138-152.

Genç, G. A. ve Göksu, V. (2019). Lise öğrencilerinin başarı hedef yönelimleri ile fizik öğrenmeye yönelik akademik motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (44), 307-331.

Gülebağlan, C.(2003). *Öğretmenlerin işleri son ana erteleme eğilimlerinin, mesleki yeterlilik algıları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gömlüksiz, M. ve Serhatlıoğlu, B. (2014). Öğretmen adaylarının akademik motivasyon düzeylerine ilişkin görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173 (173) , 99-128.

Gül, T. (2021). *Geçmişte çocuk işçiliği deneyimi olan üniversite öğrencilerinin benlik saygılarının ve yaşam doyumlarının öz-belirleme kuramı çerçevesinde araştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Günay, K. (2019). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinde sosyal medya kullanım sıklığı ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güngör, N. ve Yenel, F. (2020). Öğrenmeye ilişkin tutumun spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik motivasyonlarının yordanmasına etkisi. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*, 2 (1) , 40-55.

Gür, S.H., Bakırcı, Ö., Karabaş, B.N., Bayoğlu, F. ve Atli, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının akademik erteleme davranışları

üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*,5(10),68-77. DOI:10.29129/inujse.466534

Gürültü, E. (2016). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güven, E. (2014). Fen eğitimi alanındaki Türkçe yayımlanmış nitel makalelerin incelenmesi. *Journal of European Education*, 4(1), 1-10.

Hançer, A. H., Şensoy, Ö., ve Yıldırım, H. İ. (2003). İlköğretimde çağdaş fen bilgisi öğretiminin önemi ve nasıl olması gerektiği üzerine bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 80-88.

Helvacı, M.A. ve Başın, H. (2013). Okul yöneticilerinin kullandıkları motivasyon yaklaşımları (uşak ili örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 12(44), 300-322.

<https://istatistik.yok.gov.tr>

İlter, İ. (2020). Akademik başarı, lisansüstü eğitim farkındalığı ve lisansüstü eğitim niyeti arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(1), 117 - 156.

İrven, Ö. ve Şenler, B. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersine yönelik motivasyonel inançları ve öz-düzenleme becerileri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2) , 367-379.

Kadıoğlu Akbulut, C. , Güven, S. ve Karaalioğlu, S. (2018). Atama Bekleyen Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutumları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Harran Maarif Dergisi*, 3 (1) , 1-23. DOI: 10.22596/2018.0301.1.23

Kandemir, M., Palancı, M., İlhan, T. ve Avcı, M. (2017). Sınıf tekrarı yapan öğrencilerin akademik erteleme nedenleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 285-302.DOI:10.17556/erziefd.334989

- Kaplan, M. (2017). *Hemşirelik öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: Akademik güdülenme, akademik öz-yeterlik ve akademik yükleme stillerinin rolü*. Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Kaplan, F. ve Korkmaz, H. (2000). *İlköğretimde fen bilgisi öğretimi: ilköğretimde etkili öğretme ve öğrenme öğretmen el kitabı*. Erişim adresi: [ilkogretimde fen bilgisi öğretimi](http://ilkogretimde.fenbilgisi.org.tr/) - PDF Free Download (docplayer.biz.tr)
- Karaarslan, Z. (2019). *Uzaktan öğrenme ortamındaki öğrencilerin erteleme davranışlarının çalışma durumlarına göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karamustafaoğlu, O., Boz, Ö. ve Değirmenci, S. (2020). TR dizinli dergilerde yayınlanmış fen eğitimi makaleleri: 2015'ten günümüze yöntem analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 185-201. DOI: 10.7822/omuefd.636488.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karataş, H. ve Erden, M. (2012). Akademik motivasyon ölçeğinin dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Education Sciences*, 7 (4), 983-1003.
- Kayalı, B., Karaman, S., Kurşun, E. ve Balat, Ş. (2020). Çevrimiçi ortamlarda motivasyonel geribildirim öğrencilerin öz-düzenleme, öz-yeterlilik, kaygı ve başarı puanlarına etkisi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(4), 19-36
- Kazu, İ. Y. ve Yavuz, F. S. (2021). Ön Düzenleme Becerileri Üzerine Yapılmış Lisansüstü Çalışmaların Bibliyografik Olarak İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1471-1483
- Keser, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinin ayrışma-bireyleşme sürecinin öz belirleme kuramı çerçevesinde incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

- Kıran, D. ve Sungur, S. (2018). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Motivasyon ve İş Doyumlarının Okul Ortamı ile İlişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 43(194). doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2018.7409>
- Kireççi, C. (2019).*Üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanımının dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu belirtileri, sosyal görünüş kaygısı ve akademik erteleme ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koballa, T.R. ve Glynn, S.M. (2007). Attitudinal and Motivational Constructs in Science Learning. In S.K.Abell & N.G. Lederman (eds.).*Handbook of research on science education*, (pp.75-102). Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Kocayörük, E. (2012). Öz-belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37), ss. 25-32.
- Korkmaz, O. (2018).Ortaokul öğrencilerinde akademik erteleme: öz-yeterlik ve denetim odağının yordayıcılığının incelenmesi. *International Journal of Social Science Research*,7(1),19-35.
- Köseoğlu, S. ve Eroğlu Doğan, E. (2020). Türkiye’de 2010-2017 yılları arasında fen bilgisi öğretmenliği bilim dalında yapılmış olan lisansüstü tezlerin analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (75) , 1122-1147.
- Köybaşı, F. (2016). Öğretmen adaylarının bireysel değer yönelimleri ile akademik motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3 (6) , 34-44.
- Kuloğlu, M. E. (2020). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Akademik Başarıları, Başarı Motivasyonları ve Can Sıkıntıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 3 (1) , 48-60. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/apjec/issue/54248/703782>
- Kuloğlu, M. E. (2020). Uzaktan eğitimde öğrencilerin can sıkıntısıyla başa çıkma stratejileri. *Eğitim ve Teknoloji*, 2(1), 48-63.

- Kurnaz, A. ve Barışık, C.Ş. (2018). Üstün zekâlı öğrencilerin fen bilimlerinde motivasyonel inançları ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(220), 59-78.
- Küçüközer, A. (2016). Fen Bilgisi Eğitimi Alanında Yapılan Doktora Tezlerine Bir Bakış. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 10 (1) , 0-0. DOI: 10.17522/nefmed.54132.
- Lisansüstü Eğitim.(2021). ÖSYM Tanımlar. Erişim adresi: [https:// www.osym .gov.tr /TR,1371/tanimlar.html](https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html).07.07.2021
- Melgaard, J., Monir, R., Lasrado, L. A. ve Fagerstrøm, A. (2022). Academic procrastination and online learning during the covid-19 pandemic. *Procedia Computer Science*, 196, 117-124.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB).(2013).*İlköğretim Kurumları(İlkokullar ve Ortaokullar) Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. (2021, 1 Şubat). *Resmi Gazete* (Sayı 29329). Erişim adresi: Mevzuat Bilgi Sistemi
- Mişe, H. ve Hançer, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Akademik Erteleme Davranışlarının İncelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25(97-1), 703-715.
- Motivasyon kavramı ve motivasyon teorileri.(2020, 7 Haziran).Erişim adresi: <https://kisiselbasari.com/motivasyon-kavrami-ve-motivasyon-teorileri.html>
- Motivasyon kuramları. (2020,7 Haziran). Erişim adresi: [https: //mustafacakir. wordpress. Com /2016 /03/11/motivasyon-kuramlari/](https://mustafacakir.wordpress.com/2016/03/11/motivasyon-kuramlari/)
- Motivasyon Teorileri (Kuramları).(2020,7 Haziran).Erişim adresi: [https: //www. emotivasyon. net /motivasyon-teorileri.html](https://www.emotivasyon.net/motivasyon-teorileri.html)

- Naktiyok, A. ve Kızıl, S. (2018). Örgütsel destek ve öz-yeterlik algısının akademik erteleme davranışı üzerine etkisi: araştırma görevlileri üzerinde bir inceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10 (4), 267285.DOI:10.20491/isarder.2018.523
- Namdar, B, Küçük, A. (2018). Fen eğitiminde teknoloji entegrasyonu çalışmalarının betimsel içerik analizi: Türkiye örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , (48) , 355-383.
- Ocak, G. ve Bulut, R. (2015). Akademik Erteleme Davranışı Ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlilik çalışması. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (2), 584-598.
- Ocak, G. ve Karataş, S. (2019). Ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ölçeği: geçerlilik ve güvenirlilik çalışması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(1), 93-113.
- Odacı, H. ve Berber Çelik, Ç. (2012). Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımlarının akademik öz-yeterlik, akademik erteleme ve yeme tutumları ile ilişkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1), 389-403.
- Özcan, C. ve Çalışkan, İ. (2020). Fen eğitimi alanındaki araştırmaların konu ve yöntem açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(1), 101-111. Doi: 10.12984 / egeefd.673437.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli eğitim dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özer, A. ve Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21) , 45-72.
- Özzorlu, E. (2018).Ortaokul öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının algıladıkları anne- baba tutumları ve denetim odağı açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Rakes, G. C. ve Dunn, K. E. (2010). The impact of online graduate students' motivation and self-regulation on academic procrastination. *Journal of interactive online learning*, 9(1).
- Salman, A. (2019). *Devlet ve özel okullardaki 6. sınıf öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutum, motivasyon ve bilimsel süreç becerilerinin karşılaştırılması ve öğretmenlerin programa ilişkin görüşleri 'ağrı ili örneği'*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Saltürk, A. ve Güngör, C. (2020). Üniversite öğrencilerinin gözünden covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş deneyimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (36) , 137-174.
- Saraç, Y. 2020. “Basın Açıklaması”. Yükseköğretim Kurulu. <https://basin.yok.gov.tr/KonusmaMetinleriBelgeleri/2020/04-yok-baskani-saracuzaktan-egitime-iliskin-basin-toplantisi.pdf>, Son erişim tarihi: 07 Temmuz 2021.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>
- Satıcı, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ile okul doyumunu ilişkisinde akademik mükemmeliyetçilik ve erteleme nin sıralı aracılığı. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(1), 28-41.DOI:10.33308/26674874.2020341142
- Sıcak, A. ve Başören, M. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin akademik motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Bartın Örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4 (2) , 548-560.
- Sönmez, H., Hastürk, G. Hanife, (2020). Türkiye’de Fen Eğitimi Alanında Doktora Düzeyinde Yapılan Tez Çalışmalarının Bibliyografik Analizi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (5), 3174-3194
- Söylemez, E. (2019). *Üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışı ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tez, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Sula, Ataş, N. ve Kumcağız, H. (2019). Ergenlerin akademik erteleme davranışları, akademik öz yeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 375-386. DOI: 10.16986/HUJE.2019050341
- Şahin, G., 2018. Ulusal bir dergide yayımlanan kaygı değişkenine yönelik araştırmaların incelenmesi: bir içerik analizi. 13. *Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, 4-6 Ekim, 2018. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Şeker, S.S. ve Saygı, C. (2013). Eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi ve müzik eğitimi anabilim dallarında okumakta olan öğretmen adaylarının akademik erteleme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 8(12), 1219-1227.
- Şen, Ş. ve Yılmaz, A. (2017). Fen bilgisi ve kimya öğretmen adaylarının metabilşsel öğrenme stratejilerinin incelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 791-804.
- Şirin, E.F. ve Duman, S. (2018). Cinsiyete göre beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: Genel erteleme ve akademik öz-yeterliğin rolü. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Tahtalı, T.G. (2019). *Fen bilimleri eğitimi alanında 2010-2018 yılları arasında yayınlanmış yüksek lisans tezlerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Çitak, G.G., Kezer, F., Yıldırım, O., Bilican, S., Büyükturan, E.B., Şekercioğlu, G., Yalçın, N., Erdem, D. ve Özmen, D. (2010). Eğitim Bilimleri Enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008). Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.
- TDK (2020). Türk Dil Kurumu Elektronik Sözlük. [Http://www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr/)
- TEDMEM (2020). Covid-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri. <https://tedmem.org/yayin/covid-19-surecinde-egitim-uzaktan-ogrenme-sorunlar-cozum-onerileri>.

- Teyfur, M., Akpunar, B., Safalı, S. ve Ercengiz, M. (2017). Eğitim fakültesi öğrencilerin akademik erteleme davranışları ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(33), 625-640. DOI:10.7827/TurkishStudies.12558
- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. (2021). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tanıtım. 10.10.2021 tarihi, <https://lisansustu.gop.edu.tr/Icerik.aspx?d=tr-TR&mk=39957&m=tanitim>
- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. (2021). Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı Tanıtımı. 16.10.2021 tarihi, <https://lisansustu.gop.edu.tr/Icerik.aspx?d=tr-TR&mk=40579&m=tanitim&bidr=12165&bid=12202>
- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. (2021). Lisansüstü Eğitim Başvuru Şartları. 15.11.2021 tarihi, [https://lisansustu.gop.edu.tr/depo/menuler/birim_12112/duyurular_198/53e0a417-3792-4daa-9849c1c237378ccf/url_icerik/2122%20G%C3%9CZ%20YARIYILI%20L%C4%B0SANST%C3%9CS%C3%9C%20%C3%96%C4%9ERE NC%C4%B0%20ALIM%20%C4%B0LANI%20\(WEB\).pdf](https://lisansustu.gop.edu.tr/depo/menuler/birim_12112/duyurular_198/53e0a417-3792-4daa-9849c1c237378ccf/url_icerik/2122%20G%C3%9CZ%20YARIYILI%20L%C4%B0SANST%C3%9CS%C3%9C%20%C3%96%C4%9ERE NC%C4%B0%20ALIM%20%C4%B0LANI%20(WEB).pdf)
- Toker, B. (2014). *Bilişsel davranışçı kurama dayalı olarak geliştirilen akademik erteleme davranışıyla baş etme beceri eğitimi psikoeğitim grup yaşantısının üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarına etkisi*. Yüksek lisans tez, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Topal, N. (2015). *Akademisyenlerde erteleme ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Toprakıyan, S. (2016). *Lise son sınıf öğrencilerinin anne baba tutumları ile akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuncer, G., Yelken Yanpar, T. ve Tanrıseven, I. (2018). Felsefe grubu öğrencilerinin akademik motivasyonları ile sorgulama becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 1156 - 1175.

- Türküresin, H. E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında incelenmesi. *Milli eğitim dergisi*, 49(1), 597-618.
- Türk Dil Kurumu (TDK).(2021, 3 Şubat).Motivasyon. Erişim adresi: [motivasyon ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr/motivasyon)
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982 Yüksek Öğretim Kurumları Madde 130.(2021, 1 Şubat). *Resmi Gazete* (Sayı 17863).Erişim adresi: [1.5.2709.pdf \(mevzuat.gov.tr\)](https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat/Maden52709.pdf)
- Uçar, H. (2019). Çevrimiçi eğitimde motivasyon* [Kitap tanıtım Motivation in Online Education by Maggie Hartnett (Ed.)]. *AUAd*, 5(2), 107-113.
- Uçar, H. (2020). Uzaktan eğitimde akademik erteleme davranışını ve akademik erteleyicileri anlamak. *AUAd*,6(3), 40-55.
- Uyanık Balat, G. (2014). Birinci Bölüm/Fen nedir ve çocuklar feni nasıl öğrenir? Akman, B. ,Uyanık Balat, G. Ve Yıldız Güler, T. (Edt.), Okul öncesi dönemde fen eğitimi (1-6). Ankara: Pegem
- Uzun, N. ve Keleş, Ö. (2013). İlköğretim öğrencilerinin fen öğrenmeye yönelik motivasyon düzeylerinin değerlendirilmesi/evaluation of primary school students' motivation levels for science learning. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,9 (20) , 313-327.Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19549/208414>
- Üredi, I. ve Erden, M. (2009). Öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının yordayıcısı olarak algılanan anne baba tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (4) , 781-811.
- Üredi, I. ve Üredi, L. (2014). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının matematik başarısını yordama gücü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2).
- Uzoğlu, M. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.

- Yakut, E. ve Kuru, Ö.(2020). Sosyal medya bağımlılığı ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide sosyal medya kullanım amaçlarının rolü: bir yapısal eşitlik modeli çalışması. *BMIJ*, 8(2), 2193-2214.DOI: 10.15295/bmij.v8i2.1503
- Yerdelen, S., Aydın, S., Gürbüzoglu Yalmanlı, S. ve Göksu, V. (2014). Lise öğrencilerinin başarı hedef yönelimlerinin biyoloji öğrenmeye yönelik akademik motivasyonları ile ilişkisinin incelenmesi: bir yol analizi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(176).
- Yeşil, R. ve Şahan, E. (2012). Öğretmen adaylarının akademik erteleme nedenleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 218-236.
- Yıldırım, H. ve Kansız, F. (2018). Ortaokul öğrencilerinin fen öğrenmeye yönelik motivasyonları üzerine bir araştırma. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 7 (3) , 241-268. DOI: 10.30703/cije.423383
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2015). *Üniversite öğrencilerinin akademik başarı, akademik erteleme, kopya çekme ve devamsızlık durumlarının yordayıcısı olarak sosyal bağlılık*. Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yurtseven, N. ve Doğan, S. (2019). Structural relationships among academic procrastination, academic motivation, and problem solving skill in prep class college students. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(3), 849-876.DOI:10.14527/pegegog.2019.027
- Yücel, C. ve Şen, Ü.S. (2019). Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve akademik erteleme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3) , 1007-1032.

Yükseköğretim Kanunu 2547. (2021, 1 Şubat). *Resmi Gazete* (Sayı 17506). Erişim adresi: 5347 (mevzuat.gov.tr)

Yükseköğretim Kurumu (YÖK). (2021). Basın açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> adresinden alınmıştır.

Wassınk, F. K. ve Sadi, Ö. (2016). Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Yönelimleri: 2005 ile 2014 Yılları Arası Bir İçerik Analizi. *İlköğretim Online (elektronik)*, 15(2), 594 - 614.

Zembat, R., Akşin-Yavuz, E., Tunçeli, H. İ. ve Yılmaz, H. (2018). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik motivasyon ve başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 11(4), 789-808.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Kararı

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARARLARI

KARAR TARİHİ	OTURUM NO	KARAR SAYISI
26.02.2021	04	01-18

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Prof. Dr. Eren YÜRÜDÖR Başkanlığında toplandı.

KARAR 04.14- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 04.02.2021 tarih ve 10205 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
BAŞLIK	Fen Bilgisi Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencilerinin Pandemi Sürecindeki Akademik Erteleme Davranışları
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ YAZARI	Nurcan SARIASLAN (Matematik ve Fen Bilimleri A.B.D.)
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

Prof. Dr. Eren YÜRÜDÖR
Etik Kurul Başkanı
(İmza)

Doç. Dr. Mehmet KARGÜN
Başkan Yardımcısı
(İmza)

Doç. Dr. Emine ÖĞÜK
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Fatih YAZICI
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Mehmet Serkan UMUZDAŞ
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Yücel EROL
Üye
(İmza)

Doç. Özlem GÖK
Üye
(İmza)

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2. Yaşınız:
3. Medeni durumunuz: () Evli () Bekar
4. Çocuğunuz var mı? () Hayır () Evet / Varsa kaç tane?
5. Lisans Programından Mezun Olduğunuz Yıl:
6. Lisans Programından Mezun Olduğunuz Üniversite:
7. Lisans Programından Mezun Olduğunuz Fakülte: () Eğitim Fakültesi () Fen-Edebiyat Fakültesi
() Diğer
8. Lisans Programından Mezun Olduğunuz Program:
9. Eğitim Fakültesi dışında bir fakülteden mezun olduysanız Pedagojik Formasyon aldınız mı?
() Hayır () Evet
10. Çalışıyor musunuz? () Hayır () Evet
Onuncu soruya cevabınız "Evet" ise
 - a. Çalıştığınız kurumun statüsü: () Devlet Okulu () Özel Okul
 - b. Çalışma şekli: () Kadrolu () Sözleşmeli () Ücretli () Yarı zamanlı
 - c. Görev yaptığınız okul türü: () İlkokul () Ortaokul () Lise
 - d. Kıdem yılınız:
 - e. Haftalık ders saatiniz:
 - f. Sınıflarınızdaki ortalama öğrenci sayısı:
11. Yüksek lisansa başladığınız yıl:
12. Yüksek lisansta kaçınıcı döneminiz:
13. Yüksek lisansata kayıt dondurma durumu? () Hayır () Evet
Yanıtınız evet ise
 - a. Ne kadar süre kayıt dondurdunuz:
 - b. Sebebinizi kısaca açıklayınız?
.....
14. Yüksek lisansda hangi aşamadasınız? Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.
() Ders Aşaması 1. Dönem
() Ders Aşaması 2. Dönem
() Seminer Sunumu
() Tez Önerisi Hazırlama
() Araştırma izinlerinin alınması (Etik Kurul izni, Valilik izni vb.)
() Veri toplama araçlarının geliştirilmesi
() Verilerin toplanması
() Verilerin analizi
() Tez Yazımı
() Tez Hazırlama
() Tez Savunması
() Mezun
15. Pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarınızı planladığınız şekilde yürütebiliyor musunuz? () Evet () Hayır
() Kısmen
 - a. Pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarım planladığım gibi ilerliyor.
 - b. Pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarım planladığım gibi ilerlemiyor, aksaklıklara rağmen planımı güncelleyerek işlerimi zamanında tamamlamaya çalışıyorum.
 - c. Pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarım planladığım gibi ilerlemiyor, işleri öncelik ve önem sırasına göre listeleterek acil olanlara öncelik vermeye çalışıyorum.
 - d. Pandemi sürecinde yüksek lisans çalışmalarına zaman ayıramıyorum, çünkü

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Tarih:
Başlama Saati:
Bitiş Saati:
Görüşmenin Yapıldığı Platform:
Katılımcı Kodu:

SORULAR

1. Yüksek lisans sizin için ne ifade ediyor?
2. Neden yüksek lisans yapıyorsunuz?
Sonda: Yüksek lisans yapmaya sizi motive eden nedenlerden bahsedebilir misiniz?
3. Neden fen bilgesi eğitiminde yüksek lisans yapıyorsunuz?
Sonda: Fen Bilgisi Eğitimi Yüksek Lisans Programına yönelik hedefleriniz nelerdir?
Sonda: Yazacağınız yüksek lisans tezi ile fen eğitimi literatürüne (veya alanyazınına) nasıl bir katkı sağlamayı hedefliyorsunuz?
4. Fen Bilgisi Yüksek Lisans Programından beklentileriniz nelerdir?
5. Kayıtlı olduğunuz Fen Bilgisi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı beklentilerinizi karşılıyor mu? Hangi noktalarda karşıladı/ karşılamadı?
6. Covid-19'un neden olduğu küresel salgında bir yılı geride bıraktık. Bu süreci değerlendirdiğinizde kişisel olarak sizi etkileyen durumlar ve kritik dönemler nelerdir?
7. Geçtiğimiz pandemi sürecinde yüksek lisansa bakış açınızda ve akademik hedeflerinizde bir değişiklik oldu mu?
Sonda: Salgın öncesi ve salgın sürecini karşılaştırdığınızda yüksek lisansın sizin için ifade ettiklerinde bir değişiklik oldu mu?
Sonda: Salgın öncesi ve salgın sürecini karşılaştırdığınızda akademik motivasyonunuzda/hedefinizde bir değişiklik oldu mu?
Sonda: Salgın öncesi ve salgın sürecini karşılaştırdığınızda beklentilerinizde bir değişiklik oldu mu?
8. Pandeminin yüksek lisans çalışmalarınıza olumlu etkileri oldu mu, açıklar mısınız? Nasıl?
9. Pandeminin yüksek lisans çalışmalarınıza olumsuz etkileri oldu mu, açıklar mısınız? Nasıl?
10. Yüksek lisans programına yönelik akademik çalışmalarınızı (konuya hazırlık, projeler, konu tekrarı, sınavlar, tez çalışmaları gibi) yürütürken nasıl bir yol izliyorsunuz, nelere dikkat ediyorsunuz?
Sonda: Bahsettiğiniz (derse hazırlık, konu tekrarı, proje/sınav, tez, dersler) görevlere ortalama ne kadar süre ayırıyorsunuz, kullandığınız çalışma yöntemlerinden bahsedebilir misiniz?
Sonda: Bahsettiğiniz (derse hazırlık, konu tekrarı, proje/sınav, tez, dersler) görevler arasındaki dengeyi nasıl sağlıyorsunuz? Sorunlarla karşılaştığınızda nasıl çözüm yolları üretiyorsunuz?
11. Covid-19 salgını başladıktan sonra akademik çalışmalarınızın ilerleyişinde bir değişiklik oldu mu? Nasıl bir değişiklik oldu örnek verebilir misiniz? Bu değişikliği yapma sebebiniz nedir? Bu değişiklik ne gibi sonuçlara yol açtı?
12. Yüksek lisans programınıza yönelik işlerinizi zamanında tamamlayabiliyor musunuz?
Sonda: Covid-19 salgını sürecinde işlerinizi zamanında yapabilmek için nasıl bir yol izlediniz? Nelere dikkat ettiniz? Kendinizi nasıl motive ettiniz?
13. Yüksek lisans programına yönelik işlerinizi hangi sıraya göre yapıyorsunuz? Önceliklerinizi nasıl belirliyorsunuz?
Sonda: Covid-19 salgını sürecinde önceliklerinizi nasıl belirlediniz?
Sonda: Verilen görevleri ertelediğinizde, onun yerine hangi işlerle meşgul olursunuz?
14. Verilen görevleri zamanında yaptığınızda/yapamadığınızda, kendinizi nasıl hissedersiniz? Bu durum çalışmalarınızı nasıl etkiliyor?
Sonda: Covid-19 salgını sürecinde bu durumunuzda bir farklılık oldu mu?
15. Verilen görevleri ertelediğinizde ne tür sonuçlarla karşılaşacağınızı önceden kestirebiliyor musunuz? Bu durum çalışmalarınızı nasıl etkiliyor?
Sonda: Covid-19 salgını sürecinde verilen görevleri ertelediğinizde ne tür sonuçlarla karşılaştınız? Bu durum çalışmalarınızı nasıl etkiledi?
16. Eklemek istediğiniz başka bir konu ya da bir öneri var mı?

Katılımcınızdan dolayı teşekkür ederim.